ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ
ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΑΙΡΕΣΙΣ

Οἱ ὑπερφυεῖς ἀγῶνες καὶ τὰ ἡρωϊκὰ παλαίσματα τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ Μοναχικοῦ τάγματος μέχρι σήμερον.

ΑΘΗΝΑΙ 1977

★ «Παρακαλοῦμεν οὖν τὴν ἀθάνατον ὑμῶν εὐσεβέστατον πίστιν, ὥστε μὴ παριδεῖν ἐκ τοῦ λοιποῦ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μοιχευομένην παρὰ τῶν αἱρετικῶν ἐν τοῖς καιροῖς ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων καὶ εὐσεβεστάτων βασιλέων...».

Ἀρχιμ. Βασίλειος καὶ λοιποὶ μονάζοντες τῆς Κων/λεως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον.

★ «Εἰ δὲ τοιοῦτον διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν συμβαίη (νὰ προβληθῇ ἤτοι αἱρετικὸς ἀρχ/πος εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ) πληροφοροῦμεν ἐνώπιον τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν, ὡς τὰ αἵματα πάντων ἡμῶν προθύμως ἐκχέηται καὶ πάντες οἱ ἅγιοι τόποι πυρὶ ἀναλίσκονται, πρὶν ἄν τι τοιοῦτον ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ταύτῃ πόλει γένηται...».

Ἅγιοι Θεοδόσιος καὶ Σάββας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον.

★ «Αὕτη ἡ εὐαγγελικὴ ἡμῶν πίστις τῶν ἁμαρτωλῶν· αὕτη ἡ ἀποστολικὴ ἡμῶν ὁμολογία τῶν εὐτελῶν· ἤδ' οὖν ἡ πατροπαράδοτος ἡμῶν θρησκεία τῶν ἐλαχίστων. Παρὰ ταύτην, οὐχ' ὅτι ὁ τίς δε ἢ τίς δε τῶν νῦν ἢ τῶν πάλαι, ἀλλ' οὐδ' εἰ Πέτρος καὶ Παῦλος· εἴπωμεν γὰρ ἀνένδεκτα ὡς ἐνδεχόμενα, οὐδ' ἄν ἐξ αὐτῶν ἤχῃ τῶν οὐρανῶν δογματίζων καὶ εὐαγγελιζόμενος δυνάμεθα αὐτὸν κοινωνὸν προσήκασθαι, ὡς μὴ στοιχοῦντα τῇ ὑγιαινούσῃ τῆς πίστεως διδασκαλίᾳ. Καὶ πρὸς ταῦτα ὅ,τι ἄν δοκῇ τῇ ἐξουσίᾳ ὑμῶν, ἑτοίμη ἡ ταπείνωσις ἡμῶν μέχρι θανάτου ὑποστῆναι, ἢ ἐξάρνους ἡμᾶς γενέσθαι τῆς τοιαύτης ἡμῶν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας».

Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης

★ «Τὶς γὰρ ἀκούων Θεὸν ὑβριζόμενον οὐκ ἄν ἄχθοιτο, οὐκ ἄν ἔλοιτο ὑπεραποθανεῖν αὐτοῦ καὶ τὰ ἔσχατα παθεῖν... ἐξῆν, ὦ πρὸς Θεοῦ, σιωπᾶν καὶ προδιδόναι Θεὸν τῷ λόγῳ τῆς σιωπῆς; Οὔμενουν, κἄν σατράπαι, κἄν ἡγεμόνες ἀπειλῶσι».

Ἰωσὴφ Καλόθετος, Ἁγιορείτης.

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ

ΑΙΡΕΣΙΣ

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ
ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΑΙΡΕΣΙΣ

Οἱ ὑπερφυεῖς ἀγῶνες καὶ τὰ ἡρωϊκὰ παλαίσματα τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ Μοναχικοῦ τάγματος μέχρι σήμερον.

ΑΘΗΝΑΙ 1977

Ἀφιεροῦται εὐλαβῶς

εἰς τοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ,
τοὺς φιλοσόφους πολίτας τῆς ἐρήμου,
τοὺς ἕως θανάτου ἀγωνισθέντας ὑπὲρ
τῆς φιλτάτης μητρὸς Ὀρθοδοξίας.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

ΑΕ	Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ἁγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.
AS	Acta Sanctorum, Paris - Bruxelles.
ΒΕΠΕΣ	Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων πατέρων καὶ ἐκκλ. συγγραφέων, Ἀθῆναι 1952 ἑξ.
ΔΣΜν	Ἰ. Καρμίρη, Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι, τόμ: Α' 1960² τόμ: Β' 1953.
Η.Θ.Ε.	Ἠθικὴ καὶ Θρησκευτικὴ ἐγκυκλοπαιδεία, Ἀθῆναι 1962 - 8, τόμοι 12. (Ἔκδ. Ἀθ. Μαρτίνου).
MANSI	J. Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio, Florentiae et Vetetiis 1757/98.
ΜΗΛΙΑ	Σπυρίδωνος Μήλια, Τῶν ἁγίων συνόδων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας... νέα καὶ δαψιλεστάτη συνάθροισις.... Τόμ: 2. Ἐν Παρισίοις 1761 - 2.
Π	Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Πηδάλιον... Ἀθῆναι 1957⁶.
P.G.	J. Migne Ἑλληνικὴ Πατρολογία, Παρίσιοι 1857/66.
SAC	E. Schwartz, Acta Consiliorum Oecumenicarum, Berolini et Lipsiae 1927 ἑξ.
SKS	E. Schwartz, Kyrillos von Skythopolis, Leipzig 1939.
ΣΒ	Βίκτωρος Ματθαίου Μοναχοῦ, Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὀρθ. Ἀνατ. Ἐκκλησίας. Ἔκδ. 1967³.
ΣΕΙ	Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθῆναι 1959².
ΣΝ	Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Συναξαριστής... τόμοι 2. Ἔκδ. Θ Νικολαΐδου. Ἀθήνησι. (s.a.)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ δι' ἀγώνων ὑπακοῆς, ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς, συμφώνως πρὸς τὴν μοναχικὴν ὁμολογίαν των, ἠθικὴ τελείωσις τῶν ἐν ἐρήμῳ ὁσίων μοναχῶν οὐδόλως ἐγένετο αἰτία ἀπουσίας των καὶ ἐκ τοῦ ἡρωικοῦ μετώπου τῆς ἀγωνιζομένης κατὰ τῶν αἱρέσεων Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Καίτοι ἀπεμακρύνθησαν οἱ οὐρανοπολῖται οὗτοι συγγενῶν καὶ κόσμου, ἐν τούτοις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἔμπρακτος ἀγάπη των ἐξεδηλώθη ἰδιαζόντως καθ' ὅλην τὴν θαυμαστὴν πορείαν τοῦ ἡρωϊκοῦ των τάγματος, ὅταν καὶ ὁσάκις ἀπήτησαν τοῦτο οἱ καιροὶ καὶ αἱ περιστάσεις (1). Παρὰ ταῦτα ὁ μοναχικὸς βίος ἀπετέλει καὶ ἀποτελεῖ εἰσέτι διὰ πλείστας ψυχὰς «λίθον προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου», ὁ δὲ κατ' αὐτοῦ πόλεμος ἀρξάμενος ἤδη ἐκ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς του συνεχίζεται μέχρι σήμερον ἀμείωτος, θὰ ἐλέγομεν, καὶ ἀπαράλλακτος.

---

1. «Οὕτως ἤδεσαν οἱ θεῖοι ἄνδρες ἐκεῖνοι τὰ πρόσφορα ἑκάστῳ προσαρμόττειν καιρῷ καὶ πηνίκα μὲν χρὴ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι, πηνίκα δὲ προτιμᾶν τὰς πόλεις. τῆς ἐρημίας» (Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. Ἱστ. P. G. 82, 1369.

Ἐνταῦθα βεβαίως δὲν προτιθέμεθα ν' ἀναιρέσωμεν τὰς ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ τούτου θεσμοῦ ἐνστάσεις παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων, λίαν ἐπιτυχῶς ἄλλως τε ἀναιρεθείσας διὰ σχετικῶν συγγραφῶν(2), ἀλλὰ τὴν πλέον ἐ π ί κ α ι ρ ο ν θὰ ἐλέγομεν ἐξ αὐτῶν, ἥτις παραδόξως ἐμφανίζεται ὑπὸ διπλῆν μορφὴν καὶ ὄψιν! Οὕτω, ἐνῷ τινὲς κατακρίνουν τὸν Μοναχισμὸν ὡς μὴ δεόντως συνδραμόντα τὴν παλαίουσαν πρὸς τὰ κύματα τῶν αἱρέσεων Ἐκκλησίαν, ἕτεροι, ἐξ ἀντιθέτου, μετὰ τῆς αὐτῆς ὀξύτητος καὶ κριτικῆς καταδικάζουν τὰς ἐμφανίσεις τῶν μοναχῶν εἰς τὸ στάδιον τῶν θεολογικῶν ἢ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν παραδόσεων γενικῶς ἀγώνων, ὡς ἔργον μακρὰν τῆς ἀποστολῆς των, ὡς ἔκφρασιν ὑπερηφάνου διαθέσεως καὶ φιλοτάρχου διαγωγῆς!(3). Περιττὸν νὰ τονίσωμεν ὅτι αἱ ἀνωτέρω κρίσεις τυγχάνουν ὅλως ἀναληθεῖς. Ἡ μὲν πρώτη, ἐξ ἀγνοίας ἀσφαλῶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἡ δὲ δευτέρα, ἐξ ἀνεπαρκοῦς γνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου(3α) καὶ τῆς πατερικῆς διδασκαλίας(4). Οἱ ἀνωτέρω ἐπικριταὶ ἀσφαλῶς οὐδέποτε θὰ ἰσχυ-

---

2. Πρβλ. Ἀ. Φυτράκη, Οἱ μοναχοὶ ὡς κοινωνικοὶ διδάσκαλοι καὶ ἐργάται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθῆναι 1950, σσ. 99. καὶ 6) Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου, Μεταξὺ Οὐρανοῦ καὶ γῆς — Ἀγιορειτικὸς Μοναχισμός, Ἀθῆναι 1956, σσ. 142.

3. «Εἰ γὰρ παντὶ ἀνθρώπῳ ὀφείλεται ὑπὸ τοῦ παθόντι εὖ, εὔνῳ εἶναι τῷ τὴν χάριν καταθεμένῳ, πῶς οὐκ εἰκὸς εἶναι τοῦτον νομίζειν πάσχειν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης; Εἰ δὲ τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης, πῶς οὐ δίκαιον παντὶ τρόπῳ προθυμεῖσθαι προκινδυνεύειν ὑπὲρ εὐσεβείας; Εἰ δὲ τοῦτο μὲν ἥκιστα αἱρούμεθα ἡμεῖς, μηδὲ φιλοσκῶπταί τινες ὦμεν καὶ φιλολοίδοροι, ὥστε τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας αἱρουμένων προκινδυνεύειν ἀμβλύνειν τὸ πρόθυμον, θ η ρ ε υ τ ὰ ς δ ό ξ η ς αὐτοὺς ἀποκαλοῦντες καὶ φ ι λ ο π ο λ έ μ ο υ ς τινάς, ὡς ἔστι τῶν δεινῶν, μᾶλλον δὲ καὶ λίαν αἰσχίστων, τὸ μήτ' αὐτοὺς ἡμᾶς ἀποδύεσθαι πρὸς συμπλοκὴν τῶν ἀνταγωνιστῶν καὶ τοὺς ἀποδυομένους βάλλειν ταῖς ὕβρεσιν». Δ. Τσάμη, Ἰωσὴφ Καλοθέτου Λόγοι, σ. 166, Θεσσ. 1975.

3α. «Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν». Β' Θεσσ. β' 15. «Τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περῖίστασο». Β' Τιμ. β' 16.

4. «Οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ταύτης (ταπεινοφροσύνης) συναφείᾳ μίσους ἐμφάνεια, οὐκ ἀντιλογίας εἶδος, οὐκ ἀπειθείας ὀσμή, ε ἰ μ ή π ο υ

ρίζοντο τὰ ἀνωτέρω, ἐάν, φωτιζόμενοι ὑπὸ τῆς διακρίσεως, κατενόουν, ὅτι τυγχάνει ὅλως διάφορον πρᾶγμα ἡ θεολογία, τὴν ὁποίαν ἀπαγορεύουν εἰς τὸν τυχόντα μοναχὸν οἱ ἀσκητικοὶ συγγραφεῖς([4α]), ἀπὸ τὴν διαφύλαξιν τῶν δογμάτων, τῆς ὀρθῆς ἤτοι πίστεως· τὸ δογματίζειν, ἀπὸ τὸ ἀγωνίζεσθαι διὰ τὴν διασφάλισιν τῶν ἤδη ὀρθῶς δογματισθέντων καὶ ὑπὸ τῶν ψευδοποιμένων ἀναιδῶς ἀθετουμένων!

Τὸ σύνηθες ἐπίσης καὶ σοβαροφανὲς ἐπιχείρημα ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἱκανὴ καὶ μάλιστα πλέον ἰσχυρὰ ἀπὸ τὴν ἔμπρακτον ὁμολογίαν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ποικίλης κακο-

---

περὶ πίστεως ὁ λόγος». (Ἰ. Κλίμακος, λόγος κε', κφ. θ'. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτός: «Πίστεως ἀπαθοῦς καὶ δογμάτων εὐσεβῶν πρὸ πάντων κληρονομίαν τοῖς υἱοῖς καταλίμπανε· ἵνα μὴ μόνον τοὺς υἱούς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκγονά σου Κυρίῳ δι' ὁδοῦ ὀρθοδοξίας προσαγάγῃς. (Πρὸς ποιμένα, § 97).

«Μηδέποτε ἐν μηδενὶ ταράττων ἢ ταραττόμενος, εἰ μήπου περὶ εὐσεβείας ὁ λόγος». (Καλλίστου καὶ Ἰγνατίου, Περὶ τῶν αἱρουμένων ἡσύχως βιῶναι καὶ μοναστικῶς, κφ: οζ'. (Ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ).

«Οὐκ οἶδεν (ὁ ταπεινὸς) ὅλως ἀπειθεῖν τισιν οὐδ' ἀντιπίπτειν, εἰ μήπω περὶ πίστεώς τις λόγος κινηθείη». Μελετίου Ὁμολ, Ἀλφαβηταλφάβητος, βαθμὸς ψβ'. Διὰ τοῦτο ἄλλως τε ἐκλήθησαν οἱ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ «Κανονικοί», διότι ὁ βίος των πρέπει ν' ἀποτελῇ τὴν ἐν πράξει ἔκφρασιν τῶν ἱερῶν Κανόνων. Π, σ. 144.

Ὁ δὲ θεῖος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης συνοψίζων ἐν προκειμένῳ τὸ πιστεύω τῶν πατέρων σημειοῖ τὰ ἑξῆς εἰς τὸν «Ἀόρατον Πόλεμον». «Ἐὰν ὅμως ὁ λόγος καὶ ἡ ὑπόθεσις εἶναι περὶ πίστεως καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας μας, τότε καὶ ὁ πλέον εἰρηνικὸς καὶ ἥσυχος πρέπει νὰ πολεμῇ ὑπὲρ αὐτῶν...» (Μέρος Β', κφ: ιθ', σημ. 1). Ὡς ἔπραξαν δηλ. ἀναρίθμητοι ἅγιοι σὲ παρομοίας περιπτώσεις: «Ὁ χρόνος δὲν θέλει μὲ φθάσει, γράφει πάλιν ἀλλαχοῦ ὁ ἡσυχαστὴς τῆς Καψάλας, εἰς τὸ νὰ ἀπαριθμῶ μύρια παραδείγματα τόσων καὶ τόσων ἁγίων οἵτινες ἐκακοπάθησαν καὶ ἀπέθανον διὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ Κανόνας» (Περὶ τῆς συνεχοῦς Θείας Μεταλήψεως, σελ: 108, ἔκδ. 1962).

4α. «Οὔτε τῷ θεολογοῦντι ἁρμόζει μετάνοια οὔτε τῷ μετανοοῦντι θεολογία· καθόσον γὰρ ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, κατὰ τοσοῦτον ὑψηλοτέρα ἡ θεολογία τῆς μετανοίας ἐστί». Συμεὼν Ν. Θεολόγου ἐν Sources Chrétiennes 51, σ. 71, Paris 1957.

«Οὐκ ἐγκληθησόμεθα, ὦ οὗτοι, ἐν ἐξόδῳ ψυχῆς, διότι οὐ τεθαυματουργήκαμεν, οὐδ' ὅτι οὐ τεθεολογήκαμεν, οὐδ' ὅτι θεωρητικοὶ οὐ γε-

δοξίας, φρονοῦμεν ὅτι συνιστᾷ ἑτέραν κραυγαλέαν ἀντίφασιν καὶ παραποίησιν τοῦ ὀρθοδόξου δέοντος (5).

Εὐαγγελικὴ λοιπὸν καὶ πατερικὴ ἡ ἐπιταγὴ τῆς ὁμολογίας καὶ ἐνστάσεως ἐν καιρῷ κινδυνευούσης πίστεως, διὸ πολὺς ὁ ἔπαινος καὶ ἡ τιμὴ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας (6) καὶ τῶν Πατέρων (7) πρὸς τοὺς ὁμολογητὰς μοναχοὺς πάσης ἐποχῆς. Εἰδικὸς ἐρευνητὴς τῶν μοναχικῶν πραγμάτων εἰς λίαν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην του, ἀναφερόμενος εἰδικῶς εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ Μοναχισμοῦ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τοῦ δόγματος καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων, σημειοῖ τὰ ἑξῆς ἐπιτυχῆ.

«Ἔσχον πάντοτε τὸ θάρρος τῆς ἀντιστάσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας εἰς πάσας τὰς ἐποχάς, καθ' ἃς ἡ Ἐκκλησία ἐ-

---

γόναμεν· ἀλλὰ λόγον πάντως δώσομεν τῷ Θεῷ, διότι ἀδιαλείπτως οὐ πεπενθήκαμεν». Ἰω. Κλίμακος, λόγ. ζ', κφ: ογ'.

5. «Ὡς ἔστι τῶν δεινῶν, μᾶλλον δὲ καὶ λίαν αἰσχίστων, εἰς μὲν πατρίδος ἀνάστασιν πάντας ἐθέλειν προθυμεῖσθαι ἀμύνειν καὶ πάντας αὐτοχειροτονήτους εἶναι ρύστας καὶ σωτῆρας τῆς σφῶν αὐτῶν πατρίδος καὶ πάντας αἱρεῖσθαι προκινδυνεύειν· εἰ δὲ τὴν τῆς εὐσεβείας ἀναστάτωσιν καὶ ἐκπόρθησιν, ὡς περί ἐλαχίστου τινός, ἀναμένειν τὸν χειροτονοῦντα, κἂν μή τις ἢ ὁ προτρέπων πεδῆσαι τὰς χεῖρας αὐτούς, τὸ τοῦ λόγου, καθῆσθαι.

Καὶ πῶς οὐκ ἂν εἴημεν πάσης τιμωρίας ὑπεύθυνοι; Καὶ μὴν πολλάκις ἑλομένων ὑπεραποθανεῖν τῶν φίλων καὶ τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἄλλων ὑπὲρ τοῦ ἐπιδείξασθαι ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ κότινον ἀναδήσασθαι, τὰ πάνδεινα ὑποστάντων, ἡμεῖς δ' ὑπὲρ τηλικούτου πράγματος τῆς σωτηρίας ἡμῶν, οὐχ ὅπως τὰ ἴσ' αὐτοῖς αἱρούμεθα παθεῖν, ἀλλ' οὐδὲ λόγον ἐλευθέριον καιροῦ καλοῦντος προέσθαι καὶ ταῦτα τῆς κακοδοξας κορυφουμένης καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν αἰρομένης. Καὶ πῶς οὐκ ἄν τις δικαίως παρελθὼν νεμεσήσειεν ἡμῖν καὶ προδοσίαν ἐπικαλέσειε τῶν πατρικῶν ὅρων καὶ θεσμῶν...» Δ. Τσάμη, Ἰωσὴφ Καλοθέτου Λόγοι, σ. 71-2, Θεσσ. 1975.

6. Οἱ κανόνες πρὸς τιμὴν καὶ ὕμνον τῶν ὁσίων ὁμολογητῶν ἐν τοῖς Μηναίοις τυγχάνουν πλήρεις ἐπαίνων καὶ θαυμασμοῦ διὰ τὴν παρρησίαν καὶ τοὺς ἀγῶνας των. Παραθέτομεν ἐνδεικτικῶς ἐκ τῆς θ' ὠδῆς τοῦ κανόνος τοῦ ὁμολογητοῦ Στεφάνου τοῦ Νέου (Νοε. 28) τὸ 6' τροπάριον. «Ὡς φῶς, ὡς ὄρθρος, ὡς μέγας ἥλιος, ὡς οὐράνιος κατάστερος θαυμάτων λαμπρότησι, καὶ στιγμάτων ἁγίων γεγένησαι, πάντων τὰς διανοίας τῶν εὐφημούντων σε, Στέφανε λαμπρύνων ἀληθῶς, Μάρτυς πολύαθλε».

7. Ὁ μέγας Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἱερὰν ὑπο-

κινδύνευσε νὰ ὑποδουλωθῇ εἰς τὴν Πολιτείαν καὶ διὰ τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν σθένους ἐπεβλήθησαν. Ἀπετέλεσαν κατὰ ταῦτα οἱ Μοναχοὶ ἐπὶ αἰῶνας τοὺς ἀτρομήτους τοῦ Εὐαγγελίου ἀποστόλους ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα καὶ ἵσταντο παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἡ ἀφοβωτέρα στρατιὰ τῶν προμάχων τῆς πίστεως. Εὐλόγως διὰ τοῦτο ἀποκαλεῖ τοὺς μοναχοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ ὅτε Αὐγουστῖνος καὶ ὁ Μ. Βασίλειος.

Ἐκαλλιέργησαν τὴν εὐσέβειαν ἐν ταῖς καρδίαις τοῦ λαοῦ· ἀνέπτυξαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεολογίαν· ἐπλούτησαν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τύπους τῆς λατρείας· διετήρησαν τὴν πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας ἄσβεστον.

Ὅταν δὲ ἔπειτα ἡ ὀρθόδοξος πολιτεία ὑπεδουλώθη ὑπὸ τῶν ὀρδῶν τῶν Ἀράβων καὶ Μουσουλμάνων, ὁ κλῆρος δὲ ἀπηνῶς κατεδιώκετο, πάλιν οἱ μοναχοὶ διέσωσαν καὶ θρησκείαν ἀλλὰ καὶ ἐθνισμόν, καὶ πίστιν ἀλλὰ καὶ γλῶσσαν. Δικαίως λοιπὸν παρατηρεῖ ὁ Holl ὅτι τὰ μοναστήρια ἔμειναν μέχρι σήμερον αἱ ἰσχυραὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀκροπόλεις, ὁ δὲ Harnack ἐκ τῶν μοναχῶν ἐξαρτᾷ τὴν βελτίωσιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας». Καὶ ἀλλαχοῦ: «Δὲν ὑπῆρξεν ἔρις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ συμμετάσχουν οἱ μονα-

---

χρέωσιν τῶν μοναχῶν ἐν καιρῷ αἱρέσεως, γράφει: «Εἰ οὖν μοναχοὶ εἰσίν τινες ἐν τοῖς νῦν καιροῖς, δειξάτωσαν ἀπὸ τῶν ἔργων. ΕΡΓΟΝ ΔΕ ΜΟΝΑΧΟΥ, μηδὲ τὸ τυχὸν ἀνέχεσθαι καινοτομεῖσθαι τὸ Εὐαγγέλιον, ἵνα μὴ ὑπόδειγμα τοῖς λαικοῖς προτιθέμενοι αἱρέσεως καὶ αἱρετικῆς συγκοινωνίας, τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπωλείας λόγον ὑφέξωσι». (P. G. 99. 1049 CD) Καὶ ἀλλαχοῦ μετὰ πλείονος ἐμφάσεως:

«...Εἰ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ὁρωμένους ἐχθροὺς ἔστιν ἀπιδεῖν, ἐννοήσωμεν τοὺς ἀπ' αἰῶνος διωγμούς, ὅσοι καὶ ἡλίκοι κατέλαβον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίνων τὸ διώκεσθαι, τίνων τὸ τύπτεσθαι καὶ ἀποκτείνεσθαι· ἀλλ' οὐ τῶν ἐσταυρωμένων τῷ κόσμῳ; καὶ ἵνα τὰ ἄλλα παρήσω, ἐπὶ τῆς παρούσης γενεᾶς καὶ ἐπὶ τῆς ἤδη ἐνισταμένης αἱρέσεως ὁ λόγος· Τίνες μέχρις αἵματος ἀντεκατέστησαν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι· οὐχὶ οἱ μακάριοι Πατέρες καὶ ἀδελφοὶ ἡμῶν, οἵ τε τῆς καθ' ἡμᾶς μονῆς καὶ οἱ τῶν ἄλλων; Μοναχῶν οὖν ἀληθῶς τὰ τοιαῦτα κατορθώματα καὶ ἀθλήματα, καὶ μοναχοὶ τὰ νεῦρα καὶ ἑδραιώματα τῆς Ἐκκλησίας· καὶ τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον τὸ ἀξίωμα, ὅπερ κεχάρισται ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ...» P. G. 99, 656 D.

χοὶ δι' ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων. Μοναχικοὶ γρόνθοι ὑψώθησαν ὑπὲρ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ διατύπωσις τῆς ὀρθῆς, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, φέρει τῆς μοναχικῆς διανοίας τὴν σφραγῖδα.

Αὐτοὶ κατενίκησαν τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ πάντας τοὺς κατόπιν ἀναφανέντας αἱρετικούς, διὰ νὰ δύναται ὁ Σωζόμενος νὰ γράφῃ: «Οὐχ ἥκιστα δὲ ἐπισημωτάτην τὴν ἐκκλησίαν ἔδειξαν, καὶ τὸ δόγμα ἀνέσχον ταῖς ἀρεταῖς τοῦ βίου, οἱ τότε μετιόντες τὴν μοναστικὴν πολιτείαν» (8).

Τὸ ἁγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας κοσμεῖται κυριολεκτικῶς ὑπὸ πληθύος τοιούτων ἀδαμάντων, μοναχῶν δηλονότι οἱ ὁποῖοι προσέφερον τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας καὶ διὰ τῆς παρουσίας ἢ τῆς γραφίδος των ἐστηλίτευσαν πᾶσαν αἵρεσιν καὶ προσβολὴν τῆς ὀρθῆς παραδόσεως, σφραγίσαντες οἱ πλεῖστοι δι' αἵματος τὴν πρᾶξίν των ταύτην, «μὴ φέροντες Θεὸν προδιδόναι διὰ τῆς ἡσυχίας» (9).

Ὅτι οἱ ἀνωτέρω ὅσιοι ἐτύγχανον τέκνα ὑπακοῆς πρὸς τὴν ὀρθοδοξοῦσαν ἱεραρχίαν των (9α) καὶ ἐργάται δόκιμοι τῆς προσευχῆς καὶ ἀσκήσεως οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντείπῃ· πλὴν ὅμως ἡ ὀρθὴ καὶ πεπαρρησιασμένη παρ' αὐτοῖς ἐφαρμογὴ τοῦ Εὐαγγελίου (10), ὡς καὶ τῶν σχετικῶν πατερικῶν

8. Δ. Πετρακάκου, Οἱ μοναχικοὶ θεσμοὶ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τ. Α', Λειψία 1907, σ. 9, 12.

9. «Δὲν δικαιοῦται ὁ ἄνθρωπος μόνον διὰ τῆς διαμονῆς του εἰς τὴν ἐρημίαν. Ὁσάκις τὸ κινδυνεῦον εἶναι ἡ ὀρθόδοξος πίστις, οἱ κατὰ τὰ ἄλλα εἰρηνικοὶ καὶ πρᾷοι ἀσκηταὶ ὀφείλουν νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν μόνωσιν, διότι «τοῦτο οὐ φέρουσιν ἐπιεικεῖς εἶναι, Θεὸν προδιδόναι διὰ τῆς ἡσυχίας, ἀλλὰ καὶ λίαν εἰσὶν ἐνταῦθα πολεμικοί τε καὶ δύσμαχοι — τοιοῦτον γὰρ ἡ τοῦ ζήλου θερμότης — καὶ θᾶττον ἄν τι μὴ δέον παρακινήσαιεν, ἢ δέον παραλίποιεν». Δ. Τσάμη, Ἡ διαλεκτικὴ φύσις τῆς διδασκαλίας Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Θεσσ, 1969, σ. 74.

9α. «Ὅτε ἱδρυτὴς τοῦ ἀναχωρητισμοῦ Μ. Ἀντώνιος καὶ ὁ θεμελιωτὴς τοῦ κοινοβίου Παχώμιος αἰσθάνονται βαθύτατα τὴν ἰδιότητα αὐτῶν ὡς μελῶν τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς ὁποίας ἀπονέμουν τὴν ὀφειλομένην τιμὴν καὶ τὸν σεβασμόν». Κ. Μουρατίδου, Ἡ μοναχικὴ ὑπακοὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθῆναι 1956, σ. 20.

10. «Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

διαθηκῶν(11), τοὺς ὡδήγησεν εἰρηναίους καὶ ἱλαροὺς πρὸς τὸ μακάριον τέλος των.

Διότι ἐάν, κατὰ τὴν ὡραίαν ἔκφρασιν τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ, «ὁ θεμέλιος ὁ πλησίον ἐστίν... εἰς αὐτὸν γὰρ κρέμανται πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ», τίς ὁ ἀρνούμενος ὅτι οὐχὶ μόνον ὁ ὑλικὸς πρὸς αὐτὸν προσφερόμενος ἄρτος συνιστᾷ τὴν ἀληθῆ ἀγάπην ἀλλὰ καὶ ὁ πνευματικὸς τοιοῦτος; Καὶ ἂν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ «ἀλήθειά ἐστι» «καὶ οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον ζήσεται ἄνθρωπος», τίς θὰ τολμήσῃ νὰ κατηγορήσῃ τοὺς ἀγωνιζομένους διὰ τὸ τιμιώτατον ἐν ἀνθρώποις, τὴν ὀρθὴν πίστιν;(12).

Ὡραιότατον τυγχάνει ἐν προκειμένῳ τὸ περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ἀναφερόμενον εἰς τὸ Γεροντικόν, ὅστις τὰ πάντα ἠνέχθη νὰ τὸν κατηγορήσουν, οὐχὶ ὅμως ὅτι τυγχάνει καὶ αἱρετικός, δηλῶν διὰ τούτου τὴν μεγίστην σημασίαν τῆς ἀκριβοῦς πίστεως διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πιστοῦ(13). Καὶ ὄντως θὰ ἦτο τραγικὸν νὰ προσφέρεται μετὰ πάσης ἱλαρότητος καὶ θυσίας ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη ἀπὸ τοὺς ἐν ἐρήμῳ οἰκοῦντας, νὰ παραθεωρῆται δὲ ἡ πνευματικὴ ἐλεημοσύνη, ἡ πρὸς τὸν ὀρθὸν ἤτοι βίον καὶ πίστιν δυναμένη

ὁμολογήσω κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» Ματθ.: 10, 23.

11. Μηδὲ μέχρι λόγου κοινωνεῖν τινι τῶν παραχαρασσόντων τὴν ἀλήθειαν» Εἰρηναῖος, P. G. 7. 854 A. «Εἶ που τὴν εὐσέβειαν παραβλαπτομένην ἴδοις, μὴ προτίμα τὴν ὁμόνοιαν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἵστασο γενναίως ἕως θανάτου... τὴν ἀλήθειαν μηδαμοῦ προδιδούς». Ἰ. Χρυσόστομος P. G. 60, 611.

«Δεῖ τὸν μοναχόν... πρὸ πάντων δὲ καὶ πᾶσιν, ὀρθοδόξῳ πίστει περιπεφράχθαι τῇ ψυχῇ κατὰ τὰ θεῖα δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων» Θεοδώρου Ἐδέσης, Φιλοκαλία, Α' σ. 323.

12. «Ὅσῳ γὰρ ψυχὴ κρείσσων, τοσούτῳ τῶν χρήμασι βοηθούντων τοῖς δεομένοις οὗτοι μειζόνων ἀξιοῦνται τῶν ἀμοιβῶν, οἱ διὰ τῆς παραινέσεως καὶ τῆς συνεχοῦς διδασκαλίας τοὺς ῥαθύμους καὶ ἀναπεπτωκότας ἀνάγοντες ἐπὶ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ δεικνύοντες τῆς μὲν κακίας τὸ δυσειδές, τῆς δὲ κατὰ Θεὸν ἀρετῆς τὴν πολλὴν εὐμορφίαν». Ἰ. Χρυσοστ. ὁμιλ. γ' εἰς τὴν Γένεσιν.

13. Γεροντικόν, σελ. 12, Ἀθῆναι 1961.

νὰ ἐπαναφέρῃ σωτήριος διδαχή. Δὲν πρέπει ἄλλως τε ν' ἀγνοῆται, ὅτι τὸ μαρτυρικὸν αἷμα καὶ ὁ ὁσιακὸς ἱδρὼς ἐξ ὑπαρχῆς ἡμιλλήθησαν πρὸς διατήρησιν καὶ αὔξησιν τοῦ δένδρου τῆς πίστεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῶν ποικίλων καὶ ὑπερφυσικῶν θαυμάτων τὰ ὁποῖα εἰργάσθησαν ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας(14), ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Κυριακοῦ λογίου: «ὅπως ἴδωσι ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς»(15).

Ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ δὲν θ' ἀσχοληθῶμεν μὲ τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὸν χορὸν τῶν Νεομαρτύρων ἀσκητὰς καὶ ὁσίους· θὰ παρατρέξωμεν ἐπίσης τὴν παρουσίαν ὑψηλῶν πνευματικῶν μορφῶν, αἵτινες ἐγκαταλιποῦσαι τὰς «μετανοίας» των λόγῳ καὶ ποικίλῃ δράσει «ἐλίπαναν» τὰς ἐν κόσμῳ ἐρήμους τῷ ζωηφόρῳ λόγῳ τοῦ σταυροῦ παρακαλέσασαι ψυχὰς ἀπαραμυθήτους καὶ τετραυματισμένας ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ εὐεργετικῆς παρουσίας των. Ἰδιαιτέρως μάλιστα εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἡ συμπαράστασις τοῦ Μοναχισμοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν ὑπῆρξε μεγίστη καὶ ἀληθὴς ἀσπὶς σωτηρίας διὰ τοὺς πτωχοὺς «ραγιάδες», τοὺς σωματικῶς μὲν «καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκοντας» ἐκ τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ, πνευματικῶς δὲ ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῆς...«χριστιανικῆς» καὶ «πολιτισμένης» Δύσεως!...

Θὰ παραλείψωμεν ἐπίσης τὴν ἐκτενῆ βιογράφησιν τῶν εἰς εἰρηνικὰς(16) ἐν πολλοῖς ἱεραποστολὰς ἀναλωθέντων ὁσίων πατέρων, ἀρχούμενοι εἰς μίαν βραχυτάτην καὶ μόνον

14. «Τίς γὰρ παρ' ἐκείνοις (κοσμικοῖς) θαύματα πεποίηκε πώποτε; τὶς νεκροὺς ἤγειρεν; τίς δαίμονας ἀπήλασεν; οὐδείς· ταῦτα γὰρ πάντα μοναχῶν τὰ ἔπαθλα, ἃ ὁ κόσμος χωρῆσαι οὐ δύναται· εἰ γὰρ ἠδύναντο, περιττὴ ἡ ἄσκησις, ἤγουν ἡ ἀναχώρησις». (Ἰωάννου Κλίμακος, λόγος 6' περὶ ὑποταγῆς). «Τὴν τῶν δαιμόνων καθαίρεσιν, τὴν τῶν νόσων καπάλυσιν, τὴν τοῦ μέλλοντος πρόγνωσιν...δύναται Κυπριανοῦ καὶ ἡ κόνις μετὰ τῆς πίστεως, ὡς ἴσασιν οἱ πεπειραμένοι». P. G. 35,1192. Πρβλ. Malone, The monk and the martyr, δ. διατριβή.

15. Ματθ: ε', 16.

16. Βλέπε σχετικῶς κφ: Ι' τοῦ παρόντος.

μνείαν τοῦ ἔργου των, καίτοι ἡ διακονία των αὕτη εἶναι ἱκανὴ νὰ φράξῃ τὰ τῶν κατηγόρων στόματα, τὰ μέχρι σήμερον ἀμαθῶς λαλοῦντα καὶ ἰσχυριζόμενα, ὅτι μόνον διὰ τὸ «συμφέρον» των μοχθοῦν καὶ ἐργάζονται οἱ τῆς ἐρήμου πολῖται.

Ποίους δὲ ἐπαίνους νὰ πλέξωμεν καὶ διὰ τὰς πνευματικὰς καὶ ἀντιρρητικὰς συγγραφὰς τῶν ὁσίων χειρῶν, μὲ τὴν ἰδιάζουσαν καὶ ἀκατανίκητον πνευματικὴν χάριν καὶ δύναμιν, διὰ τῶν ὁποίων μέχρι σήμερον μυριάδες ψυχῶν ὑμνοῦν τὸν Θεὸν καὶ εὐτρεπίζουν τὰ ἤθη των, ἀπαλλασσόμεναι συγχρόνως τῆς θανατηφόρου παγίδος τῶν αἱρετικῶν διδαχῶν καὶ κηρυγμάτων; Ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν διακονίαν τῆς πίστεως; Ἀσφαλῶς ναί! Ἡμεῖς ὅμως διὰ τοῦ παρόντος προτιθέμεθα νὰ ἱστορήσωμεν μόνον καὶ κ α τ' ἐ ξο χ ὴ ν τοὺς μετὰ παρρησίας στηλιτεύσαντας τὴν αἵρεσιν ἢ οὐδόλως κύψαντας τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς κηρυττομένης κακοδοξίας, ἀνήκοντας δὲ εἰς τὴν τῶν μοναχῶν τάξιν, ἀνεξαρτήτως ἂν ἀργότερον ἐκλεῖσθησαν καὶ διὰ τοῦ τῆς ἱερωσύνης ποδήρους, ἢ τῶν ὑπερφυῶν τῆς ἀρχιερωσύνης χαρισμάτων.

Ὁ ἀγαπητὸς καὶ εὐσεβὴς ἀναγνώστης δι' ἕνα ἕκαστον τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ παρόντι ἔργῳ ὁσίων θὰ πρέπῃ νὰ φαντάζεται ἕνα ὁλόκληρον κόσμον χάριτος, ἀσκήσεως καὶ ἀγάπης προσφερόμενον εἰς τὸν βωμὸν τῆς ὀρθῆς πίστεως μετὰ πόθου πολλοῦ καὶ καυχήσεως ἱερᾶς. Θὰ πρέπῃ νὰ αἰσθάνεται ἰσόβιον εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἐθυσίασαν τὰ πάντα διὰ νὰ τοῦ προσφέρουν ὡς κληρονομίαν ἀτίμητον τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως ἀσινῆ καὶ ἀλώβητον, ἀκέραιον καὶ ἀπαραχάρακτον κατὰ τὸν ἐπιτυχῆ λόγον τοῦ οὐρανοφάντορος (17).

Πιθανῶς ψυχαὶ νωθεῖς καὶ βεβαρυμέναι ἐκ τῆς μερίμνης

---

17. «Οὐχ ὑπὲρ χρημάτων, οὐχ ὑπὲρ δόξης, οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τινὸς τῶν προσκαίρων καταπολεμούμεθα· ἀλλὰ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ κτήματος τοῦ θησαυροῦ τῆς ὑγιαινούσης πίστεως ἑστήκαμεν ἀγωνιζόμενοι». Μ. Βασιλείου, ἐπιστ. 243.

καὶ πολυπραγμοσύνης τοῦ βίου τούτου θὰ διέλθουν ψυχρῶς τὰ τοῦ βίου των· «ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος, μωρία αὐτῷ ἐστι» (18). Διὰ τοὺς λάτρας ἐπίσης τῆς δυτικῆς κολτούρας ὁ ἀγών των θὰ θεωρηθῇ μᾶλλον εἰς «στεῖρος φανατισμὸς» ἢ «ἀγενὴς ἀντίδρασις καθ' ἣν στιγμὴν ἦτο δυνατὸν διὰ τῆς...ἀγάπης καὶ τῶν ἑκατέρωθεν συμβιβασμῶν» νὰ διευθετηθῇ ἡ διαφορά. Ὁ ἀληθὴς ὅμως καὶ νηφάλιος ἀναγνώστης θὰ διαπιστώσῃ ὅτι οὐδεὶς ἐπιστημονικὸς ἢ στρατιωτικὸς ἄθλος —παρὰ τοὺς ἀπαιτηθέντας δι' αὐτὸν ἱδρῶτας καὶ μόχθους— εἶναι δυνατὸν νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἱερὰν διακονίαν τῶν ὁμολογητῶν ὁσίων. Διὰ τῶν ἀνωτέρω οὐδόλως πιστεύομεν ὅτι πάντα τὰ εὐγενῆ κατορθώματα τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος τυγχάνουν ἀνάξια λόγου, κάθε ἄλλο· ἀλλ' ὅτι ὁ ἀγὼν τῶν ὁσίων ἐπειδὴ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διαφύλαξιν τοῦ τ ι μ ι ω τ ά τ ο υ ἐν κόσμῳ, τῆς ὀρθῆς πίστεως, διὰ τοῦτο ἐκέκτητο καὶ τὸ ἀ π α ρ ά μ ι λ λ ο ν.

Πάντες οἱ ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ παρελαύνοντες ὅσοι ἐφάνησαν κατὰ πάντα πιστοὶ εἰς τὸ προσκληνήριον τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὁμολογήσαντες ἐν φυλακαῖς, ἐξορίαις καὶ τέλος οἱ πλεῖστοι μαρτυρικῷ θανάτῳ τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν. Ὀφθαλμοὶ καὶ χεῖρες αὐτῶν ἐδόθησαν εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα· νεότης σφύζουσα καὶ ρωμαλέα· γῆρας σεβάσμιον καὶ πολιόν· τὰ πάντα διὰ τὸ ἕν, «οὗτινός ἐστι χρεία» (19).

18. Α' Κορινθ. 6' 14.

19. «Ἰδιαίτατα οἱ μοναχοὶ ὑπῆρξαν ὑπέρμαχοι τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος κατὰ τῶν αἱρέσεων· ἦσαν οἱ ἀδιάλλακτοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας οὐδεμίαν οἰκονομίαν ἀναγνωρίζοντες, οὐδένα συμβιβασμὸν ἀποδεχόμενοι. Ἐπὶ τῶν Ἀρειανῶν βασιλέων, ἰδίως τοῦ Οὐάλεντος, κατεδιώχθησαν καθ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον ἀπηνῶς καὶ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα· οἱ μὲν ἐσύροντο εἰς δικαστήρια καὶ ἐρρίπτοντο εἰς φυλακάς, οἱ δὲ ἐμαστίζοντο σκληρῶς καὶ διεστρεβλοῦντο ἀνηλεῶς, καὶ πάντες ἐξεβλήθησαν ἐκ τῶν ἐρημητηρίων «καὶ κόρον τῆς δυσσεβείας οὐκ ἐλάμβανε» λέγει ὁ Θεοδώρητος, «ἀλλὰ πάντα τὰ τῶν εὐσεβῶν ἐσκεδάννυ τὸν σύλλογον θηρὸς δίκην ἀγρίου τὸ ποίμνιον διασπάσθαι φιλονεικῶν»... «Καθ' ὅλας ταύτας τὰς φρικώδεις δοκιμασίας οἱ ἀσκηταὶ ἐπεδείξαντο ἡ-

Ἐν τούτοις ἅπαντες χαίροντες καὶ κέρδος ἡγούμενοι τὸ διὰ Χριστὸν πάσχειν, ἐφύλαξαν ἄχρι τέλους ἀκεραίαν καὶ σώαν τὴν παραδοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς σκυτάλην τῆς γνησίας πίστεως, γνωρίζοντες καλῶς ὅτι οὐδεὶς ἐξαιρεῖται ἐκ τοιούτων ἀγώνων, οὐδεὶς ἀπαλλάσσεται τοῦ ἱεροῦ χρέους, τῆς «νομίμου ἀθλήσεως» καὶ καθαρᾶς ὁμολογίας(20).

Βασικὸς σκοπὸς ἡμῶν κατὰ τὴν συγγραφὴν τῆς παρούσης μελέτης δὲν ἦτο ἡ παρουσίασις ἑνὸς συναξαριστοῦ ὁσίων ὁμολογητῶν —διὶ αὐτὸ ἄλλως τε οὐδενὸς ἀναφέρομεν τὸν βίον, πλὴν τῶν ἀναγκαίων καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου συμβαλλομένων ἀποσπασμάτων— ἀλλὰ ἡ ἔστω ἐν σχεδιάσματι καὶ γενικαῖς γραμμαῖς περιγραφὴ τῆς τιτανικῆς πρὸς τὴν αἵρεσιν συγκρούσεως τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου καὶ ἡ ἐκ ταύτης μεγίστη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν προκύψασα ὠφέλεια.

Διὰ νὰ καταστῇ μάλιστα ἡ ἀνάγνωσις τοῦ παρόντος εὐχάριστος καὶ εἰς τοὺς ἁπλουστέρους ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας —οἱ ὁποῖοι συνήθως θαυμάζουν δεόντως καὶ μιμοῦνται ἐν τῷ μέτρῳ των τοὺς ἥρωας τοιούτων ἔργων,— προσεδόθη εἰς αὐτὸ ἡ ἱστορικὴ-ἀφηγηματικὴ μορφή, ὡς πλέον ἀφομοιώσιμος καὶ ἀντιληπτή. Ἀπεφεύχθη ἐπίσης ἡ λεπτομερὴς ἀνάπτυξις τῶν διαλαμβανομένων αἱρέσεων, πλὴν μιᾶς κεφαλαιώδους ἑρμηνείας των, καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως ἡ προσφορὰ τῶν κατ' αὐτῶν ἀντιδρασάντων ὁσίων. Διὰ τὸν αὐτὸν ἄλλως τε λόγον ἀπεφύγομεν καὶ τὴν παράθεσιν ἀρχαίων κειμένων εἰς τὸ πρῶτον καὶ κύριον μέρος

ρωισμὸν καὶ αὐτάπάρνησιν ἀπαράμιλλον, ὡς γενναῖοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται, ἀντικρύσαντας μετ' ἀπαθείας τὸν θάνατον ἀνεδείχθησαν ἐν πᾶσιν ἥρωες κατά τε τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ κόσμου». Εὐλογία Κουρίλα Λαυριώτου, Ἱστορία τοῦ ἀσκητισμοῦ, σελ. 27 - 8 Θεσσ. 1929.

20. «Ὥστε ὅτε περὶ πίστεως ὁ λόγος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἐγὼ τίς εἰμι; Ἱερεύς; ἀλλ' οὐδαμοῦ ἄρχων; καὶ οὐδ' οὕτως· στρατιώτης; καὶ ποῦ; γεωργός; καὶ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο. Πένης, μόνον τὴν ἐφήμερον τροφὴν πορίζόμενος· οὐδείς μοι λόγος καὶ φροντὶς περὶ τοῦ προκειμένου. Οὐά, οἱ λίθοι κράξουσι, καὶ σὺ σιωπηλὸς καὶ ἄφρονς; P. G. 99, 1321.

τοῦ ἔργου, πλὴν ἐλαχίστων περικοπῶν, ἀφιερώσαντες εἰδικῶς πρὸς τοῦτο τὸ Β΄ Μέρος τοῦ παρόντος.

Εἰς αὐτὸ ὁ πεπαιδευμένος ἀναγνώστης θὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ καὶ μάλιστα εἰς τὴν πρωτότυπον αὐτῶν μορφήν, ἱκανὸν ἀριθμὸν κειμένων ἐχόντων ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ διαλαμβανόμενα ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς μελέτης, τινὰ τῶν ὁποίων δημοσιεύονται διὰ πρώτην φοράν, ἐνῷ ἕτερα τυγχάνουν σχεδὸν τελείως ἄγνωστα εἰς τοὺς μὴ εἰδικούς, καὶ περὶ τῶν ὁποίων διαλαμβάνομεν τὰ δέοντα εἰς τὴν προτασσομένην εἰσαγωγήν των.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς πλουσίας ἀρετάς του καὶ ὁ μοναχικὸς βίος δὲν ὑπῆρξεν ἐν παντὶ ἀλάθητος εἰς τοὺς σκληροὺς κατὰ τῆς αἱρέσεως ἀγῶνάς του. Ἀντιθέτως μάλιστα ὑπῆρξαν καὶ αἱ περιπτώσεις τῶν ὑπερβολῶν καὶ ἐλλείψεων ἔστι δ' ὅτε καὶ πλανῶν τινων([21]), ὡς ἀκριβῶς παρατηρεῖται καὶ μὲ τὸν ἕτερον αὐτοῦ ἀγῶνα, τὸν τῆς ἠθικῆς του τελειώσεως, διὰ νὰ πραγματοποιῆται καὶ εἰς αὐτὸν ὁ ἀλάθητος λόγος τοῦ Κυρίου: «πολλοὶ κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί»! Ἐν τούτοις αἱ ὀλίγαι αὗται ἐξαιρέσεις πόρρω ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ καταργοῦν τὰν κανόνα.

«Τούτους τοίνυν τοὺς διὰ μυρίων πόνων τὸν βίον ὁδεύσαντας, ἱδρῶσι δὲ καὶ ταλαιπωρίαις τὸ σῶμα δαμάσαντας, καὶ γέλωτος μὲν τὸ πάθος ἀγνοήσαντας, ἐν κλαυθμῷ δὲ καὶ δάκρυσιν ἅπαντα τὸν βίον δαπανήσαντας· καὶ τροφὴν μὲν νομίσαντας τὸ ἐν μελέτῃ νόμου Κυρίου τὰς νύκτας διέρχεσθαι, τὴν καλὴν δὲ ὁμολογεῖν ὁμολογίαν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς πάσχειν, πάσχα πανευφρόσυνον· τούτους, τοὺς πᾶν εἶδος ἀρετῆς συνειληχότας τίς ἂν εἰκότως θαυμάσειε; μᾶλλον δὲ τίς ἂν πρὸς ἀξίαν εὐφημήσειεν;»([22]).

---

21. Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην ὁ ἀναγνώστης θὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσῃ ἱκανὰς τοιαύτας περιπτώσεις. Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα διαλαμβάνομεν τὰ δέοντα εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ Α΄ Μέρους ὡς καὶ εἰς τὰ ἐπιλεγόμενα ἡμῶν.

22. Πρβλ. τὸ σχετικὸν ἐγκώμιον τοῦ Θεοδωρήτου εἰς P. G. 82, 1289C.

Ὄντως οὐδεὶς ὕμνος ἐξαρκέσει πρὸς ἐπάξιον ἔπαινον τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ γυναικῶν, οἵτινες ἀνὰ τοὺς αἰῶνας συνεκρότησαν τὴν ἱερὰν φάλαγγαν τῶν μελανειμονούντων φιλοσόφων, τῶν ἀρνησικόσμων εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν πραύτητι καὶ σοφίᾳ πολλῇ ἀκολουθησάντων τὸ Ἀρνίον. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε θὰ ἐτολμῶμεν τὴν ἔστω σκιαγράφησιν τῶν ἱερῶν των ἀγώνων, ἐὰν δὲν ἐθεωροῦμεν καὶ ἐπιστεύομεν τοῦτο ὡς ἀπότισιν ἱεροῦ χρέους δι' ὅσα ἔπραξαν εἰς τὸν βίον των, περιποιησάμενοι τὴν κοινὴν μητέρα καὶ γαλουχὸν ἡμῶν, τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Εὐφραινόμενοι δὲ νῦν ἐν οὐρανοῖς πιστεύομεν ἀπολύτως ὅτι πρεσβεύουν ἀπαύστως καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν ἀδυνάτων ἀδελφῶν των μοναχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ὥστε νὰ μὴ ὁμοιωθῶμεν πρὸς τὰς μωρὰς παρθένους τοῦ Εὐαγγελίου! Καὶ θὰ συμβῇ τοῦτο ὁπωσδήποτε, ἐὰν ἀρκούμενοι εἰς τὰ πτωχὰ «ἔργα» μας καὶ τοὺς «κανόνας» μας, ἀδιαφορήσωμεν διὰ τὴν καθαρὰν πίστιν καὶ ὁμολογίαν, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν ἀπαιτοῦν αἱ πονηραὶ ἡμέραι τὰς ὁποίας διερχόμεθα.

Εἴθε αἱ προσευχαί των καὶ ἡ μελέτη τῶν κατορθωμάτων των νὰ ὑπενθυμίσουν εἰς πάντας ἡμᾶς τὸ ὑπέρτατον χρέος μας ἔναντι τῆς κηρυττομένης κακοδοξίας, χρέος τὸ ὁποῖον, δυστυχῶς, ὡς σύνολον, φαίνεται ὅτι τὸ ἔχομεν τελείως λησμονήσει...

Θ.Μ.Λ.
Ἱερὰ Σκήτη Ἁγίας Ἄννης,
Ἅγιον Ὄρος

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Δέκα ἑπτὰ αἰῶνες εἰς τὰς ἐπάλξεις
τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ
(325 - 1975)

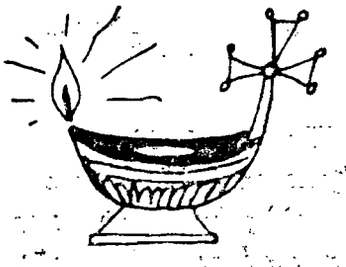

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΕΙΑΝΙΣΜΟΣ, Η ΑΠΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΕΙΝΩΝ

Ἡ τοῦ Εὐαγγελίου πολύτιμος καὶ σώζουσα ἀλήθεια ἐκ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως μέχρι σήμερον ἐκηρύχθη καὶ θὰ κηρύσσεται διὰ μυρίων ἀγώνων καὶ θυσιῶν, διὰ «πολλῆς συνοχῆς καρδίας» καὶ θλίψεως τῶν ἐργατῶν καὶ κηρύκων της. Ἡ ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παραδοθεῖσα τῷ χριστωνύμῳ λαῷ πίστις δι' ἕκαστον αἰῶνα ἀκριβοῦς διατηρήσεως καὶ αὐξήσεώς της ἀπήτησε χιλιάδας μαρτύρων καὶ ποταμοὺς ὁλόκληρους δακρύων καὶ ἱδρώτων εὐσεβῶν καὶ ἡρωϊκῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας, προκειμένου ὅπως παραδοθῇ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους γνησία καὶ πηγαία, ὡς ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Θεανθρώπου ἱδρυτοῦ της. Καὶ τοῦτο διότι αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους θὰ πολεμοῦν ἀείποτε λυσσωδῶς τὸ φῶς· οἱ σκοτεινοὶ ὑπηρέται του, ἄνθρωποι ὑπερήφανοι καὶ ἐμπαθεῖς, θὰ συνιστοῦν στρατὸν ὠργανωμένον καὶ θὰ ὑποδύωνται μύρια προσωπεῖα προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των· ἡ προβατόσχημος πολλάκις δορά των θὰ ὑποκρύπτῃ τοὺς «βαρεῖς λύκους», τοὺς ἤδη ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (1) καὶ τῶν ὁσίων πατέρων προφητευθέντας (2). Κραταιὸς ἀντίπα-

1. Β' Πέτρ. 2, 1· Πράξ. κ' 29.

2. Ποτὲ γοῦν καθεζόμενος ὁ Μ. Ἀντώνιος καὶ ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἐν ἐκστάσει γέγονε, καὶ πολὺς ἦν ἐν τῇ θεωρίᾳ στενάζων. Εἶτα μεθ' ὥραν στραφεὶς πρὸς τοὺς συνόντας, ἐστέναξε, καὶ ἔντρομος γενόμενος, ηὔχετο, καὶ κάμπτων τὰ γόνατα, διέμενεν ἐπὶ πολύ. Καὶ ἀναστὰς ἔκλαιεν ὁ γέρων. Ἔντρομοι τοίνυν γενόμενοι οἱ συνόντες, καὶ πάνυ φοβηθέντες, ἠξίουν μαθεῖν παρ' αὐτοῦ· καὶ πάλιν διώχλησαν ἕως βιασθεὶς εἶπεν· Ὁ δὲ καὶ οὕτω μέγα στενάξας· ὦ τέκνα, βέλτιον ἔλεγεν, ἀποθανεῖν, πρὸ τοῦ γενέσθαι τὰ τῆς θεωρίας. Τῶν δὲ πάλιν ἀξιούντων, δακρύσας ἔλεγε, μέλλει τὴν Ἐκκλησίαν ὀργὴ καταλαμβάνειν, καὶ μέλλει παραδίδοσθαι ἀνθρώποις ὁμοίοις ἀλόγοις κτήνεσιν. Εἶδον γὰρ τὴν τράπεζαν τοῦ

λός τῶν, τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀρνίου, ἡ οὐρανόμορφος παράταξις καὶ παρεμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ χορὸς τῶν ἁγίων πατέρων. Ὅπλον μοναδικὸν καὶ ἀήττητον τῶν «φωτομόρφων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας», ἡ πίστις· ἡ πίστις ἡ «νικῶσα τὸν κόσμον» (3), ἡ ἀείποτε θριαμβεύουσα καὶ περιγελῶσα ὑπὸ τὴν ὄψιν νεαρᾶς κόρης καὶ ἀγενίου νεανίου, ἢ ἀντιθέτως πολιοῦ καὶ σεβασμίου γέροντος, τὰς ἀπειλάς, τὰς φυλακάς, τοὺς σιδηροῦς ὄνυχας, τοὺς περικαύστους λέβητας τῶν «πανισχύρων» πλὴν ἀδυνάτων ἐνώπιόν των ἐργατῶν τοῦ ψεύδους!

Ἐνῷ δὲν εἶχε προλάβει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐπιδέσῃ τὰ τραύματά της, τὰ ἐκ τοῦ τελευταίου μεγάλου διωγμοῦ τοῦ Μαξιμίνου δημιουργηθέντα (307 - 313), νέος ἀντίπαλος φοβερώτερος αὐτὴν τὴν φοράν, ὡς προερχόμενος ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς σπλάγχνων, ἐνεφανίσθη βλασφημῶν τὸν ἱδρυτὴν αὐτῆς, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν! «Ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπῆρχε πρὸ αἰώνων· ὑπῆρξε καιρὸς ποὺ δὲν ὑπῆρχε, ἄρα εἶναι κτῖσμα»! Ὁ Ἄρειος καὶ οἱ ὀπαδοί του ἐμαίνοντο κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἀληθείας. Ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν ἱεραρχῶν της καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου ἀντιπαράσσεται πρὸς τὸ κακόν.

Ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε ὄντως τιτανική. Ἡ ὀρθόδοξος ἀλήθεια ἐπικρατήσασα διὰ τῆς πρώτης ἐν Νικαίᾳ Οἰκ. Συνόδου (325) ἀναγκάζει τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀποσυρθῇ ἐν καταισχύνῃ, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν μετανοίᾳ· ὁ ὄφις δὲν ἀπέπτυσε τὸν ἰόν· ἁπλῶς ἐκρύβη φοβηθεὶς τὴν ρομφαίαν τῶν ἁγίων πατέρων. Οὕτως, ὁσήμεραι, αἱ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀπόπειραι τῶν Ἀρειανῶν πληθύνονται ἐπικινδύνως, γενόμεναι συνεχῶς προκλητικώτεραι καὶ ἀπειλητικώτεραι· ὁ «ἄνθρωπος ὅμως τοῦ Θεοῦ» μοναχὸς Ἀντώνιος, εὑρίσκεται γρηγορῶν! Ὁ θεῖος αὐτοῦ νοῦς διαβλέπει καθαρώτατα τὴν ἐρχομένην φοβερὰν ἀπειλὴν τῆς αἱρέσεως, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν

Κυριακοῦ, καὶ περὶ αὐτὴν ἑστῶτας ἡμιόνους κύκλῳ πανταχόθεν, καὶ λακτίζοντες τὰ ἔνδον οὕτως, ὡς ἂν ἀτάκτως σκιρτώντων κτηνῶν γένοιτο λακτίσματα... Καὶ μετὰ δύο ἔτη γέγονεν ἡ νῦν ἔφοδος τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἡ ἁρπαγὴ τῶν ἐκκλησιῶν...» (ΒΕΠΕΣ 33, 51. Ὅρα ἐπίσης 40, 84, 97-9).

3. Ἰωάνν. Α', ε' 4.

φθοράν πρὸ πρόκειται νὰ προξενήσῃ αὕτη εἰς σοφοὺς καὶ ἀγραμμάτους ἐκ τῶν πιστῶν!

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κέντρον τῶν μετασυνοδικῶν συγκρούσεων, ὁ Μ. Ἀθανάσιος παλαίει νυχθημερὸν πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ κακοῦ. Ὁ «πολιστὴς τῆς ἐρήμου» καὶ πνευματικός του πατὴρ Ἀντώνιος σπεύδει νὰ εἴπῃ λόγον παρηγορίας καὶ ἀληθείας εἰς τὸν τεθορυβημένον λαὸν τῆς μεγαλουπόλεως, ὁ ὁποῖος πιστῶς ἀγωνίζεται ἐπὶ ἔτη πλησίον τοῦ ἡρωϊκοῦ ποιμενάρχου του. Εἰς τοὺς προλαβόντας τὴν Ἐκκλησίαν διωγμοὺς ὁ ἱερὸς ἀσκητὴς ἐγένετο «μάρτυς τῇ προθέσει» (4)· εἰς τὴν παροῦσαν περίοδον θὰ μιμηθῇ τὴν τῶν ποιμένων τάξιν, κηρύττων κατὰ τῆς χριστομάχου αἱρέσεως. Ὁ λόγος του, ρομφαία δίστομος κατὰ τῶν αἱρετικῶν, θὰ εἶναι συγχρόνως λιμὴν καὶ διδασκαλεῖον σωτηρίας διὰ τοὺς πιστοὺς ὀπαδοὺς τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς Ἀντωνίου γράφει: «Καὶ κατὰ τὴν πίστιν δὲ ἦτο λίαν θαυμαστὸς καὶ εὐσεβής. Διότι οὔτε πρὸς τοὺς σχισματικοὺς Μελετιανοὺς ἐκοινώνησέν ποτε γνωρίζων αὐτῶν τὴν ἀπ' ἀρχῆς πονηρίαν καὶ ἀποστασίαν οὔτε πρὸς τοὺς Μανιχαίους, ἢ ἄλλους αἱρετικοὺς ὡμίλησε φιλικῶς, παρὰ μόνον τόσον, ὅσον νὰ νουθετήσῃ αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν εὐσέβειαν, θεωρῶν καὶ διδάσκων τὴν φιλίαν καὶ ὁμιλίαν μὲ αὐτοὺς ὡς βλάβην καὶ ἀπώλειαν ψυχῆς. Οὕτως ἀκριβῶς ἐσυχαίνετο καὶ τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀρειανῶν καὶ προέτρεπε πάντας νὰ

---

4. «Μετὰ ταῦτα κατέλαβε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ κατὰ Μαξιμῖνον τὸ τηνικαῦτα γενόμενος διωγμός· καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων ἀγομένων εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἠκολούθησε καὶ αὐτός, (Ἀντώνιος) ἀφεὶς τὸ μοναστήριον, λέγων· Ἀπέλθωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀγωνιζώμεθα κληθέντες, ἢ θεωρήσωμεν τοὺς ἀγωνιζομένους. Καὶ πόθον μὲν εἶχε μαρτυρῆσαι· παραδοῦναι δὲ μὴ θέλων ἑαυτόν, ὑπηρέτει τοῖς ὁμολογηταῖς ἔν τε τοῖς μετάλλοις καὶ ἐν ταῖς φυλακαῖς... Καὶ γάρ. καὶ μόνον βλέποντες αὐτοῦ τὴν ἀγωγήν, πολλοὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἐσπουδάζοντο ζηλωταὶ γενέσθαι. Πάλιν οὖν ὑπηρέτει συνήθως τοῖς ὁμολογηταῖς, καὶ ὡς συνδεδεμένος αὐτοῖς, ἦν κοπιῶν ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις.

Ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ὁ διωγμὸς ἐπαύσατο, καὶ μεμαρτύρηκεν ὁ μακαρίτης ἐπίσκοπος Πέτρος, ἀπεδήμησε, καὶ πάλιν εἰς τὸ μοναστήριον ἀνεχώρει, καὶ ἦν ἐκεῖ καθ' ἡμέραν μαρτυρῶν τῇ συνειδήσει, καὶ ἀγωνιζόμενος τοῖς τῆς πίστεως ἄθλοις». (ΒΕΠΕΣ, 33, 35).

μὴ προσεγγίζουν αὐτούς, οὔτε νὰ μετέχουν τῆς κακοδοξίας των.

Ὅταν κάποτε δὲ ἀπῆλθόν τινες τῶν Ἀρειανῶν πρὸς αὐτὸν καὶ διὰ τῆς συζητήσεως διεπίστωσε τὴν ἀπιστίαν των, τοὺς ἔδιωξεν εὐθὺς ἐκ τοῦ ὄρους, λέγων ὅτι οἱ λόγοι του εἶναι χειρότεροι καὶ τοῦ δηλητηρίου τοῦ ὄφεως. Καὶ ὅταν ψευδῶς κάποτε οἱ Ἀρειανοὶ διισχυρίσθησαν ὅτι ὁ θεῖος πατὴρ συμφωνεῖ πρὸς τὴν αἵρεσίν των, παρὰ πολὺ ἠγανάκτησε κατ' αὐτῶν καὶ ἐθυμώθη». Καὶ συνεχίζων προσθέτει: «Εἶτα παρακληθεὶς παρά τε τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἀδελφῶν πάντων, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ ὄρους· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τοὺς Ἀρειανοὺς ἀπεκήρυξεν, αἵρεσιν ἐσχάτην λέγων εἶναι ταύτην, καὶ πρόδρομον τοῦ Ἀντιχρίστου. Ἐδίδασκέ τε τὸν λαὸν μὴ εἶναι κτίσμα τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, μηδὲ ἐξ ὄντων γεγενῆσθαι...

«Οἱ μὲν οὖν λαοὶ πάντες ἔχαιρον ἀκούοντες παρὰ τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς ἀναθεματιζομένην τὴν χριστομάχον αἵρεσιν· οἱ δὲ τῆς πόλεως πάντες συνέτρεχον, ἰδεῖν τὸν Ἀντώνιον. Ἕλληνες τε καὶ αὐτοὶ οἱ λεγόμενοι αὐτῶν ἱερεῖς, εἰς τὸ Κυριακὸν ἤρχοντο λέγοντες· ἀξιοῦμεν ἰδεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον· πάντες γὰρ αὐτὸν οὕτως ἐκάλουν... Ἀμέλει (ἀναμφιβόλως) τοσοῦτοι γεγόνασι Χριστιανοὶ ἐν ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκείναις, ὅσους ἄν τις εἶδεν ἐνιαυτῷ γενομένους». ΒΕΠΕΣ 33, 45-6. (5)

Ὄντως θαυμαστὰ καὶ μεγάλα τὰ κατορθώματα τοῦ ὁσίου, ἀθλήσαντος μετὰ πάσης παρρησίας ἐν μέσῳ τοῦ πολεμικοῦ θεάτρου! Ἡ ἔρημος στερηθεῖσα δι' ὀλίγον τοῦ πατριάρχου της προσέφερεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν ἥρωα. Ὁ πνευματικὸς Νεῖλος τῆς Αἰγύπτου ἀποσπνίξας, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτόν, τὸν ὄφιν τῆς αἱρέσεως ἐπανήρχετο στεφηφορῶν εἰς τὸ «γεωργηθὲν διὰ τῶν δακρύων του ἄγονον τῆς ἐρήμου» (6).

5. ΒΕΠΕΣ 33, 35.

6. Ὁ πολὺς Δοσίθεος Ἱεροσολύμων ὡς ἑξῆς περιγράφει εἰς τὴν περίφημον Δωδεκάβιβλόν του τὴν προσφορὰν τῶν ὁσίων πατέρων τῆς ἐρήμου εἰς τὸν κατὰ τῆς αἱρέσεως πόλεμον τῆς Ἐκκλησίας. «Διὰ τοῦτο οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι πατέρες, ὅπου ἤκμασαν εἰς πᾶσαν γενεὰν καὶ γενεάν, μὲ ὅλον ποὺ εἰς τοὺς ἄλλους διωγμοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἡσύχαζον καὶ ἐπροσεῦχον εἰς τοὺς ἑαυτούς των, εἰς μόνην τὴν αἵρεσιν κινοῦντες πάντα θυμὸν δίκαιον ἐκάμνασι μακρὰς ὁδοιπορίας, ἀποδημοῦντες ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα

Τὸ δὲ θαυμαστὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι τὴν ζέσιν αὐτὴν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας διετήρησεν ἄχρι τῆς τελευταίας του πνοῆς. Εἰς τὴν τελευταῖαν του ἐπίσκεψιν πρὸς τοὺς μοναχοὺς «τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῷ ἕξῳ», πληροφορηθεὶς παρὰ τῆς «προνοίας» ὅτι δὲν θὰ ἐπανέβλεπε τούτους «ἐλάλει τοῖς ἀδελφοῖς λέγων· Ταύτην ὑμῶν τὴν ἐπίσκεψιν ὑστέραν ποιοῦμαι, καὶ θαυμάζω, εἰς πάλιν ἑαυτοὺς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ θεωρήσωμεν. Καιρὸς ἐστι κἀμὲ λοιπὸν ἀναλῦσαι· εἰμὶ γὰρ ἐγγὺς ἐτῶν πέντε καὶ ἑκατόν... Καὶ καθὰ προεῖπον σπουδάζειν τὴν ψυχὴν φυλάττειν ἀπὸ ρυπαρῶν λογισμῶν· καὶ τὸν ζῆλον ἔχειν πρὸς τοὺς ἁγίους, μὴ ἐγγίζειν δὲ Μελιτιανοῖς τοῖς σχισματικοῖς· οἴδατε γὰρ αὐτῶν τὴν πονηρὰν καὶ βέβηλον προαίρεσιν μηδὲν κοινωνίαν ἔχειν τινα πρὸς τοὺς Ἀρειανούς· καὶ γὰρ καὶ ἡ τούτων ἀσέβεια πᾶσιν ἔκδηλός ἐστιν... Καθαροὺς οὖν ἑαυτοὺς μᾶλλον ἀπὸ τούτων φυλάττετε, καὶ τηρεῖτε τὴν τε τῶν πατέρων παράδοσιν, καὶ προηγουμένως τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εὐσεβῆ πίστιν, ἣν ἐκ τῶν Γραφῶν μὲν μεμαθήκατε παρ' ἐμοῦ δὲ πολλάκις ὑπεμνήσθητε» (7).

Τὸ ἀνωτέρω ὅμως παράδειγμα τοῦ Ἀντωνίου εὐτυχῶς δὲν ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ἀρωγὴν καὶ συναντίληψιν τῆς ἐρήμου εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Σχεδὸν ἅπασα ἡ Αἰγυπτιακὴ ἔρημος, Σκήτη, Νιτρία, Κελλία, καὶ Μοναστήρια τοῦ Μ. Παχωμίου εὑρίσκοντο εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ ἡρωϊκοῦ Ἀθανασίου, «τοῦ πατρὸς αὐτῶν», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδίων μοναχῶν. Κατωτέρω ἀναφέρομεν χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον εἰς τὸ ὁποῖον ἐκδηλοῦνται δύο τινά· ἡ ἐμμονή, ἀφ' ἑνὸς τῶν Μοναχῶν εἰς τὸ κήρυγμα τῆς Νικαίας καὶ ἡ ἐπισκίασις, ἀφ' ἑτέρου, καὶ προστασία τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ ἔργα τῆς ὁμολογίας των.

«Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ὁ αὐτοκράτωρ Κωνστάντιος ἀπὸ ἐπιβουλὴ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀρειανῶν, ζητοῦσε τὸν ἅγιο ἐπίσκοπο Ἀθανάσιο κι' ἕνας στρατηλάτης, λεγόμενος Ἀρτέμιος, εἶχε ἐντολὴ νὰ ψάξῃ παντοῦ γι' αὐτόν. Καὶ ἐπειδὴ διαδόθηκε ἡ φήμη,

τῆς πατρίδος των, γενόμενοι πολεμάρχαι ἀντὶ ἡσυχαστῶν διὰ νὰ ταπεινώσουν τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ νὰ στήσουν τὴν ὁρμὴν τῆς τόσον ἐπαιρομένης καὶ ἀφριζούσης αἱρέσεως» (σ. 926).

7. ΒΕΠΕΣ, 33, 54.

μήπως τυχὸν κρύβεται κοντὰ στοὺς μοναχοὺς τοὺς Ταβεννησιῶτες, ἐπειδὴ τοὺς ἀγαποῦσε, ἔπλευσε τὸν Νεῖλο πρὸς τὴν κατεύθυνσι αὐτή...

Ὁ Ἀρτέμιος μόλις ἔφθασε στὸ μοναστήρι διέταξε τοὺς ἄνδρες του νὰ τὸ περικυκλώσουν τὴν νύχτα, ὡπλισμένοι σὰν ἐν καιρῷ πολέμου. Ἐκάθησε καὶ αὐτὸς στὸ μοναστήρι, ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο τῆς συνάξεως,, μαζὶ μὲ τοὺς ἀξιωματικούς, ἐνῷ οἱ τοξότες φύλαγαν ἀριστερὰ καὶ δεξιά του. Βλέποντας αὐτὰ οἱ ἀδελφοὶ φοβήθηκαν. Ἀλλὰ ἕνας ἅγιος, ὁ Πεκύσσιος, ἐνίσχυε τοὺς ἀδελφούς, γιὰ νὰ μὴ δειλιάσουν, ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὁ δοὺξ μ' ἕνα διερμηνέα ρώτησε: «Ποῦ εἶναι ὁ ἡγούμενός σας;» Ὁ ἀββᾶς Πεκύσσιος ἀποκρίθηκε: «Ἐπῆγε στ' ἄλλα μοναστήρια». Ἐκεῖνος ξαναεῖπε: «Ποῦ εἶναι ὁ ἀναπληρωτής του;» Τοῦ δείχνουν τὸν ἀββᾶν Ψαρφεῖν, τὸν μέγαν οἰκονόμον, καὶ τοῦ λέει ἰδιαιτέρως:

«Ἔχω βασιλικὴ διαταγὴ γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Ἀθανάσιο καὶ λένε ὅτι εἶναι ἐδῶ σὲ σᾶς» Ἀποκρίνεται ὁ Ἀββᾶς Ψάρφιος καὶ τοῦ λέει: «Βεβαίως αὐτὸς εἶναι ὁ πατέρας μας, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶδα τὸ πρόσωπό του. Ἰδοὺ ὅμως τὸ μοναστήρι». Ἀφοῦ ἐρεύνησε καὶ δὲν τὸν βρῆκε, εἶπε ὁ ἀρχηγὸς στὴ σύναξι τῶν ἀδελφῶν: «Ἐλᾶτε νὰ προσευχηθῆτε γιὰ μένα». Ἐκεῖνοι τοῦ εἶπαν: «Δὲν μποροῦμε, διότι ἔχουμε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν πατέρα μας νὰ μὴ προσευχώμαστε μὲ κανένα ποὺ εἶναι μαζὶ μὲ τοὺς Ἀρειανού,» — διότι ἔβλεπαν ἕνα ἐπίσκοπο τῶν Ἀρειανῶν μαζί του. Ἀφοῦ βγῆκαν ἔξω οἱ ἀδελφοί, αὐτὸς προσευχήθηκε μόνος του. Καὶ καθὼς ἀποκοιμήθηκε τὴν ἡμέρα ἐκείνη στὸν τόπο τῆς συνάξεως, ξύπνησε μὲ αἱμορραγία στὴ μύτη. Καὶ ταραγμένος — δὲν ξέραμε καὶ ἐμεῖς ἀκριβῶς τὶ τοῦ συνέβη — ἔλεγε μὲ φόβο: «Μὲ τὸ ὅραμα ποὺ εἶδα, μόλις γλύτωσα τὸν θάνατο μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἔτσι ἔφυγε. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος μόλις γύρισε ἄκουσε αὐτὰ καὶ δόξασε τὸ Θεό» (8).

Ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι τὸ ἀνωτέρω γεγονὸς ἀποτελεῖ μίαν λεπτομέρειαν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ὁμοίων καὶ δραματικωτέρων περιστατικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀντιλαμβανόμεθα σαφῶς ὁποία παρηγορία καὶ ἐπικουρία προσέφερεν ἡ ἔρημος εἰς τὸν «ἐν κόσμῳ»

---

8. Βίος τοῦ ἁγίου Παχωμίου, μετάφρασις ἀρχιμ. Ἀγαθονίκου Φατούρου, σ. 176-8, Ἀθῆναι 1971 («Ἄνθη τῆς Ἐρήμου»).

ἀγωνιζόμενον κλῆρόν. Εἰδικῶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας καὶ κύριος στηλιτευτής τῆς ἀρειανικῆς λύμης ἅγιος Ἀθανάσιος, σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν περιπετειώδη σταδιοδρομίαν του πλησίον τοῦ μοναχικοῦ τρίβωνος εὕρισκε παρηγορίαν, συμμαχίαν καὶ συναντίληψιν. Καὶ ὅταν εἰς στίγμας ἀνακωχῆς τοῦ ἀγῶνος ἐπεθύμει πνευματικὴν τινα συντυχίαν, πλησίον τῶν ἠγαπημένων του καὶ ἀφοσιωμένων μοναχῶν ἐπεζήτει καὶ εὕρισκε ταύτην. Μίαν ὡραιοτάτην σχετικὴν σκηνὴν ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν βίου τοῦ ἁγίου Παχωμίου.

«Ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ τοὺς ἀπέλυσε (ὁ Θεόδωρος) γιὰ νὰ πάῃ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν ἐπίσκοπο Ἀθανάσιο, διότι ἄκουσε ὅτι εἶχε ἀνεβῇ μὲ πλοιάριο στὴ Θηβαΐδα. Καὶ ἀφοῦ πῆρε μαζί του ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος πατέρες σεβασμίους καὶ ἀδελφοὺς καταλλήλους γιὰ νὰ ὑμνοῦν τὸ Θεό, ξεκίνησε. Εὑρῆκαν τὸν ἐπίσκοπο προτοῦ νὰ φθάσῃ ἀκόμη στὸν Ἑρμουπολίτη. Μόλις τὸν εἶδαν οἱ ἀδελφοὶ ἀπὸ μακυά, ἐπῆγαν κοντά του. Καὶ ἦταν τὸ πλῆθος ἀναρίθμητο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐπίσκοποι πολλοὶ καὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ τῆς περιοχῆς. Μόλις τοὺς εἶδε ἀπὸ μακρυὰ καὶ τοὺς ἀναγνώρισε, εἶπε γι' αὐτοὺς τὸ ρητό: «Τίνες οἵδε ὡς νεφέλαι πέτανται καὶ ὡς περιστεραὶ σὺν νεοσσοῖς ἐπ' ἐμοί;» (Ἡσ. 60,8) καὶ ἀφοῦ τοὺς ἀσπάστηκε, χωρὶς νὰ ξέρῃ ἀκόμη ποιὸς εἶναι ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος, — διότι δὲν χαιρέτισε πρῶτος τὸν πάπα, ἀλλὰ ἔβαλε ἡλικιωμένους καὶ σεβασμίους νὰ τὸν χαιρετίσουν πρῶτα — αἰσθάνθηκε ποιὸς εἶναι, ἐκράτησε τὸ χέρι του καὶ τοῦ εἶπε: «Πῶς πηγαίνου οἱ ἀδελφοί; Ἐκεῖνος εἶπε: «Μὲ τὶς ἅγιες εὐχές σου ὑγιαίνουμε, πάτερ». Καὶ ἄρχισαν νὰ ψάλλουν οἱ ἀδελφοί. Ἦταν περίπου ἑκατὸ ἄνθρωποι κι' ἀπὸ τὸ πολὺ πλῆθος δὲν ἀνεγνώριζε κανεὶς τὸν διπλανό του. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος κρατοῦσε τὸ γαϊδουράκι τοῦ πάπα καὶ βάδιζε μπρὸς μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ ἔψαλλαν. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κρατοῦσαν λαμπάδες καὶ λυχνίες.

Βλέποντας ὁ πάπας τὸν Ἀββᾶ Θεόδωρο νὰ εἶναι «τῷ πνεύματι ζέων» καὶ νὰ μὴ φοβᾶται, ὄχι μόνο τὸ στρίμωγμα τοῦ πλήθους, ἀλλὰ οὔτε τὶς λαμπάδες ποὺ σχεδὸν τὸν ἔκαιγαν, καὶ γενικὰ νἄχῃ τόση προθυμία καὶ ζέσι, λέει στοὺς ἄλλους ἐπισκόπους. «Βλέπετε τὸν πατέρα τόσων ἀδελφῶν πῶς κουράζετε τρέχοντας μπροστά μας; Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε πατέρες. Νὰ οἱ πατέρες ποὺ ἔ-

χουν ταπεινοφροσύνη καὶ ὑποταγὴ γιὰ τὸν Θεό. Μακάριοι καὶ εὐλογημένοι αὐτοὶ ποὺ σηκώνουν πάντοτε τὸν σταυρὸ τοῦ Κυρίου, ποὺ ἡ ἀτιμία εἶναι δόξα τους καὶ ὁ πόνος τους ἀνάπαυσις, ὥσπου νὰ στεφανωθοῦν». (9).

Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Παχώμιος (†349; Ματ. 15), ὁ πνευματικὸς πατὴρ τοῦ ἀνωτέρω Θεοδώρου «ἀνήρ τε τὰ μάλιστα φιλάνθρωπος καὶ θεοφιλὴς εἰς ἄγαν, ὡς προειδέναι τὰ ἐσόμενα καὶ θείοις ἀγγέλοις ὁμιλεῖν πολλάκις», (10) τὴν αὐτὴν ἐτήρησεν στάσιν ἔναντι τῶν αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς του, Ἀρειανῶν καὶ Ὠριγενιστῶν, μεταδώσας τὸν ἔνθεον ζῆλον του καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ» (11). Ἐπίσης Μ α κ ά ρ ι ο ς ὁ Α ἰ γ ύ π τ ι ο ς (300 - 390 Ἰαν. 19), διὰ τὸν ζῆλον του ὑπὲρ τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας ἐξωρίσθη ὁμοῦ μετ' ἄλλων συνασκητῶν του, τινὲς τῶν ὁποίων μάλιστα διὰ μαρτυρικοῦ τέλους ἐπεσφράγισαν τὸν βίον των. (12)

Ἰουλιανός, Ἀφραάτης καὶ Ἰσαάκιος

Ἡ ἄνοδος εἰς τὸν θρόνον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ (360 - 363) προξένησε νέα δεινὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πολλὴν χαρὰν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἀρείου. Ὁ ἀσκητικώτατος Ἰ ο υ λ ι α ν ὸ ς, (Ὀκτ. 18) ὁ μεγάλων ἀξιωθεὶς ἐπαίνων ἀπὸ τὴν χρυσῆν γλῶσ-

9. Αὐτόθι, σ. 184-6. Τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου σώζεται ἑλληνιστὶ σύντομος ἐπιστολὴ στρεφομένη κατὰ τῶν Ἀρειανιτῶν, ἣν ὅρα εἰς: ΒΕΠΕΣ, 41, 127.

10. Σωζομ., Ἐκκλ. Ἱστ. P. G. 1073A.

11. Ἐγκωμιαστικοὺς λόγους τοῦ Μ. Ἀντωνίου ὑπὲρ τοῦ Παχωμίου ὅρα εἰς ΒΕΠΕΣ 33, 180-1.

12. «Κατὰ τὸν Ρουφῖνον (Hist. Eccl., II, 4) ὁ Μακάριος ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἀρειανόφρονος πατριάρχου Λουκίου, ὅστις ἐπέβη τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ θρόνου μετὰ τὸν ἐκδιωγμὸν τοῦ πατριάρχου Πέτρου Β' (373-80), εἴς τινα νῆσον τῆς Αἰγύπτου, ἐπανελθὼν εἰς τὸ ἀσκητήριόν του μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ διωγμοῦ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν τῶν Ὀρθοδόξων καὶ πιστῶν ὀπαδῶν τοῦ Μ. Ἀθανασίου. (Πρβλ: Θεοδωρήτου Ἐκκλη. Ἱστ: Δ'. 18, 19. Σωκρ: Ἐκκλ. Ἱστ. Δ, 2 Σωζομένου Ἐκκλ. Ἱστ. ΣΤ' 19, 26). Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον πολλοὶ τῶν μοναχῶν τῆς Σκήτεως ἀνεδήσαντο τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου». (ΒΕΠΕΣ, 41, 132).

σαν τοῦ Χρυσοστόμου (13), γρηγορεῖ εἰς τὰς ἐπάλξεις τῆς προσευχῆς. Κατόπιν δεκαημέρου συντόνου δεήσεώς του, ὅπως μὴ ἐπιστρέψῃ ὁ ἀσεβὴς αὐτοκράτωρ ἐκ τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας του, «ἤκουσεν ἄνωθεν θείαν φωνὴν λέγουσαν, ὅτι ὄχι μόνον διὰ σὲ ὁ ἄγριος χοῖρος τοῦ ἀμπελῶνος Χριστοῦ, ὁ μιαρὸς καὶ δυσσεβὴς Ἰουλιανὸς κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἀποσφάττεται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀγρυπνίας καὶ παρακλήσεις πολλῶν ἁγίων ἀδελφῶν» (14).

Ἐνῷ δὲ ἐπέστρεφε ὁ ὅσιος εἰς τὴν ἀσκητικήν του καλύβην διὰ μέσου τῆς πόλεως Κύρου, ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἐκεῖ χριστιανοί, παρακαλοῦντες καὶ λέγοντες: «Δοῦλε τοῦ θεοῦ, ἡμεῖς περιμένομεν νὰ ἔλθῃ ἀντὶ τοῦ ἐπισκόπου μας ὁ δυσσεβὴς καὶ ὀλέθριος Ἀρτέμιος· παράμεινον λοιπὸν πλησίον ἡμῶν καὶ βοήθησόν μας, ὅσον δύνασαι, μήπως ἐκεῖνος ἤθελε μᾶς διαστρέψει ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξίαν μὲ τὴν ρητορικὴν καὶ σοφιστικὴν γλῶσσαν του». Ὁ ἅγιος καμφθεὶς ἐκ τῶν παρακλήσεών των παρέμεινε πλησίον των, καὶ ποιήσας εὐχὴν ὁλονύκτιον κατώρθωσε νὰ θανατώσῃ τὸν Ἀρτέμιον μὲ πληγὴν θεόπεμπτον, ἀφήσας εἰς αὐτὸν ζωὴν μιᾶς μόνον ἡμέρας ὀδυνηρὰν καὶ ἐπίπονον». Ἡ βασιλεία τοῦ αἱρετικοῦ Οὐάλεντος (364 - 378) προσέθεσεν ἰσχυρὰν ἐνίσχυσιν εἰς τὰ ἐν-υπάρχοντα λείψανα τῆς χριστομάχου αἱρέσεως καὶ νέοι ἀγῶνες ἐκ μέρους τῶν ὀρθοδόξων ἀπῃτοῦντο πρὸς καταστολήν της. Στρατιώτης τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀσκητὴς Ἀ φ ρ α ά τ η ς (Ἰαν. 29) οὐδόλως ἠθέλησε νὰ συνεχίσῃ τὸν βίον τοῦ ἐγκλείστου,

---

13. «Ἴστε δήπου καὶ ἀκηκόατε, οἱ δὲ θεωρήσατε τὸν ἄνδρα, ὃν μέλλω νῦν ἐρεῖν, Ἰουλιανὸν λέγω τὸν θαυμάσιον. Οὗτος ἦν ἀνὴρ ἄγροικος, ταπεινὸς καὶ ἐκ ταπεινῶν· οὐδὲ ὅλως τῆς ἔξωθεν παιδείας ἔμπειρος, ἀλλὰ τῆς ἁπλάστου φιλοσοφίας πεπληρωμένος. Τούτου εἰς τὰς πόλεις ἐμβάλλοντος (σπανιάκις δὲ τοῦτο ἐγένετο) οὔτε ρητόρων, οὔτε σοφιστῶν, οὔτε ἄλλου τινὸς εἰσελαύνοντος, τοιαύτη τις ἐγένετο συστροφή. Τί δὲ λέγω; οὐχὶ πάντων βασιλέων καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ λαμπρότερον ἄδεται ἔτι καὶ νῦν;» (P. G. 62, 153).

14. «Ἐφονεύθη δὲ ὁ ἀσεβὴς Ἰουλιανὸς ἀοράτως ὑπὸ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μερκουρίου ἐν ἔτει 363 ἐν Περσίᾳ εὑρισκόμενος, κατόπιν τῶν προσευχῶν τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ πολλῶν ἄλλων ἁγίων, ὡς βλέπομεν εἰς τὸν βίον τοῦ οὐρανοφάντορος ἱεράρχου τῆς Καισαρείας» ΣΒ Ὀκτ., σ. 392, σημ. 1.

τὸν ὁποῖον ἤσκει ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἔξωθεν τῶν τειχῶν τῆς Ἀντιοχείας.

Πληροφορηθεὶς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς δαιμονικῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀρείου ἐξῆλθεν εὐθὺς ἐκ τοῦ κελλίου του καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ εἰς τὸν λαὸν τὴν ὀρθὴν τῶν πατέρων πίστιν. Συναντηθεὶς εἰς μίαν περιοδείαν μετὰ τοῦ κακοδόξου Οὐάλεντος, οὐδόλως ἐπτοήθη. Ὁ κατωτέρω διάλογος διαμειφθεὶς μεταξὺ τοῦ ὁσίου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, μαρτυροῦν λαμπρῶς περὶ τῆς παρρησίας καὶ αὐταπαρνήσεως τῆς ἡρωϊκῆς ψυχῆς τοῦ ἀσκητοῦ Ἀφραάτου. — Διατὶ ἀφῆκες τὴν ἡσυχίαν σου καὶ περιπατεῖς εἰς τὴν πόλιν; — Εἰπέ μοι, ὦ βασιλεῦ, ἂν ἐγὼ ἤμην παρθένος κεκρυμμένη ἐντὸς δωματίου καὶ ἔβλεπόν τινα νὰ βάλλῃ πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός μου, τὶ ἤθελες μὲ συμβουλεύσει νὰ κάμω; Βεβαίως νὰ τρέξω καὶ νὰ σβύσω τὸ πῦρ. Τοῦτο λοιπὸν συμβούλευσόν με καὶ νῦν, διότι βλέπω ὅτι καίεται ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο τρέχω καὶ ἀγωνίζομαι τίνι τρόπῳ νὰ σβύσῳ τὴν φλόγα· ἐὰν δὲ κατηγορῆς ἐμέ, ὅτι ἄφησα τὴν ἡσυχίαν μου, κατηγόρει μᾶλλον σεαυτόν, ὅστις ἔβαλες τὸ πῦρ εἰς τὸν τοῦ θεοῦ οἶκον καὶ μὴ κατηγόρει ἐμέ, ὅστις ἀγωνίζομαι νὰ τὸ σβύσω». ΣΒ. Ἰαν. 29. σελ. 717. Ὁ βασιλεὺς καταπλαγεὶς πρὸ τῆς παρρησίας τοῦ ὁσίου οὐδὲν ἐτόλμησε νὰ πράξῃ κατ' αὐτοῦ (15).

Συγγενὲς κατόρθωμα πρὸς τὸ τοῦ ἀνωτέρω ὁσίου ἐπετέλεσε καὶ ὁ περιβόητος ἐν Μοναχοῖς ὅσιος Ἰσαάκιος, (Μαΐου 30) ἡγούμενος ἀργότερον γενόμενος καὶ ἱδρυτὴς τῆς περιωνύμου Μονῆς τῶν Δαλμάτων. Ἐν ἔτει 364 διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος αἱ ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων ἐκλείσθησαν. Κατ' ἐκεῖνον ἀκριβῶς τὸν χρόνον συνήχθη πλῆθος βαρβάρων Γότθων εἰς τὸν Δούναβιν ποταμὸν ἕτοιμοι νὰ ὁρμήσουν κατὰ τῆς βασιλευούσης. Τότε ὁ ὅσιος Ἰσαάκιος ἐξελθὼν ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἐν χρόνῳ καταλλήλῳ καὶ συναντήσας τὸν βασιλέα εἶπε πρὸς αὐτόν:

«Βασιλεῦ, πρόσταξε νὰ ἀνοιχθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι τῶν χριστιανῶν, καὶ ἐὰν πράξῃς τοῦτο, θέλεις ἀναδειχθῆ νικητὴς τῶν ἐ-

15. Διὰ τὸ πρωτότυπον ὅρα P. G. 82, 1371AB. Πρβλ. Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. Ἱστ., βιβλ. Δ' κφ. : λδ' ἔνθα τὸ παρὸν συναξάριον ἀναφέρεται διαφόρως πως.

χθρῶν». Ὁ Βασιλεὺς πεπωρωμένος ὤν, ἐνόμισεν ὡς φλυαρίας τοὺς λόγους τοῦ ὁσίου. Ὅθεν τὴν ἐπιοῦσαν παρουσιάσθη ἐκ νέου ὁ ὅσιος εἰς τὸν Βασιλέα καὶ εἶπεν πάλιν πρὸς αὐτόν: «Βασιλεῦ, ἄνοιξον τὰς ἐκκλησίας, καὶ θέλεις ἐπανέλθη νικητὴς ἐν εἰρήνῃ». Ὁ δὲ βασιλεὺς καταφρονήσας τὸν ὅσιον ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐπῆγε καὶ διὰ τρίτην φορὰν ὁ ὅσιος πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κρατήσας τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου του, τοῦ ὡμίλει ἄλλοτε μὲν ἐλέγχων, ἄλλοτε δὲ παρακαλῶν αὐτόν. Ὁμιλοῦντος δὲ εἰσέτι τοῦ ἁγίου, ἔφθασαν εἰς βαθεῖαν καὶ φοβερὰν φάραγγαν, ἡ ὁποία ἦτο πλήρης ὀξυτάτων ἀκανθῶν καὶ τότε ὁ βασιλεὺς ἔνευσεν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ ρίψωσι τὸν ἅγιον ἐντὸς αὐτῆς.

»Πεσὼν λοιπὸν ὁ ἅγιος ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν καὶ νομίζων ὅτι εὑρίσκεται ἐπὶ ἁπαλοῦ στρώματος, ηὐχαρίστει τὸν Κύριον. Καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἦλθον δύο λευκοφόροι καὶ χαριέστατοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἀνεβίβασαν τὸν ἅγιον ἀπὸ τῆς φάραγγος καὶ στήσαντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ἀνεχώρησαν. Βλέπων δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐξεπλάγη καὶ εἶπεν: Δὲν εἶναι οὗτος ἐκεῖνος ὅστις ἐρρίφθη εἰς τὴν φοβερὰν ἐκείνην φάραγγαν; Ὁ δὲ ἅγιος καὶ πάλιν εἰς τὸν βασιλέα: «Ἄνοιξον τὰς ἐκκλησίας, σὲ παρακαλῶ, καὶ θὰ ἐπανέλθῃς χαίρων ἐκ τοῦ πολέμου· ἐὰν ὅμως δὲν πράξῃς τοῦτο, ἤξευρε ὅτι ὅταν ὁ πόλεμος συγκροτηθῇ μετὰ τῶν βαρβάρων, σὺ θέλεις φύγει μεθ' ἑνὸς ἄλλου καὶ θὰ κρυφθῇς ἐντὸς ἀχυρῶνος, ὅπου θὰ καῇς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν». Ὁ δὲ βασιλεὺς ἂν καὶ πολὺ ἐξεπλάγη καὶ ἔφριξε διὰ τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου, ὄχι ὅμως ὀλιγώτερον καὶ κατεφρόνησεν αὐτόν, καθὸ ἀσύνετος. Ὄχι δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸν παρέδωκε εἰς δύο στρατιώτας, Σατορνίκον καὶ Βίκτωρα ὀνομαζομένους, προστάξας αὐτοὺς νὰ τὸν φυλάττωσιν ἀσφαλῶς ἕως οὗ ἐπανέλθῃ ἐκ τοῦ πολέμου, ὅτε, εἶπε, θέλει θανατώσει αὐτὸν διὰ πυρός· ὁ δὲ ἅγιος ἀπεκρίθη: «ἐὰν ἐπανέλθῃς ἐκ τοῦ πολέμου ὑγιής, δὲν ἐλάλησεν εἰς ἐμὲ ὁ θεός» (16).

»Πληρωθέντων λοιπὸν τῶν προφητικῶν λόγων τοῦ ὁσίου καὶ τῶν στρατευμάτων ἐπιστρεφόντων, τινὲς τῶν στρατιωτῶν διὰ νὰ τὸν περιπαίξουν, ὡς τὸν εἶδον, εἶπον: Ἑτοιμάσθητι νὰ δώσῃς ἀ-

16. Σ. Β., Μάϊος, σελ. 679 - 80.

πολογίαν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἔρχεται νὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι εἶπεν ἐναντίον σου: ὁ δὲ ἅγιος ἀπεκρίθη: «Ἑπτὰ ἡμέραι ἤδη παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἐγὼ ὠσφράνθην τὴν ἀποφορὰν τῶν ὀστῶν του, τὰ ὁποῖα κατεκάησαν ὑπὸ τοῦ πυρός». Μετὰ ταῦτα ὁ ἅγιος παρέμεινε εἰς τὴν Κων)λιν, κατόπιν παρακλήσεως τῶν πολιτῶν της, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἀνῳκοδόμησαν πρὸς τοῦτο ὡραιοτάτην μονήν, ἥτις ὠνομάσθη ἀργότερον τῶν «Δαλμάτων», ἕνεκα τοῦ διαδόχου τοῦ ὁσίου, Δαλμάτου λεγομένου, διακριθέντος εἰς τὸν κατὰ τὸν Νεστοριανῶν ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ παρρησία τῶν ἀνωτέρω ὁσίων, ἡ εἰς πλείστους ὁσίους μοναχοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπαντωμένη, ἠνάγκασε τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον νὰ γράψῃ: «Οὐδὲν γάρ οὕτως ἐλευθεροστομεῖν παρασκευάζει καὶ θαρρεῖν ἐν ἅπασι τοῖς δεινοῖς καὶ ἀναλώτους ἐργάζεται καὶ ἰσχυροὺς, ὡς τὸ μηδὲν κεκτῆσθαι, μηδὲ περιβολὴν τίνα πραγμάτων ἔχειν... Οὗτος (ὁ μοναχός), οὐχὶ εὐπόρων μόνον, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βασιλευόντων πλείονα τὰς ἐκκλησίας ὠφελῆσαι δυνήσεται» (P.G. 51,202 - 3).

Ἐφραὶμ ὁ Σῦρος

Ἕτερος μέγας διδάσκαλος καὶ ἐν ἀσκηταῖς περιβόητος διακριθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς Ἀρειανικῆς λύμης τυγχάνει ὁ θεωρητικώτατος Ἐ φ ρ α ί μ ὁ Σ ῦ ρ ο ς (306 -373, Ἰαν: 28). Τὰ ἔργα του καὶ ὁ θεοφιλὴς βίος του συνεκίνησαν μυριάδας ψυχῶν μέχρι σήμερον. Πάντες οἱ τῆς Ἐκλησίας μεγάλοι πατέρες καὶ μελῳδοὶ ἔπλεξαν τοὺς ὡραιοτέρους ὕμνους πρὸς ἔπαινον τῆς «ὠκεανοβρύτου γλώσσης» καὶ ἁγίας καρδίας του. Ὁ χρυσοῦς διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἕνα τῶν λόγων του πρὸς τὸν ἀνωτέρω ὅσιον, ἀναφωνεῖ: «Ποῦ Ἐφραίμ ὁ πολύς, ἡ παραμυθία τῶν ἀθυμούντων, ἡ παιδαγωγία τῶν νέων, ἡ χειραγωγία τῶν μετανοούντων, ἡ κατὰ τῶν αἱρετικῶν ρομφαία, τὸ δοχεῖον τοῦ πνεύματος...» (Λογ. εἰς ψευδοπροφήτας). Ὁ δὲ ἅγιος Ἱερώνυμος ἀναφέρει ὅτι εἰς πολλὰς Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀνεγινώσκοντο τὰ τοῦ θείου Ἐφραὶμ ἔργα (De viris illustribus, 115). Ἀκμάσας κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀν-

τιθέου δραστηριότητος τοῦ Ἀπολλιναρίου (17), ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν κυρίων ἀντιπάλων του.

Ὁ φωστὴρ τῶν Νυσσαέων θεῖος Γρηγόριος συνέθεσεν ὑπέροχον ἐγκώμιον εἰς τὸ ἅγιον (18), ἐν τῷ ὁποίῳ, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἀναφερόμενος καὶ εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνας του, γράφει:

«Τὸν παρακινοῦσε θεϊκὸς ζῆλος ἐναντίον τῶν θηρίων τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῶν αἱρετικῶν. Ἔτσι ἔφθασε καὶ σὲ μᾶς ἀπὸ στόμα σὲ στόμα τὸ ἀκόλουθο περιστατικό, ποὺ μᾶς φανερώνει τὸν ζῆλο του γιὰ τὴν ὑπεράσπισι τῆς ἀληθείας.

Ὁ ἐλαφρόμυαλος, ἢ μᾶλλον ἄμυαλος καὶ ἀνόητος Ἀπολλινάριος, ποὺ πολλὰ ἐκαινοτόμησε καὶ ἐξέμεσε, σκέφθηκε ἀσεβῆ διδασκαλία καὶ τὴν ἔγραψε σὲ δυὸ βιβλία. Ἔπειτα τὰ παρέδωκε γιὰ ἀσφάλεια σὲ κάποια γυναῖκα, ποὺ καθὼς διαδόθηκε, τοῦ ἱκανοποιοῦσε τὶς κατώτερες ἐπιθυμίες. Ὅταν λοιπὸν ὁ μεγάλος Ἐφραὶμ ἔμαθε γιὰ τὰ βιβλία αὐτά, προσποιήθηκε ἔξυπνα τὸν αἱρετικό. Ἦλθε στὴ γυναῖκα ποὺ φύλαγε τὰ βλάσφημα βιβλία. Παρουσιάσθηκε σὰν νὰ τῆς φέρνη εὐλογίες ἀπὸ τὴν ἔρημο. Ἴσως μάλιστα νὰ ἔκανε καὶ ἄλλα τεχνάσματα. Μετὰ τὴν παρεκάλεσε νὰ τοῦ δώση τὰ συγγράμματα τοῦ διδασκάλου χάριν ὠφελείας, καθὼς εἶπε, ὥστε νὰ μπορῆ εὔκολα νὰ ἀντιμετωπίζη τοὺς αἱρετικοὺς — ἔτσι προσποιητὰ μᾶς ὠνόμασε. Ἐκείνη δὲν κατάλαβε τὸ τέχνασμα. Τὸν πίστεψε σὰν ὀπαδὸ τοῦ Ἀπολλιναρίου καὶ τοῦ ἔδωσε τὰ βιβλία μὲ τὸν ὅρο νὰ τὰ ἐπιστρέψη γρήγορα.

Τότε ὁ μεγάλος ἅγιος σὰν ἄλλος Ἰακὼβ ἐξηπάτησε τὸν βέβηλο Ἠσαῦ. Τοῦ πῆρε τὰ πονηρὰ πρωτογεννήματα τῶν σκέψεών

---

17. Ἐν τῇ Χριστολογίᾳ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μετὰ τὴν ἕνωσιν δέον νὰ νοηθῇ ὡς ἀπορροφηθεῖσα ὑπὸ τῆς θείας, οὕτως ὥστε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἦτο τέλειος ἄνθρωπος, ἀλλὰ μόνον τέλειος Θεός. Ἀλλ' οὕτως τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπερ περισσότερον πάντων εἶχεν ἀνάγκην λυτρώσεως, τ. ἔ. ἡ λογικὴ ψυχή, ἔμεινεν ἀπρόσληπτον καὶ ἄρα ξένον καὶ ἀμέτοχον τῆς σωτηρίας· «τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον· ὃ δὲ ἕνωται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζεται».

18. Κείμενον καὶ μετάφρασις τοῦ ἀνωτέρω ἐγκωμίου εἰς: Γρηγορίου Νύσσης, Ἐφραὶμ ὁ Σῦρος, ἔκδ. Παρακλήτου, Ἀθῆναι 1970, σσ. 76.

του καὶ μὲ σοφία πολλὴ τὸν κατενίκησε. Καὶ νὰ πῶς: Ἔνωσε φύλλο μὲ φύλλο ὅλο τὸ βιβλίο ἀλείφοντάς το μὲ ψαρόκολλα. Ἔτσι ἐπέτυχε ὅλο τὸ βιβλίο νὰ γίνῃ ἕνα συμπαγὲς σῶμα, ποὺ δὲν τὸ ἄφινε ν' ἀνοιχθῆ ἡ δύναμις τῆς κόλλας. Ἀφοῦ ἔκανε αὐτὸ τὸ τέχνασμα καὶ εἰς τὰ δύο βιβλία, τὰ ἐπέστρεψε στὴν γυναῖκα. Αὐτή, σὰν ἀνόητη καὶ ἀμόρφωτη ποὺ ἦταν, εἶδε σώα τὴν ἐξωτερικὴ ὄψι καὶ δὲν ἐλεπτολόγησε νὰ μάθῃ γιὰ τὸ ἐσωτερικό.

Ἔπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ θεῖος Ἐφραὶμ παρεκίνησε μερικοὺς ὀρθοδόξους νὰ καλέσουν σὲ δημοσία συζήτησι τὸν ἀσεβῆ Ἀπολλινάριο. Αὐτὸς δέχτηκε τὴν πρόσκλησι καὶ ἔχοντας πεποίθησι στὰ ἄθεα βιβλία του, ἦλθε τὴν καθωρισμένη ἡμέρα. Ἀρνήθηκε ὅμως νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἴδιος, διότι τὸν κατέβαλαν τὰ γηρατειά, καὶ ἀξίωσε νὰ φέρουν τὰ βιβλία του, γιὰ ν' ἀποκρούσῃ μ' αὐτὰ τοὺς ἀντιπάλους. Ὅταν λοιπὸν οἱ ὀπαδοί του γεμᾶται ἀπὸ ὑπερηφάνεια τὰ ἔφεραν, πῆρε ὁ κακογερασμένος κακόδοξος τὸ ἕνα καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸ ἀνοίξῃ. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἄνοιγε, προσπάθησε νὰ τὸ ἀνοίξῃ στὴ μέση. Ἀλλὰ ἡ κόλλα ἦταν ὅμοια ἁπλωμένη παντοῦ. Ἀπογοητεύθηκε λοιπὸν ἀπὸ τὸ πρῶτο βιβλίο καὶ προχώρησε στὸ δεύτερο. Μὰ σὰν εἶδε ὅτι καὶ αὐτὸ ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατο νὰ τὸ ἀνοίξῃ, ἄλλαξε ἀπὸ τὴν ντροπὴ τὸ πρόσωπό του. Συγκλονίστηκε ἀπὸ τὴν δυσκολία καὶ μανιακὸς ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ συνέδριο. Μὴ ὑποφέροντας δὲ τὴν ντροπὴ ἀπὸ τὸ πάθημα ἔπεσε σὲ κατάθλιψι, ἀρρώστησε καὶ κινδύνευσε νὰ πεθάνῃ.

Τέτοιος ἦταν ὁ μεγάλος πατὴρ καὶ διδάσκαλος Ἐφραὶμ στὸν ζῆλο του γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία. Σ' ἄλλους ἔδειχνε πραότητα καὶ ἐπιείκεια, ὅταν δὲν χρειαζόταν πολεμική. Σ' ἄλλους ὅμως, ὅταν μάλιστα κινδύνευε ἡ πίστις, ἔδειχνε σκληρότητα καὶ αὐστηρότητα. Χρησιμοποιοῦσε ὅλα τὰ μέσα μὲ σοφία καὶ ὅπως ἀπαιτοῦσαν οἱ περιστάσεις. Ὁ θεῖος αὐτὸς ζῆλος του δὲν ἦταν κατώτερος ἀπὸ τὶς πολλὲς του νηστεῖες, ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τὶς ἀκατάπαυστες προσευχές. Διότι, ἐνῶ αὐτὰ ἐξασφαλίζουν ὠφέλεια μόνο σ' ἐκεῖνον ποὺ τὰ ἐξασκεῖ, ὁ ζῆλος γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία χρησιμεύει στὸ νὰ ὠφεληθοῦν πολλοί.

Ὁ καλὸς κυνηγὸς φαίνεται στὴν μάχη μὲ τ' ἄγρια θηρία· ὁ ἱκανὸς καπετάνιος στοὺς ἀντιθέτους ἀνέμους· ὁ σοφὸς ἰατρὸς στὶς δύσκολες ἀρρώστιες· ὁ γενναῖος στρατιώτης ἀπέναντι στὴν φοβε-

ρὴ παράταξι τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὁ σπουδαῖος ζηλωτὴς τῆς Ὀρθοδοξίας φαίνεται στὸ κορύφωμα τῶν κινδύνων καὶ τῶν δυσκολιῶν, πάνω στὴν προσπάθειά του νὰ σώση ἀπὸ τὴν αἱρετικὴ ἀπειλὴ καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ στοὺς ἄλλους». (σ. 49 - 54) (19).

Ὁ βίος του συνηγωνίζετο τὴν γραφίδα του· ἀμφότερα λαμπρὰ καὶ πηγὴ σωτήριος διὰ τοὺς ὀρθοδόξους. Ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς ἐκκλησίας πρὸς αὐτὸν τυγχάνει μεγάλη διὰ τοὺς ἀτρύτους πόνους του ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Συνέγραψεν ἐπίσης, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ κατὰ τῶν αἱρετικῶν Μάνητος, Βαρδησάνη καὶ Μαρκίωνος (20), προστατεύσας οὕτω τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς βαρεῖς λύκους, τὰ ὄργανα τοῦ σατανᾶ. Αἱ πονηραὶ ὅμως ἐκβλαστήσεις τῆς αἱρετικῆς σπορᾶς τοῦ Ἀπολλιναρίου δὲν ἤργησαν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὸν ἀγρὸν τῆς Ἐκκλησίας.

---

19. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὡς ἑξῆς περιγράφει τὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ζῆλον τοῦ ὁσίου ἀνδρός. «Καὶ τοὺς αἰγυπτίους (αἱρετικοὺς) κατεσοφίσατο, τὸν πλοῦτον ἐκείνων ἁρπάσας, τὰς τῶν αἱρετικῶν βίβλους αἰχμαλωτίσας καὶ θριαμβεύσας, καὶ τὴν θάλασσαν διέρρηξε, τὴν ἁλμυρὰν καὶ ἄποτον ἀπιστίαν, καὶ τὸν λαὸν διεβίβασε, τὸ ὀρθόδοξον σύστημα. Καὶ τοὺς Φαραωνίτας ἐπόντισε, τὰ τῶν αἱρετικῶν ἄθεα γεννήματα. Καὶ τὸν Ἀμαλὴκ ἐτροπώσατο (εἴ τινα τῶν αἱρετικῶν τούτῳ βούλει καλέσαι τῷ ὀνόματι)· τὸν νόμον ἐκ Θεοῦ τῆς ὀρθοδοξίας ἔλαβε, καὶ ἡμῖν πᾶσι μετέδωκε». P. G. 46, 844C. Πρβλ. ἐπίσης: Ἐκκλ. Ἱστ. Σωζομενοῦ, βιβλ. Γ', 16 καὶ Θεοδωρήτου, βιβλ. Β', 11 καὶ Δ', 27.

20. Ἡ διδαχή των ἀπετέλει κήρυγμα ἀπομυθεύσεως τοῦ εὐαγγελίου, ἄρνησιν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀριστοκρατικὴν διάκρισιν τῶν σωζομένων διὰ τῆς σωτηρίου κτίσεως τῆς γνώσεως. Ἐδέχοντο δύο ἀρχάς, ἤτοι ἐκτὸς τοῦ ἀγαθοῦ ἀνεξάρτητον καὶ αἰωνίαν ὕλην, ὡς ἕδραν τοῦ κακοῦ. Εἶχον ἀσκητισμόν τινα ὁ ὁποῖος ἐξετρέπετο συνηθέστατα εἰς ἀκολασίαν. «Οἱ γνωστικοὶ ἤθελον νὰ δημιουργήσουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνωτέραν τάξιν χριστιανῶν». Γενικῶς αἱ αἱρέσεις τὰς ὁποίας ἐκήρυττον τυγχάνουν ἀναρίθμητοι, τὸ δὲ σύστημά των ἀληθὴς δαιμονολατρεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΝΕΣΤΟΡΙΟΣ, Ο ΥΒΡΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Πρὶν ἢ ὁ Νεστόριος ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Κων/λεως καὶ ἐνῷ οὗτος εὑρίσκετο εἰς πορείαν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν, ὁ εὐλαβέστατος Ὑπάτιος, ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Ρουφιανῶν ἐν Κων) λει, δι' ὁράματος πληροφορεῖται τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἕνεκα τῆς τοῦ Νεστορίου διαγωγῆς.

«Ὡς δὲ πλησίον τῆς πόλεως ἔμελλεν γίνεσθαι (ὁ Νεστόριος) ὁρᾷ ὁ ἅγιος Ὑπάτιος ἐν τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τῆς μεγαλουπόλεως, ὅτι περ τινες κοσμικοὶ προκαθίζουσιν αὐτὸν ἐν τῷ θρόνῳ, καὶ εὐθέως φωνὴ λέγουσα: τρεῖς καιροὺς καὶ ἡμίσυ καιροῦ καὶ ἐκτίλλεται τὸ ζιζάνιον. Ἤρξατο οὖν ὁ Ὑπάτιος λέγειν τισίν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι εὐλαβοῦμαι τέκνα διὰ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, ὅτι ἑώρακα περὶ αὐτοῦ ὅτι σκολειᾶσαι ἔχει εἰς τὴν πίστιν, ἄρχει δὲ τρία καὶ ἥμισυ ἔτη» (1). Δυστυχῶς ἡ προφητεία αὕτη τοῦ Ὁσίου ἐπρόκειτο νὰ ἐπαληθεύσῃ κατὰ γράμμα καὶ ἡ ἀνάρρησις τοῦ Νεστορίου εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον (428) νὰ ἐπισωρεύσῃ πολλὰ δεινὰ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

Καὶ ἰδού! Ὁ ἱερεὺς Ἀναστάσιος τὸν ὁποῖον ὁ Νεστόριος «διὰ πολλῆς εἶχε τιμῆς καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβούλῳ ἐχρεῖτο», ἐτόλμησε ἐν μέσῃ ἐκκλησίᾳ καὶ παρόντος τοῦ Νεστορίου νὰ κηρύξῃ τὰ κάτωθι βλάσφημα ῥήματα: «Θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλεῖτο μηδείς· Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν, ὑπὸ ἀνθρώπου δὲ Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον»! (2). Ὡς ἦτο φυσικὸν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω κηρύγματος, προεκλήθη μέγας σάλος μεταξὺ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου τῆς Κων/λεως, τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τὸν ποιμένα του νὰ δικαιολογῇ καὶ ἀσπάζεται τὰ ἀνωτέρω βλάσφημα ῥήματα τοῦ πρεσβυτέρου Ἀναστα-

1. AS, Νον/ΙΙ σ. 267.
2. MANSI 4, 1014. Πρβλ. ΔΣΜν., Α, 135.

σίου, ὅστις ἀσφαλῶς ἐν συννενοήσει πρὸς τὸν Νεστόριον ἐβλασφήμει κατὰ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τοῦ θείου αὐτῆς τόκου. Ἔκτοτε ὁ Νεστόριος ὡμολόγει πλέον σαφῶς, ὅτι ἡ Μαρία ἐγέννησεν ψιλὸν ἄνθρωπον, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις ἦτο: «ὄργανον μᾶλλον καὶ ἐργαλεῖον θεότητος καὶ ἄνθρωπος θεοφόρος», οὐδέποτε ὅμως Θεός! (3).

Ἡ ἀντίδρασις ἐκ μέρους τοῦ εὐσεβοῦς κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ δὲν ἤργησε ν' ἀναφανῇ (4). Παραλλήλως τὸ ἀγρυπνοῦν μοναχικὸν τάγμα διὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἡγουμένου Βασιλείου καὶ ἑτέρων μοναχῶν ἀπευθύνει «δέησιν», ἤτοι διαμαρτυρίαν πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας Θεοδόσιον Β' καὶ Οὐαλεντιανὸν εἰς τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ στιγματίζουν δεόντως τὴν αἱρετικὴν διαγωγὴν καὶ κακοδοξίαν τοῦ Νεστορίου, περιγράφουν μετὰ πάσης ἁπλότητος τὰς βιαιότητας καὶ κακουργίας τοῦ αἱρετικοῦ ποιμένος των ζητοῦντες τὴν ἄμεσον τιμωρίαν καὶ ἀντικατάστασίν του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διεκήρυττον: «βασιλέα ἔχομεν, ἐπίσκοπον οὐκ ἔχομεν» καὶ μετὰ παρρησίας προσέθετον: «Παρακαλοῦμεν οὖν τὴν ἀθάνατον ὑμῶν εὐσεβέστατον πίστιν, ὥστε μὴ παριδεῖν ἐκ τοῦ λοιποῦ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μοιχευομένην παρὰ αἱρετικῶν ἐν τοῖς καιροῖς ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων καὶ εὐσεβεστάτων βασιλέων· οὐχ ὡς

3. «Συνελόντι εἰπεῖν, ὁ Νεστόριος κατήντησε νὰ θεωρῇ τὸν Χριστὸν μόνον ὡς ἄνθρωπον, διαιρῶν τὸν ἕνα Χριστὸν εἰς δύο, καὶ χωρίζων παντελῶς τὰς δύο φύσεις αὐτοῦ καὶ ἀρνούμενος τὴν ὑποστατικὴν ἕνωσιν αὐτῶν, οὕτω δὲ ἐφαίνετο ἀρνούμενος καὶ τὴν θεότητα αὐτοῦ» ΔΣΜν, Α' σ. 137

4. Οὕτω ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν αἱρετικῶν κηρυγμάτων τοῦ Νεστορίου ἐκυκλοφόρησε εἰς τὴν Κων)λιν ἡ κάτωθι προκήρυξις κατ' αὐτοῦ.

«Διαμαρτυρία προτεθεῖσα ἐν δημοσίῳ παρὰ τῶν κληρικῶν Κων)λεως καὶ κατὰ ἐκκλησίαν ἐμφανισθεῖσα, ὡς ὅτι ὁμόφρων ἐστὶ Νεστόριος Παύλου τοῦ Σαμοσατέως τοῦ ἀναθεματισθέντος πρὸ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων.

»ΟΡΚΙΖΩ τὸν λαμβάνοντα τόδε τὸ χαρτίον κατὰ τῆς ἁγίας Τριάδος, ὥστε φανερὸν αὐτὸ ποιῆσαι ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, ἀναγνώσταις, λαϊκοῖς οἰκοῦσι Κων)λιν, ἔτι τε καὶ τὸ ἴσον αὐτοῖς ἐκδοῦνται (ἤτοι ν' ἀντιγράψῃ αὐτὸ) πρὸς ἔλεγχον τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου, ὅτι ὁμόφρων ἐστὶ τοῦ ἀναθεματισθέντος Παύλου τοῦ Σαμοσατέως πρὸ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων. Ἔστι δὲ τὰ εἰρημένα οὕτως.....» ΜΗΛΙΑ, Α', 442.

διὰ τοῦτο τὰς ὑμετέρας ὕβρεις βουλόμενοι ἐκδικεῖν — ὁ Θεὸς οἶδεν — ἀλλ' ὡς θέλοντες τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀσάλευτον μένειν.

»...Ἀξιοῦμεν οὖν προνοίᾳ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐπάρχου τῆς νέας Ρώμης κωλύεσθαι τοὺς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπανισταμένους καὶ προφάσει δικαιολογιῶν, ὡς φασιν, ἐπιχειροῦντας κατά τινος, ἕως ὅτε τὰ τῆς πίστεως διόρθωσιν λάβοι.

Εἰ παρακούσετε, ἡμῶν, ἀμελήσαντες, διαμαρτυρόμεθα ὑμῖν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν αἰώνων... ὅτι ἀθῷοι ἐσμέν. Ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς παρεκαλέσαμεν περὶ συνόδου οἰκουμενικῆς, τῆς δυναμένης ἀκριβῶς κρατῦναι καὶ ἀνορθῶσαι τὰ σαλευόμενα, εἴτουν καταρραγέντα...» (5). Πλήρη τὴν ἀνωτέρω «δέησιν» ὅρα εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ.: 1 κείμενον τοῦ Β' Μέρους τοῦ παρόντος.

Ἡ σύνοδος, εὐτυχῶς, δὲν ἤργησε νὰ συνέλθῃ, ἐπιβραβεύσαντος τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ ἀγωνιστικότητα τοῦ πληρώματος τῶν εὐσεβῶν ὑπὲρ τῆς προδιδομένης παρακαταθήκης. Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἀναγκάζεται πρῶτος ἐξ ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῆς οἰκουμένης νὰ στηλιτεύσῃ τὴν κηρυττομένην αἵρεσιν, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ σκανδαλισμοῦ τοῦ ποιμνίου του, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου προσωπικῶς, ἐκ τῶν ἀντορθοδόξων κηρυγμάτων τοῦ πρώτου θρόνου τῆς Ἀνατολῆς. Παραλλήλως δὲ πρὸς τὰς ἐπιστολὰς ποὺ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Νεστόριον, ἐπαινεῖ δι' ἑτέρων τὴν ἀντίδρασιν τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς Κων/λεως κατὰ τοῦ «ψευδοποιμένος» του (6).

Διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης συμπράξεως καὶ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ρώμης Κελεστίνου ἡ σύγκρουσις τῆς πλάνης πρὸς τὴν ἀλή-

---

5. ΜΗΛΙΑ Α, σελ. 443.

6. «....ταύτην ἐν ἑαυτοῖς ἀναζωπυροῦντες ἀεὶ τὴν πίστιν, γράφει ὁ θεσπέσιος τῆς Ἀλεξανδρείας ποιμήν, ἀσπίλους καὶ ἀμώμους ἑαυτοὺς τηρήσατε, μήτε κοινωνοῦντες τῷ μνημονευθέντι (Νεστορίῳ), μήτε μὴν ὡς διδασκάλῳ προσέχοντες, εἰ μένει λύκος ἀντὶ ποιμένος... Τοῖς δέ γε τῶν κληρικῶν, εἴτε λαϊκῶν διὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν κεχωρισμένοις ἢ καθαιρεθεῖσι παρ' αὐτοῦ, κοινωνοῦμεν ἡμεῖς, οὐ τὴν ἐκείνου κυροῦντες ἄδικον ψῆφον, ἐπαινοῦντες δὲ μᾶλλον τοὺς πεπονθότας, κἀκεῖνο λέγοντες αὐτοῖς· εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν Κυρίῳ, μακάριοι· ὅτι τῆς δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα εἰς ὑμᾶς ἀναπέπαυται...» MANSI IV, 1096.

θειαν ὡδηγήθη εἰς τὴν τελικὴν φάσιν, τὴν σύγκλησιν τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' οἰκ. συνόδου (431), δι' ἧς κατεδικάσθη καὶ καθηρέθη ὁ ἀσεβῆ λαλήσας κατὰ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Νεστόριος.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι πλεῖστοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ τῆς Κων/λεως, καὶ πρὸ εἰσέτι τῆς καθαιρέσεως τοῦ Νεστορίου ὑπὸ τῆς Συνόδου, κατιδόντες τὸ αἱρετικὸν φρόνημα τοῦ ποιμένος των εἶχον διακόψει πᾶσαν κοινωνίαν πρὸς αὐτόν. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἦτο καὶ ὁ μνημονευθεὶς ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου ἡγούμενος Ὑπάτιος. Ὁ βιογράφος τοῦ Ὁσίου ἀναφέρει τὰ ἑξῆς σχετικῶς μὲ τὴν ἀντίδρασίν του.

«Ὅταν ἐγνώρισε ὁ Ὑπάτιος, ὅτι τὰ φρονήματα τοῦ Νεστορίου δὲν ἦσαν αὐτά, ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι, ἔσβησε ἀμέσως τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν κατάλογο τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρεται κατὰ τὴν προσκομιδή. Ὅταν τὸ πληροφορήθηκε αὐτὸ ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Εὐλάλιος, φοβήθηκε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως αὐτῆς· καὶ καθὼς διαδιδόταν τὸ πρᾶγμα, κι' ἐκεῖνος, ὁ Νεστόριος, τοῦ εἶπε νὰ μαλώσῃ τὸν Ὑπάτιο· διότι ὁ Νεστόριος ἦταν ἀκόμη ἐπίσκοπος στὴν Κων/λι. Καὶ ἔτσι λέγει ὁ Εὐλάλιος στὸν Ὑπάτιο: — Γιατὶ ἔσβυσες τὸ ὄνομά του, πρὶν νὰ δῆς τὶ θὰ γίνῃ; Καὶ ὁ Ὑπάτιος εἶπε: —Ἐγὼ ἀπὸ τότε, ποὺ ἔμαθα, ὅτι μιλᾶ ἄσχημα γιὰ τὸν Κύριό μου, παύω τὴν ἐπικοινωνία μαζί του καὶ οὔτε ἀναφέρω τὸ ὄνομά του· δὲν εἶναι πιὰ ἐπίσκοπος. Τότε τοῦ λέγει ὁ Εὐλάλιος μὲ ὀργή. — Πήγαινε καὶ διόρθωσε αὐτό, ποὺ ἔκανες, διότι μπορῶ καὶ νὰ σὲ τιμωρήσω. Καὶ ὁ Ὑπάτιος ἀποκρίθηκε: —Ὅ,τι θέλεις κάμε· διότι ἐγὼ ἀποφάσισα τὰ πάντα νὰ πάθω, καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀπόφασι τὸ ἔκανα αὐτό» (7).

Ἡ ἀνωτέρω στάσις τοῦ ὁσίου δὲν ἀπετέλει κάτι τὸ ἐξαιρετικὸν ἢ μοναδικὸν εἰς τὸν βίον του. Ὁ βιογράφος του μᾶς παραδίδει καὶ ἑτέρας πράξεις τοῦ ἀνδρός, ἀξίας ἐκ μέρους μας οὐ μόνον ἐπαίνου ἀλλὰ καὶ ἀπείρου θαυμασμοῦ. Κατωτέρω ἀντιγράφομεν ἐπεισόδιον, ὑπερνικῶν εἰς ζῆλον καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου τὸ προηγουμένως ἀναφερθέν, καὶ τὸ ὁποῖον ἀ-

7. Βίος ἁγίου Ὑπατίου, (μετφρ. Ἀ. Ἀρβανίτη) σ. 93 - 4, Ἀθῆναι 1973.

σφαλῶς πολλὰ δύναται νὰ διδάξῃ τὸ σημερινὸν μοναχικὸν τάγμα καὶ τοὺς ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

«Κάποτε ἄλλοτε πάλι, ὁ ὕπαρχος Λεόντιος προσπάθησε νὰ ἀνανεώση τὰ ἀρχαῖα Ὀλύμπια στὸ θέατρο τῆς Χαλκηδόνας, ποὺ οἱ προηγούμενοι αὐτοκράτορες καὶ ὁ ἄξιος νὰ μνημονεύεται Κωνσταντῖνος τὰ εἶχαν καταργήσει. Ὅταν λοιπὸν τὸ πληροφορήθηκε αὐτὸ ὁ Ὑπάτιος, τόσο μεγάλο ζῆλο ἔδειξε, ὥστε νὰ κλαίῃ στενάζοντας, νὰ κραυγάζῃ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ λέγῃ: Κύριέ μου, πρόκειται νὰ δῶ στὴ ζωή μου τὴν εἰδωλολατρεία ν' ἀνθίζῃ; Μὴ τὸ ἐπιτρέψῃς αὐτό, Δέσποτα. Καὶ λέγει ἀμέσως στοὺς ἀδελφούς του. Ἂν δειλιάζῃ κανεὶς νὰ πεθάνῃ γιὰ τὸν Χριστόν, νὰ μὴ ἔλθῃ μαζί μου. Τὸν ἀκολούθησαν ὡς εἴκοσι ἀδελφοί. Καὶ εὐθὺς ἔτρεξε στὸν ἐπίσκοπο Εὐλάλιο· καὶ καθὼς ὁ ἐπίσκοπος ζητοῦσε νὰ πληροφορηθῇ τὴν αἰτία τῆς ταραχῆς του, τοῦ εἶπε: —Ἄκουσα καὶ ἔμαθα, ὅτι ἡ εἰδωλολατρεία πρόκειται νὰ ξαναζήσῃ μὲ τοὺς ὀλυμπίους ἀγῶνες δίπλα μας καὶ δίπλα στὴν ἁγία ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποφάσισα νὰ πάω στὸ θέατρο καὶ νὰ πεθάνω, παρὰ νὰ ἀφήσω νὰ γίνῃ αὐτό. Ὁ ἐπίσκοπος καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ τοῦ ἀντιστάθηκε λέγοντας: —Θέλεις, ἔτσι, νὰ πεθάνῃς, ἐφ' ὅσον δὲν μᾶς ἀναγκάζει κανεὶς νὰ θυσιάσουμε σὲ θεούς; Σὺ εἶσαι μοναχός· κάθου καὶ ἡσύχαζε· διότι αὐτὸ εἶναι δικό μου ζήτημα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος, εἶπε. —Ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶναι δικό σου ζήτημα, ἀλλὰ δὲν σὲ νοιάζει, βλέποντας ἐγὼ νὰ ἀτιμάζεται ὁ Κύριος, ἀπ' αὐτούς, ποὺ ἐπιχειροῦν τέτοια πράγματα, καὶ νὰ παρασύρεται ὁ χριστιανικὸς λαός, μὲ τὴν ἄγνοιά του στὴν εἰδωλολατρεία, γι' αὐτό, ἦλθα νὰ διαμαρτυρηθῶ στὴν ἁγιωσύνη σου καὶ νὰ ἀνακοινώσω, πὼς αὔριο, ὅταν πάῃ ὁ ὕπαρχος νὰ παραστῇ στὴ γιορτή, ἔχω σκοπὸ νὰ μπῶ μὲ ὅλους τοὺς μοναχοὺς στὸ θέατρο, νὰ σύρω κάτω ἀπὸ τὸν θρόνο του τὸν ὕπαρχο καὶ ἔτσι νὰ πεθάνω γιὰ τὸν Χριστό, παρὰ νὰ ἐπιτρέψω νὰ γίνουν αὐτὰ ἐνῶ ζῶ.

Ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἄλλες φορὲς τὸν εἶχε βρίσει καὶ ἐξουθενώσει. Ὁ Ὑπάτιος ὅμως, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ ἔτρεξε στοὺς ἀρχιμανδρίτες λέγοντας: —Ἀγωνισθῆτε μαζί μου νὰ διώξουμε τὸν διάβολο, ἀλλιῶς νὰ πεθάνουμε γιὰ τὸν Θεό.

Ὅλοι τότε γέμισαν ἀπὸ χαρὰ καὶ τὸν ὑπάκουσαν σὰν πατέρα τους. Ὅταν ἔμαθε ὁ ὕπαρχος Λεόντιος, ὅτι οἱ μοναχοὶ συμφώ-

γησαν νὰ τὸν ἐμποδίσουν, μὲ τὴν πρόφασι ἀρρώστιας του ἔμεινε ἀπέναντι στὴν Κων/λι καὶ δὲν ἔκανε τίποτα ἀπὸ ὅσα εἶχε διάθεσι νὰ κάνῃ. Πραγματικά, ἐπειδὴ ὁ Ὑπάτιος ἀποφάσισε νὰ ἀθλήσῃ, ὁ Κύριος ἀνέτρεψε τὴν ἀπόφασι αὐτῶν ποὺ σκέπτονταν κακά» (8).

Ὁποῖα ὄντως δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ μία ψυχὴ ζήλῳ πεπυρωμένη ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ! Τὸ ἀκολουθοῦν κεφάλαιον, συνιστῶν μίαν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ ἡρωικωτέρων σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ, πρέπει νὰ ἐμβάλῃ εἰς σοβαρὰς σκέψεις τὸ ἐν Ἑλλάδι μοναχικὸν τάγμα καὶ δὴ τὸ Ἁγιορειτικόν, ἐὰν ὄντως δηλαδὴ τυγχάνῃ ἐπάξιος διάδοχος τῶν πατέρων του, ἐν ὄψει τῆς κηρυττομένης αἱρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ἢ καταφρονητὴς τῆς παραδοθείσης ἱερᾶς σκυτάλης...

8. Αὐτόθι, σελ. 94-6. Κατὰ τοῦ Νεστορίου συνέγραψε καὶ ὁ μοναχικὸς ἡγέτης τῆς Δύσεως, ὁ καὶ μαθητὴς χρηματίσας τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου χειροτονηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ διάκονος, Ἰωάννης ὁ Κασσιανὸς (Φεβρ. 29).

Τὸ κατὰ Νεστορίου ἔργον του φέρει τὸν τίτλον De incarnatione Domini contra Nestorium. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς κοιμήσεώς του (435) ὁ μοναχὸς Βικέντιος ὁ Λερινίτης (Lerins, νησίδα τῆς ΝΔ. Γαλλίας), συνέγραψεν ὡραιότατον ἀντιαιρετικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Πραγματεία Περεγρίνου περὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ παγκοσμιότητος τῆς καθολικῆς πίστεως κατὰ τῶν ἀνοσίων καινοτομιῶν πάντων τῶν αἱρετικῶν», τὸ γνωστὸν ὡς Commonitorium. Περιέχεται εἰς P. L. Vol. 50.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΟ ΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΦΥΣΙΤΙΣΜΟΥ

Τὴν 8ην Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 448 ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος τῆς Κων/λεως ἀντιμετωπίζει μίαν σοβαρωτάτην ὑπόθεσιν. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐτυχὴς ἐνώπιον τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων ἐδήλωσεν κατηγορηματικῶς: «Ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν Κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἑνώσεως, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ»! Ἡ σύνοδος εὑρεθεῖσα πρὸ τῆς πεισμόνου ἀρνήσεώς του ὅπως δεχθῇ τὴν ὀρθόδοξον ἑρμηνείαν τῶν τοῦ Χριστοῦ δύο φύσεων, ἠναγκάσθη νὰ τὸν καταδικάσῃ (1).

Δυστυχῶς ὅμως ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος Β' (408-450), ἔχων προσωπικοὺς λόγους κατὰ τοῦ Πατριάρχου Κων/λεως Φλαβιανοῦ, συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Ἐφέσῳ (449) «μὲ τὸν δυσκόλως ἀποκρυπτόμενον σκοπὸν τῆς ἀθῳώσεως τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τῆς καταδίκης τοῦ Φλαβιανοῦ» (2). Τῆς συνόδου προήδρευσε ὁ Ἀλεξανδρείας Διόσκορος, ὀπαδὸς τοῦ Εὐτυχοῦς. Τὸ πλῆθος τῶν παρανομιῶν καὶ βιαιοτήτων αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν κατ' αὐτὴν τῆς προσέδωκαν τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς «ληστρικῆς». Ὁ Εὐτυχὴς ἠθῳώθη δικαιωθεὶς πανηγυρικῶς! Ἡ ἀντίδρασις ὅμως τοῦ Ρώμης

---

1. «Διὰ πάντων πεφώραται Εὐτυχής, ὁ πάλαι πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης, ἔκ τε τῶν ἤδη πεπραγμένων καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ νῦν καταθέσεων, τὴν Οὐαλεντίνου καὶ Ἀπολλιναρίου κακοδοξίαν νοσῶν καὶ ταῖς ἐκείνων δυσφημίαις ἀμεταθέτως ἀκολουθῶν· ὅς γε οὐδὲ τὴν ἡμετέραν αἰδεσθεὶς παραίνεσίν τε καὶ διδασκαλίαν συνθέσθαι τοῖς ὀρθοῖς δόγμασιν, οὐ κατεδέξατο. Ὅθεν ἐπιδακρύσαντες καὶ στενάξαντες ἐπὶ τῇ παντελῇ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ, ὡρίσαμεν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὑπ' αὐτοῦ βλασφημηθέντος, ἀλλότριον αὐτὸν εἶναι παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς κοινωνίας καὶ τοῦ προΐστασθαι μοναστηρίου, εἰδότων ἐκείνων πάντων τῶν μετὰ ταῦτα διαλεγομένων αὐτῷ ἢ ἐντυγχανόντων, ὡς ὑπεύθυνοι ἔσονται καὶ αὐτοὶ τῷ τῆς ἀκοινωνησίας ἐπιτιμίῳ, ὡς μὴ ἀποστάντες τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας». ΔΣΜν, Α'. σ. 161.

2. Αὐτόθι. σ. 166.

Λέοντος ὡς καὶ τοῦ νέου πατριάρχου Κων/λεως Ἀνατολίου — τοῦ Φλαβιανοῦ ἀποθανόντος ἐν ἐξορίᾳ καὶ ποικίλῃ ταλαιπωρίᾳ — ἠνάγκασαν τοὺς νέους αὐτοκράτορας Μαρκιανὸν καὶ Πουλχερίαν ὅπως συγκαλέσουν οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐν Νικαίᾳ τῇ 1 Σεπτεμβρίου τοῦ 451. Αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς, ὡς γνωστὸν ὑπῆρξαν ὀρθοδοξότατοι. Ὁ Εὐτυχής, ὡς καὶ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, κατεδικάσθη. Ὡς ὅμως ἐν τῷ Ἀρειανισμῷ οὕτω καὶ νῦν ἐν τῷ Μονοφυσιτισμῷ οἱ ὀπαδοὶ τῆς νέας αἱρέσεως ἐπρόκειτο νὰ ταράξουν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ περισσότερον τοῦ ἀρχηγοῦ των! Κύριοι ὑπερασπισταὶ τῆς νέας κακοδοξίας οἱ μοναχοὶ Σεβῆρος καὶ Θεοδόσιος. Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων μετὰ πάσης δυνατῆς συντομίας.

Ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Δ' οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ Μ. Εὐθύμιος, ὁ τῆς Παλαιστινῆς ἐρήμου πνευματικὸς ἀετός, ἦγε τὸ 75ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὡς καὶ πρὸ αὐτοῦ, οὕτω καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν πάντες οἱ πολῖται τῆς ἐρήμου ἀγωνιωδῶς παρηκολούθουν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων. Καὶ ἀσφαλῶς οὐδεὶς θὰ ἠρνεῖτο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Μεγάλης Συνόδου «τῆς φήμης διαδραμούσης ὅτι ἐδέξατο ὁ Μ. Εὐθύμιος τὸν ἐν Χαλκηδόνι ἐκφωνηθέντα περὶ τῆς πίστεως ὅρον, εἰ μὴ ἐκώλυσεν Θεοδόσιός τις σχήματι μὲν μοναχός, τοῦ δ' ἀντιχρίστου πρόδρομος» (3). Τὸ κακὸν δὲ ηὐξήθη μεγάλως ὅταν ἠδυνήθη διὰ ποικίλων ραδιουργιῶν νὰ γίνῃ καὶ πατριάρχης Ἱεροσολύμων! Διὰ συνεχῶν βιαιοτήτων, φόνων καὶ πολέμων ἠδυνήθη νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου εἴκοσι μῆνας. «Πάντων τοίνυν τότε σχεδὸν τῶν τε πολιτῶν καὶ τῶν τῆς ἐρήμου μοναχῶν τῇ τούτου ἀποστασίᾳ ἐπακολουθησάντων, μόνοι οἱ περὶ τὸν Μ. Εὐθύμιον ἐκ πάσης τῆς ἐρήμου τούτῳ κοινωνῆσαι οὐκ ἠνέσχοντο» (4). Ὁ Θεο-

3. SKS σ. 41 - 3.

4. Ἕτερος φωστὴρ τῆς Παλαιστινῆς ἐρήμου, ὁ ὁποῖος δὲν ἐδέχθη οὐδεμίαν κοινωνίαν μετὰ τοῦ αἱρετικοῦ Θεοδοσίου, τυγχάνει καὶ ὁ μέγας ἀββᾶς Γελάσιος. Ὅταν ὁ Θεοδόσιος ἐγένετο ἐγκρατὴς τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων, «φόνοις αὐτὸν προαρπάσας» τότε μεταστέλλεται καὶ τὸν ἀββᾶν Γελάσιον· καὶ προτρέπεται εἰς τὸ ἱερατεῖον, δελεάζων ἅμα καὶ ἐκφοβῶν· εἰσελθόντι οὖν αὐτῷ εἰς τὸ ἱερατεῖον, ἔλεγεν ὁ Θεοδόσιος· ἀναθεμάτισον Ἰουβενάλιον· ὁ δὲ μηδὲν καταπλαγεὶς ἄλλον οὐκ οἶδα, φησίν, ἐπί-

δόσιος ὅμως δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εὐκόλως ὑποχωροῦν. Διὰ δελεασμάτων καὶ πρεσβειῶν προσεπάθησε νὰ μεταπείσῃ τὸν Εὐθύμιον «ἀλλὰ τῆς ἐλπίδος ἐψεύσθη καὶ ὡς βέλος ἰσχυροτέρῳ προσπεσὸν ἀπεκρούσθη καὶ ὡς ἄγριον κῦμα θαλάσσης τοιούτῳ προβόλῳ καὶ προστάτῃ τῆς ὀρθῆς πίστεως περιρραγεὶς διελύθη». Λοιπόν, οὐχὶ μόνον δὲν κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ πρὸς τὴν πλάνην του τὸν Ὅσιον, ἀλλ' ἀντιθέτως ὀπαδοὶ τῆς παρατάξεώς του συνομιλήσαντες μετὰ τοῦ μεγάλου πατρὸς εὐκόλως ἀπηρνήθησαν τὸν αἱρετικὸν προστάτην των (5), ὡς ἐγένετο προηγουμένως καὶ μὲ

σκοπον Ἱεροσολύμων, εἰ μὴ Ἰουβενάλιον· εὐλαβηθεὶς δὲ ὁ Θεοδόσιος, μὴ καὶ ἄλλοι τὸν εὐσεβῆ αὐτοῦ ζῆλον μιμήσωνται, κελεύει αὐτὸν εὐφυῶς ἔξω βληθῆναι τῆς Ἐκκλησίας· παραλαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ τοῦ αὐτοῦ σχίσματος, περιέστησαν αὐτῷ ξύλα, καίειν αὐτὸν ἀπειλοῦντες· ὁρῶντες δὲ αὐτὸν μηδὲ οὕτως ἐνδιδόντα, μηδὲ καταπτήσσοντα, καὶ εὐλαβούμενοι τὴν τοῦ δήμου ἔγερσιν, διὰ τὸ περιβόητον εἶναι τὸ ἄνδρα· τὸ δὲ ὅλον ἐκ τῆς ἄνωθεν ἦν προνοίας· ἀπέλυσαν ἀβλαβῆ τὸν μάρτυρα, τό γε ἐφ' ἑαυτῷ Χριστῷ ὁλοκαυτωθέντα». Γεροντικόν, σελ. 26, Ἀθῆναι 1961.

5. «Κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὑπῆρχε ἕνας μεγάλος ἀναχωρητὴς ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Λυκίας, ὁ Γεράσιμος. Αὐτός, ἀφοῦ ἔζησε μὲ μεγάλους ἀγῶνες καὶ πνευματικὰ κατορθώματα τὴ μοναχικὴ ζωὴ στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του καὶ ἔδειξε μεγάλη ἀγωνιστικότητα κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ἦλθε τελευταῖα στὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου, κι' ἐκεῖ ζοῦσε τὸν ἀναχωρητικὸ βίο. Συνέβη ὅμως νὰ παρασυρθῆ καὶ αὐτὸς μαζὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους ἀναχωρητάς, στὶς κακοδοξίες τοῦ Θεοδοσίου. Ἀλλὰ ὅταν ἄκουσε γιὰ τὴν ἀπαστράπτουσα χάρι τοῦ μεγάλου Ε ὐ θ υ μ ί ο υ, ἦλθε νὰ τὸν συναντήσῃ στὸ Ρουβᾶ. Ἀφοῦ ἔμεινε μαζί του ἀρκετὸν καιρό, πείσθηκε καὶ δέχθηκε ὁλόψυχα καὶ συντάχθηκε μὲ τὸν ὅρο πίστεως τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος. Ἔτσι ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Θεοδόσιο, μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀναχωρητάς, τὸν Πέτρο, τὸν ἐπικαλούμενο Γουρνίτη, τὸν Μάρκο, τὸν Ἰούλλονα καὶ τὸν Σιλουανό. Γιατὶ ὁ μέγας Εὐθύμιος ἔμενε στὸ μέρος ἐκεῖνο μέχρι ποὺ ἀπομακρύνθηκε ὁ Θεοδόσιος». (Βίος τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου ὑπὸ Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, μτφρ. Ν. Γιαννοπούλου, σελ. 82 - 83, Ἀθῆναι 1972). Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω συντριβεὶς ὁ ἀσκητὴς «ὑπέβαλεν ἑαυτὸν πρὸς ἐξιλέωσιν εἰς μετάνοιαν καὶ αὐστηροτάτην ἄσκησιν ὥστε, κατὰ τὸν βιογράφον του «πάντα μὲν τὸν ἐν Παλαιστίνῃ τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον τὰς ἑβδομάδας νηστεύειν, πάσας δὲ τὰς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἄσιτον διαμεμενηκέναι, τῇ κατὰ Κυριακὴν κοινωνίᾳ ἀρκουμένον». Παρὰ Ἰ. Ῥάμφου, Ἁγιολογικὰ Μελετήματα, Β', σελ: 21.

τοὺς ἀγρίους Ζιφαίους(6). Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Θεοδόσιος δὲν ἔπαυε ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνοχλῇ τὸν ὅσιον, βλέπων ὁ θεῖος πατὴρ «τὴν τοσαύτην τοῦ Θεοδοσίου ἀναίδειαν» ἀφοῦ παρήγγειλε προηγουμένως εἰς τοὺς πατέρας νὰ μὴ κοινωνήσουν ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ μετὰ τῆς ἀποστασίας «ἐπὶ τὴν παγέρημον ἀνεχώρησεν καὶ τοῦτο γνόντες πολλοὶ τῶν ἀναχωρητῶν τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐπηκολούθησαν».

Τὴν νίκην ταύτην τοῦ ὁσίου ἦλθεν νὰ ἀμαυρώσῃ νέα τοῦ Θεοδοσίου ἐπιτυχία. Διὰ τῆς διαλεκτικῆς καὶ σατανικῆς διαβολῆς του πείθει τὴν παρεπιδημοῦσα εἰς ἁγίους τόπους αὐτοκράτειρα Εὐδοκία νὰ ἀσπασθῇ τὸ μιαρόν του φρόνημα! (7). Τὸ δὲ φοβερώτερον ἦτο ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐκ νέου ἀνάληψιν τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου πατριάρχου Ἰουβεναλίου, αὕτη ἐσυνέχισε νὰ παραμένῃ ἐν τῇ αἱρέσει, συμπαρασύρουσα πλῆθος λαοῦ, καὶ δὴ μοναχῶν, λόγῳ τοῦ ἤθους καὶ τῶν πολυπληθῶν εὐεργεσιῶν της.

Ὁ Θεὸς ὅμως, ὁ Ὁποῖος ἐπιθυμεῖ τὴν σωτηρίαν παντὸς ἀνθρώπου, δὲν ἀφῆκε καὶ τὴν δούλην του νὰ παραμείνῃ ἕως τέλους εἰς τὴν ἀκούσιον πλάνην της.

Πληθὺς ἀλλεπαλλήλων οἰκογενειακῶν συμφορῶν τὴν ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως συμβουλευθῇ τοὺς ἀσκουμένους ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἀλλαχοῦ θεοφόρους πατέρας περὶ τοῦ πρακτέου, προκειμένου νὰ εὕρῃ ὀλίγην ἀνακούφισιν ἡ ἀλγοῦσα καρδία της. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτο «ἀποστέλλει τὸν τιμιώτατον Ἀναστάσιον τὸν χωρεπίσκοπον μετά τινων ἀνθρώπων αὐτῆς εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Στυλίτην... βουλὴν θεάρεστον παρακαλοῦσα λαβεῖν παρ' αὐτοῦ». Ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξε λίαν ἀποτελεσματικὴ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ θύματος. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς ὅτι ὁ Θεοδόσιος ἀποτελεῖ «δοχεῖον καὶ

6. «Καί τινες τῶν Ζιφαίων (παρὰ τὴν νεκρὰν θάλασσαν) τὴν τῆς μανίας ἐπώνυμον αἵρεσιν εἰσδεξάμενοι τὸ πρὶν διὰ τῆς ἐνθέου αὐτοῦ (Μ. Εὐθυμίου) διδασκαλίας τῆς ἀκαθάρτου αἱρέσεως ἀποστάντες, τὸν ταύτης γεννήτορα Μάνην ἀνεθεμάτισαν, τὴν δὲ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν πίστιν διδαχθέντες ἐφωτίσθησαν». SKS, σ. 22)3.

7. Αὕτη, σύζυγος οὖσα Θεοδοσίου τοῦ Β', παρέμενεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τοῦ ἔτους 446 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς (460), ἐπιθυμοῦσα οὕτω ν' ἀποδείξῃ ψευδεῖς ἀναφυείσας ραδιουργίας τῆς βασιλικῆς αὐλῆς.

ὄργανον τοῦ πονηροῦ» καὶ ἐν ἀπορίᾳ ἠρώτα πῶς κατέπεσεν εἰς τὰ δίκτυά του. «Ἐγὼ δὲ τοῦτο λίαν τεθαύμακα», λέγει ὁ ὅσιος, «ὅτι τὴν πηγὴν ἐγγὺς ἔχουσα καὶ ταύτην ἀγνοοῦσα μακρόθεν τοῦ αὐτοῦ ὕδατος ἀντλῆσαι ἐσπούδασας. Ἔχεις τοίνυν τὸν θεοφόρον Εὐθύμιον· ἕπου ταῖς αὐτοῦ διδασκαλίαις καὶ σώζῃ» (7α).

Ἡ ἐπακολουθήσασα συνάντησις μετὰ τοῦ Μ. Εὐθυμίου ὑπῆρξε σωτήριος. Καὶ μόνον ἡ παρουσία του τὴν κατέστησε «περιχαρῆ»· εὐλογηθεῖσα δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἀπέβαλε πλήρως τὸν ἰὸν τῆς πλάνης διὰ μιᾶς ἀμέσου καὶ εἰλικρινοῦς μετανοίας (8). «Παραυτίκα γὰρ ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει εἰσελθοῦσα καὶ διὰ τῆς μηνύσεως Κοσμᾶ καὶ Ἀναστασίου τῶν πρεσβυτέρων ἑνωθεῖσα τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἐκοινώνησε τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, πλῆθος πολὺ λαϊκῶν καὶ μοναχῶν τῶν ὑπὸ Θεοδοσίου πλανηθέντων διὰ τοῦ καθ' ἑαυτὴν ὑποδείγματος ἐπὶ τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψασα κοινωνίαν» (9).

7α. Ὁ μέγας ἐπίσης στυλίτης Δανιὴλ (Δεκ. 11), ἀκμάσας τὸν ε' αἰῶνα (409-493), συνέδραμεν ἱκανῶς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κων)λεως Ἀκάκιον, ὅταν εὑρίσκετο εἰς δύσκολον θέσιν ἡ ἐκκλησία Κων)λεως ἕνεκα τοῦ μονοφυσίτου αὐτοκράτορος Βασιλίσκου (475-476).

Κατελθὼν ἐκ τοῦ στύλου του προέστη διαδηλώσεως κλήρου ζητήσας ἐν συνεχείᾳ ἀκρόασιν ἀπὸ τὸν Βασιλίσκον, ὅστις τὴν ἠρνήθη. «Ἐν τούτοις ἐδέχθη νὰ μεταβῇ εἰς Ἁγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ συνδιαλεχθῇ μὲ τὸν Ἀκάκιον. Ἠναγκάσθη ἀκόμη νὰ ἀναγνώσῃ μίαν ὁμολογίαν ὀρθοδόξου πίστεως, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐζήτησε ὁ Ὅσιος» ΗΘΕ, 4, 953-4 καὶ ΣΒ Νοε, 320-1.

8. «... ἡ δὲ τὸν ἅγιον θεασαμένη καὶ περιχαρὴς γενομένη προσκυνήσασα αὐτῷ εἶπεν· νῦν ἔγνων ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὴν ἐμὴν ἀναξιότητα διὰ τῆς σῆς παρουσίας· ὁ δὲ ἅγιος γέρων εὐλογήσας αὐτὴν λέγει· πρόσεχε σεαυτῇ τέκνον τοῦ λοιποῦ· διὰ γὰρ τὸ ὑπαχθῆναι σε τῇ Θεοδοσίου πονηρίᾳ τὰ πονηρά σοι καὶ πανέχθιστα συνέβη κατὰ τὴν Ἰταλίαν· ἀπόστηθι τοίνυν τῆς ἀλόγου φιλονεικίας καὶ πρὸ ταῖς ἄλλαις τρισὶν ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις... δέχου καὶ τὸν ἐκφωνηθέντα ὅρον ὑπὸ τῆς νυνὶ συναθροισθείσης ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἀφισταμένη τῆς Διοσκούρου κοινωνίας Ἰουβεναλίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων κοινώνησον. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπερευξάμενός τε καὶ συνταξάμενος αὐτῇ ἀνεχώρησεν. Ἡ δὲ ὑπερθαυμάσασα τὴν τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἀρετὴν τὰ παρ' αὐτοῦ ρηθέντα ἔργῳ ἐπλήρωσεν ὡς ἀπὸ στόματος Θεοῦ ἀκούσασα» SKS σ. 48-9.

9. Αὐτόθι.

Σάββας ὁ ἡγιασμένος

Ὁ σπορεύς ὅμως τῶν ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς Ἐκκλησίας ζιζανίων διάβολος εὗρεν καὶ ἕτερον ὄργανον, καὶ μάλιστα ρασοφοροῦν, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ φθοροποιὸν ἔργον του. Πρόκειται περὶ τοῦ λογίου μονοφυσίτου μοναχοῦ Σευήρου, ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κλίματος τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διάδοσιν τῆς κακοδοξίας τοῦ Εὐτυχοῦς. Ἐλθὼν εἰς Κων/λιν τὸ 509 ἐξώθει διὰ παντός τρόπου τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον ὅπως ἐκβάλῃ τῶν θρόνων των τοὺς ὀρθοδόξους πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὁποῖοι ἡτοιμάζοντο νὰ ματαιώσουν τὰς ἀποφάσεις τῆς κακοδοξούσης ἐν Σιδῶνι συνόδου. Ἰδοὺ ὅμως ὅτι ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἠλίας ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ τῆς ἀληθείας ἐραστής, εὑρίσκεται ἀγρυπνῶν καὶ στενῶς συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ ἑτέρου παλαιστινοῦ φωστῆρος τῆς ἐρήμου, Σάββα τοῦ ἡγιασμένου. Κατόπιν ἐναγωνίου συνεργασίας των ἀποφασίζεται ἡ ἀποστολὴ τοῦ ὁσίου ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον.

Καίτοι 71 ἐνιαυτοὶ ἐβάρυνον τοὺς ὤμους τοῦ «πολιστοῦ τῆς ἐρήμου», ἐν τούτοις ὑπείκων εἰς τὸν ἀγαθὸν πατριάρχην ἀναχωρεῖ ἐν ἔτει 511 μετ' ἄλλων ἡγουμένων διὰ τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ πατριάρχης εἰς τὴν προσωπικὴν πρὸς τὸν Ἀναστάσιον ἐπιστολήν του ἔγραφε μεταξὺ τῶν ἄλλων: «...τὸν κύριον Σάββαν, τὸν πολιστὴν καὶ πολιοῦχον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρήμου καὶ ὅλης τῆς Παλαιστίνης φωστῆρα, ἀπέστειλα πρὸς δυσώπησιν τοῦ ἡμετέρου κράτους» (10). Ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀποστολῆς θὰ ἐξηρτᾶτο κατὰ μέγα ποσοστὸν ἡ νίκη τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸν σκληρὸν καὶ ἄνισον ἀγῶνα των κατὰ τοῦ μονοφυσιτικοῦ τέρατος. Ἀλλ' ἂς παρακολουθήσωμεν λεπτομερέστερον τὰ γεγονότα ὡς ἀναφέρονται εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου πατρός.

* * *

«Ὅταν ξεκίνησε ὁ Σάββας γιὰ τὴν Κων/λιν καὶ βρισκόταν καθ' ὁδόν, ὁ Αὐτοκράτορας Ἀναστάσιος, παρακινούμενος ἀπὸ

10. Αὐτόθι σ. 141.

ἀκατάσχετη μανία κατὰ τοῦ Φλαβιανοῦ καὶ τοῦ Ἠλία, τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, συνεκάλεσε σύνοδο τῶν Ἀνατολικῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν Παλαιστινίων στὴ Σιδόνα καὶ διέταξε νὰ εἶναι ἔξαρχοι καὶ πρόεδροι τῆς Συνόδου ὁ Σωτήριχος Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καὶ ὁ Φιλόξενος Ἱερουπόλεως, οἱ ὁποῖοι εἶχαν καταδικάσει καὶ ἀναθεματίσει τὰ δόγματα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καὶ δέχονταν τὶς κακοδοξίες τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τοῦ Διοσκούρου.

»Ὅταν ὁ ἅγιος πατέρας μας Σάββας καὶ οἱ ἄλλοι ἡγούμενοι ἔφθασεν στὴν Βασιλεύουσα, ἀναγγέλθηκε στὸ βασιλέα ἡ ἄφιξί τους καὶ ἔδωσε ἐντολὴ νὰ μποῦν ὅλοι στὰ ἀνάκτορα. Ὁ Θεὸς ὅμως ποὺ θέλει νὰ δοξάση ὅσους τὸν δοξάζουν καὶ θέλοντας νὰ φανερώση τὴν χάρι ποὺ πάντα ἀκολουθοῦσε τὸν Σάββα, οἰκονόμησε νὰ συμβῆ τὸ ἑξῆς. Ἐνῶ ὅλοι εἶχαν μπῆ μέσα στὸ παλάτι καὶ ἔφθασαν στὴν φρουρά, οἱ στρατιῶτες ποὺ ἦσαν στὶς βασιλικὲς πόρτες, ἀφοῦ ἄφησαν νὰ περάσουν μέσα οἱ ἄλλοι, αὐτὸν τὸν μεγάλο φωστῆρα, ἐπειδὴ ἀπὸ μετριοφροσύνη πήγαινε τελευταῖος τὸν ἔδιωξαν σὰν κάποιο ζητιάνο. Ἐπειδὴ φαινόταν σὰν ὁ πιὸ ἄσημος καὶ φοροῦσε τὰ πιὸ ρυπαρὰ καὶ πολυμπαλωμένα ροῦχα, δὲν τὸν δέχτηκαν. Ὁ βασιλιὰς δέχθηκε μὲ καλωσύνη τοὺς ἄλλους καὶ ἀναζητοῦσε τὸν Σάββα, ποὺ τόσο πολὺ τὸν ἐπαινοῦσε στὸ γράμμα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Οἱ πατέρες κύτταζαν ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ καὶ ἀποροῦσαν πῶς ἀποχωρίσθηκε ἀπὸ κοντά τους καὶ δὲν τὸ κατάλαβαν.

Ὁ βασιλιᾶς διέταξε νὰ ἀναζητηθῆ παντοῦ. Ἄρχισε νὰ γίνεται θόρυβος ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους τοῦ βασιλιᾶ καὶ οἱ φρουροὶ βγῆκαν ἔξω καὶ τὸν βρῆκαν στὴ γωνία νὰ στέκεται κοντὰ στὸ Κονσιστώριο καὶ νὰ λέη ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ μόνος του. Ἀμέσως τὸν πῆραν καὶ τὸν ἔφεραν μέσα.

Ὅταν μπῆκε μέσα στὴν αἴθουσα βλέπει ὁ βασιλιᾶς μιὰ ἀγγελικὴ μορφὴ νὰ προπορεύεται καὶ νὰ τὸν ὁδηγῆ. Ἀμέσως σηκώθηκε καὶ μὲ τὸν πρέποντα σεβασμὸ καὶ τιμὴ τὸν δέχθηκε καὶ ἔβαλε ὅλους τοὺς ἄλλους νὰ καθίσουν. Γιατὶ ἦταν φιλομόναχος ὁ βασιλιᾶς καὶ πολεμοῦσε τὴν ὀρθὴ πίστι, γιατὶ παρασυρόταν ἀπὸ μερικοὺς ἀκαθάρτους καὶ αἱρετικοὺς ἀνθρώπους.

Ἔπειτα ἀφοῦ συζήτησαν διάφορα θέματα, οἱ ἄλλοι ἡγούμενοι φρόντιζαν ὁ καθένας γιὰ τὸ μοναστήρι του. Ἄλλος ζητοῦσε

τὰ κτήματα ποὺ ἦσαν γύρω ἀπὸ τὸ μοναστήρι του, ἄλλος ἤθελε οἰκονομικὴ βοήθεια κ.λ.π. Καὶ ὁ βασιλιᾶς, ἀφοῦ ἱκανοποίησε τὰ αἰτήματά τους, γύρισε στὸν ἅγιον Σάββα καὶ τοῦ εἶπε: «Σὺ καλόγερε ποὺ τίποτε δὲν θέλεις νὰ ζητήσης, γιὰ ποιὸ λόγο ὑποβλήθηκες σ' αὐτὴν τὴν ταλαιπωρία καὶ ἦλθες ἐδῶ; Καὶ ὁ Γέροντας ἀπεκρίθηκε καὶ εἶπε: ἦλθα ἐδῶ, πρῶτα-πρῶτα γιὰ νὰ προσκυνήσω τὰ ἴχνη τῆς εὐσεβείας σου ὅσο ἀκόμα βρίσκομαι σὲ τοῦτο τὸ σῶμα. Ἔπειτα ἦλθα γιὰ νὰ σὲ παρακαλέσω γιὰ τὴν ἁγία πόλη Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν ὁσιώτατο ἀρχιεπίσκοπό της, γιὰ νὰ ἐπικρατήση ἡ εἰρήνη στὶς ἐκκλησίες μας καὶ νὰ παραμείνη ἀδιατάρακτη ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασι. Γιατὶ μὲ τὴν εἰρήνη ποὺ ἐπικρατεῖ στὶς ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ, ζοῦμε καὶ μεῖς σὲ ἡσυχία, ποὺ μόνο μέσα σ' αὐτὴν εἶναι φυσικὸν νὰ κατορθώνωνται οἱ ἀρετές. Καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος, βασιλιᾶ, ὅτι νύχτα καὶ μέρα θὰ προσευχώμαστε γιὰ τὴ γαληνότητά σου, ἀφοῦ στοὺς εὐσεβεῖς σου νόμους θὰ ἐπαναπαυώμαστε.

Ὁ βασιλιᾶς διέταξε νὰ τοῦ δοθοῦν χίλια νομίσματα καὶ τοῦ εἶπε: Πᾶρε αὐτά, πάτερ, καὶ προσεύχου γιὰ μᾶς. Ἄκουσα ὅτι ἔχεις καὶ κυβερνᾶς πολλὰ μοναστήρια στὴν ἔρημο. Κι' ὁ μέγας Σάββας τοῦ εἶπε: Θέλω ἐδῶ νὰ περάσω τὸν χειμῶνα καὶ νὰ ἀξιώνουμαι νὰ προσκυνῶ τὴ δική σου εὐσέβεια. Τότε ὁ βασιλιᾶς τοὺς μὲν ἄλλους ἡγουμένους ἄφησε νὰ φύγουν στὴν Παλαιστίνη, αὐτὸν δὲ διέταξε νὰ ξεχειμωνιάση ἐκεῖ καὶ χωρὶς δυσκολία νὰ μπαίνη στὰ ἀνάκτορα ὅποτε θέλει χωρὶς νὰ τὸν εἰδοποιοῦν.

»Ἀφοῦ πέρασαν μερικὲς ἡμέρες, ἔστειλε ὁ βασιλιᾶς καὶ τὸν ἐκάλεσε καὶ τοῦ εἶπε: «Ὁ ἀρχιεπίσκοπός σας ἔγινε ὑπέρμαχος καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Χαλκηδόνος ποὺ θέσπισε τὰ δόγματα τοῦ Νεστορίου. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ξεσήκωσε καὶ τὸν Ἀντιοχείας Φλαβιανὸ καὶ τὸν ἔκαμε σύμμαχό του. Καὶ ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἀναθεματισθοῦν τὰ δόγματα τῆς Χαλκηδόνος ἀπὸ καθολικὴ καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδο, ποὺ συναθροίσθηκε στὴ Σιδόνα, αὐτὸς μόνος ἔφερε ἐμπόδια συμπράττοντας μὲ τὸν Ἀντιοχείας Φλαβιανὸ καὶ καθὼς ἐνόμισε, ἐνέπαιξε τὴν ἐξουσία μου μὲ τὰ γραφόμενά του ποὺ μοῦ ἔστειλε, γράφοντας αὐτὰ τὰ λόγια: Κάθε αἵρεσι, ποὺ εἰσάγει στὴν ὀρθόδοξη πίστι κάθε τι καινούργιο, τὴν ἀπορρίπτομε. Δὲν δεχόμαστε δὲ καὶ τὰ ὅσα ἔγιναν στὴν Χαλκηδόνα, λόγῳ

τῶν σκανδάλων ποὺ δημιουργήθηκαν γι' αὐτήν'. Καθὼς ἐνόμισε μὲ αὐτὰ μᾶς ἐξαπάτησε καὶ διαλύσαμε ἄπρακτη τὴ σύνοδο. 'Αλλ' ὅμως δὲν ξεχνᾶμε οὔτε αὐτὰ τώρα οὔτε ὅσα πρωτύτερα ἔκανε, ποὺ δὲν δέχθηκε νὰ συναινέση γιὰ τὴν ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὸν θρόνον τοῦ Εὐφημίου καὶ τοῦ Μακεδονίου τῶν Νεστοριανῶν, ἀποδείχνοντας ἔτσι ὅτι εἶναι ὑπέρμαχος τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος καὶ ὅλης τῆς αἱρέσεως τοῦ Νεστορίου. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁρίζομε νὰ διωχθῆ ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴ σὰν ἐπικίνδυνος καὶ ἐπιβλαβής. Ἄλλος δὲ ἄνθρωπος ὀρθόδοξος καὶ ἄξιος τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ἐκείνου θρόνου νὰ ἐκλεγῆ, γιὰ νὰ μὴ μολύνωνται οἱ σεβάσμιοι ἐκεῖνοι καὶ θεοδόχοι τόποι ἀπὸ τὶς αἱρετικὲς δοξασίες τοῦ Νεστορίου».

»Αὐτὰ εἶπε ὁ βασιλιᾶς. Καὶ ὁ ἅγιος πατέρας μας Σάββας ἀποκρίθηκε καὶ τοῦ εἶπε: —Ἂς πληροφορηθῆ ἡ γαληνότητά σου, βασιλιᾶ, ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁγίας μας πόλεως τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐκπαιδευθῆ στὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φωστῆρες, ποὺ ἀποδείχθηκαν τέτοιοι μὲ πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα καὶ εἶναι πατέρες τῆς δικῆς μας ἐρήμου. Καὶ ἐξ ἴσου ἀποκρούει καὶ ἀποβάλλει τὴν τέλεια διαίρεσι τῶν δύο φύσεων τοῦ Κυρίου, ποὺ ὑποστηρίζει ὁ Νεστόριος, καὶ τὴν σύγχυσι τῶν φύσεων, ποὺ πρεσβεύει ὁ Εὐτυχής. Καὶ γιὰ νὰ μιλήσω μὲ τὴ γλῶσσα τῆς Γραφῆς, δὲν δέχεται νὰ παρεκκλίνη οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά, ἀλλὰ βαδίζει τὴν μέση ὁδὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Γιατὶ γνωρίζουμε καλὰ ὅτι αὐτὸς ἀναπνέει τὰ θεῖα δόγματα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἀρχ/που Ἀλεξανδρείας, καὶ ἀναθεματίζει ὅσους ἐναντιώνονται ἢ ἐναντιώθηκαν στὰ δόγματα ἐκείνου. Παρακαλοῦμε, λοιπόν, τὴν γαληνότητά σου νὰ διαφυλακτῆ ἀδιατάρακτη ἡ ἁγία πόλη Ἱερουσαλήμ, στὴν ὁποία φανερώθηκε τὸ μέγα μυστήριο τῆς εὐσεβείας καὶ νὰ παραμείνη ἀμετακίνητη ἡ ἱεραρχία μας».

Κι' ὁ βασιλιᾶς ἀφοῦ κατάλαβε τὴν ἁγιότητα, τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν πνευματικὴ σύνεσι τοῦ πρεσβύτερου, εἶπε: Ἀλήθεια, καλόγερε, πολὺ σωστὰ λέγει ἡ Γραφή, ὅτι ὅποιος πορεύεται ἁπλᾶ, πορεύεται μὲ πίστη καὶ πεποίθησι. Ἀλλὰ νὰ προσεύχεσαι γιὰ μᾶς. Καὶ νὰ μένης ἥσυχος, γιατὶ τίποτε δὲν ἀποφασίζουμε ἐναντίον τοῦ ἀρχιεπισκόπου σας, γιὰ τὴ δική σου ἁγιωσύνη. Θὰ σὲ

ἀφήσω τέλος νὰ φύγης, ἀφοῦ προηγουμένως ἱκανοποιήσω κάθε σου ἀνάγκη». (11).

Οὕτως εἰς τὸ βραχὺ διάστημα τῆς παραμονῆς του ἠδυνήθη νὰ ἀλλάξῃ τὴν βουλὴν τοῦ βασιλέως καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν θαυμάτων του νὰ ἐπιστρέψῃ πολλοὺς ἐκ τῶν αἱρετιζόντων μοναχῶν· τὸ δὲ σπουδαιότερον, κατώρθωσε νὰ παραλύσῃ τὰς ἐργασίας τῆς ἐν Σιδῶνι συνόδου, ἡ ὁποία εἰργάζετο ἀκριβῶς κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς. Εὖγε τῆς καλῆς καὶ ἡρωικῆς σου ψυχῆς, ἁγιώτατε πάτερ!

Δὲν ἐσκέφθης οὐδόλως τὰ γηρατειά σου προκειμένου νὰ ὑπηρετήσῃς τὴν προδιδομένην πίστιν τῶν πατέρων σου, οὔτε ἠσπάσθης τοὺς ἐνόχους συμβιβασμοὺς διὰ νὰ τὰ ἔχῃς καλὰ μὲ ὅλους! Ἐὰν σὲ ἐμιμοῦντο οἱ ποιμένες καὶ μοναχοὶ τῆς σήμερον πόσον διαφορετικὰ θὰ ἦσαν τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ ὁπόσας ταπεινώσεις καὶ προδοσίας δὲν θὰ διεσώζετο τὸ κήρυγμα τῆς ὀρθοδόξου ἀληθείας! Ἀλλ' οἱ ἀγῶνες τοῦ ἡγιασμένου πατρὸς ἐπέπρωτο νὰ συνεχισθοῦν ἐντονώτερον!

Σάββας καὶ Θεοδόσιος οἱ ὁμολογηταὶ

Τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον κλεΐζει ὁ ἐνάρετος καὶ ἀγωνιστὴς ἀρχιεπίσκοπος Ἠλίας. Ἀλλ' ὡς ὁ μέγας τῆς Ἀλεξανδρείας ποιμήν, ὁ πολὺς Ἀθανάσιος, ὑπέφερε τὰ μύρια ἐκ τῆς ἀντορθοδόξου στάσεως τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, παρομοίως θὰ δοκιμασθῇ καὶ οὗτος, ὡς καὶ ὁ διάδοχός του Ἰωάννης, ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου. Ὁ πανοῦργος Σευῆρος τῇ βοηθείᾳ τῶν συνεργατῶν του Σωτηρίχου καὶ Φιλοξένου, κυρίων ἀντιπάλων τῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Σιδῶνος, ἐπιτυγχάνει νὰ πείσῃ τὸν αὐτοκράτορα ὅπως ἐξορισθῇ τοῦ θρόνου του ὁ Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς καὶ τεθῇ οὗτος ἀντ' αὐτοῦ! Εὐθὺς ἀμέσως κατέβαλεν ἰδιαιτέρας προσπαθείας ὅπως τύχῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων, ἐνῷ ταυτοχρόνως προεξένει πλεῖστα δεινὰ εἰς πάντας τοὺς ἀρνουμέ-

---

11. Σελ. 110 - 116 ἐκ τῆς μνημονευθείσης μεταφράσεως τοῦ βίου τοῦ ὁσίου.

νους νὰ συμφρονήσουν μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ἱεροσολύμων μάλιστα Ἠλίας ἀρνηθεὶς κατηγορηματικῶς πᾶσαν μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν προεκάλεσε εὐθὺς ἀμέσως τὴν ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Μὲ τὴν ἐλπίδα λοιπὸν μιᾶς ἐκ φόβου ὑποχωρήσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὁ Σευῆρος «ἀποστέλλει καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ συνοδικὰ (ἔγγραφα) πρὸς κοινωνίαν τῷ Ἠλίᾳ μετά τινων κληρικῶν καὶ δυνάμεως βασιλικῆς».

Ὁ θεῖος ὅμως Σάββας ἠγρύπνει ὡς ἀληθὴς στρατιώτης τῆς φιλοθέου Ὀρθοδοξίας. «Τοῦτο γνούς», γράφει ὁ βιογράφος του, «ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀνελθὼν ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐρήμου ἡγουμένων, τοὺς μὲν ἐλθόντας μετὰ τῶν συνοδικῶν Σευήρου τῆς ἁγίας ἀπεδίωξαν πόλεως, τὸ δὲ πλῆθος τῶν μοναχῶν πάντοθεν ἐπισυνάξαντες ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κρανίου μετὰ τῶν ἱεροσολυμιτῶν ἔκραζον λέγοντες: Ἀνάθεμα Σευήρῳ καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῷ, παρόντων ἔτι καὶ ἀκουόντων τῶν τε μαγιστριανῶν καὶ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων». Διαταγῇ ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μὲ τὰς ἐνεργείας τοῦ διοικητοῦ τῆς Παλαιστίνης Ὀλυμπίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἠλίας καταβιβάζεται τοῦ θρόνου καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνέρχεται ὁ ἐκ μοναχῶν Ἰωάννης, ὅστις εἶχε προηγουμένως ὑποσχεθῆ νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἐκκλησιαστικῶς μετὰ τοῦ Σευήρου. Καὶ πάλιν ὅμως ἐνεργήσας καταλλήλως ὁ θεῖος Σάββας πείθει τὸν ἀγαθὸν Ἰωάννην ὅπως ἀπορρίψῃ τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν τῆς κοινωνίας του, δηλονότι τὴν μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Σευήρου, πεισθεὶς καὶ ἐνισχυθεὶς ἠθικῶς ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ τὴν συμμαχίαν τοῦ πολιστοῦ τῆς ἐρήμου. «Καὶ οὕτως ὁ Ἰωάννης ὅσα ὑπέσχετο τῷ δουκὶ (Ὀλυμπίῳ) παρέβη τοὺς πατέρας ὑφορώμενος». Ταῦτα ἐλάμβανον χώραν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 516. Εὐθὺς ἀμέσως πληροφορηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ τὰ γενόμενα ἀντικαθιστᾷ τὸν Ὀλύμπιον διορίσας ἀντ' αὐτοῦ τὸν συνώνυμόν του Ἀναστάσιον «ὅστις πάραυτα συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισε τὸν Ἰωάννην, τὸν ὁποῖον ἐν φυλακῇ ὄντα ἐπίεζε παντοιοτρόπως ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν» (12).

Ἡ θεία Πρόνοια ὅμως εἰργάσθη καὶ πάλιν ὑπὲρ τῶν Ὀρθο-

12. Η.Θ.Ε., 6, 1200 - 1.

δόξων! Ζαχαρίας, ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως Καισαρείας, φίλος ὢν μυστικὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου, εἰσελθὼν εἰς τὸ δεσμωτήριον συμβουλεύει αὐτὸν ὅπως ὑποκριτικῶς δεχθῇ τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως περὶ ἀναθεματισμοῦ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ πράξῃ τοῦτο δημοσίᾳ ἐπ' ἐκκλησίας, ἀφοῦ προηγουμένως ἠλευθεροῦτο τῶν δεσμῶν (13). Τὸ σχέδιον τεθὲν εἰς ἐφαρμογὴν ἐπέτυχε πλήρως, τοῦ διοικητοῦ Ἀναστασίου δεχθέντος τὸν ὅρον καὶ οὐδὲν ὑποψιασθέντος. Εὐθὺς ἀμέσως, κατὰ τὸ σχέδιον, εἰδοποιεῖται ὁ μέγας Σάββας. Ἡ ἀνταπόκρισις ἐκ μέρους τοῦ Ὁσίου ὑπῆρξε ἀστραπιαία. «Δεκακισχίλιοι μοναχοὶ ἠκολούθησαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς Λαύρας καὶ ἄλλων Μονῶν, διὰ τοῦ χειμάρου τῶν Κέδρων, εἰς Ἱερουσαλήμ, καθ' ἣν ἡμέραν Κυριακὴν περὶ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασαν, συγκεντρωθέντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὅπου ἔμελλε νὰ συγκεντρωθῇ ἡ Σύνοδος» (14).

Ἡ ἀνατέλλουσα Κυριακὴ θὰ ἦτο ἡμέρα κρισιμωτάτη διὰ τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Ἱερουσαλήμ· ἀπὸ τὴν ἔκβασίν της θὰ ἐξηρτᾶτο ὁ θρίαμβος ἢ ἡ ταπείνωσις τῆς ὀρθοδοξίας. Πρωία τῆς Κυριακῆς! Οἱ πάντες ἔχουν ἤδη καταλάβει τὰς θέσεις των. Πλὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου μὲ τοὺς τριάκοντα τρεῖς ἐπισκόπους του παρίσταται καὶ ὁ διερχόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ὑπάτιος περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν διοικητῶν Ἀναστασίου καὶ Ζαχαρίου, καὶ τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Ἡ στιγμὴ τῆς ὁμολογίας ἔφθασε! Ὁ Ἰωάννης ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς κορυφαίους τῶν μοναχῶν Σάββαν καὶ Θεοδόσιον καὶ ἀνέρχονται ὁμοῦ εἰς τὸν ἄμβωνα ἐνῷ «πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας ἔκραζεν λέγων: «τοὺς αἱρετικοὺς ἀναθεμάτισον καὶ τὴν σύνοδον βεβαίωσον». Ἡ ἐξελθοῦσα ἀπάντησις ἐκ τῶν χειλέων τοῦ ὀρθοδόξου ἀρχιεπισκόπου θὰ παραμείνῃ ἐσαεὶ δεῖγμα παρρησίας ὀρθοδόξου ἀγωνιστικῆς καρδίας. «Εἴ τις τὰ Εὐτυχοῦς φρονοῖει καὶ Νεστορίου, Σευήρου τε καὶ Σωτηρίχου Καππαδοκίας, ἀνάθεμα· καὶ εἴ τις μὴ τοῖς τῶν τεσσάρων ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων ἕποιτο δόγμασιν, ἀνάθεμα»! Καὶ συνεχίζει ὁ βιογράφος τῶν ὁσίων Κύριλλος: «Καὶ

13. SKS, σ. 150-1.
14. MANSI IV, 1046.

τῶν τριῶν ταῦτα κηρυξάντων καὶ κατελθόντων, ὑποστρέψας ὁ ἀββᾶς Θεοδόσιος — εὖγε τῆς τόλμης τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς — ἀφίησιν τοιαύτην φωνὴν τῷ λαῷ λέγων· «εἴ τις οὐ δέχεται τὰς τέσσαρας συνόδους ὡς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, ἔστω ἀνάθεμα» (15).

Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε θαυμαστόν. Πάντες οἱ ὑπεναντίοι ἠλλοιώθησαν τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν κατόπιν τῆς ἐπιδειχθείσης παρρησίας τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἡγετῶν του. Ὁ ἱστορικὸς εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι λίαν σαφής. «Τούτων οὕτως ἐχόντων», γράφει, «ὁ μὲν δοὺξ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς Καισάρειαν· ὁ δὲ Ὑπάτιος ὅρκοις ἔπεισεν τοὺς πατέρας ὅτι ἦλθον ἐνταῦθα μὴ κοινωνήσας Σευήρῳ, ἀλλὰ ἔσπευσα τῆς ἡμῶν ἀξιωθῆναι κοινωνίας. Καὶ προσφέρει ἀνὰ χρυσίου λίτρας ἑκατὸν τῇ τε ἁγίᾳ Ἀναστάσει καὶ τῷ ἁγίῳ Κρανίῳ καὶ τῷ τιμίῳ σταυρῷ καὶ δίδωσιν Θεοδοσίῳ καὶ Σάββᾳ χρυσίου λίτρας ἑκατὸν πρὸς τὸ διανεῖμαι τοῖς κατὰ τὴν χώραν μοναχοῖς» (16).

Ὦ ἔνδοξον παρελθὸν πλῆρες ὀρθοδόξου πνοῆς καὶ ἀγωνιστικότητος! Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἐφάνη τόσον λαμπρῶς ὁ σύνδεσμος Ἐκκλησίας καὶ Μοναχισμοῦ, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω περιγραφὲν γεγονός. Πόσα δὲν ὀφείλομεν ἅπαντες εἰς τοὺς ἀφανεῖς αὐτοὺς ἥρωας τῆς πατρώας εὐσεβείας, οἱ ὁποῖοι πεινῶντες καὶ ρακκοφοροῦντες ἐγνώριζον νὰ ἀγωνίζωνται ἕως θανάτου πρὸς τὴν ἁμαρτίον καὶ τὴν ποικίλην αἵρεσιν! Ἐὰν ἐδειλίων καὶ ἐσιώπων ἐνώπιον τῆς κρατικῆς βίας ἢ τὰς κακοδοξίας τῶν ψευδῶν ποιμένων των, τί θὰ εἴχομεν ἡμεῖς σήμερον ἐκ τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης; Ταμεῖον αἱρετικῶν διδασκαλιῶν ναί, οὐδέποτε ὅμως τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν τῆς Ὀρθοδοξίας! Τὰ πάντα ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἀνδρῶν ἐθεωροῦντο σκύβαλα, εἴτε δόξαι, εἴτε ἀπειλαὶ ἐκ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, προκειμένου νὰ διατηρήσουν ἀλώβητον ὅ,τι παρέλαβον ὡς ἱερὰν κληρονομίαν. Πρὸς μίαν εἰσέτι ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων μας ἀναφέρομεν τὴν ἐπιστολὴν τῶν ἁγίων Σάββα καὶ Θεοδοσίου, ὡς καὶ ἑτέρων Μοναχῶν, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κων/λεως Ἀναστάσιον, ὁ ὁποῖος «γνοὺς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις γεγονότα παρεσκευάζετο δυνάμει πολλῇ τὸν

15. SKS, σ. 152 καὶ MANSI XII, σ. 1042 ἑξ.
16. SKS, σ. 153.

τε ἀρχιεπίσκοπον Ἰωάννην καὶ Θεοδόσιον καὶ Σάββαν τοὺς τῷ ἀρχιεπισκόπῳ εἰς τὸν ἄμβωνα συναναβάντας ὑπερορίαις καταδικάσαι». Μήπως ἐδειλίασαν μαθόντες τὴν βουλὴν τοῦ αὐτοκράτορος; Ὁ βιογράφος των μᾶς ὁμιλεῖ διὰ κάτι τὸ ἐντελῶς διαφορετικόν! «Καὶ τούτου ἐν Ἱεροσολύμοις γνωσθέντος», γράφει ὁ πολὺς Κύριλλος Σκυθοπολίτης, «οἱ τῶν μοναχῶν ταξιάρχαι καὶ τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταὶ καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας στρατηγοὶ καὶ πρόμαχοι Θεοδόσιος τε καὶ Σάββας συναθροίσαντες ἅπαν τὸ μοναχικὸν τῆς ἐρήμου καὶ μιᾶς γνώμης γεγονότες, δέησιν, ἤτοι διαμαρτυρίαν γράψαντες τῷ βασιλεῖ ἀποστέλλουσιν...». Εἰς τὴν ἀνωτέρω διαμαρτυρίαν των, ἀφοῦ ἐστηλίτευσαν δεόντως τὴν Νεστοριανικὴν κακοδοξίαν καὶ τοῦ Σευήρου τὰς ραδιουργίας καὶ αἱρέσεις, κατέληγον ὡς ἀκολούθως:

«Ἂς πεισθῇ δὲ ἡ δική σου ἐξουσία καὶ μεγαλειότητα, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων τὸ διακηρύσσομεν, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἢ λόγον θὰ δεχθοῦμε ἕνωσι μὲ τοὺς Ἀποσχῖστες, ποὺ ἀναφέραμε πρωτίτερα, χωρὶς νόμιμη καὶ κανονικὴ κρίση, οὔτε θὰ συγκατατεθοῦμε σὲ ὁποιανδήποτε καινοτομία, ποὺ θὰ ἐπιχειρηθῇ νὰ εἰσαχθῇ στὴν πίστη, οὔτε πρόκειται νὰ δεχθοῦμε ὁποιοδήποτε πρόσωπο ἀπὸ τοὺς Ἀκεφάλους σ' ὁποιοδήποτε καιρὸ καὶ διὰ τῆς βίας θὰ χειροτονηθῇ ἀρχιεπίσκοπος. Ἂν κάτι τέτοιο συμβῇ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας, πληροφοροῦμεν τὴν εὐσέβειά σου ἐνώπιον τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, ὅτι τὰ αἵματα ὅλων μας θὰ χυθοῦν καὶ οἱ ἅγιοι τόποι θὰ παραδοθοῦν στὴν φωτιὰ προτοῦ συμβῇ κάτι τέτοιο στὴν ἅγια τούτη πόλι τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ποιὸ εἶναι τὸ ὄφελος νὰ ἔχουν τὴν ψιλὴ ὀνομασία «ἅγιοι τόποι», ἐνῶ μὲ τέτοιο τρόπον ἐξουσιάζονται καὶ ἀτιμάζονται; Ἡ εἰρήνη ὅμως τοῦ Θεοῦ ποὺ ὑπερέχει πάντα νοῦ, θὰ φρουρήσῃ τὴν ἁγία του Ἐκκλησία καὶ θὰ σταματήσῃ τὰ σκάνδαλα ποὺ ἔρχονται κατ' ἐπάνω της, μὲ τὴν βοήθεια τῆς δικῆς σου ἐξουσίας, γιὰ τὴν δόξα τὴν δική του καὶ γιὰ καύχησι τῆς θεοφιλοῦς βασιλείας σου» (16α). Λόγοι ὄντως ἀντάξιοι τῆς ὑψηλῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερωμένης ζωῆς τῶν οὐρανοπολιτῶν ἐκείνων μοναχῶν. Ἡ ἐπιστο-

---

16α. Αὐτόθι, σ. 157.

λή πλήρης καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον δημοσιεύεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 κείμενον τοῦ Β' μέρους.

Ὁ αὐτοκράτωρ λαβὼν τὴν ἡρωϊκὴν διαμαρτυρίαν των ἀποφασίζει τὴν τιμωρίαν τῶν ἀνυποτάκτων, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν ἐξορίαν τοῦ ἀρχ)πού Ἰωάννου. Γεγονότα ὅμως παρὰ τὴν θέλησίν του μεσολαβήσαντα, ἀναβάλλουν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων. Ὁ μετ' ὀλίγον δὲ ἐπελθὼν θάνατός του ἔρχεται νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν ματαίωσιν τῆς ἀπειλῆς καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν εἰς τὴν παλαιστινὴν γῆν. Ὁ ἱερὸς Σάββας καὶ λοιποὶ συναγωνισταί του ἀπολαμβάνουν οὕτω τοὺς καρποὺς τῶν ἱδρώτων των (17).

Ἀργότερον, ὅταν θὰ ἔχῃ ἐγγίσει πλέον τὰ 92 ἔτη τῆς ἡλικίας του θ' ἀναγκασθῇ καὶ πάλιν, προτροπῇ τῶν πατέρων, ν' ἀπέλθῃ εἰς Κων)λιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανόν, προκειμένου νὰ μεσιτεύσῃ διὰ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Παλαιστίνης, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τῶν καταστροφῶν ποὺ ὑπέστησαν ἐκ τῶν Σαμαρειτῶν, ἐβαρύνοντο ἐκ τῶν φόρων. Ἡ ἐπιτυχία καὶ τῆς ἀποστολῆς του αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀρίστη (18). Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ πλήρης ἡμερῶν τῷ 532.

Σημειωτέον ὅτι ὅτε ἐμάχετο ὁ ἡγιασμένος Σάββας μετὰ τοῦ θείου Θεοδοσίου ἐν Παλαιστίνῃ κατὰ τοῦ Σευήρου, οἱ συνάδελφοί των Μοναχοὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλων ἠγωνίζοντο σθεναρῶς, ὁμοῦ μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου, ὅπως ἐπιτύχουν: α') τὸν ἀναθεματισμὸν τοῦ Σευήρου ὑπὸ τῆς ἐνδημούσης συνόδου τοῦ ἀρ-

---

17. Δέον νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι ὁ ἅγιος Σάββας ἠγωνίσθη καὶ κατὰ τῆς θεοπασχιτικῆς φράσεως «ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς» τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐφεύρει ὁ μονοφυσίτης πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Πέτρος ὁ Γναφεύς, εἰσαγαγὼν ταύτην εἰς Κων)λιν ὁ Σευῆρος. «Δικαίως καὶ εὐσεβῶς ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθεῖσαν προσθήκην ἀπωσάμενος τῇ ἐκκλησιαστικῇ εἵπετο παραδόσει» (SKS σ. 118).

18. «Κατὰ τὸ δεύτερον εἰς τὴν βασιλεύουσαν ταξίδιον ἦγεν ὁ ἅγιος τὸ 92ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. «Περιχαρὴς γεγονὼς ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς τοὺς βασιλικοὺς ἀπέστειλε δρόμωνας εἰς συνάντησιν αὐτοῦ...καὶ προσδραμὼν προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ δακρύων τὴν θείαν αὐτοῦ κατεφίλει κεφαλὴν καὶ εὐλογηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐδέξατο ἐν χαρᾷ αὐτοῦ τὰς ἀπὸ Παλαιστίνης δεήσεις καὶ ἔπεισεν αὐτὸν εἰσελθεῖν καὶ τὴν αὐγούσταν Θεοδώραν εὐλογῆσαι». Ἰ. Ῥάμφου, Ἁγιολογικὰ Μελετήματα, Δ, σελ. 18, Ἀθῆναι 1949).

χιεπισκάπου Κων)λεως Ἰωάννου (518 - 520) καὶ β΄) νὰ ἐγγραφοῦν καὶ πάλιν εἰς τὰ δίπτυχα τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχ)πων Κων)λεως Εὐφημίου (489 - 495) καὶ Μακεδονίου Β΄ (459 - 511), ὡς καὶ τοῦ πάπα Ρώμης Λέοντος Α΄ (440 - 461), τὰ ὁποῖα εἶχον διαγραφῆ ὑπὸ τῶν ἐναντίων. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 3 κείμενον τοῦ Β΄ Μέρους τοῦ παρόντος ὁ ἀναγνώστης θὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσῃ μίαν ἀπὸ τὰς δραματικωτέρας ἐπιτυχίας τοῦ ἀγωνιζομένου εὐσεβοῦς ποιμνίου τῆς Κων)λεως ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ἐδειλίων, σημειωτέον, νὰ διακηρύξουν καὶ αὐτοὶ οἱ φύσει καὶ θέσει τεταγμένοι φρουροί της!

Ἀργότερον, ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527 - 565), τὸ μοναχικὸν τάγμα τῆς Κων)λεως θ' ἀγωνισθῇ καὶ πάλιν μετὰ παρρησίας κατὰ τοῦ αὐτοῦ Σευήρου καὶ τῶν συνεργατῶν του (πατριάρχου Κων)λεως Ἀνθίμου Α΄) ([18]α), συντάσσων εἰδικὴν διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν Ἰουστινιανόν, ὡς κάλλιστα ἐμφαίνεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 4 κείμενον τοῦ Β΄ Μέρους. Τελικῶς ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος τοῦ 536 «προέβη εἰς τὴν ἐρήμην καθαίρεσιν καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν τοῦ Ἀνθίμου (MANSI 8, 887 καὶ 948 ἑξ.). Ὁ Σευῆρος ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, τὰ δὲ συγγράμματα αὐτοῦ κατεδικάσθησαν εἰς τὴν διὰ πυρᾶς ἐξολόθρευσιν». ΣΕΙ. σ. 233.

* * *

Ἕτερος ἐπίσης λαμπρὸς ἀστὴρ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀνεδείχθη καὶ ὁ ἡσυχαστὴς Ἰωάννης,

---

18α. «Ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἄνθιμος ἦτο οἰκεῖος τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς Θεοδώρας, ὑπὸ τῆς ὁποίας μάλιστα ὑπεστηρίχθη διὰ τὴν πατριαρχίαν καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν κατέφυγε καθαιρεθείς, μέχρι τοῦ θανάτου της παραμείνας ἐπὶ ἔτη 12 ἐν τῷ Παλατίῳ. Περὶ τῶν αἱρετικῶν φρονημάτων τοῦ Ἀνθίμου πληροφορηθεὶς ὁ πάπας Ρώμης Ἀγαπητὸς ἀπὸ μοναχοὺς Ἕλληνας, «οὐδὲ εἰς θέαν τὸν κατὰ τῶν Κανόνων ἐκμανέντα Ἄνθιμον παραδέξασθαι ἠβουλήθη» (MANSI VIII, σελ. 887), διὸ ἐζήτησε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἄδειαν πρὸς σύγκλησιν Συνόδου, ἵνα αὕτη δικάσῃ τοὺς αἱρετικοὺς Ἀντιοχείας Σεβῆρον, Ἁλικαρνασσοῦ Ἰουλιανόν, ἄλλους τινὰς θεοπασχίτας καὶ τὸν Κων)λεως Ἄνθιμον». Η.Θ.Ε., 2, 764.

ἐπίσκοπος χρηματίσας ἐπ' ὀλίγον Κολωνίας, ὁ σφοδρὸς πολέμιος τῆς κακοδοξίας τοῦ Σευήρου καὶ τῶν Ὠριγενιστῶν. (†559, Δεκ. 3). Ἐκ τοῦ ὡραιοτάτου βίου του σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς σημαντικὰ διὰ τὸ θέμα μας. Ἡ διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κων) λεως Βασιλίνα εὑρισκομένη διὰ προσκύνησιν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους καὶ πληροφορηθεῖσα τὴν ἁγιότητα καὶ τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα τοῦ ἀνδρός, ἐσκέφθη ὅτι μία συνάντησις μετὰ τοῦ ὁσίου θὰ ἀπετέλει μοναδικὴν εὐκαιρίαν πρὸς διόρθωσιν τοῦ μονοφυσίτου ἀνεψιοῦ της, ὅστις τὴν ἠκολούθει εἰς τὸ προσκύνημά της. Πληροφορηθεῖσα ὅμως ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἴσοδος γυναικὸς εἰς τὴν Λαύραν, παρεκάλεσε τὸν μαθητὴν τοῦ ὁσίου ὀνόματι Θεόδωρον, ὅπως ὁδηγήσῃ ἐνώπιον τοῦ μεγάλου Γέροντος τὸν ἀνεψιόν της. Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προκειμένης ἐπισκέψεως ἀπὸ τὸ ἴδιον κείμενον τοῦ βιογράφου.

«Λαβὼν ὁ μαθητὴς Θεόδωρος (τὸν ἀνεψιόν τῆς διακόνου) κατῆλθεν πρὸς τὸν γέροντα καὶ τὸ θυρίδιον κρούσας κατὰ τὸ ἔθος καὶ τοῦ γέροντος μέλλοντος ἀνοίγειν ἔβαλον μετάνοιαν ἀμφότεροι. Καὶ τοῦ μαθητοῦ εἰπόντος εὐλόγησον ἡμᾶς πάτερ, ἀνοίξας ὁ γέρων λέγει πρὸς τὸν μαθητήν. Σὲ μὲν εὐλογῶ, οὗτος δὲ ἀνευλόγητός ἐστιν. Τοῦ δὲ μαθητοῦ λέγοντος· μὴ οὕτω πάτερ, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· ὄντως οὐκ εὐλογῶ αὐτόν, ἕως ἀποστῇ τοῦ φρονήματος τῶν Ἀποσχιστῶν καὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καθομολογήσῃ κοινωνῆσαι. Ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος, συνεχίζει ὁ βιογράφος, ἐξεπλάγη ἐπὶ τῷ τοῦ γέροντος διορατικῷ χαρίσματι καὶ τῷ θαύματι ἀλλοιωθεὶς συνέθετο μετὰ πληροφορίας κοινωνῆσαι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Τότε ὁ γέρων εὐλογήσας αὐτὸν καὶ ἀναστήσας μετέδωκεν αὐτὸς πρῶτος τῶν ἀχράντων μυστηρίων πᾶσαν διψυχίαν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀποσμήξαντι καρδίας» (19).

Σημειωτέον τέλος ὅτι, κατὰ τοὺς βιογράφους, ὁ ὅσιος ὑπέμεινε καὶ πολλοὺς διωγμοὺς «δι' ὅσα κατὰ τοῦ Ὠριγένους καὶ τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν δογμάτων καθαρότητος ἔπραξε». (ΗΘΕ, 6 σ. 1204) Πρβλ. Α/S Μάϊος σ. 16 - 21.

---

19. SKS, σ. 218 - 9.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΩΡΙΓΕΝΙΣΜΟΣ - ΜΟΝΟΘΕΛΗΤΙΣΜΟΣ

Α΄ **Ὠριγενισμός:** Παρὰ τὴν πρωτότυπον καὶ ἀπέραντον θεολογικὴν παραγωγὴν τοῦ Ὠριγένους ἡ προσφορά του γενικῶς ὑπῆρξε οὐχὶ ἀγαθὴ διὰ τοὺς πιστούς, λόγῳ ἀκριβῶς τῶν αἱρετικῶν ἐν αὐτῇ διδαχῶν τοῦ σοφοῦ ἀνδρός.

Οἱ κατὰ καιροὺς ἀναφανέντες ὀπαδοί του ἐγένοντο αἰτία σοβαρωτάτων ἐρίδων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Εἰς ἁπάσας ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος μοναχοί, οἱ μέν, δυστυχῶς, ὑπερασπίζοντες τὰς κακοδοξίας τοῦ ἀνδρός, οἱ δέ, πολεμοῦντες ταύτας. Οὕτω κατὰ τὴν α΄ φάσιν τῶν ἐρίδων (300 ἐξ.), ἐκ τοῦ βίου τοῦ μεγάλου Παχωμίου διεσώθη τὸ κατωτέρω ἐπεισόδιον, ἐμφανίζων ἐναργέστατα τὴν στάσιν τοῦ μεγάλου πατρὸς ἔναντι τῶν ὠριγενιστικῶν κακοδοξιῶν.

«Ἄλλοτε πάλιν διαλεγομένου τοῦ μεγάλου τοῖς ἀδελφοῖς περὶ ὠφελείας ψυχῆς, παρεγενόμενος ὁ θυρωρὸς λέγει αὐτῷ ὅτι· «Μεγάλοι ἄνδρες ἀναχωρηταὶ ἐλθόντες θέλουσίν σοι συντυχεῖν». Ὁ δέ φησιν· «Κάλεσον αὐτοὺς ὧδε». Εἰσελθόντων οὖν αὐτῶν εἰς τὴν μονήν, ἠσπάσατο αὐτοὺς μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Μετὰ δὲ ἠθέλησαν αὐτῷ κατ' ἰδίαν διαλεχθῆναι. Καθεσθέντων οὖν αὐτῶν ἐν κελλίῳ ἐφησυχάζοντι, ἀντελάβετο αὐτῶν μεγάλης δυσωδίας ὁ γέρων· οὐκ ἔγνω δὲ τὴν αἰτίαν τῆς τοσαύτης δυσωδίας αὐτῶν, διὰ τὸ κατὰ πρόσωπον διαλεχθῆναι αὐτοῖς καὶ μὴ δύνασθαι αὐτὸν διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεόν ἐντεύξεώς του τὴν αἰτίαν μαθεῖν. Ὁρῶν δὲ αὐτῶν τὸν προφορικὸν λόγον καὶ τὴν ἕξιν εἰθισμένην ἐν ταῖς γραφαῖς, ἠπόρει περὶ τῆς νοσερᾶς αὐτῶν δυσωδίας. Μετὰ δὲ τὸ πολλὰ αὐτοῖς διαλεχθῆναι ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν ὁ μέγας καὶ λοιπὸν φθάσαι τὴν ὥραν τῆς ἐνάτης ἀνέστησαν ἐπὶ τὸ ἀπελθεῖν εἰς τὰ ἴδια. Παρακληθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐπὶ τὸ γεύσασθαι αὐτοὺς ἐκεῖ, οὐ συνέθεντο· σπουδὴν γὰρ εἶχον πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου καταλαβεῖν τὸν τόπον αὐτῶν. Εὐξάμενοι δὲ καὶ συνταξάμενοι ἀπῆλθον.

»Ὁ δὲ μέγας ὑπέρ τοῦ μαθεῖν τὴν αἰτίαν τῆς δυσωδίας ἐκείνων εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ καὶ παρεκάλεσε τὸν θεὸν τοῦ γνωρίσαι αὐτῷ τὴν τῆς δυσωδίας αἰτίαν. Καὶ ἐλθὼν ἄγγελος Κυρίου λέγει αὐτῷ ὅτι· «Δόγματα ἀσεβείας ἦν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν Ὠριγένους, τὰ τὴν τοσαύτην δυσωδίαν ποιοῦντα. Ἀλλὰ τάχιον πέμψας ὑπόστρεφον τοὺς ἄνδρας καὶ διαμάρτυραι αὐτοῖς τοῦ μηκέτι ἐνέχεσθαι τῶν τοιούτων βλαβερῶν καὶ ψυχοφθόρων δογμάτων, ἐπεί εἰς ἀπώλειαν ἔσονται». Παραχρῆμα οὖν ἐξελθὼν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ κατεδίωξεν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους διά τινος ἀδελφοῦ· καὶ ὑποστρέψας αὐτοὺς λέγει αὐτοῖς· «Θέλω ὑμᾶς ἐρωτῆσαι λόγον». Οἱ δέ εἶπαν· «Λέγε». Ὁ δέ φησιν πρὸς αὐτούς· «Τοῦ λεγόμενου Ὠριγένους τὰ συγγράμματα ὑμεῖς ἀναγινώσκετε»; Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἠρνήσαντο λέγοντες· «Οὐχί». Ὁ δὲ ἅγιος εἶπεν αὐτοῖς· «Ἰδοὺ διαμαρτύρομαι ὑμῖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀναγινώσκων Ὠριγένην καὶ δεχόμενος τὰ συγγράμματα αὐτοῦ εἰς πυθμένα ἅδου μέλλει καταντᾶν· καὶ ἡ κληρονομία αὐτοῦ ἐστιν τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ὃ οὖν ἐγνωρίσθη μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐμαρτυράμην ὑμῖν· ἀνεύθυνος οὖν εἰμι πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τούτου. Ὑμεῖς ὄψεσθε· ἰδοὺ ἠκούσατε τὴν ἀλήθειαν. Εἰ δὲ πιστεύετέ μοι καὶ θέλετε ἀληθῶς ἀναπαῦσαι τὸν Θεόν, ὅλα τὰ βιβλία Ὠριγένους ἃ ἔχετε λαβόντες εἰς τὸν ποταμὸν ρίψατε καὶ μηκέτι θελήσατε ἀναγνῶναι αὐτὰ καὶ κατ' ἐξαίρετον τὰ βλάσφημα». Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε αὐτούς». (ΒΕΠΕΣ 40, σ. 198 - 9) (1).

Κατὰ τὴν δευτέραν φάσιν (393 ἑξ.) ἀντέδρασαν κατὰ τῆς διδαχῆς τοῦ Ὠριγένους ἰσχυρῶς οἱ μοναχοὶ τῆς Σκήτης (Αἰγύπτου), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς Νιτρίας ἐκ τῶν

---

1. «Τοῖς γοῦν ἀδελφοῖς σφόδρα ἐνετείλατο μὴ μόνον μὴ ἀναγνῶναι τὰ Ὠριγένους ληρήματα, ἀλλὰ γάρ μήτε ἑτέρων ἀναγιγνωσκόντων τολμᾶν ἀκούειν. Ὅθεν λέγεται βιβλίον αὐτοῦ ποτε εὑρηκέναι καὶ παραχρῆμα εἰς ὕδωρ ἐμβαλεῖν οὕτω φήσαντα:» Εἰ μὴ ἤδειν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γεγραμμένον ἐν αὐτῷ, ἄρα ἂν ἔκαυσα τὰς βλασφημίας καὶ φλυαρίας αὐτοῦ». Οὕτως ἦν τῶν μὲν καλῶν ἐραστὴς καὶ ζηλωτής, ἀποστρεφόμενος δὲ τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς καὶ χαίρων ἀεὶ καὶ εὐφραινόμενος ἐπὶ τῇ τῶν ὀρθοδόξων πίστει καὶ προκοπῇ. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν σωτῆρα ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἐκκλησίας δι' αὐτῶν ὁρᾶν ἐδόκει». (ΒΕΠΕΣ, 40, 239).

ὁποίων πολλοὶ ἦσαν Ὠριγενισταί!

Ἡ ἀνωτέρω ὠργανωμένη ἀντίδρασις τῶν Μοναχῶν τῆς Σκήτης εἶχεν ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα νὰ συγκληθῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Θεόφιλον σύνοδος περὶ τῷ 400 καὶ νὰ καταδικάσῃ τὸν Ὠριγένην ὡς καὶ τοὺς ὀπαδοὺς καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, καίτοι ὁ Θεόφιλος προσέκειτο φιλικῶς πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς Νιτρίας (2).

Κατὰ τὸ 514 περίπου ἔχομεν τὴν ἔναρξιν τῆς γ' φάσεως τῶν ἐρίδων, τῆς καὶ σπουδαιοτέρας, διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς Λαύρας τοῦ ἡγιασμένου Σάββα ἑξήκοντα μοναχῶν καὶ τῆς δημιουργίας ὑπ' αὐτῶν τῆς Νέας Λαύρας, ἔνθα θὰ ἠδύναντο ἐλεύθεροι νὰ πρεσβεύουν τὰς ὠριγενιστικάς των δοξασίας! Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐχωρίσθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς δύο μερίδας.

Ὁ ἅγιος Σάββας προσεπάθησε πολλάκις νὰ τοὺς φέρῃ εἰς μετάνοιαν ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον. Ὁ βιογράφος τοῦ ὁσίου διὰ ζωηρῶν λέξεων περιγράφει τὴν στάσιν τοῦ θείου πατρὸς ἔναντι τῆς κακοδοξίας τῶν Ὠριγενιστῶν (3).

Μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἡγιασμένου († 532) γενναῖοι ἀντίπαλοι τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Ὠριγενιστῶν ἀνεφάνησαν οἱ ἅγιοι: Κυριακὸς ὁ ἀναχωρητής, (Σεπτ. 29), ὁ Ἰωάννης ἐπίσκοπος Κολωνίας ὁ ἡσυχαστὴς (4) καὶ ὁ μέγας ἀββᾶς Βαρσανούφιος (Φεβ. 6) (5).

---

2. ΣΕΙ., ἔκδ. 6' σ. 208.

3. «...τὴν δὲ Ὠριγένους φθοροποιὸν αἵρεσιν τῇ τῶν εἰρημένων αἱρέσεων ἀποβολῇ συνηρίθμησεν, ἐπειδήπερ εὑρέθη τις τῶν μετ' αὐτοῦ μοναχῶν βυζάντιος τῷ γένει Λεόντιος ὀνόματι εἷς ὑπάρχων τῶν μετὰ τοῦ Νόννου εἰσδεχθέντων ἐν τῇ Νέᾳ Λαύρᾳ μετὰ τὴν Ἀγαπητοῦ τοῦ ἡγουμένου κοίμησιν τῶν Ὠριγένους δογμάτων ἀντιλαμβανόμενος· τῆς γὰρ ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προΐστασθαι προσποιούμενος ἐγνώσθη τὰ Ὠριγένους φρονῶν. Ὅθεν ἀκούσας ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας καὶ τῶν τοῦ μακαρίου Ἀγαπητοῦ λόγων ἀναμνησθεὶς αὐτόν τε καὶ τοὺς τὰ Θεοδώρου φρονοῦντας ἀποτομίᾳ χρησάμενος ἀπεβάλετο καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπέστησεν συνδιαγωγῆς, τῷ δὲ βασιλεῖ ὑπέθετο τὴν ἀποβολὴν ποιήσασθαι τῶν ἀμφοτέρων αἱρέσεων. Ὅσα μὲν οὖν ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἤτησεν, ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς πεποίηκεν... (SKS σ. 176).

4. Περὶ αὐτοῦ ὅρα τὸ γ' κεφ: τοῦ παρόντος.

5. Κατὰ τὸν Χρυσ. Παπαδόπουλον ('Ιστορία Ἐκκλ. Ἱεροσολ, σ.

Τελικῶς ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἐφραίμ κατεδίκασε τὰ αἱρετικὰ δόγματα τοῦ Ὠριγένους μὲ συνοδικὸν ἀνάθεμα. Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἀρχ)πος Ἱεροσολύμων Πέτρος συνεργασθεὶς μετὰ μοναχῶν τῆς περιφερείας του συνέταξε λίβελλον κατὰ τοῦ Ὠριγενισμοῦ τὸν ὁποῖον καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Κατόπιν τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἠξίωσε ἀπὸ τὸν προεδρεύοντα τῆς ἐνδημούσης συνόδου τῆς Κων)λεως πατριάρχην Μηνᾶν τὴν καταδίκην τοῦ Ὠριγενισμοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο (6). Ἀργότερον, κατόπιν πολλῶν ἀγώνων τῶν ἀντιωριγενιστῶν μοναχῶν, ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Εὐτύχιος, ἀπέστειλεν εἰς τὴν συγκροτουμένην Ε' Οἰκ. σύνοδον — πλὴν τοῦ ἡγουμένου τῆς Λαύρας Κόνωνος, ὅστις εὑρίσκετο τότε εἰς τὴν Κων)λιν ἐνεργῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ κατὰ τῶν ὠριγενιστῶν — καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς Μονῆς Θεοδοσίου Εὐλόγιον, τὸν ἡγούμενον τῆς Λαύρας, ἥτις καλεῖται πηγή, Κυριακόν, καὶ τὸν στυλίτην Παγκράτιον. Οἱ Ὠριγενισταὶ κατεδικάσθησαν καὶ πάλιν ἐπισημότερον (7).

Δυστυχῶς οἱ τῆς Νέας Λαύρας ὀπαδοὶ τοῦ μεγάλου κατὰ τὰ ἄλλα Ὠριγένους οὐδὲ τὴν φορὰν αὐτὴν μετενόησαν, διαλυθέντες

---

216), ἀκολουθοῦντα ἐν προκειμένῳ τὸν S. Vailhe (St. Barsanouphe, ἐν Echos d' Orient, 1905, σ. 14) οὗτος τυγχάνει συγγραφεὺς ἐπίτομου «διδασκαλίας περὶ τῶν Ὠριγένους, Εὐαγρίου καὶ Διδύμου φρονημάτων», ὅπερ οὐδεὶς ἕτερος τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὸν ὅσιον ἡμετέρων σημειοῖ, οὐδὲ αὐτὸς ὁ Βεσελίνοβιτς. (Βλ: Α. Βεσελίνοβιτς, Βαρσανούφιος ὁ μέγας, Ἰωάννης ὁ προφήτης καὶ Δωρόθεος ὁ ἀββᾶς», Ἀθῆναι 1941, σσ. 156. Διδ. διατριβή.

6. «Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἕνεκα τῆς ἀφορμῆς ταύτης, ἐνθυμηθεὶς μάλιστα καὶ ρητὴν παράκλησιν τοῦ ἁγίου Σάββα περὶ καταπολεμήσεως τοῦ ὠριγενισμοῦ, τῷ 543 ἀπηυθύνθη διὰ μακροῦ ἐγγράφου πρὸς τὸν πατριάρχην Μηνᾶν, ἵνα καταδικασθῇ ἐπισήμως ὁ Ὠριγενισμός, ὅστις καὶ ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης, εἶχε τοὺς πολεμίους αὐτοῦ, παρακαλοῦντες τὸν βασιλέα νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν» (Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ἱστ. Ἐκκλ. Ἱεροσολύμων, σ. 219). Ὄντως ἡ σύνοδος τοῦ 543 διὰ 15 ἀναθεματισμῶν κατεδίκασεν τὸν Ὠριγενισμὸν ἀποδεχθέντων τὴν ἀπόφασίν της καὶ οἱ μοναχοὶ ὀπαδοὶ αὐτοῦ, πλὴν τῶν κορυφαίων «οἵτινες ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Νέας Λαύρας ἔμειναν εἰς τὴν πεδιάδα ἀποσχισθέντες ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας» (Αὐτ.)

7. Ἰ. Καρμίρη, ΔΣΜν, Α.σ. 184 - 5.

τελικῶς ἐκ τοῦ κέντρου των διὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως (8). Οὕτως ἔληξαν διὰ παντὸς αἱ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διαταράξασαι τὴν εἰρήνην τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας ὠριγενιστικαὶ ἔριδες.

* * *

Β΄ **Μονοθελητισμός.** Τὰς ὀλεθρίας διδαχὰς τοῦ Ὠριγενισμοῦ ἐπολέμησε καὶ ὁ μέγας ἐν ὁμολογηταῖς καὶ θεολόγοις Μάξιμος διὰ πολλῶν καὶ σοφῶν συγγραφῶν. Ἡ κυρία του ὅμως προσφορὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ θὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῶν πολυετῶν ἀθλητικῶν του ἀγώνων κατὰ τοῦ Μονοθεληματισμοῦ (9), ὅστις ἀποτελεῖ συνέχειαν καὶ προέκτασιν τῆς αἱρέσεως τοῦ μονοφυσίτου Εὐτυχοῦς.

Δυστυχῶς ὁ πατριάρχης Κων) λεως Σέργιος καὶ οἱ διάδοχοί του Πύρρος, Παῦλος καὶ Πέτρος, ὡς καὶ ὁ πάπας Ρώμης Ὀνώριος μετὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Κύρου καὶ Ἀντιοχείας Μακαρίου, ἐγένοντο ὀπαδοὶ τοῦ Μονοθελητισμοῦ, διαταράξαντες ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Μάλιστα μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συμβιβαστικοῦ «Τύπου» ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κώνσταντος

---

8. SKS. πργρ. 90 καὶ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχευσάντων, σ. 485.

9. «Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀποδεικνύει στὸ «Περὶ διαφόρων ἀπορι̃ων» ὅτι οἱ ψυχὲς δὲν ὑπάρχουν πρὶν ἀπὸ τὰ σώματα, ἑπομένως δὲν ἔχουν σταλῆ σ' αὐτὰ γιὰ τιμωρία...

Ἡ ἀπόθεση τῶν σωμάτων κατὰ τὴν μέλλουσα ζωὴ ἦταν μιὰ ἄλλη ὠριγενικὴ πλάνη, ποὺ περιέχεται στὴν ἰδέα ὅτι τὰ σώματα δημιουργήθηκαν μόνον γιὰ νὰ χρησιμεύσουν σὰν ὄργανο γιὰ τὴν τιμωρία τῶν ψυχῶν. Ἀλλὰ ἡ Ὠριγενικὴ διδασκαλία γιὰ τὴν προϋπαρξη τῶν ψυχῶν καὶ τὸν κύκλο τῆς πτώσης τους μέσα στὰ σώματα καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τους μέσα στὸ Λόγο, προέρχεται ἀπὸ τὴν ὠριγενικὴ ἀντίληψη τῆν ἑνότητος τῶν ἐλλόγων ὄντων, μέσα στὴν ὁποία βρίσκονταν στὴν ἀρχὴ ὅλες οἱ ψυχές, καθὼς καὶ ἀπὸ μιὰ ἄλλη ὠριγενικὴ ἀντίληψη, σχετικὴ μὲ τὴν αἰτία αὐτῆς τῆς κυκλικῆς κίνησης. Γιὰ τὴν ἀνασκευὴ τῆς κίνησης αὐτῆς ὁ ἅγιος Μάξιμος φέρνει ἀποφασιστικὰ ἐπιχειρήματα κυρίως στὰ κεφάλαια 7 καὶ 15 τοῦ ἔργου «Περὶ διαφόρων ἀπορι̃ων». (Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Μυσταγωγία, (ἔκδ. Ἐπὶ τὰς πηγὰς[1]). Ἀθῆναι 1973, σ. 25-7.

Β', διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο νὰ γίνεται οἱαδήποτε συζήτησις περὶ τῆς μιᾶς ἢ δύο θελήσεων ἐν Χριστῷ, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ὁμιλήσῃ καὶ πάντες σχεδὸν οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοποι ἐφαίνοντο ὑποκύψαντες εἰς τὴν αἵρεσιν! Τοῦτο σαφέστατα ἐκφράζεται καὶ εἰς μίαν πρὸς τὸν μαθητήν του Ἀναστάσιον ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Μαξίμου, ἐκ τῆς ὁποίας μεταφέρομεν τὸ σχετικὸν τμῆμα:

«Χθὲς... ὁ πατριάρχης ἐδήλωσέ μοι λέγων· Ποίας Ἐκκλησίας εἶ; Βυζαντίου; Ρώμης; Ἀντιοχείας; Ἀλεξανδρείας; Ἱεροσολύμων; Ἰδοὺ πᾶσαι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὰς ἐπαρχιῶν ἡνώθησαν. Εἰ τοίνυν εἶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνώθητι, μήπως ξένην ὁδὸν τῷ βίῳ καινοτομῶν, πάθης ὅπερ οὐ προσδοκᾷς. Π ρ ὸ ς ο ὕ ς ε ἶ π ο ν : Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὀρθὴν καὶ σωτήριον τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ὁμολογίαν Πέτρον μακαρίσας ἐφ' οἷς αὐτὸν καλῶς ὡμολόγησεν, ὁ τῶν ὅλων εἶναι Θεὸς ἀπεφήνατο...

»Οὐκοῦν ἄκουσον, ἔφησαν· ἔδοξε τῷ δεσπότῃ καὶ τῷ πατριάρχῃ, διὰ πρεκαίπτου τοῦ πάπα Ρώμης, ἀναθεματισθῆναι σε μὴ πειθόμενον, καὶ τὸν ὁριζόμενον αὐτοῖς ἀπενέγκασθαι θάνατον». Καὶ ὁ ἅγιος ἀπεκρίθη: «Τὸ τῷ Θεῷ πρὸ παντὸς αἰῶνος ὁρισθὲν ἐν ἐμοὶ δέξοιτο πέρας, φέρον αὐτῷ δόξαν πρὸ παντὸς ἐγνωσμένην αἰῶνος...». (M.P.G. 90, 132 A C).

Σύγχρονος θεολόγος ἐν θαυμασμῷ διὰ τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν παρρησίαν καὶ διακονίαν τοῦ μεγάλου ὁμολογητοῦ γράφει:

«Αἱ μονοθελητικαὶ ἐξ ἄλλου ἔριδες παρουσιάζουσι περίπτωσιν, καθ' ἣν, ἐνῷ ὡς ἤδη εἴπομεν, πάντες σχεδὸν οἱ τὴν Ἐκκλησίαν διοικοῦντες ἐπίσκοποι ἐφαίνοντο συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μονοθελητικὴν πλάνην, τὴν σημαίαν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐβάσταζον στερρῶς δύο μοναχοί, ὁ Σωφρόνιος (τότε μοναχὸς καὶ μετέπειτα ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων) καὶ ὁ Μάξιμος, μολονότι οὗτοι οὐδεμίαν χειροτονίαν ἱερωσύνης ἔφερον. Τὸ παράδειγμα τοῦ μοναχοῦ Μαξίμου ἀντιταχθέντος πρὸς πάσας τὰς προδιδούσας τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς καὶ διωχθέντος σκληρῶς καὶ ἀποθανόντος ἐν πλήρῃ χωρισμῷ καὶ ἀποσχίσει ἀπ' αὐτῶν ἵνα ἀνακηρυχθῇ ἔπειτα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὁμολογητὴς τῆς πίστεως ἅγιος, ἀποδεικνύει περιλάμπρως τὰ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ καθήκοντα τῶν

ἁπλῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς προάσπισιν τῆς πίστεώς των, ὅταν ἀποδεδειγμένως αὕτη διώκεται» (9α).

Ὁ Σωφρόνιος γενόμενος τῷ 634 πατριάρχης Ἱεροσολύμων καταδικάζει πρῶτος συνοδικῶς τὴν αἵρεσιν τοῦ μονοθελητισμοῦ (10), διὰ γ' ἀκολουθήσουν αἱ καταδίκαι τῆς Ρώμης τὸ 641, τῆς Κύπρου τὸ 643, τῆς Ἀφρικῆς (πρωτοστατοῦντος τοῦ ἁγίου Μαξίμου) τὸ 646 (11). Τελικῶς ἐλθὼν ὁ μέγας θεολόγος εἰς Ρώμην καὶ συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ πάπα Μαρτίνου συγκαλοῦν τὴν ἐν Λατερανῷ σύνοδον τὸ 647, ἡ ὁποία κατεδίκασε καὶ πάλιν ἐπισημότερον τὴν αἵρεσιν. Ἐν αὐτῇ ἔλαβε μέρος καὶ ὁ ἐκ Παλαιστίνης ἐπίσκοπος Δώρας μετὰ 36 ἑλλήνων ἡγουμένων καὶ Μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι μάλιστα ὁμοῦ μετά τινων ἡγουμένων τῆς Ρώμης ἐπέδωκαν λίβελλον ἐν τῇ συνόδῳ ὑπὲρ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος καταδικάζοντες τὴν μονοθελητικὴν πλάνην. (Τὸν ἀνωτέρω λίβελλον δημοσιεύσομεν πλήρη εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 5 κείμενον τοῦ Β' Μέρους τῆς παρούσης ἐργασίας).

Πληροφορηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ τὰ γενόμενα ἐν Ρώμῃ καταδικάζει πρῶτον τὸν Ὀνώριον εἰς ἐξορίαν (Χερσῶνα), ἔνθα καὶ ἐκοιμήθη τὸν ὕπνον τοῦ ὁμολογητοῦ κατὰ τὸ 655, τὸν δὲ ἡμέτερον Μάξιμον καταπονεῖ διὰ συνεχῶν ἀνακρίσεων.

Ἐνῷ στὸν θρόνον τῆς Κων)λεως εὑρίσκεται καὶ πάλιν ὁ αἱρετικὸς Πύρρος, ὅστις μετὰ τὴν δημοσίαν ἧτταν του εἰς Καρθαγένην ὑπὸ τοῦ Μαξίμου καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐπίπλαστον μετάνοιάν του ἐπέστρεψε εἰς τὸ ἴδιον ἔμετον (11α), ὁ ἅγιος πληροφορεῖται εἰς τὸ δεσμωτήριόν του, ὅτι ὁ πάπας Εὐγένιος ὁ Α', διάδοχος τοῦ ὁμολογητοῦ Μαρτίνου, ἦτο ἕτοιμος νὰ κάμῃ συμβιβασμὸν μὲ τὸν Πύρρον διὰ μέσου μ ι ᾶ ς μ ε σ α ί α ς λ ύ -

---

9α. Π.Ν. Τρεμπέλα, Οἱ λαϊκοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθῆναι 1957, σ. 148 - 9.

10. Ὡς ὁ μονοφυσίτης Εὐτυχὴς ἐδίδασκεν ὅτι μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ θείου Λόγου ἐκυριάρχει εἰς Αὐτὸν μόνον ἡ θεία φύσις, οὕτω καὶ ὁ Μονοθελητισμός, ἐκφράζων τὸ συμπέρασμα τῆς ἀνωτέρω θέσεως τοῦ Εὐτυχοῦς, ἐκήρυττεν ὅτι ἐν τῷ Χριστῷ ὑπῆρχε μόνον μία θέλησις καὶ μία ἐνέργεια, ἡ θεία.

11. M. P. G. 90, 81 D - 84A.

11α. ΜΗΛΙΑ Β', σ. 397 - 411.

σ ε ω ς ! «Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀπειλήθηκε ἀκόμη καὶ μὲ τὸν παπικὸν ἀφορισμόν, στὴν περίπτωση ποὺ δὲν θὰ **δεχόταν τὸ νέο ρεῦμα** τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς» (12).

Χωρὶς ἀναβολὴν ἀποστέλλει ἐκ τῆς φυλακῆς του ἐπιστολὴν πρὸς τὴν μοναχικὴν κοινότητα τοῦ Κάλλιαρι, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ περισσῆς εὐκολίας ἀνατρέπει τὰ δῆθεν ἐπιχειρήματα τοῦ μελετωμένου ἐφαμάρτου συμβιβασμοῦ. Ὁ μαθητής του ἐπίσης Ἀναστάσιος «ἀναιρεῖ σ' ἕνα γράμμα ποὺ πρόσθεσε ὁ ἴδιος, τὴν καινούργια διατύπωση τῶν «τριῶν θελήσεων» καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς παραλῆπτες νὰ πολεμήσουν ἐναντίον της»· (13) οἱ παραλῆπται ὑπακούουν καὶ ἐμποδίζουν τὸν πάπαν νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὸν αἱρετικὰ φρονοῦντα Πύρρον! Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ν' ἀποσταλῇ ἐξορίαν εἰς Βιζύην τῆς Θράκης. Ἀρνηθεὶς ἀκολούθως νέον συμβιβασμὸν ποὺ τοῦ προέτειναν διὰ τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Βιθυνίας Θεοδοσίου (14), ὁδηγεῖται εἰς Πέρβηρην τῆς Θράκης, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ ἑξαετίαν.

Τὸ 662 τὸν φέρουν καὶ πάλιν εἰς Κων)λιν ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο Ἀναστασίων, τῶν μοναχῶν καὶ μαθητῶν του, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὸν κερδίσουν αὐτὴν τὴν φοράν. Ἀλλὰ ὁ θεῖος Μάξιμος ἐστάθη καὶ εἰς τὴν νέαν του αὐτὴν δοκιμασίαν στερρότερος σιδήρου, ἀναγκάσας τοὺς ἀντιπάλους του νὰ τὸν ἀναθεματίσουν ὁμοῦ μὲ

12. Μυσταγωγία, σ. 70.

13. Αὐτόθι.

14. Κατὰ τὴν συνάντησίν του καὶ τὴν διεξαχθεῖσαν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Θεοδοσίου ἐλέχθησαν καὶ τὰ κατωτέρω, ἐκδηλοῦντα σαφῶς τὴν ὑψηλὴν παρρησίαν τοῦ ὁμολογητοῦ Μαξίμου.

Θ. Τὸ δι' οἰκονομίαν γενόμενον, μὴ λάβῃς ὡς κύριον δόγμα : Μ. Εἰ μή ἔστι κύριον δόγμα τῶν δεχομένων, ὁ θεσπίζων τύπος καὶ νόμος μηδεμίαν λέγεσθαι τοῦ Κυρίου θέλησιν ἢ ἐνέργειαν, ὧν ἡ ἀφαίρεσις τὴν ἀνυπαρξίαν δηλοῖ τοῦ ταύτας ἀφῃρημένου, διὰ ποίαν αἰτίαν βαρβάροις ἔθνεσι καὶ ἀθέοις ἀπεδοσθέ με ἄνευ τιμῆς; Διὰ ποίαν αἰτίαν κατεκρίθην οἰκῆσαι Βιζύην, καὶ οἱ σύνδουλοί μου, ὁ μὲν Πέρβεριν, ὁ δὲ Μεσημβρίαν; Θ. Μὰ τὸν Θεὸν τὸν μέλλοντά με ἐτάσαι, καὶ ὅτε γέγονεν, εἶπον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγω, ὅτι κακῶς γέγονε ὁ Τύπος καὶ ἐπὶ βλάβῃ πολλῶν. Πρόφασις δὲ γέγονε τὸ ἐκτεθεῖναι αὐτόν, ἡ πρὸς ἀλλήλους τῶν ὀρθοδόξων περὶ θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν ζυγομαχία· καὶ διὰ τὸ πρὸς ἀλλήλους εἰρηνεῦσαι πάντας, συνεῖδόν τινες τὰς τοιαύτας κ α τ α σ ι γ α σ θ ῆν α ι φ ω ν ά ς. Μ. Καὶ ποῖος πιστὸς δέχεται οἰκονομίαν κατα-

τοὺς μαθητάς του, ἀποκόψαντες τὰς γλώσσας αὐτῶν καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα! (15).

Ὁ π. Δ. Σταυιλοάε, σύγχρονος ἐρευνητὴς τοῦ ἔργου του, ὡς ἑξῆς περιγράφει τὰ τελευταῖα στάδια τοῦ μαρτυρίου του.

«Τὸ 662 τὸν ἔφεραν, μὲ τὸ μαθητή του μοναχὸ Ἀναστάσιο κι' ἕναν ἄλλον Ἀναστάσιο, τὸν ἀποκρισάριο τῆς Ρώμης, στὴν Κων)λη. Ἔπειτα ἀπὸ μία νέα ἀπόπειρα νὰ τοὺς κερδίσουν, τοὺς ἀναθεμάτισαν σὲ μιὰ εἰδικὴ Σύνοδο καὶ τοὺς ἔκοψαν τὴν γλῶσσα καὶ τὸ δεξὶ χέρι. Ὁ ἅγιος Μάξιμος στάλθηκε σὲ καινούργια ἐξορία στὴ Λαζική, στὴν ἀνατολικὴ παραλία τῆς Μαύρης θάλασσας. Πέθανε ἐκεῖ στὶς 13 Αὐγούστου 662, σὲ ἡλικία 82 χρόνων, ἐξηντλημένος ἀπὸ τὰ μαρτύρια καὶ τὰ γεράματα.

Ὕστερα ἀπὸ λίγο ἡ ἀληθινὴ πίστη ἐνίκησε, ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν πρόφτασε νὰ δῇ αὐτὴ τὴν νίκη, παρόλο ποὺ ὁ ἀγῶνας καὶ τὸ μαρτύριό του εἶχαν ἀποφασιστικὴ σημασία στὴν ἐπιτυχία της.

Τὸν καιρὸ τῆς ἀντίστασης, στὴ φυλακὴ καὶ στὴν ἐξορία, ὅταν χωρὶς τὸν ἀγῶνα του ἡ ἐπιθυμία τῆς ἕνωσης ἀνάμεσα στὴ Ρώμη καὶ τὸ Βυζάντιο θὰ εἶχε ὁδηγήσει, ὅπως φαίνεται, σὲ δογματικὸ συμβιβασμό, ποὺ θὰ εἶχε ἀνατρέψει ὅλη τὴ διδασκαλία ποὺ εἶχε ἐπιβληθῇ ὡς τότε, ἡ τύχη τῆς Χριστολογίας ἐξαρτήθη-

---

συγάζουσαν φωνάς, ἅσπερ λαλεῖσθαι δι' Ἀποστόλων καὶ προφητῶν καὶ διδασκάλων ὁτῶν ὅλων Θεὸς ὠκονόμησε;... δῆλον ὅτι καὶ προφανές, ἀλλ' ἀθετῶν αὐτῶν τὰς φωνάς, αὐτὸν ἀθετεῖ τὸν Χριστόν». (M. P. G. 90, 144 BD).

15. «Καὶ τῇ ἑξῆς πάλιν παριστῶσι τὸν ὅσιον συνάμα καὶ τῷ μαθητῇ, ὅλον τοῖς μώλωψι ἐστιγμένον, ὅλον ἐξῳδηκότα, ὅλον ταῖς πληγαῖς ἐμφλεγμαίνοντα· ὃν καὶ οὕτως ὀδυνῶν, ἔχοντα, δρᾶσαι ὅμως ἐπ' αὐτὸν καὶ ἄλλα χείρω οὐκ ἀπέσχεντο, τὴν φύσιν παντάπασι διωσάμενοι. Γλῶσσαν γὰρ ἐκείνην τὴν θεολόγον, καὶ τοὺς λόγους ὑπὲρ ποταμοὺς βλύσασαν, ἔνδον ἀπὸ τοῦ φάρυγγος καὶ τῆς παραψαυούσης ἐπιγλωττίδος, παρανόμως ἐκτέμνουσιν... Ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτὸ κἀν τῷ μαθητῇ Ἀναστασίῳ ἔδρασαν, ... καὶ ἄλλην τοῖς γενναίοις καινοτέραν βάσανον προσεπῆγον... Σχοίνοις γὰρ λεπταῖς τὸν μακάριον ἐνειλίσαντες, καὶ στρέβλαις πανταχόθεν πιέσαντες, σμίλῃ καὶ σφύρᾳ τὴν δεξιὰν τῶν χειρῶν ἀποκόπτουσι καὶ ἐπ' ἐδάφους ῥίπτουσιν... Οὕς καὶ ἀγλώττους καὶ ἄχειρας ἐκβαλόντες τοῦ πραιτωρίου, εἷλκον καὶ περιῆγον κατὰ τὴν ἀγοράν, τὰ κεκομμένα θεατρίζοντες μέλη, καὶ κραυγαῖς ἀσήμοις χρώμενοι καὶ τωθασμοῖς αὐτοὺς καὶ σκώμμασι βάλλοντες». (P. G. 90, 104 D - 105 C).

κε ἀπὸ τὴν ἄκαμπτη σταθερότητα ἑνὸς ἀνθρώπου μονάχα.

»Δύο ἀξιωματοῦχοι τοῦ Βυζαντίου, σταλμένοι ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα στὸν ἅγιο Μάξιμο, τοῦ εἶπαν μὲ σαφήνεια, ἀφοῦ τοῦ ὑποσχέθηκαν τὸ ὑψηλότερο ἀπὸ τὰ ἀξιώματα καὶ τὴν πατρικὴ στοργὴ τοῦ αὐτοκράτορα: «Ἂν μείνης σὲ διάσταση καὶ ἀνταρσία, σχεδὸν ὅλη ἡ Ἀνατολὴ καὶ ὅλη ἡ Δύση θὰ ἐπιμείνουν στὴ μάχη ἐναντίον σου». Ἂν τὴν τελευταία στιγμὴ ἀφαιρέθηκε ὁ θρίαμβος ἀπὸ τὴν πολιτική, ἂν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ δὲν ἦταν ἡ πολιτικὴ τῶν περιστάσεων ποὺ νίκησε, ἀλλὰ ἡ εἰλικρινὴς ἀφοσίωση στὴν πίστη ὅτι «οἱ δύο θελήσεις» δὲν ἦταν ἕνας ἁπλὸς τύπος, αὐτὸ ὀφείλεται μ ό ν ο στὸν ἅγιο Μάξιμο, ποὺ μέσα στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας κατέχει δίκαια τὸ τιμημένο τίτλο τοῦ «Ὁμολογητοῦ», αὐτὸς ποὺ εἶναι ὁ τελευταῖος θεολόγος καὶ μάρτυρας τῶν χριστολογικῶν ἐρίδων» (16).

Ἀληθῶς ὁ ἱερὸς Μάξιμος ὑπῆρξε κατὰ πάντα ἐφάμιλλος τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὑπέρτερος εἴς τε θεολογίαν καὶ διὰ Χριστὸν παθήματα, αἰώνιον πρότυπον χρηματίσας διὰ τοὺς ἀγγελοσχήμους μοναχούς. Μακάριοι οἱ ἐντρυφῶντες εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν λόγων του καὶ τρὶς μακάριοι οἱ ἐφαρμόζοντες αὐτοὺς εἰς τὸν βίον των. Ἰδιαιτέρως μάλιστα τὴν σήμερον, ὅπου τὸ μὲν κήρυγμα τῆς εὐσεβείας ἀθετεῖται ἔτι πλέον τῆς ἐποχῆς του, ἡ δὲ ὀρθόδοξος παρρησία καὶ ὁμολογία ἐξέλιπεν σχεδὸν παντελῶς, πρέπει νὰ θεωρῶμεν ἐλλειπῆ τὴν προσευχήν μας, ἐὰν δὲν περιέχῃ καὶ αἰτήσεις ὑπὲρ ἀναδείξεως μιμητῶν καὶ ἀκολούθων τῆς παρρησίας καὶ τοῦ ζήλου τοῦ ἁγίου τούτου πατρός, τοῦ μυστικωτάτου καὶ θεολογικωτάτου Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ.

---

16. «Ἂν μὲ τὴν ἀνασκευὴ τοῦ Ὠριγενισμοῦ, ἔσωσε τὴν χριστιανικὴ πνευματικὴ ζωὴ ἀπὸ μιὰ θεωρητικὴ βάση ποὺ στεροῦσε τόσο τὸν Θεὸν ὅσο καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἐλευθερία καὶ ἀπογύμνωσε τὴν γήϊνη ὕπαρξη ἀπὸ τὴ θετική της ἀξία καταδικάζοντάς της σ' ὅλο τὸ βάρος μιᾶς μοιραίας κυκλικῆς κίνησης, μὲ τὴν ἀνασκευὴ τοῦ μονοενεργητισμοῦ καὶ τοῦ μονοθελητισμοῦ θὰ σώση τὴν ἐλευθερία τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων ἀπὸ ἕνα θεῖο ντετερμινισμό, ποὺ θὰ στεροῦσε ἐξ ἴσου αὐτὰ τὰ ὄντα ἀπὸ τὴν ἀξία τους καὶ θὰ ὑποδήλωνε τὴν ἀνικανότητα τοῦ Θεοῦ νὰ δημιουργήση ὄντα ἐλεύθερα καὶ νὰ διατηρήση μ' αὐτὰ μιὰ σχέση πραγματικῆς ἀγάπης. Ἀνάμεσα στοὺς δύο ἀγῶνες τοῦ ἁγίου Μαξίμου ὑπάρχει ἕνας βαθὺς ἐσωτερικὸς σύνδεσμος». (Μυσταγωγία, σ. 39 - 40).

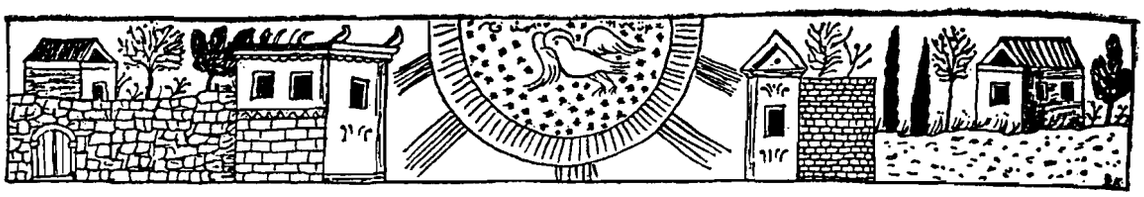

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Η ΛΑΙΛΑΨ ΤΗϹ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑϹ

Ὀλίγαι δεκάδες ἐτῶν εἶχον παρέλθει μετὰ τὴν συγκρότησιν τὴν ΣΤ' Οἰκ. συνόδου, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία εἰρήνευσεν ἐκ τῆς αἱρέσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ, ὅταν ἐδέχετο καὶ πάλιν ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ σκότους νέαν καὶ φοβερωτέραν ἐπίθεσιν.

Ὁ σπορεὺς τῶν ζιζανίων δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὴν νοητὴν ἄμπελον εὐκληματοῦσαν καὶ θάλλουσαν. Ποικίλαι αἰτίαι ὤθησαν τὰ νεωτεριστικὰ πνεύματα τοῦ Βυζαντίου — προεξαρχόντων τῶν αἱρετικῶν δυαλιστῶν καὶ ὑποδαυλιζόντων τὴν πυρὰν τῆς καινοτομίας — νὰ ἀποφασίσουν μίαν ἐκκοσμίκευσιν εἰς τὴν ἐν χρήσει ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τυπικοῦ, γενόμενοι οὕτω πρόδρομοι τῆς συγχρόνου κακοδοξίας τοῦ Μονδερνισμοῦ, τοῦ ὁποίου τελικὸς σκοπὸς καὶ στόχος «ἡ ἀθεωτάτη μεταστοιχείωσις τῶν ἁπάντων».

Αἱ γενόμεναι μεταρρυθμίσεις ἦσαν αἱ ἑπόμεναι: «Ἐσυντομεύθη ἡ θεία Λειτουργία, κατηργήθησαν ἀγρυπνίαι καὶ ἄλλαι ἀκολουθίαι, νηστεῖαι καὶ ἑορταί, ἡπλοποιήθη ἡ δίαιτα τῶν μοναστηρίων, ἐδημεύθη ἡ κτηματικὴ αὐτῶν περιουσία, περιωρίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν, ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων ὑπεβλήθη εἰς τὴν κύρωσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συμβουλίου» (1).

Οἱ εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες συνηγωνίσθησαν τοὺς ἀρχαίους διώκτας τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς ποικιλίαν μαρτυρίων, προκειμένου νὰ κάμψουν τὰ ἡρωϊκὰ ἀναστήματα τοῦ μοναχικοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα ἀμέσως καὶ εὐθαρσῶς ἐστηλίτευσαν τὴν καινοτομίαν καὶ ὡμολόγησαν τὴν πίστην των εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας.

Θεωρητικὸς πρωταγωνιστὴς τῆς πρώτης εἰκονομαχικῆς πε-

1. ΣΕΙ σ. 257.

ριόδου (754 - 787), ὁ πολὺς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα διελθὼν τὸν βίον αὐτοῦ (2), τῆς δὲ δευτέρας (813 - 843), ὁ ἡρωϊκὸς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ἔργῳ καὶ λόγῳ διαλάμψας (3).

Συμφώνως πρὸς ὅλας τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς αἱρέσεως ἐσημειώθη κυρίως ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Κων)νος ὁ Ε' (Κοπρώνυμος) ἰδὼν τὴν ἡρωϊκήν των ἀντίδρασιν διέταξε τὴν ἄμεσον κατάργησιν πολλῶν μοναστηρίων, κατεδίωξε τοὺς ἀνθισταμένους καὶ μὴ ὑποκύπτοντας μοναχοὺς καὶ ἐβίαζεν αὐτοὺς παντοιοτρόπως ἵν' ἀσπασθοῦν τὸν ἔγγαμον βίον.

Ὁ ἱστορικὸς Vasiliev ἀναφέρει γεγονότα ἀπίστευτα εἰς κακουργίαν καὶ βιαιότητταν κατὰ τῶν ἀρνηθέντων ὑπακοὴν εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς διαταγὰς μοναχῶν. Γράφει σχετικῶς:

«Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ε' ἔδειξε μίαν ἐξαιρετικὴν ἀκαμψίαν στὴν συμπεριφορά του πρὸς τὰ μοναστήρια καὶ διεξήγαγε μιὰ σταυροφορία ἐναντίον τῶν μοναχῶν τοὺς ὁποίους ἐθεωροῦσε «εἰδωλολάτρας καὶ ὀπαδοὺς τοῦ σκότους». Ὁ ἀγὼν του ἐναντίον τοῦ μοναχισμοῦ φθάνει σὲ τέτοιο σημεῖο ἐντάσεως ποὺ δυσκολεύει τοὺς ἐπιστήμονας νὰ καθορίσουν τὶς μεταρρυθμίσεις τῆς περιόδου αὐτῆς· κατὰ πόσον δηλαδὴ ἦταν ἀγὼν κατὰ τῶν εἰκόνων ἢ μιὰ μάχη ἐναντίον τῶν μοναχῶν.

Ὁ C. N. Ouspensky ἀναφέρει θετικὰ ὅτι «οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ θεολόγοι ἔχουν σκοπίμως διαστρέψει τὴν πραγματικότητα δίδοντας τὴν πρώτη θέσι στὴν εἰκονομαχία καὶ ὄχι στὴν «μοναχομαχία».

»Οἱ διωγμοὶ τῶν μοναχῶν ἔγιναν βάσει πολλῶν καὶ διαφόρων μέτρων. Ὑποχρεώθηκαν νὰ φοροῦν πολιτικὴν ἐνδυμασίαν, ἐνῶ ἄλλοι ἀναγκάσθησαν διὰ τῆς βίας ἢ μὲ ἀπειλές, νὰ παντρευτοῦν. Μιὰ φορὰ μάλιστα ὑποχρεώθηκαν νὰ παρελάσουν στὴν γραμμή, κρατώντας ἀπὸ τὸ χέρι μιὰ γυναίκα ὁ καθένας, στὸν ἱππόδρομο, ἀνάμεσα στοὺς χλευασμοὺς καὶ στὶς προσβολὲς τοῦ ὄχλου.

»Ὁ χρονογράφος Θεοφάνης ἀναφέρει ὅτι ἕνας κυβερνήτης

---

2. Τὸν ἐν πλάτει βίον αὐτοῦ ὅρα εἰς: Α. Παπαδοπούλου—Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, 4, 302 - 350.

3. Ὁ ἐν πλάτει βίος του εἰς M. P. G. 99, 113 - 232.

τῆς Μ. Ἀσίας συνήθροισε τοὺς μοναχοὺς καὶ τὶς μοναχὲς τῆς ἐπαρχίας του, στὴν Ἔφεσο, καὶ τοὺς εἶπε: «Ἐμπρὸς, ὅποιος θέλει νὰ ὑπακούσῃ στὸν αὐτοκράτορα καὶ σ' ἐμᾶς, ἂς φορέσῃ ἕνα λευκὸ ροῦχο καὶ ἂς παντρευτῇ ἀμέσως· ἐκεῖνοι ποὺ δὲν θὰ ὑπακούσουν θὰ τυφλωθοῦν καὶ θὰ ἐξορισθοῦν στὴν Κύπρο» (4).

Δυστυχῶς ἡ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία καὶ μάλιστα οἱ ἐπίσκοποι, οὐδεμίαν σχεδὸν ἀντίδρασιν ἐσημείωσαν! (5). Τὸ ἀνωτέρω θλιβερὸν γεγονὸς ὑπενθυμίζον ἄριστα τὴν ἐπὶ Μονοθελητισμοῦ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ἐπιτελεσθεῖσαν προδοσίαν τῆς πίστεως, ἀποδεικνύει διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν τὸ ἐλλιπές, ἵνα μὴ εἴπωμεν α ἱ ρ ε τ ι κ ό ν, τῆς κατὰ γράμμα ἑρμηνείας τοῦ πατερικοῦ χωρίου: «ὅπου ἐπίσκοπος ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία», ἐρήμην δηλαδὴ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιολογικῶν πλαισίων δι' ὧν καὶ μόνον τοῦτο ἑρμηνεύεται ὀρθῶς (5α).

---

4. A. A. Vasiliev Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, (Μετ. Δ. Σαβράμη), Ἀθῆναι 1954. σ. 326. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐπιτυχεστάτην ἀνάλυσιν τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως εἰς τὸ ὀρθοδοξότατον ἔργον τοῦ Α. Δελήμπαση, Ἡ αἵρεσις τοῦ οἰκουμενισμοῦ, σ. 60 - 70.

5. «Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐδέχθησαν τὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου διότι πολλοὶ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν εἰκονομάχοι, πολλοὶ τοιοῦτοι εἶχον ἐν τῷ μεταξὺ διορισθῆ, οἱ δὲ ἄλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν» ΣΕΙ, σ. 259. Ὅταν εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν ἀνεγνώσθησαν πανηγυρικῶς οἱ ὅροι τῆς εἰκονομαχικῆς συνόδου, οἱ σύνεδροι ἐπίσκοποι ἀνεβόησαν: «Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ, ὅτι σύ, Βασιλεῦ, ἠλευθέρωσας ἡμᾶς τῶν εἰδώλων»!

5α. Κατέστη πλέον ὅπλον ἰσχυρὸν καὶ μορμολύκειον εἰς τὰς χεῖρας ἐνίων πνευματικῶν καὶ «διδασκάλων», ἡ χρῆσις τῆς πατερικῆς φράσεως «ὅπου ἐπίσκοπος ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία» χρησιμοποιουμένης ἀφειδῶς κατὰ παντὸς πιστοῦ ποὺ θὰ ἠρνεῖτο ν' ἀκολουθήσῃ τὰς αἱρετικὰς ἐνεργείας καὶ ὁμολογίας τοῦ Φαναρίου καὶ τῶν ποικίλων συνοδοιπόρων του. Διότι, ἐὰν τὴν Ἐκκλησίαν συγκροτοῦν κλῆρος καὶ λαὸς ὁμοῦ μὲ κεφαλὴν τὸν Χριστόν, πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ ἐπίσκοπος μόνος νὰ τὴν ἐκπροσωπῇ αὐθεντικῶς καὶ γνησίως; Ὡς δὲ διδάσκει ἡ ὀρθόδοξος δογματική: «Αὐτὸς ὁ Κύριος, ὁ θεάνθρωπος λυτρωτής, δὲν ὠνόμασεν ἑαυτὸν Ἐκκλησίαν, ἐν δὲ τῇ Κ. Δ. διακηρύττεται ὡς ὁ θεμέλιος καὶ ἀκρογωνιαῖος λίθος αὐτῆς, ὡς ἡ κεφαλὴ ταύτης, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἡ Ἐκκλησία καλεῖται τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ χορὸς τῶν Ἀποστόλων μεμονωμένως οὐδέποτε ἐν τῇ Κ. Δ. φαίνεται ὀνομαζόμενος ἡ Ἐκκλησία, λέγονται οἱ ἀπόστολοι θεμέλιοι τῆς Ἐκκλησίας. Καλοῦνται οἱ πρόκριτοι

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς εἰκονομαχίας ὁ Ἰωάννης εὑρίσκεται εἰσέτι εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν, μέγα ἀξίωμα φέρων εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ χαλίφου τῆς Δαμασκοῦ. Ὁ πρῶτος ὑπὲρ τῶν σεπτῶν εἰκόνων λόγος του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς σεπτὰς εἰκόνας» ἀπευθύνεται πρὸς τὸν πατριάρχην τῆς Κων) λεως Γερμανὸν καὶ τὸν λαὸν τῆς βασιλευούσης, συγγραφεὶς εὐθὺς μετὰ τὸ α΄ κατὰ τῶν εἰκόνων διάταγμα τοῦ ἀσεβοῦς Λέοντος (726). Οἱ λόγοι του πλήρεις χάριτος καὶ πνεύματος ἁγίου, κατέστησαν ὁ ἀλάθητος γνώμων τῶν ὀρθοδόξων.

αὐτῶν στῦλοι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ θεμέλιοι καὶ οἱ στῦλοι εἶναι ἐντετειχισμένοι μέν, ἀλλὰ πάντως τμήματα τοῦ οἰκοδομήματος τούτου» Π. Τρεμπέλα, Δογματική, τόμ. Β΄., σ. 376, Ἀθῆναι 1959.

Καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλίγων ἐδείχθη σαφῶς τὸ ἀντιδογματικὸν τῆς ἀπασχολούσης ἡμᾶς φράσεως «ὅπου ἐπίσκοπος ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία», ὅταν αὕτη ἑρμηνεύεται ἀπολελυμένως καὶ ἐρήμην τῶν προϋποθέσεων τῆς ὀρθ. ἐκκλησιολογίας, μία τῶν ὁποίων τυγχάνει καὶ τὸ ἠ λ ε γ μ έ ν ο ν ὀ ρ θ ό δ ο ξ ο ν π ι σ τ ε ύ ω τοῦ ἐπισκόπου. Εἰδικὸς ἐρευνητὴς τῆς προκειμένης θέσεως, εἰς τὰ πορίσματα σχετικῆς μελέτης του, γράφει: «Ἀργότερον, ὅτε περὶ τὰ μέσα τοῦ 6΄ αἰῶνος ἡ αἵρεσις καὶ τὸ σχίσμα διεμορφοῦντο εἰς ὁμάδας ὠργανωμένας «ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας», ἀλλὰ καὶ τεινούσας νὰ περιβληθοῦν τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἔμφασις ὡς πρὸς τὴν «καθολικὴν ἐκκλησίαν» ἐτέθη ἐπὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς ἁγνῆς διαφυλάξεως τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος... Ἡ Εὐχαριστία κατέστη «σύμφωνος» τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ ἡ ὀρθοδοξία σύμφωνος τῇ Εὐχαριστίᾳ (Εἰρηναῖος), ἐνῷ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπεδεικνύετο ὁ διάδοχος τῶν Ἀποστόλων τόσον ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ (Ἱππόλυτος), διαφυλάσσων διὰ τοῦ «χαρίσματος τῆς ἀληθείας» (Εἰρηναῖος), ὅπερ ἐλάμβανεν ἀποκλειστικῶς κατὰ τὴν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ τελουμένην χειροτονίαν του (Ἱππόλυτος), τὴν ταυτότητα τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τὴν πληρότητα τῆς Ἐκκλησίας (Κυπριανός)». Ἰ. Ζηζιούλα, Ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας..., σ. 146, Ἀθῆναι 1965.

Συνεπῶς ἄνευ ὀρθοδόξου φρονήματος ἀποδεδειγμένου, οὐχὶ εἷς ἐπίσκοπος, ἀλλὰ σύνοδοι ὁλόκληροι ἐπισκόπων καθίστανται «συναγωγαὶ πονηρευομένων», «ληστρικαὶ» καὶ «ἀθετούντων», οὐδέποτε ὅμως ἡ Ἐκκλησία, «ὁ στῦλος καὶ τὸ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας». Παράβαλε καὶ τὰ κατωτέρω ἐπιτυχῆ: «Πολὺ συχνὰ τὸ μέτρον τῆς ἀληθείας εἶναι ἡ μαρτυρία τῆς μειοψηφίας. Εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία τὸ «μικρὸν ποίμνιον». Ἴσως ὑπάρχουν περισσότεροι ἑτερόδοξοι παρὰ ὀρθόδοξοι. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαπλωθοῦν οἱ αἱρετικοὶ παντοῦ, ubique καὶ νὰ καταλήξῃ ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἱστορίας ἢ νὰ ἀποσυρθῇ

«Πρῶτον μὲν οὖν ἁπάντων, οἷόν τινα τρόπιν ἢ θεμέλιον τὸν λογισμὸν καταπήξας, τὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας συντήρησιν, δι' ἧς σωτηρία προσγίνεσθαι πέφυκε...

Μὴ καινοτόμει, μηδὲ μέταιρε ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου...

Οὐκ ἀνεξόμεθα νέαν πίστιν διδάσκεσθαι...

Οὐκ ἀνεξόμεθα ἄλλοτε ἄλλα φρονεῖν καὶ καιροῖς μεταβάλλεσθαι...

Οὐ βασιλέων ἐστὶ νομοθετεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ...» (6). Τὸν ὡραιότατον πρόλογον τοῦ ἀνωτέρω λόγου του ὅρα εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 6 κείμενον τοῦ Β' Μέρους.

Ὅταν δὲ ἀργότερον ὁ αὐτοκράτωρ Λέων κυκλοφορῇ τὸ 6' κατὰ τῶν εἰκόνων Διάταγμα, ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης συγγράφει τὸν 6' λόγον του, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ. Σύγχρονος ὀρθόδοξος σχολιαστὴς τῶν ἐν λόγῳ κειμένων σημειοῖ ἐπιτυχῶς:

«Οἱ δύο αὐτοὶ λόγοι εἶχον μεγάλην ἀπήχησιν εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς βασιλεούσης καὶ εἰς ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, διότι «τὰς ἁπάντων εἷλκε ψυχὰς πρὸς τὴν σχετικὴν τῶν θείων ἐκτυπωμάτων προσκύνησιν». Ὁ βίος μᾶς ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Λέων διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Ἅγιον συκοφαντεῖ αὐτὸν εἰς τὸν χαλίφην τῆς Δαμασκοῦ ὡς προδότην καὶ διὰ τοῦτο ὁ χαλίφης «εὐθὺς κελεύει τὴν δεξιὰν κοπῆναι τοῦ Ἰωάννου». Τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ δέχεται ὁ ἅγιος, ἀλλὰ μετὰ τὸ θαῦμα τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία συμπαθοῦσα εἰς τὴν θερμὴν προσευχὴν τοῦ Ἰωάννου διὰ τῆς θαυματουργικῆς εἰκόνος της θεραπεύει τὴν δεξιάν του, ὁ ὁμολογητὴς τῆς Ὀρθοδοξίας ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὸ ἀραβικὰ ἀνάκτορα διὰ νὰ μονάσῃ εἰς τὴν ἱερὰν Λαύραν τοῦ ἡγια-

---

εἰς τὴν ἔρημον. Αὐτὸ συνέβη κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ συμβῇ καὶ πάλιν... Τὸ καθῆκον τῆς ὑπακοῆς παύει ὅταν ὁ ἐπίσκοπος παρεκκλίνῃ ἀπὸ τὸν καθολικὸν κανόνα καὶ ὁ Λαὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸν κατηγορήσῃ ἀκόμη δὲ καὶ νὰ τὸν καθαιρέσῃ». Γ. Φλωρόφσκυ, Ἁγία Γραφή, Ἐκκλησία, Παράδοσις (μετ. Δ. Τσάμη, σ. 71, 75, Θεσσ. 1976.

6. M. P. G. 94, 1233 ἑξ.

σμένου Σάββα, ὁμοῦ μετὰ τοῦ πνευματικοῦ του ἀδελφοῦ Κοσμᾶ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Στεφάνου τοῦ Σαββαΐτου» (7).

Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ἁγίου πληγωθέντες βαρέως ἀπὸ τοὺς λόγους του, εὐκαιρίας δοθείσης, θὰ ἐκφράσουν ὅλον τὸν κατ' αὐτοῦ μῖσος των. Οὕτω, ἐν τῇ α' εἰκονομαχικῇ συνόδῳ τοῦ 754, ἐξ ἐπισκοπικῶν χειρῶν θὰ συνταχθῇ καὶ ὑπογραφῇ ὁ κάτωθι κατὰ τοῦ ὁσίου λίβελλος.

«Μανσοὺρ τῷ κακωνύμῳ καὶ σαρακηνόφρονι, ἀνάθεμα.
τῷ εἰκονολάτρῃ καὶ φαλσογράφῳ Μανσούρ, ἀνάθεμα.
τῷ τοῦ Χριστοῦ ὑβριστῇ καὶ ἐπιβούλῳ τῆς βασιλείας Μανσούρ, ἀνάθεμα.
τῷ τῆς ἀσεβείας διδασκάλῳ καὶ παρερμηνευτῇ τῆς θείας γραφῆς Μανσούρ, ἀνάθεμα». (MANSI 13,356).

Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ὁ ἐν Αἰγίνῃ, ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, παρατηρεῖ τὰ κάτωθι ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀνωτέρω εἰκονομαχικὴν σύνοδον.

«Μετὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς προέτρεψε πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς λόγου ἀξίους κληρικοὺς νὰ ὑπογράψωσι τὸν κατὰ τῶν εἰκόνων συνοδικὸν τόμον. Καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν, τινὲς δὲ ἀπεποιήθησαν νὰ ὑπογράψωσι περιορισθέντες ν' ἀντιτάξωσιν εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἀπαίτησιν τὴν ἑαυτῶν συνείδησιν καὶ πεποί-

---

7. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, Ἡ Θεοτόκος, (ἔκδ: Ἐπὶ τὰς Πηγὰς 2) Ἀθῆναι 1970, σ. 17 - 8. Ἐκ τῆς αὐτῆς Μονῆς τοῦ ἡγιασμένου Σάββα θὰ προέλθῃ καὶ ἡ πρώτη ἐξ Ἀνατολῆς ἀντίδρασις κατὰ τῆς αἱρέσεως τοῦ φιλιόκβε, ὅταν ἐτόλμησαν δύο φράγκοι μοναχοὶ νὰ ψάλλουν εἰς Ἱεροσόλυμα τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως μετὰ τῆς κακοδόξου προσθήκης, ὡς δηλαδὴ τὸ εἶχον ἀκούσει κατά τινα παραμονήν των εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου. «Ἡ αἱρετικὴ καινοτομία τῶν φράγκων μοναχῶν ἦτο ἑπόμενον νὰ προκαλέσῃ ἀληθῆ θύελλαν ἀντιδράσεων ἐκ μέρους τῶν ἀνυστάκτων φρυκτωρῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, τῶν μοναχῶν τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐνδόξου Μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα... Ἐπηκολούθησαν σφοδραὶ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν ἑλλήνων καὶ φράγκων μοναχῶν, εἰς τὸ τέλος δὲ οἱ μοναχοὶ Ἐγιβάλδος καὶ Φῆλιξ ἐξεδιώχθησαν ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Βηθλεὲμ ὡς αἱρετικοί. Τοῦ χοροῦ τῶν ἐξεγερθέντων μοναχῶν τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα κατὰ τῆς προσθήκης τοῦ αἱρετικοῦ φιλιόκβε ἡγεῖτο μοναχός τις, ὀνόματι Ἰωάννης». Σ. Μπιλάλη, Ἡ αἵρεσις τοῦ φιλιόκβε, Α', σ. 119. Πρβλ. Πηδάλιον, σημείωσιν τοῦ ζ' Κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς ἐν τῷ πέλει.

θησιν, καὶ ἄλλοι τέλος ἀντέστησαν εἰς τὴν ἐν Κων)λει ταύτην σύνοδον συγκροτήσαντες ἐν Ἱεροσολύμοις ἑτέραν σύνοδον τοπικὴν ὑπὲρ τῶν εἰκόνων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων. Ἡ δὲ πολυπληθεστέρα μερὶς ἐξ ὅλων τῶν τάξεων τοῦ Κράτους πρωτοστατούντων τῶν Μοναχῶν μετὰ τῶν ὑπάτων τῆς Ὀρθοδοξίας ἀρχιερέων, τοῦ Ρώμης, τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Ἀντιοχείας, ἐνέμενον ἀνενδότως εἰς τὴν πατροπαράδοτον προσκύνησιν τῶν Εἰκόνων.»

Καὶ περαιτέρω, περιγράφων ὁ ἅγιος τὰς ἀντιδράσεις τῶν εἰκονομάχων, γράφει: «Καὶ δὴ πλεῖσται ὅσαι τῶν Μονῶν ἀνδρώων τε καὶ γυναικείων ἐδημεύθησαν μετὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν, κτηνῶν καὶ κτημάτων. Τὰ δὲ βιβλία αὐτῶν καὶ εἴπου λείψανον ἁγίου ἐφαίνετο, πυρὶ παρεδόθησαν καὶ ὁ ἔχων τοιοῦτον ὡς φυλακτήριον, ὡς ἀσεβής, ἐκολάζετο. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Μοναχῶν διὰ μαστίγων ἢ διὰ ξίφους τῶν πολεμίων τὸν βίον αὐτῶν κατέστρεφον ἢ ἐτυφλοῦντο, πολλῶν δ' ἄλλων ταῖς ὑπήναις κηρελαίῳ ἀλειφομέναις ὑφήπτετο πῦρ, καὶ οὕτω τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ αἱ κεφαλαὶ κατεκαίοντο, ἄλλοι δὲ μετὰ πολλὰς βασάνους εἰς ἐξορίας ἐξεπέμποντο, καὶ ἄλλοι τέλος περὶ τὰς πέντε μυριάδας κατέφυγον εἰς Ρώμην καὶ εἰς Νεάπολιν μετὰ εἰκόνων καὶ ἁγίων λειψάνων, οἵτινες οὐκ ὀλίγον συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον ἐνίσχυσιν τῆς ἐκεῖθεν ἐν χρήσει οὔσης ἑλληνικῆς γλώσσης, δι' αὐτῆς δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας παράτασιν τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας» (8).

Μεταξὺ τῶν πρώτων θυμάτων τῶν ἀνωτέρω διωγμῶν (8α) ἦτο καὶ ὁ μέγας ὁμολογητὴς Στέφανος ὁ Νέος (Νοεμβρ. 28), ἀθλή-

---

8. Ἁγ. Νεκταρίου Μητρ. Πενταπόλεως, Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Θεσσ. 1972² σ. 188-9.

8α. Κατὰ τὴν α' εἰκονομαχικὴν περίοδον ἠγωνίσατο ἐπίσης Στέφανος ὁ Σαββαΐτης (οὐχὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἁγίου Δαμασκηνοῦ), διὰ τὸν ὁποῖον τὸ Μηναῖον γράφει: «Οὗτος ὁ ὅσιος περὶ τὰ τέλη τοῦ ὀγδόου αἰῶνος ἀκμάσας, ἠγωνίσατο κατὰ τῶν αἱρέσεων... (Ὀκτ. 28). Τὴν αὐτὴν ἐπίσης περίοδον ἤθλησεν ὁ μοναχὸς Ἀνδρέας ὁ ἐν τῇ Κρίσει (Ὀκτ. 17), ὁμολογήσας ἄχρι θανάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐπίσης μοναχῶν Στεφάνου, Παύλου καὶ Πέτρου (Ὀκτ. 21). ΑΕ, σ. 38, 431.

σας στερρότατα ἕως θανάτου, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπυρπολήθη ἡ Μονὴ ἧς προΐστατο ἐν τῷ ὄρει τοῦ Αὐξεντίου ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων. Φυλακισθεὶς ἐν Κων)λει εὗρε εἰς τὸ δεσμωτήριον ἑτέρους 342 μοναχούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Θεοστήρικτον ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Πελεκητῆς καὶ τὸν ἐκ Κρήτης Ἀ ν τ ώ ν ι ο ν καὶ πλείστους ἄλλους ἀθλητὰς τῆς καλῆς ὁμολογίας. Μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Στεφάνου ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν ἡρωϊκὴν πορείαν, καίτοι μὴ θανατωθέντες τελικῶς, ὁ ὅσιος Θ ε ό φ ι λ ο ς (Ὀκτω. 10), ἡ ὁμολογήτρια Ἀ ν θ ο ῦ σ α (Ἰουλ. 27), καὶ οἱ ὁμολογηταὶ Π ρ ο κ ό π ι ο ς καὶ Β α σ ί λ ε ι ο ς (Φεβρ. 27 - 8), ἵν' ἀναφέρωμεν τοὺς κορυφαίους μάρτυρας τῆς Α' εἰκονομαχικῆς περιόδου.

* * *

Διὰ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς εἰκονοφίλου Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας (780) οἱ διωγμοὶ διακόπτονται διὰ νὰ συνέλθῃ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἡ ἁγία Ζ' Οἰκ. Σύνοδος, ἥτις καὶ πανηγυρικῶς ἐδικαίωσε τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀποστολικὴν θεσμοθεσίαν τῆς τιμητικῆς προσκυνήσεως τῶν σεπτῶν εἰκόνων. Κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίαν αὐτῆς, ὁμοῦ μετὰ τῶν παρευρεθέντων ἐπισκόπων, ἐξεφώνησαν καὶ οἱ παρόντες 130 μοναχοὶ καὶ ἡγούμενοι τὴν ἑαυτῶν ὁμολογίαν. Παραθέτομεν χαρακτηριστικῶς τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἡγουμένου Γρηγορίου τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Σεργίου.

«Κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ ἔκπαλαι τῶν χρόνων θεσμοθεσίαν, τὴν παραδοθεῖσαν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐκ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ φυλαχθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ πανιέρων ἡμῶν πατέρων καὶ διδασκάλων, ἤτοι τῶν ἁγίων ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων, κρατοῦμεν, καὶ τὰ ὀρθόδοξα γράμματα τὰ σταλέντα παρὰ Ἀνδριανοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ πάπα, πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοχρίστους ἡμῶν βασιλεῖς, καὶ Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, τὰ καταυγάσαντα καὶ φωτίσαντα τὰς διανοίας ἡμῶν, μετὰ πόθου καρδίας μου δεξάμενος, οὕτως ὁμολογῶ καὶ οὕτως κηρύσσω· καὶ πιστεύω ὅτι διὰ ταύτης μου τῆς ἀληθινῆς ὁμολογίας συγχώρησιν λήψομαι τῶν ἡμαρτημένων μοι μετὰ τῆς καλῆς πράξεως» (ΜΗΛΙΑ Β', σ. 756).

Παρομοίως ἐξεφώνησαν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν μοναχῶν, οἵτινες μάλιστα κατὰ τὴν τετάρτην συνεδρίαν ὑπέγραψαν καὶ εἰς τὰ Πρακτικά, εὐθὺς μετὰ τοὺς ἐπισκόπους.

Δευτέρα εἰκονομαχικὴ περίοδος (813 - 843)

Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀνωτέρω εἰρήνη τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ τῶν ὀρθοδόξων τέκνων της χαρὰ δὲν ἐπέπρωτο νὰ συνεχισθῇ ἐπὶ πολύ. Εἴκοσι πέντε ἀκριβῶς ἔτη μετὰ τὴν Ζ' Οἰκ. Σύνοδον ἡ εἰκονομαχία ἀνενεώθη μὲ ἀποτέλεσμα νέοι, πολυπληθέστεροι αὐτὴν τὴν φορὰν ὁμολογηταί, νὰ λαμπρύνουν τὸ νοητὸν στερέωμα τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας. Κορυφαῖος ἀντίπαλος τῶν εἰκονομάχων κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει περίοδον ὁ μέγας ἐν ὁμολογηταῖς καὶ ἀσκηταῖς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης. Κατὰ τὴν 6' εἰκονομαχικὴν σύνοδον τοῦ 815, ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν ἐπισκόπων, θὰ ἐκφράσῃ μετὰ πάσης παρρησίας τὴν ὀρθὴν δόξαν τῆς ἐκκλησίας περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, διὰ νὰ καταλήξῃ ὡς ἑξῆς:

«Αὕτη ἡ εὐαγγελικὴ ἡμῶν πίστις τῶν ἁμαρτωλῶν· αὕτη ἡ ἀποστολικὴ ἡμῶν ὁμολογία τῶν εὐτελῶν· ἥδ' οὖν ἡ πατροπαράδοτος ἡμῶν θρησκεία τῶν ἐλαχίστων. Παρὰ ταύτην, οὐχ' ὅτι ὁ τίς δε ἢ τίς δε τῶν νῦν ἢ τῶν πάλαι, ἀλλ' οὐδ' εἰ Πέτρος καὶ Παῦλος· εἴπωμεν γὰρ ἀνένδεκτα ὡς ἐνδεχόμενα — οὐδ' ἂν ἐξ αὐτῶν ἤκῃ τῶν οὐρανῶν δογματίζων καὶ εὐαγγελιζόμενος δυνάμεθα αὐτὸν κοινωνὸν προσήκασθαι, ὡς μὴ στοιχοῦντα τῇ ὑγιαινούσῃ τῆς πίστεως διδασκαλίᾳ. Καὶ πρὸς ταῦτα ὅ,τι ἂν δοκῇ τῇ ἐξουσίᾳ ὑμῶν, ἑτοίμη ἡ ταπείνωσις ἡμῶν μέχρι θανάτου ὑποστῆναι, ἢ ἐξάρνους ἡμᾶς γενέσθαι τῆς τοιαύτης ἡμῶν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας». (Βλέπε σχετικῶς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 7 κείμενον τοῦ Β' Μέρους). Εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἀκολουθοῦν αἱ ποικίλαι ἐξορίαι αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων του ὁσίων ὁμολογητῶν (9).

---

9. Κατωτέρω σημειοῦμεν τοὺς πλέον γνωστοὺς καὶ ἐπιφανεῖς ὁμολογητὰς τῆς δευτέρας εἰκονομαχικῆς περιόδου, μαρτυρικῷ, ἢ εἰρηνικῷ θανάτῳ τελειωθέντας.

Α'. ΗΓΟΥΜΕΝΟΙ. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης (Νοεμβρ. 11), Νικόλαος Στουδίτης (Φεβρ. 4), Ἰωάννης τῆς Μονῆς Καθαρῶν (Ἀπριλ. 27), Ἱλαρίων τῆς Μονῆς τῶν Δαλμάτων (Ἰουν. 6), Στέφανος τῆς Τριγλίας (Σεπτ. 3), Μακάριος τῆς Πελεκητῆς (Ἀπριλ. 1), Νικήτας Μηδικίου

Ὁ ἡρωϊκὸς ἡγούμενος τοῦ Στουδίου, τὸν ὁποῖον ἐπιτυχῶς τινὲς χαρακτηρίζουν ὡς τὸν «μέγας Ἀθανάσιον» τῆς ἐποχῆς του (10), φέρει μετὰ πάσης μεγαλοψυχίας καὶ καρτερίας τοὺς πειρασμοὺς τῶν ἐξοριῶν, μαστιγώσεων καὶ ποικίλων κακοπαθειῶν θεωρῶν «τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ πάσχειν, πάσχα», κατὰ τὴν προσφυεστάτην ἔκφρασίν του, ἐνῷ παραλλήλως ὡς ἄλλος Παῦλος ὑποφέρει καὶ «πυροῦται» διὰ τὰς δοκιμασίας τοῦ ποιμνίου του καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τὸν κλύδωνα. Ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τῆς ἐξορίας του ἀποστέλλει συνεχῶς ἐπιστολὰς «πρὸς τὰς ἁπανταχοῦ διεσπαρμένας ἀδελφότητας» ἐπιστηρίζων τοὺς ἐξορίστους εἰς τὴν μέχρι τέλους ἀγαθὴν ἔκβασιν τῆς ὁμολογίας των. Τρεῖς ἐξ αὐτῶν δημοσιεύομεν εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 7α, 7β καὶ 7γ κείμενα τοῦ Β' Μέρους. Συγχρόνως γράφει καὶ πρὸς τὰς μεγαλυτέρας ἀδελφότητας τῆς Παλαιστίνης, ὡς καὶ τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ζητῶν τὰς προσευχὰς καὶ τὴν συναντίληψίν των διὰ τὰ «εἰσόδια τοῦ Ἀντιχρίστου» (P.G. 99, 1172 D), τὰ ὁποῖα διακρίνει ὄπισθεν τῶν γεγονότων.

Κατωτέρω παραθέτομεν ἐλάχιστα ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ὁσίου, διὰ ν' ἀντιληφθῇ ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης, ἔστω καὶ ἀμυδρῶς, τὴν φοβερὰν δοκιμασίαν «τῆς βυζαντιαίας ἐκκλησίας» ἥτις «ὡς εἴθισται αὐτῇ πολλαχῶς τῶν ἄλλων

(Ἀπριλ. 3), Νικηφόρος Μηδικίου (Μαΐου 4).

Β'. ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ. Νικηφόρος Κων)λεως (Ἰουνίου 2). Μεθόδιος Κων)λεως (Ἰουν. 14), Γρηγόριος Ἀλεξανδρείας (Νοεμβρ. 5), Εὐθύμιος Σάρδεων (Δεκ. 26), Θεόδωρος Ἀγκύρας (Νοεμβρ. 3), Παῦλος Πλουσιάδος (Μαρτ. 8), Ἰάκωβος ὁ ὁμολογητὴς (Μαρτ. 21), Βασίλειος Παρίου (Ἀπριλ. 12), Γεώργιος Πισιδίας (Ἀπριλ. 19), Μιχαὴλ Συνάδων (Μαΐου 23), Ἰωσὴφ Θεσσαλονίκης (Ἰουλου 14), Αἰμιλιανὸς Κυζίκου (Αὐγ. 8).

Γ'. ΔΙΑΦΟΡΟΙ. Μιχαὴλ ὁ Σύγκελλος (Δεκ. 18), Θεοφάνης Γραπτὸς (Ὀκτ. 11), Θεόδωρος Γραπτὸς (Δεκ. 27), Ἰωαννίκιος ὁ Μέγας (Νοεμβρ. 4), Ἰωάννης Ψυχαΐτης (Μαΐου 7), Ἀθανάσιος ὁ ἐν Παυλοπετρίῳ (Φεβρ. 22), Θαδδαῖος Μοναχὸς (Δεκ. 29), Λάζαρος ὁ ζωγράφος (Νοεμβρ. 17), Νικήτας ὁ ἐκ πατρικίων (Ὀκτ. 13), Γρηγόριος ὁ Δεκαπολίτης (Νοεμβρ. 20).

10. Α. Φυτράκη, Ἅγιος Νικόλαος ὁ Κυδωνιεύς, Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Γ' τόμου τῶν πεπραγμένων τοῦ Β' διεθνοῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου, Ἀθῆναι 1968, σ. 291, σημ. 1.

ἀποσχίζεσθαι» κατέληξεν καὶ πάλιν εἰς «αἱρετικὸν τμῆμα» τῆς καθόλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Α΄ «Καί γε πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν. Ἱεραρχεῖν δοκοῦντες καὶ ἱερεῖς, μοναστὰι καὶ μιγάδες, πᾶν γένος καὶ πᾶσα ἡλικία· οἱ μὲν τέλεον ναυαγήσαντες περὶ τὴν πίστιν, οἱ δέ, εἰ καὶ τοὺς λογισμοὺς οὐ καταπονοτισθέντες, τῇ δὲ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ ἐξ ἡμισείας δέει (= φόβῳ) σωματικοῦ θανάτου συγκινδυνεύοντες» P.G. 99, 1157 C.

Β΄. Ἀπευθυνόμενος ἄλλοτε πρὸς τοὺς δειλοὺς καὶ φιλοΰλους τῶν μοναχῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἡγουμένων, γράφει:

«Ἀλλὰ διατί προτιμῶμεν περισσότερον τοῦ Θεοῦ τὰ Μοναστήρια καὶ ἀντὶ τῆς κακοπαθείας τῆς ὁμολογίας τὴν καλοπέρασιν ποὺ μᾶς παρέχουν αἱ Μοναί; Ποῦ εἶναι τό: «ἐλάλουν ἐναντίον βασιλέων καὶ οὐκ ἠσχυνόμην;». Ποῦ ἐστι τό: «Ἰδοὺ τὰ χείλη μου δὲν θὰ ἐμποδίσω, Κύριε, νὰ εἴπουν τὴν ἀλήθειάν σου· Κύριε σὺ γνωρίζεις τὴν ἐπὶ τούτου ἀλήθειαν τῶν λόγων μου»; Ποῦ εἶναι τὸ κλέος καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ μοναχικοῦ μας τάγματος; Πῶς ὁ Σάββας καὶ Θεοδόσιος οἱ μακάριοι, ὅταν ὁ τότε βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἠθέλησε νὰ ἀσεβήσῃ, ἀντέδρασαν θερμῶς προμαχοῦντες ὑπὲρ τῆς πίστεως, ἀφ' ἑνὸς μέν, ἀναθεματίσαντες μετὰ τῶν Μοναχῶν των τοὺς κακοδόξους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολῆς των, διαμαρτυρηθέντες, ὅτι θὰ προτιμήσουν τὸν θάνατον παρὰ νὰ μετακινήσουν τι ἀπὸ τὰ παραδεδομένα;

»Εἰς ταῦτα, ὡς γνωρίζομεν, ἀποκρίνονται ὡς ἑξῆς οἱ κύριοι ἡγούμενοι: Ποῖοι εἴμεθα ἡμεῖς νὰ διαμαρτυρηθῶμεν; Πρῶτον εἶσθε χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν νὰ λέγουν πάντοτε τὴν ἀλήθειαν· κατόπιν μονάζοντες, οἱ ὁποῖοι δὲν παρασύρονται εὐκόλως ἀπὸ τὸν πειρασμόν, ὡς ὑπάρχοντες ἀδέσμευτοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ποὺ δένουν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου· κατόπιν ἡγούμενοι, οἱ ὁποῖοι διορθώνουν τὰς ἀτελείας τῶν ἄλλων καὶ διὰ τοῦτο χρεωστοῦντες νὰ μὴ δίδουν εἰς αὐτοὺς αἰτίαν σκανδάλου, διὰ νὰ μὴ μολυνθῇ ἡ διακονία, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ὁποῖον δὲ σκάνδαλον καὶ τοῦ κηρύγματος τῆς ὀρθοδοξίας ταπείνωσιν ἢ μᾶλλον συγκατάβασιν ἐδημιούργησαν διὰ τοῦ ἰδιοχείρου σημειώ-

ματος (11) ποὺ ἔδωκαν συμφωνοῦντες πρὸς τοὺς εἰκονομάχους, τίς χρεία καὶ νὰ τὸ λέγω; Διότι ἐὰν ἡ σιωπὴ ἀποτελῇ μέρος συγκαταθέσεως, τὸ νὰ ἐπικυρώσουν ἐγγράφως ἐνώπιον ὅλης τῆς ἐκκλησίας τὴν συμφωνίαν των μὲ τοὺς διώκτας τῶν εἰκόνων, πόσον τυγχάνει φοβερόν;» (P.G. 99, 1120 D - 1121 A).

Λίαν ἐκφραστικὴ τυγχάνει ἐν προκειμένῳ καὶ ἡ πρὸς τὸν πεπτωκότα ἡγούμενον Εὐστράτιον ἐπιστολὴ τοῦ Ὁσίου, ὅστις Εὐστράτιος διὰ ποικίλων προφάσεων προσεπάθει νὰ καλύψῃ τὴν πτῶσιν του.

«Πρὸς τὸν ἡγούμενον Εὐστράτιον...

Ἐχάρην λαβὼν τὴν τιμίαν ἐπιστολήν σου, πολυαγάπητε μεταξὺ τῶν πατέρων, πληροφορηθεὶς τὰ κατά σε πῶς ἔχουν, διότι, ἀπὸ τοὺς πληροφορήσαντάς με, καίτοι ἦσαν ἀξιόπιστοι, ἐθλίβην πολύ, μαθὼν περὶ τῆς ὑποκριτικῆς ὑπογραφῆς σου.

Καὶ τώρα δέξαι με, τιμιώτατε πάτερ, ὁμιλοῦντα πιὸ ἐλεύθερα. Δὲν τυγχάνει ἐκτὸς εὐθύνης τὸ νὰ κρατηθῇς ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ βασιλέως καὶ ν' ἀφεθῇς μετὰ ταῦτα ἐλεύθερος. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιβεβαιοῦν τὰ περὶ σοῦ φημολογούμενα. Καὶ λέγω τοῦτο, διότι ἀπὸ καιρὸ ἔχει ἀναγγελθῆ, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀρνηθέντων ὑπακοὴν εἰς τοὺς εἰκονομάχους θὰ παραμείνῃ ἄνευ φυλακῆς ἢ ἐξορίας. Ὅσοι δὲ μετὰ τὴν σύλληψίν των παρέμειναν ἀπηλλαγμένοι τούτων, ἀσφαλῶς ἐξέπεσον τῆς καλῆς ὁμολογίας, διὰ νὰ μὴ σὲ λυπήσω λέγοντας βαρύτερόν τι.

Πῶς δὲ διέκρινας, καίτοι διορατικός, τὸν βαρύτατον διωγμὸν τὸν ὁποῖον ἐνεργεῖ κατὰ τῶν πιστῶν, ὁ ἔχων τὴν γνώμην τῶν θη-

---

11. «Τῇ ἀποστολικῇ καὶ Πατρικῇ διδασκαλίᾳ ἑπόμενος, καὶ τῇ τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίᾳ πειθόμενος, τάς τε ἁγίας οἰκουμενικὰς ἓξ συνόδους ἀποδεχόμενος, καὶ τὴν ἐν Βλαχέρναις συγκροτηθεῖσαν σύνοδον, καὶ τὴν ταύτης ἐπικυρωτικὴν ἀθροισθεῖσαν, καὶ τοῖς ὑπ' αὐταῖς ἐκτεθεῖσιν ὀρθοδόξοις δόγμασιν ἑπόμενος καὶ ἐμμένων, τούς τε παρ' αὐτῶν ἀποβληθέντας ἀποβαλλόμενος, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν δειχθέντας ἀποδεχόμενος, πᾶσαν εἰκονικὴν ποίησίν τε καὶ προσκύνησιν ἀθετῶν, τὸν δὲ ὑπὸ Ταρασίου σύλλογον ἀποβαλλόμενος, καὶ τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας ἀναθεματίζων, ὑπέγραψα ἰδιοχείρως» (M.P.G. 99, 465B).

ρίων αὐτοκράτωρ Λέων, τοῦ ὁποίου τὸ ἐγκληματικὸν χέρι ἀπέκτεινε καὶ κατέστρεψε καὶ τοὺς συλληφθέντας ἐξ ἄλλων κρατῶν πιστοὺς εἰκονοφίλους, ἢ τὸ φιλανθρωπότερον τὸ ὁποῖον ἔπραξε, ἐδέσμευσε μετὰ ἀπὸ πικρὰν μαστίγωσιν, οὐδέποτε ὅμως ν' ἀφήσῃ καὶ ἐλευθέρους αὐτοὺς ποὺ εἶχε στὰ χέρια του, ὡς συνέβη καὶ μὲ τὴν ὁσιότητά σου! Ἐὰν δὲ ἡ ὁσιότης σου οὐδὲν ἔπαθεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω μετὰ τὴν σύλληψίν της, σ υ γ χ ώ ρ α μ ε , ἀ λ λ' ἐ π λ α ν ή θ η ς, ἀ δ ε λ φ έ !

Καὶ μὴ δικαιολογῆσαι ὅτι διατηρεῖς ἀσφαλεῖς τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἁγιογραφίας τῶν ναῶν, καθὼς καὶ τὸ μνημόσυνον τοῦ πατριάρχου. Τὰ παρόμοια καὶ ἄλλοι πεπτωκότες φλυαροῦσι. Τὰ ἀνωτέρω δὲ δύνανται νὰ διατηρηθοῦν, ἐκτὸς ἐὰν ἐγένετο προδοσία τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας!

Διότι, σὲ παρακαλῶ, ποία ἡ ὠφέλεια ὅταν ἐμεῖς ποὺ λεγόμεθα καὶ εἴμεθα ναὸς Θεοῦ ἔχουμε καταστραφῆ (διὰ τῆς προδοσίας) μὲ τὸ νὰ περιποιούμεθα ἀψύχους ναούς; Οὔτε ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, οὔτε τῆς Θεοτόκου, οὔτε τινὸς τῶν ἁγίων κινδυνεύουν νὰ πάθουν τίποτα, ἐνῷ ἀντιθέτως καταστρέφονται ψυχικῶς, ὅσοι νομίζουν ὅτι καθαιροῦν αὐτάς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὅσοι παραιτοῦνται τῆς παρρησίας καὶ τῆς κακοπαθείας ποὺ ἀκολουθεῖ δι' αὐτήν, περιποιούμενοι δῆθεν τὰς εἰκόνας.

Ἀλλοίμονον! ἄλλοι νὰ ἀποθνήσκουν, ἄλλοι νὰ ἐξορίζωνται, ἄλλοι νὰ μαστιγώνωνται, ἄλλοι νὰ φυλακίζωνται, ἄλλους νὰ φιλοξενοῦν τὰ ὄρη, αἱ ἐρημίαι, οἱ βράχοι καὶ τὰ σπήλαια καὶ ἐμεῖς διαμένοντες εἰς τὰς μονάς μας νὰ νομίζωμεν ὅτι οὐδὲν θὰ πάθωμεν διὰ τοῦτο κακόν! Οὐδόλως!...

»Ταῦτα εἶπα ἀπὸ ἀγάπη πρὸς σὲ καὶ ὡς ὑπενθύμισιν, ὅτι οἱ τὰ παρόμοια πράττοντες τυγχάνουν ἄξιοι τιμωρίας. Καὶ μὴ ξεχνᾷς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐπικρατήσεως τῆς Ὀρθοδοξίας, δὲν θὰ μείνῃ τίποτε κρυφὸν ποὺ νὰ μὴν ἐξετασθῇ...» (P.G. 99, 1365 AB).

Μὲ τοιούτους ἀγῶνας καὶ παλαίσματα ὁ ἱερὸς καὶ μέγας Θεόδωρος διῆλθεν τὸν βίον του ἔχων πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν «σύγκλειστον καὶ συστρατιώτην καὶ σύμπονον» μαθητήν του Νικόλαον

τὸν Στουδίτην (11α), διὰ νὰ κοιμηθῇ, τέλος, εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου καὶ ὁμολογητοῦ ἐν μέσῳ τῶν προσφιλῶν μαθητῶν του (12).

Τίς θὰ μιμηθῇ σήμερον τοὺς οὐρανόφρονας ἐκείνους ἐπιγείους ἀγγέλους, τοὺς καλοὺς ὁμολογητὰς τῆς πίστεως; Βεβαίως οἱ ἐν λόγοις μόνον ἐγκωμιασταί των οὐδέποτε ἐξέλιπον, οἱ ἔργῳ ὅμως ζηλώσαντες καὶ μιμηθέντες αὐτοὺς εἶναι τόσον σπάνιοι, εἰς δὲ τὰς ἡμέρας μας σχεδὸν ἀνύπαρκτοι!...

Εἴθε ὁ Κύριος, πρεσβείαις τῶν ὁμολογητῶν καὶ μαρτύρων του, ν' ἀναδείξῃ συντόμως νέους ὁμολογητὰς τῆς εὐσεβείας, προτοῦ τὸ κήρυγμα τῶν «ὀρθοδόξων» προκαθημένων τῆς Ἐκκλησίας Του διαφθείρῃ καὶ τὴν τελευταίαν ὀρθόδοξον συνείδησιν τοῦ δυστυχοῦς ποιμνίου των...

11α. Τὸν βίον αὐτοῦ ἐν συνόψει ὅρα εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἔργον τοῦ Ἀ. Φυτράκη.

12. «Καὶ τῇ Κυριακῇ ἐν ᾗ ἡ μνήμη ἐξετελεῖτο τοῦ μεγάλου μάρτυρος Μηνᾶ, ἐψαλκὼς τὰ συνήθη, εἶθ' οὕτως μετασχὼν τῶν ἁγιασμάτων τῶν ζωοποιῶν ἐκείνων, καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπαλειψάμενος καὶ κατασφραγισάμενος, ὑψοῦ τὰς χεῖρας ἄρας καὶ προσευξάμενος, περὶ ὥραν ἕκτην αἰσθόμενος ἑαυτοῦ ἠσθενηκότος, προστάσσει ἠρέμα κηραψίαν γενέσθαι· κἀνταῦθα προσβάλλομεν τῇ ψαλμωδίᾳ· καὶ ἐν τῷ στίχῳ ἐν ᾧ φησιν, «εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἔζησάς με» ἐνδιατριβόντων, παρέδωκε τὴν μακαρίαν καὶ καθαρὰν αὐτοῦ ψυχὴν τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις». (M.P.G. 99, 1845B). Δέκα ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ὁσίου ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, χήρα τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος Θεοφίλου, διὰ τοῦ ἐν πατριάρχαις ὁμολογητοῦ Μεθοδίου ἀνεστήλωσε τὰς ἁγίας εἰκόνας, θεσπισθείσης καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Ὀρθοδοξίας τὴν 11 Μαρτίου 843.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ἐνῷ ὁ μοναχικὸς βίος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀποτελεῖ ἀκραιφνῆ ἔκφρασιν ὀρθοδόξου ἱεραποστολῆς, τὸ καλὸν ἤτοι καὶ σωτήριον παράδειγμα τῆς ἐφηρμοσμένης πίστεως, ἐν τούτοις ὑπῆρξαν περιπτώσεις ὅπου ὅλος ὁ βίος ἢ μᾶλλον ὁ κεντρικὸς σκοπὸς ὡρισμένων μοναχῶν, ἢ καὶ Μοναστηρίων ὁλοκλήρων, ὑπῆρξεν ἡ ἱεραποστολή, ἤτοι ἡ μετάδοσις τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ἀποτελεῖ καθαρῶς ἔργον τῆς ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ τοῦ ἀρνηθέντος τὸν κόσμον μοναχοῦ.

Ὁσάκις μοναχοὶ ἀφιερώθησαν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἱεραποστολῆς τοῦτο ἀπετέλει ἔργον ὑπακοῆς καὶ ζωηρᾶς ἐπιθυμίας τῆς σωτηρίας τοῦ πλησίον. Διὰ τὸν ἀνωτέρω ἐπίσης λόγον ἐδέχοντο στενάζοντες καὶ τὴν τῆς ἱερωσύνης ἁλουργίδα, οἱ τῶν ἀξιωμάτων καταφρονηταί, ὥστε ὁ λόγος τοῦ εὐαγγελίου νὰ τρέχῃ ἀδιακόπως εὐεργετῶν καὶ σώζων (1).

Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ πράξουν διαφόρως ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο μόνον «τὸ διακονεῖν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων», ἀλλὰ καὶ «τὸ ἀποκαταλλάσσειν αὐτοὺς Αὐτῷ;». Ὡς δὲ λίαν χαρακτηριστικῶς σημειοῦν ἐν προκειμένῳ τὰ

1. Γράφομεν εὐεργετῶν καὶ σώζων, διότι οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐπειδὴ εἶχον προηγουμένως δι' αἰσθήσεως μεθέξει τῶν κηρυττομένων ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ὠφελήσουν καὶ σώσουν, προπαθόντες τὰ κηρυττόμενα δι' ἀσκήσεως καὶ ἐφαρμογῆς, ποιήσαντες οὕτως ἑαυτοὺς ὄντως φιλοσοφίας ἀγάλματα. Ἐνταῦθα ἔχει ἐφαρμογὴν καὶ ὁ λόγος τοῦ σοφοῦ Νείλου: «Βίος ἄνευ λόγου μᾶλλον ὠφελεῖν πέφυκεν ἢ λόγος ἄνευ βίου. Εἰ δὲ καὶ λόγος καὶ βίας συνδράμοιεν, φιλοσοφίας πάσης ἀποτελοῦσιν ἄγαλμα» P.G. 79, 496D).

ἁγιολογικὰ κείμενα «τῶν ὑπ' αὐτῶν φιλοξενουμένων δὲν ἔπλυναν μόνον τοὺς πόδας, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν προσεπάθουν ἀποπλῦναι» (2).

Οὕτω, κατὰ γενικὴν παρατήρησιν τῶν ἱστορικῶν, πᾶσαι αἱ κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο ἐγγὺς τῶν μοναχικῶν σκηνωμάτων ἐδέξαντο πρῶτα τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τῆς ἐρήμου. «Εἰσέτι καὶ οἱ στυλῖται, οἱ τόσον καταφρονούμενοι ὑπὸ τῆς συγχρόνου ἀπίστου κριτικῆς, ἐγένοντο αἰτία ἐπιστροφῆς μυριάδων εἰδωλολατρῶν καὶ ἀπίστων, παρὰ τὴν φαινομενικήν των ἀδράνειαν καὶ τὴν δῆθεν ἀπώλειαν «τοῦ ἱεραποστολικοῦ δράματος» (3).

Αἴγυπτος, Συρία, Μεσοποταμία, Παλαιστίνη ἐδέξαντο πρῶται τὰς σωτηρίους ἐπιδράσεις τῆς δραστηριότητος τῶν μοναχῶν - εὐαγγελιστῶν, ἀποδειχθέντος οὕτως, ὅτι οὐχὶ τόσον ἡ ποικίλη ὀργάνωσις καὶ ὁ προγραμματισμὸς ἀποτελοῦν προϋποθέσεις, ἱεραποστολικῆς ἐπιτυχίας (4), ὅσον ἡ ἀφιερωμένη ζωή, ὁ προφητικὸς

---

2. Α. Φυτράκη, Οἱ μοναχοὶ ὡς κοινωνικοὶ διδάσκαλοι καὶ ἐργάται, Ἀθῆναι 1950, σ. 82.

3. Σχετικῶς ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Στυλίτης ἀποτελεῖ ὑπερφυὲς παράδειγμα τῶν ἀνωτέρω: «Πρὸς αὐτὸν συνέρρεον», ὡς μαρτυρεῖ ὁ «αὐτόπτης» Θεοδώρητος, ὁ ἐπίσκοπος Κύρου, «οὐ μόνον οἱ τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην οἰκοῦντες, ἀλλὰ καὶ Ἰσμαηλῖται καὶ Πέρσαι καὶ Ἀρμένιοι οἱ τούτων ὑποχείριοι καὶ Ἴβηρες καὶ Ὁμηρῖται καὶ οἱ ἐκείνων ἐνδότεροι, προσέτι δὲ καὶ «πολλοὶ τὰς τῆς Ἑσπερίας οἰκοῦντες ἐσχατιάς, Σπανοί τε καὶ Βρεττανοὶ καὶ Γαλάται». Οἱ ἐξ αὐτῶν εἰδωλολάτραι «ἐφωτίζοντο» ὑπ' αὐτοῦ, ἐδέχοντο δηλαδὴ τὸν χρισιανισμὸν καὶ ἐβαπτίζοντο.

»Οἱ Ἰσμαηλῖται, συγκεκριμένως, μαρτυρεῖ ἡ αὐτὴ πηγή, «κατὰ συμμορίας ἀφικνούμενοι διακόσιοι κατὰ ταὐτὸν καὶ τριακόσιοι, ἔστιν δ' ὅτε καὶ χίλιοι, ἀρνοῦνται μὲν τὴν ἀρχαίαν ἐξαπάτην μετὰ βοῆς, τὰ δὲ ὑπ' ἐκείνων σεβασθέντα εἴδωλα πρὸ τοῦ μεγάλου ἐκείνου φωστῆρος συντρίβοντες καὶ τοῖς τῆς Ἀφροδίτης ὀργίοις ἀποταττόμενοι, τῶν θείων ἀπολαύουσι μυστηρίων, νόμους παρὰ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης δεχόμενοι γλώσσης. Καὶ τούτων, συνεχίζει ὁ Θεοδώρητος, αὐτόπτης ἐγενόμην ἐγὼ καὶ ἀκήκοα καὶ τὴν πατρῴαν ἀσέβειαν ἀρνουμένων καὶ τῇ εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ συντιθεμένων». Α. Φυτράκη, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 84.

4. «Διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν ὅμως ὀρθῶς εἰς ὅλην τὴν ἔκτασίν της τὴν συμβολὴν τῶν ἀνατολικῶν μοναχῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀκτιβιστικὴν μονομέρειαν, ἡ ὁποία ἐπηρεάζει τὴν σύγχρονον νοοτροπία καὶ νὰ ἴδωμεν τὴν

ζῆλος, ἡ ἐκ τῶν ἐγκοσμίων ἐλευθερία καὶ ἀποδέσμευσις, πρὸς ἑτοιμασίαν τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης.

Ἰδιαιτέρως ἡ ἱστορικὴ περιοχὴ τῆς Αἰγύπτου εἶδεν καὶ ἔζησεν παραδείγματα ἀπιστεύτου ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος, πραγματοποιούμενα ἅπαντα ὑπὸ τῶν ταπεινῶν μοναχῶν, τὰ ὁποῖα, ἀληθῶς, ἀφίνουν ἔκπληκτον καὶ τὸν ψυχρότερον ὀρθολογιστήν.

Οὕτως ὁ ἅγιος Ἱ λ α ρ ί ω ν (291 - 371 Ὀκτ. 21) ἐπιστρέφει εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν χωρία ὁλόκληρα τῆς ὑπαίθρου, ὡς καὶ νομάδας παρὰ τὴν περιοχὴν τῆς Γάζης, ὅπου ὑπῆρχε καὶ τὸ μοναστήριόν του μὲ 2000 σχεδὸν μοναχούς. Εἰς τὸν ἱεραποστολικὸν ζῆλον τὸν ἠκολούθησαν οἱ ὀνομαστοὶ τῆς Παλαιστίνης μοναχοὶ Σ ι λ β α ν ὸ ς καὶ Χ α ρ ί τ ω ν. Ὁ εὐαγγελισθεὶς τὴν πίστιν εἰς τὴν πόλιν Ἀπάμειαν μοναχὸς Ἀ γ α π η τ ὸ ς (400), ὡς ἐπίσης οἱ ἀσκηταὶ Θ α λ ε λ α ῖ ο ς καὶ Σ υ μ ε ὼ ν η ς ὁ Π α λ α ι ὸ ς ἀποτελοῦν κλασικὰ παραδείγματα τοῦ ἀνωτέρω βίου (4α). Ὁ δὲ πολὺς Ἀ β ρ α ά μ ι ο ς, Σύρος ἐρημίτης, «ἐγκατέλειψε τὸ ἐρημητήριόν του καὶ κατεηυθύνθη μετ' ἄλλων μοναχῶν εἰς ἕνα προπύργιον τῆς εἰδωλολατρείας, τὸν Λίβανον, κώμην τινὰ μεγίστην κατέχεσθαι τῷ τῆς ἀσεβείας ζόφῳ μεμαθηκώς». (Ἀ. Γιαν., σ. 32). Ὡς δὲ ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία δηλοῖ, διὰ τεχνάσματος θαυμαστοῦ καὶ πολλῆς ἱλαρότητος τρόπων ἐπέτυχεν νὰ ἐ-

---

δύναμιν τοῦ μοναχικοῦ παραδείγματος εἰς τὴν πραγματικήν του προοπτικήν.

Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχομεν συνηθίσει νὰ τὰ ὀνομάζωμεν «μοναχικὲς ὑπερβολὲς» — ὅπως ἡ ἀπομόνωσις εἰς τὴν ἔρημον, ἡ μακρὰ περισυλλογή, ἡ λιτότης καὶ αὐστηρὰ νηστεία — τὰ ὁποῖα ὅμως ἀντιστοιχοῦν εἰς μίαν ἐπίμονον καὶ ἁγίαν ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, ἔδωσαν εἰς τὴν σιωπὴν πολλῶν ἀσκητῶν μίαν πειστικότητα πολὺ μεγαλυτέραν ρητορικῶν ἐπιχειρηματολογιῶν. Ἡ ἀμείλικτος ἀποφασιστικότης των διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀδιάκοπος προσευχή των διὰ τὴν ἔλευσίν της, ἦσαν φορτισμένα μὲ πνευματικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν φαίνεται καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἐπίδρασις δὲν καταμετρᾶται μὲ στατιστικάς, ἡ βαρύτης της ὅμως διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐντὸς τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρξε τεραστία». Ἀρχιμ. Ἀναστ. Γιαννουλάτου, Μοναχοὶ καὶ ἱεραποστολὴ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, Ἀθῆναι 1968, σ. 14. (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Πορευθέντες»).

4α. P. G. 82, 1360, 1489, 1420.

πιστρέψῃ ἅπασαν τὴν κώμην τῶν Καρρῶν εἰς Χριστόν (5). Τὸ πλέον ὅμως θαυμαστὸν παράδειγμα συζεύξεως μοναστικῆς βιοτῆς μετὰ ἱεραποστολῆς διεσώθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀλεξάνδρου, ἱδρυτοῦ τῆς περιφήμου μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων (5α). Μετὰ τὴν ποικίλην ἐναλλαγὴν τόπων καὶ τρόπων ἀσκήσεως κατέληξεν εἰς Μεσοποταμίαν, ὅπου εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐφράτου ἵδρυσεν τὴν περιώνυμον μονήν του, ἥτις ἔφθασε ν' ἀριθμῇ 400 μοναχούς. «Ἐξ αὐτῶν μίαν ἡμέραν ἐξέλεξε ἑβδομήκοντα, τοὺς ἱκανωτέρους καὶ ἀποφασιστικωτέρους, κατόπιν τοὺς ηὔξησε εἰς 150, ἄφησε τοὺς ὑπόλοιπους εἰς τὸ μοναστήριον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μαθητοῦ του Τροφίμου, ἐσχημάτισεν ἕνα περιοδεῦον κοινόβιον καὶ ἤρχισεν πάλιν νὰ διατρέχῃ μαζί των τὴν Μεσοποταμίαν, ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν συνόρων, διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ χριστι-

---

5. «Διὰ νὰ μὴ κινήσουν τὴν ἀντίδρασιν τῶν κατοίκων ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν, οἱ μοναχοὶ παρουσιάσθησαν ὡς ἔμποροι «καὶ προσωπείῳ ἐμπορικῷ τὸ μοναχικὸν πρόσωπον κατακρύψας καὶ θυλάκους μετὰ τῶν συνόντων ἐπιφερόμενος, ὡς δῆθεν ὠνησόμενος κάρυα, τοῦτον γὰρ ἡ κώμη διαφερόντως ἔφερε τὸν καρπόν, κατοικίαν μισθωσάμενος...τρεῖς μὲν καὶ τέσσαρας ἡμέρας ἡσυχίαν ἦγεν. Εἶτα κατὰ μικρὸν τῆς θείας ἥψατο λειτουργίας μετρίᾳ φωνῇ κεχρημένος». Ἀπὸ τὴν ψαλμῳδίαν ἔγιναν ἀντιληπτοί· οἱ εἰδωλολάτραι κάτοικοι τοὺς ἐπλησίασαν μὲ ἀπειλητικὰς διαθέσεις καὶ τοὺς διέταξαν νὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὴν πόλιν.

Ἐκείνην ὅμως τὴν ἡμέραν ἔφθασαν ἀπεσταλμένοι διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων καὶ οἱ κάτοικοι εὑρέθησαν εἰς μεγάλην δυσκολίαν. Ἡ γλυκύτης τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ἀποῖον ἔδειξεν, διὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν κρίσιμον περίστασιν, ἤλλαξε τὰς διαθέσεις των. Ὁ ἀσκητής, χωρὶς καθυστέρησιν, προχώρησεν εἰς τὸ ἱεραποστολικὸν στάδιόν του· τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον ἐπεδίωξε ἦτο νὰ κτίσῃ ναόν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤθελαν ἄλλον ἱερέα «αὐτὸν δὲ καὶ ποιμένα καὶ πατέρα λαβεῖν ἱκέτευον», δέχεται τῆς ἱερωσύνης λαβεῖν τὴν χάριν. Καὶ τρία συγγενόμενος αὐτοῖς ἔτη, καὶ πρὸς τὰ θεῖα ποδηγήσας καλῶς, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ τῶν συνόντων προβληθῆναι παρασκευάσας, πάλιν τὸ μοναχικὸν κατέλαβε καταγώγιον», (Ἀ. Γιαν. μν. ἔργον, σ, 33). Παράλληλον γεγονὸς διασώζει ὁ βίος τοῦ Ἀβραὰμ τῆς Kaydun. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ παρρησίας του ἐπέστρεψεν ὁλόκληρον τὴν εἰδωλολατρικὴν κώμην Kaydun εἰς τὴν πίστιν. Ἀ. Γιαν., μν. ἔργ. σ. 36.

5α. Διὰ τὴν διαμόρφωσιν καὶ τάξιν τῆς ἀδιαλείπτου λατρείας τῶν ἀκοιμήτων ὅρα: Ἰ. Φουντούλη, Ἡ εἰκοσιτετράωρος ἀκοίμητος δοξολογία, Ἀθῆναι 1963, σσ. 135. Δ. Διατρ.

ανικοῦ μηνύματος. Ἡ ὅλη προσπάθεια ἐξελίσσετο εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν ἐνθουσιασμοῦ μὲ δοξολογικὴν διάθεσιν. Ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελε νὰ δώσῃ τὸ σῆμα τῆς ἀναχωρήσεως διὰ μίαν ἀποστολικὴν ἐξόρμησιν, ὕψωνε τὸ εὐαγγέλιον λέγων: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Ἦτο ἕνα πορεύομενον καὶ μαχόμενον κοινόβιον. Εἰς τὴν πορείαν των οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ ἠσχολοῦντο καὶ μὲ ἔργα κοινωνικά· κατὰ τὴν παραμονήν των εἰς Ἀντιόχειαν ἵδρυσαν ἕνα ξενῶνα». (Ἀ. Γιαννουλλάτου, μνημ. ἔργον σ. 35).

Ὁ μέγας ἐπίσης Εὐθύμιος (†473) ἠδυνήθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Χριστὸ ὁλόκληρον φυλὴν Ἀράβων (Σαρακηνῶν) μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των (6).

Εἰς τοὺς μετέπειτα δὲ βυζαντινοὺς χρόνους πᾶσα ἱεραποστολικὴ ἐκδήλωσις τῆς Ἐκκλησίας ἐφέρετο εἰς πέρας τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν μοναχῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἱεραὶ Μοναί, λόγῳ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶχον καταστῇ συγχρόνως καὶ ἱεραποστολικὰ καὶ μορφωτικὰ κέντρα εὐρέως χρησιμοποιηθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας (7).

Εἰδικῶς δὲ τὸ Ἅγιον Ὄρος δικαίως δύναται νὰ σεμνύνε-

---

6. «Καὶ ἦν ἰδεῖν βαρβάρων πλῆθος Σαρακηνῶν παραγινομένων πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον καὶ βαπτιζομένων καὶ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν προσκυνεῖν διδασκομένων». SKS, σ. 22 - 3.

7. Α. Φυτράκη, μν. ἔργ. σ. 84. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐν ἑτέρᾳ μελέτῃ του ὑπὸ τίτλον: «Ὁ μοναχικὸς βίος ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ» γράφει τὰ ἑξῆς σημαντικά: «Κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα αἱ ἐκ Βορρᾶ καὶ θαλάσσης ἐπιδρομαὶ ἠπείλησαν, ὡς γνωστόν, σοβαρῶς τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας μας. Οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν μέτρων, ἅτινα λαμβάνουν πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ σοβαρωτάτου ἐκείνου κινδύνου, ἱδρύουν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μεγάλα μοναστικὰ κέντρα ἐν Βοιωτίᾳ, Ἀττικῇ, Πάτμῳ κλπ., διότι εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι διὰ τῆς συμπαραστάσεως τῶν πνευματικῶν ἐκείνων στρατιωτῶν καὶ ἱεραποστόλων θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ διατηρήσῃ ὁ ἀπειλούμενος πληθυσμὸς τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἐθνικὰς παραδόσεις του. Ὅταν δὲ ἀργότερον οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Τούρκους, αἱ ὀρθόδοξοι Μοναὶ μετεβλήθησαν εἰς θρησκευτικὰ προπύργια, ἐντὸς τῶν ὁποίων διετηρήθη ἡ ὀρθόδοξος πίστις των, ἀλλὰ καὶ ἀδούλωτος ἡ ἐθνική των ψυχή». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ τιμητικοῦ τόμου εἰς Ἅγιον Γρηγόριον Παλαμᾶν 1359 - 1959, Θεσσ. 1960, σ. 284.

ται διὰ τοὺς ἱεραποστολικοὺς ἄνδρας ποὺ ἀνέδειξεν, ὡς π.χ. τὸν ἅγιον Ἀ γ τ ώ ν ι ο ν Π ε τ σ έ ρ σ κ υ (1073), ἕνα ἐκ τῶν πρώτων Ρώσων ἁγίων, ὅστις μονάσας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει (Μονὴ Ἐσφιγμένου) κατέληξε ἀργότερον, παροτρύνσει τοῦ πεφωτισμένου ἡγουμένου του Θεοκτίστου, εἰς Ρωσίαν, γενόμενος οὕτως ὁ πατήρ τοῦ Ρωσικοῦ Μοναχισμοῦ εἰς τὴν πατρίδα του. Κατὰ τὴν δευτέραν του ἱεραποστολὴν εἰς Ρωσίαν ἱδρύει παρὰ τὸ Κίεβον — πρωτεύουσαν τότε τῆς Ρωσίας — ἓν ἐρημητήριον διὰ νὰ μετατραπῇ ἀργότερον ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Θεοδοσίου εἰς τὴν περιώνυμον καὶ μεγίστην Pechèrsk Λαύραν, τὸ πρότυπον διὰ τὰς γενομένας ἀργότερον ρωσικὰς Μονάς. Ἕτερος μέγας ἀσκητὴς ἱεραπόστολος τυγχάνει καὶ ὁ πολὺς Σάββας Νεμάνια ὁ Χελανδαρινός, ὅστις ἀσκητεύσας ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ γενόμενος ἱδρυτὴς τῆς ἱερᾶς Μονῆς Χελανδαρίου ὁμοῦ μετὰ τοῦ συνασκητεύσαντος πατρός του Συμεὼν (πρώην Στεφάνου), ἀπῆλθε τελικῶς εἰς τὴν πατρίδα του Σερβίαν, διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν πλούσιαν ἐν Χριστῷ πεῖραν του εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του. Διὰ νὰ προστατεύσῃ μάλιστα τοὺς Σέρβους ἐκ τῶν αἱρέσεων τῶν Βογομίλων καὶ τοῦ παπισμοῦ ἐδέχθη νὰ γίνῃ ὁ πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἀνεξαρτήτου Σερβικῆς Ἐκκλησίας μὲ πλουσιωτάτην δρᾶσιν. Ἐκοιμήθη τὴν 14ην Ἰαν. τοῦ 1235 θεωρεῖται ὁ μέγιστος ἅγιος τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας (8).

Ὁ πολὺς ἐπίσης Ν ε ῖ λ ο ς Σ ό ρ σ κ υ (1508), σπουδάσας καλῶς τὸν Ἁγιορειτικὸν Μοναχισμὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του πλήρως ἐξοπλισμένος πνευματικῶς. Εἰργάσθη δραστηρίως κατὰ τῶν ἐκτροπῶν τοῦ τότε ρωσικοῦ Μοναχικοῦ βίου, κηρύξας τὴν πτωχείαν τῶν Μονῶν, καὶ τὸ ἀπαραίτητον τοῦ ἐργοχείρου, γενόμενος ἱδρυτὴς καὶ τῆς πρώτης Ρωσικῆς Σκήτης (9).

---

8. Ἐκτεταμένας βιογραφίας ὅρα εἰς τὰ σχετικὰ ἔργα τοῦ ἐπισκόπου Nicholai Velimerovich, The life of St. Sava, Libertyville, Ill., 1951 καὶ τοῦ ἀρχιμ: Ἰουστίνου Πόποβιτς.

9. «Οἱ Ρῶσοι ἡσυχασταί, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Νεῖλον Σόρσκυ, ἐκπροσωποῦν, εἰς τὴν μοσχοβιτικὴν Ρωσίαν τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος, τὸν πνευματικὸν ἀφρὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἐπεδίωξαν, συγκεκριμένως, νὰ ἐπαναδώσουν εἰς τὸν ρωσικὸν μοναχισμὸν τὴν πνευ-

Ἱεραποστολικῶς ἐπίσης ἔδρασαν οἱ κάτωθι ἁγιορεῖται: Ἰάκωβος ὁ Ἰβηρίτης (Νοεμβρ. 1), οἱ Φιλοθεῖται Κοσμᾶς (Αὐγ. 24), Δαμιανὸς (Φεβρ. 23) καὶ Συμεὼν (Ἀπριλ. 19), Ἰωάσαφ ὁ Διονυσιάτης (Ὀκτ. 26), Μακάριος ὁ Διονυσιάτης (Σεπτ. 14), Μάξιμος ὁ Βατοπαιδινός, Κυπριανὸς ὁ Κουτλουμουσιανὸς (Ἰουλίου 5) καὶ Νήφων πατριάρχης Κων)λεως (Αὐγ. 11).

Οὕτως, οὐ μόνον κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον ἀλλὰ καὶ ἀργότερον ἡ ἱεραποστολικὴ προσφορὰ τοῦ μοναχικοῦ τρίβωνος οὐδόλως ἐξέλιπεν, καίτοι μεταμορφοῦται ἀναλόγως συνθηκῶν καὶ ἀναγκῶν τῆς ἑκάστοτε ἐποχῆς.

Διὰ τοῦτο δικαίως ὁ γνωστὸς π. Ἰουστίνος Πόποβιτς ἔγραφε ἤδη ἀπὸ τὸ 1913: «Οἱ ἀσκηταὶ εἶναι οἱ μόνοι ἱεραπόστολοι τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁ ἀσκητισμὸς εἶναι ἡ μόνη ἱεραποστολικὴ σχολὴ τῆς Ὀρθοδοξίας» (10).

Παρὰ τὴν δόσιν τῆς ὑπερβολῆς ποὺ πιθανὸν νὰ περιέχουν αἱ ἀνωτέρω δύο προτάσεις τοῦ π. Ἰουστίνου, ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι ἐκφράζουν μίαν μεγάλην ἀλήθειαν καὶ πραγματικότητα, ὅτι δηλ. ἄνευ προηγηθέντος ἁγιασμοῦ ἢ τουλάχιστον ἠλεγμένης ἀσκητικῆς ἀγωγῆς, οὐδεὶς γίνεται ἱεραπόστολος καὶ οὐδεμία ἱεραποστολικὴ πρᾶξις εὐοδοῦται κατὰ Θεόν (11).

ματικότητα, ἣν ὁ ὑλικὸς πλοῦτος τῶν μονῶν τὸν εἶχε κάμει νὰ ἀπολέσῃ καὶ ἀντετέθησαν σθεναρῶς εἰς τὴν συσσώρευσιν μοναστικῶν ἀγαθῶν. Ὁ ἐν ὀνόματι τῆς εὐαγγελικῆς πτωχείας ἀγὼν των ἀποτελεῖ μίαν τῶν πλέον ἐνδιαφερουσῶν σελίδων τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐποχῆς ταύτης. ΗΘΕ. 6, 86. Περὶ τῶν ἁγιορειτῶν ἱεραποστόλων ὅρα καὶ τὴν πνευματικωτάτην μελέτην τοῦ καθηγητοῦ C. Cavarnos, The Holy Mountain, p. 43 - 59, Belmont, USA 1973.

10. Ἄνθρωπος καὶ Θεάνθρωπος, Ἀθῆναι 1969, σελ. 62.

11. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω πιστεύομεν ὅτι δὲν ἐκφράζουν τὸ ὀρθόδοξον δέον τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σεβ. ἐπισκόπου Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνου «Ἀκολούθει μοι», σ. 392 - 5. ἔκδοσις 1965. Εἰς τὰς ἀνωτέρω σελίδας ὁ Σεβ. (ἀρχιμανδρίτης τότε ὤν) ἀποδύρεται διότι πολλοὶ ἐκλεκτοὶ νέοι ἀντὶ νὰ παραμείνουν εἰς τὴν κοινωνίαν πλησίον τῶν ἱεραποστολικῶς δρώντων, αὐτοὶ προτιμοῦν τὴν Μοναχικὴν πολιτείαν καὶ ἄσκησιν. Διὰ τὸν Σεβ. συγγραφέα ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν νέων αὐτῶν χαρακτηρίζεται ὡς «λιποταξία», συμφώνως πρός τινα λόγον τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὃν καὶ παραθέτει. Πότε ὅμως ἓν θέμα πελώριον, ὡς εἶναι τὸ παρόν, κρίνεται καὶ ἀξιολογεῖται δι' ἑνὸς μόνου πατερικοῦ χωρίου; Μή-

πως δὲν ὑπάρχουν ἄλλα χωρία μεγίστων ἀσκητῶν καὶ θεολόγων ὁμιλοῦντα ὑπ' ἀκριβῶς ἀντίθετον σκοπιάν; Καὶ ἀφοῦ ὁ Σεβ. ἀγαπᾷ τοσοῦτον τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, διατὶ δὲν παρέθεσε καὶ τὰ ἐναντία χωρία αὐτοῦ, διὰ τῶν ὁποίων οὗτος ὑπεραμύνεται τῆς ἐν ἐρήμῳ φυγῆς, μιὰ καὶ εἰς τὰς πόλεις ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχήν του —πόσον μᾶλλον σήμερον— «τὰ ἄνω κάτω γέγονε»; (Βλέπε σχετικῶς: Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τὸν Μοναχικὸν βίον, Α', ἐν τῷ τέλει).

Προτρέπει λοιπὸν ὁ Σεβ. τοὺς ἐκλεκτοὺς νέους καὶ νεάνιδας νὰ τραποῦν εἰς ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ραστώνην τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας, ὡς ἀφίνει νὰ ἐννοηθῇ. Καὶ διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς πολέμιος τοῦ Μοναχικοῦ ἰδεώδους, προσθέτει ὅτι γράφει ταῦτα, διότι «ἡ μοναχικὴ ζωὴ ὅπως σήμερον παρουσιάζεται, διέρχεται βαθεῖαν κρίσιν, καὶ ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀνακαινίσεως ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν παλαιὰν αἴγλην». Εὖ καὶ καλῶς! Πῶς ὅμως θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν «παλαιάν της αἴγλην», ὅταν οἱ ἱεραποστολικῶς ζῶντες εἰς τὰς πόλεις πνευματικοὶ κ.λ.π., δὲν ἐπιτρέπουν εἰς ο ὐ δ έ ν α ἐκλεκτὸν νέον νὰ γίνῃ μοναχός;!'

Ὅταν οἱ κορυφαῖοι πνευματικοὶ τῆς ΖΩΗΣ διδάσκουν καὶ δημοσίᾳ ὅτι «τὸ μοναδικὸν περιεχόμενον μιᾶς γνησίας ἀφιερωμένης ζωῆς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν δραστηριότητα «δ ι' ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ο ὺ ς κ α ὶ ἱ ε ρ α π ο σ τ ο λ ι κ ο ὺ ς σ κ ο π ο ύ ς», πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ πλανήσουν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς, οἱ ὁποῖοι ἕνεκα νεότητος δὲν δύνανται νὰ συλλάβουν τὴν ἐν προκειμένῳ παραποίησιν καὶ πλαστογραφίαν τῆς Ὀρθοδοξίας; (Ἰδὲ: Χ. Γιανναρᾶ, Τίμιοι μὲ τὴν Ὀρθοδοξία, σ. 81 ἑξ καὶ Μοναχοῦ Νικοδήμου Νεοσκητιώτου—Μπιλάλη, Ὁ Ὅσιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, Α' σ. 255 ἑξ, Ἅγιον Ὄρος — Ἀθῆναι 1975.

Λόγοις δηλ. θὰ ἀποδεικνύωμεν φάρμακα ὑπὲρ τῆς Μοναχικῆς πολιτείας— διὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῶμεν— καὶ ἔργοις θὰ πολεμῶμεν τὸν ἀσθενῆ; Καὶ κάτι ἀκόμη. Ὁ Σεβ. ἐπιθυμεῖ νὰ στελεχώσουν οἱ ἐκλεκτοὶ νέοι τοὺς ἱεραποστολικῶς δρῶντας εἰς τὰς πόλεις, διότι, ὡς γράφει, οὗτοι «ἀγωνίζονται ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων». Ὀρθὰ ταῦτα μ έ χ ρ ι ἑ ν ὸ ς σ η μ ε ί ο υ. Ἀγωνίζονται, νοί, ὑπὲρ τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀδιαφόρων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεότητος κ.λ.π. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν «ἱερῶν καὶ ὁσίων» προέχουσαν καὶ κυρίαρχον θέσιν κατέχει τὸ θέμα τῆς πίστεως! Ἐρωτῶμεν: Ποίαν διακονίαν προσέφερον αἱ θρησκευτικαὶ ἀδελφότητες ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ ἑξῆς, ἀφ' ὅτου θρασέως καὶ ἐπισήμως ὁ οἰκουμενισμὸς ἤρχισεν τὴν δρᾶσιν του, οἱ δὲ ψευδοποιμένες τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπεμπολοῦν τὰ ἱερὰ καὶ ὅσια αὐτῆς; Καὶ διὰ μὲν τὴν παλαιοτέραν αὐτῶν στάσιν, ἤτοι κατὰ τὰ ἔτη 1910 - 1950, ἃς ἴδῃ ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης τὴν ὑπ' ἀριθμ. 6 σημείωσιν τοῦ ΙΑ' κεφαλαίου τοῦ παρόντος, διὰ ν' ἀντιληφθῇ τὴν διά...σιγῆς σ υ ν ε ρ γ α σ ί α ν των μετὰ τῶν καινοτόμων·

διὰ δὲ τὴν σύγχρονον, τί νὰ εἴπωμεν; Ἁπλούστατα «ἀφῆκαν τὰ βαρέα τοῦ νόμου» καὶ καθ' ὃν χρόνον οἱ «ὀρθόδοξοι» προκαθήμενοι μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ Φανάριον καταλύουν πᾶν ὅριον μεταξὺ Ὀρθοδοξίας καὶ πλάνης (Βλέπε σημ: 3α τοῦ Ζ' κεφ:) αὗται ἀσχολοῦνται μέ... οἰκοδομικὰς δραστηριότητας, ἀπολογισμοὺς τετραετιῶν καὶ δεκαετιῶν καὶ μέ... παιδικὰς κατασκηνώσεις! (Ἐξαίρεσιν ἀπετέλεσεν ἡ ἀδελφότης τοῦ «Σταυροῦ», ἡ ὁποία, ἔστω καὶ λόγοις, ἀντέδρασεν κατὰ τοῦ ἀποστάτου Κων)λεως Ἀθηναγόρου). Καὶ ποῖος ἀντέδρασεν δεόντως; πιθανὸν νὰ ἐρωτήση καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης. Οἱ «λιποτάκται» τοῦ Σεβασμιωτάτου, οἱ ρακοφοροῦντες καὶ ἀγράμματοι ἐν πολλοῖς μοναχοί, οἱ ὁποῖοι παρὰ τὸ ὀλιγάριθμόν των — καὶ εἰς τὰς τάξεις των θὰ ὑπάρχουν πάντοτε οἱ ὀπαδοὶ τῶν ἐνόχων συμβιβασμῶν. — ἠδυνήθησαν νὰ συνεχίσουν τὴν ἡρωικὴν ἐποποιΐαν τοῦ Μοναχισμοῦ, τοῦ ὁποίου σκιαγραφίαν τῆς ὑψηλῆς του διακονίας εἰς τὸ θέμα τῆς πίστεως ἐπιχειρεῖ ἡ παροῦσα μελέτη. Διὰ τῶν ἀνωτέρω δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ «φιμώσωμεν» τὰς θρησκευτικὰς ἀδελφότητας, ὡς διακαῶς ποθοῦν μερικοὶ σύγχρονοι καὶ οἰκουμενιστικῶς φρονοῦντες ἐπικριταί των, ἀλλὰ νὰ ὑποδείξωμεν εἰς αὐτὰς μίαν σοβαρὰν ἐκτροπήν των· τὴν ἔν τισιν ἀπομάκρυνσίν των ἐκ τοῦ γράμματος καὶ πνεύματος τῆς ὀρθοδόξου Παραδόσεως, μὲ ἀποτέλεσμα κατὰ τὴν ἱεραποστολικήν των δραστηριότητα νὰ νοθεύεται ἀντὶ νὰ ὀρθοτομῆται ὁ τῆς Ὀρθοδοξίας λόγος! Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐλπίζομεν νὰ εἴπωμεν περισσότερον εἰς ἑτέραν εὐκαιρίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΛΥΩΝΟΣ (1274)

Οἱ ἐκ τῶν μοναχῶν προερχόμενοι ἀγωνισταὶ τῆς πατρῴας εὐσεβείας κατὰ τὴν περίοδον τῆς β' χιλιετηρίδος μετὰ τὸ σχίσμα (1054 - 1974), τυγχάνουν καθ' ὁλοκληρίαν πλήρεις ἀντιλατινικοῦ πνεύματος καὶ παλμοῦ. Ἡ προσπάθεια τῶν ὀρθοδόξων δὲν συνίσταται πλέον εἰς τὸ νὰ ὁρίσουν τὰ πιστευτέα, ὅσον εἰς τὸ νὰ διαφυλάξουν τὰ ἤδη κυρωθέντα καὶ βιωθέντα, συνεχῶς δὲ παραποιούμενα ὑπὸ τῆς αἱρετικῆς Δύσεως.

Μετὰ τὸ τελικὸν σχίσμα (1054) οὐδέποτε ὁ παπισμὸς θὰ παραιτηθῇ τῶν κατακτητικῶν του σχεδίων, καλυπτόμενος πάντοτε ὄπισθεν μιᾶς δῆθεν εἰρηνικῆς πολιτικῆς. Ὁ λαὸς ὅμως, ὁ φύλαξ οὗτος τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ κλήρου καὶ μάλιστα τῶν Μοναχῶν, ἀντέδρα συστηματικῶς ματαιώνων τὰ πονηρὰ διαβούλια τῆς ἀπλήστου φιλαρχίας τῶν παπῶν. Ὅταν δὲ προφάσει «τοῦ ἱεροῦ βανδαλισμοῦ» τῶν σταυροφοριῶν οἱ Λατῖνοι κατὰ τὴν δ' σταυροφορίαν των ἐγένοντο κύριοι τῆς Κων)λεως (1203 - 1261), οἱ Ὀρθόδοξοι ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα προκειμένου νὰ διατηρήσουν τὸ ἀτίμητον δῶρον τῆς πίστεώς των ἀσύλητον καὶ καθαρόν. Εἶναι ὄντως δραματικὰ τὰ ὅσα διηγεῖται ὁ ἀνώνυμος βυζαντινὸς χρονογράφος καὶ τῶν ὁποίων δεῖγμα παραθέτομεν εὐθὺς κατωτέρω:

«Ἀπὸ τῆς βασιλείας κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἕως τῆς βασιλείας κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη μόνον ἐπόρθουν τὰς πόλεις καὶ τὰς νήσους μανικῶς, καὶ ὅσας ἐδυνήθησαν ἑλεῖν, ἐδίωκον καὶ τοὺς ὀρθοδόξους ἀρχιερεῖς καὶ ἀντ' ἐκείνων ἐποίουν Καδηναρίους ὁμόφρονας αὐτῶν, ἤγουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν καὶ εἰς τὰς

λοιπὰς χώρας, ἃς εἶχον. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸν λοιπὸν λαόν, τούς τε ἱερεῖς καὶ μονάζοντας τυραννικῶς ἐξεβίαζον εἰς τὸ ὁμοφρονεῖν καὶ συγκοινωνεῖν αὐτοῖς καὶ μνημονεύειν· καὶ ὅσοι μὲν ἐπείθοντο τοῖς δόγμασιν αὐτῶν, τούτοις φιλονίκως διετίθεντο, ὅσοι δὲ ἤλεγχον αὐτοὺς ὡς αἱρετικοὺς καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν πάντῃ ἀπεστρέφοντο, ἐκόλαζον φανερῶς, καὶ μαρτύρια (ν) ἵστων κατὰ τοὺς πάλαι βασιλεῖς καὶ τυράννους τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν» (1).

Ἐν συνεχείᾳ δ' ἀναφέρει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῶν γραφομένων του τὸ ἡρωϊκὸν μαρτύριον τῶν 13 ὁσίων Κυπρίων πατέρων τῆς Καντάρας, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ μὴ ἀσπασθοῦν ὧν ἔνθεσμον καὶ εὐαγγελικὸν τὸ ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ τῶν Λατίνων χρησιμοποιούμενον νεκρὸν ἄζυμον, ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τριετίᾳ, βιαίῳ θανάτῳ τελικῶς τελειωθέντες. Ἐπειδὴ τὸ μαρτύριόν των δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Συναξαριστάς, πρὸς χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας παραθέτομεν τὸ τέλος αὐτοῦ, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Κ. Σάθα, τομ. Β'. σ. 37 - 9., τὸ ὁποῖον, παρὰ τὴν βραχύτητά του, ἐκφράζει ἄριστα ἀφ' ἑνὸς μέν, τὸ μεγαλειῶδες τῆς ὁμολογίας των, καὶ ἀφ' ἑτέρου, τὸ ἀπάνθρωπον καὶ σατανοκίνητον τῆς σκληρότητος τῶν διωκτῶν των.

«Βληθέντων οὖν, ὡς δεδήλωται, τῶν ὁσίων πατέρων ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ τριῶν ἡμερῶν παρελθουσῶν, προκαθήσαντος αὖθις τοῦ καταράτου Ἀνδρέου, καὶ τοῦ ρηγὸς τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος τῆς Κύπρου Ἐρρὶ μετὰ πάσης τῆς σπαθοφόρου τάξεως καὶ τῶν ἱππέων παραγενομένου, καὶ τῶν τῆς βουλῆς τῶν ἁπάντων συνεδριασθέντων ἀναγγέλλει Ἀνδρέας αὐτῷ πάντα κατ' ἔπος τὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, δεικνύων αὐτῷ καὶ ὧν ὡμολόγουν ἐγγράφως, καὶ τὸ ἀμετάτρεπτον τῶν τοσούτων χρόνων ὧν ἐπιέζοντο ἐν τῇ φυλακῇ. Ὁ δὲ γε ῥήξ καὶ πᾶσα ἡ τάξις τῶν καβαλλαρίων ἔφησαν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν· σὺ τὰ τῆς Ἐκκλησίας δίκαια φέρεις καὶ προάγεις, καὶ εἴ τι φανεῖ σοι ποίησον· ἐμοὶ γὰρ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν οὐ δέδοται, ἀλλὰ τὰ τῶν δημοσίων. Ὁ δὲ τῆς κακίας υἱὸς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῆς ἀνομίας, εἶπεν· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀπολέσαι οὐδέ-

1. Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Β', σ. πγ'.

να ἢ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τὴν ὑπεύθυνον, πρὸς τὸν δημόσιον παραπέμπειν ἐπὶ τῷ τιμωρήσασθαι.

»Τότε οὖν παρέδωκε τούτους πρὸς τὸν ῥήγαν ἀποφηνάμενος ποίῳ θανάτῳ αὐτοὺς ἀπολέσει, οὕτως εἰπών· ἐπεὶ οἱ μονάζοντες οὗτοι τῶν Γραικῶν λέγουσιν, ὅτι τὸ ἄζυμον οὐ δέδοται παρὰ Χριστοῦ προσφέρειν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ ἔνζυμον, κακοὶ κακῶς ἀπολέσθωσαν, καὶ τοὺς εἰς τοῦτο βλασφημοῦντας ἀποφαινόμεθα, ἵνα πρῶτον δήσαντες αὐτῶν τοὺς πόδας διὰ τῆς ἀγορᾶς τούτους ἕλκωσιν ἤτοι τοῦ ποταμοῦ, ἵνα διὰ τῶν πετρῶν τῶν ἐν τῷ ποταμῷ κατατριβῶσιν αὐτῶν οἱ σάρκες· ἔπειτα δὲ τῷ πυρὶ παραπέμψωσι. Τῆς γοῦν ἀποφάσεως γενομένης καὶ τῶν δημίων ἐφεστηκότων, οἱ ὅσιοι οὗτοι καὶ μακάριοι πατέρες τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἄραντες καὶ μιᾷ φωνῇ εὐχαριστοῦντες ἔλεγον· Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, εὐχαριστοῦμεν σοι, ὅτι ἠξίωσας ἡμᾶς κρείττους φανῆναι τῶν καταράτων τούτων Λατίνων καὶ ὑπὲρ σοῦ ἀποθανεῖν· οἱ τρεῖς παῖδες ἐν καμίνῳ διὰ πυρὸς ἐδοκιμάσθησαν, ἀλλ' εἰς ἐκείνους μὲν διπλῆν τὴν χάριν παρέσχες, ἐπὶ τῷ κρείττους φανῆναι Χαλδαίων καὶ πυρός· ἡμεῖς δὲ κρείττους φανέντες τῶν Λατίνων, δὸς ἰσχὺν μὴ δειλοὺς φανῆναι τοῦ πυρὸς τούτου, ὁλοκαυτούμενοι δὲ ἐν τούτῳ προσδεχθείημεν, ὡς πᾶσαν κηλῖδα ἀποτιναξάμενοι ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπονιψάμενοι, καὶ τῆς σαρκὸς ταύτης τῆς εὐτελοῦς καὶ πολυμόχθου μὴ φεισάμενοι, τῆς βασιλείας σου ἀξιωθείημεν τῆς ἀϊδίου· δὸς δὲ καὶ τοῖς ἐκ τῶν λειψάνων ἡμῶν χριομένοις καὶ μνημονεύουσι τὸν ἄξιον μισθὸν αὐτῶν καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα.

»Εἶτα φθάσαντες συρόμενοι διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ δεδεμένοι τοῖς ἵπποις καὶ ἡμιόνοις ὄπισθεν, καὶ βωλοσύραντες — οὕτω γάρ κοινολογεῖται παρὰ τῶν αὐτοχθόνων καὶ ἡμεδαπῶν — τῷ πυρὶ ἐνεβλήθησαν». Καὶ συνεχίζων ὁ παρ' Ἀλλατίῳ ἀναφερόμενος βυζαντινὸς ἀνώνυμος, γράφει: Ὁ δὲ καθηγούμενος τούτων ἀββᾶς Ἰωάννης καλούμενος, μέχρι πολλοῦ ἐφαίνετο τοῖς πᾶσιν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ἱστάμενος καὶ προσευχόμενος· ἐμμανὴς δὲ γενόμενος εἷς ἐξ αὐτῶν τῶν λατίνων καβαλλαρίων ἀκοντίσας κατ' αὐτοῦ ῥόπαλόν τι καὶ κρούσας τοῦτον μέσον τῆς φλογὸς ἔρριψε· καὶ οὕτω ὁ ὅσιος τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ψυχὴν τῷ Θεῷ παρέδωκεν. Κατασβεσθείσης δὲ τῆς πυρκαϊᾶς ἐκείνης, καὶ εὑρόντες τὰ λείψανα

σῶα, ὀστέα παντοδαπῶν ζώων καὶ μικρῶν θηρίων ἐπισυνάξαντες προσέθηκαν ἐπὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, καὶ δευτέραν πυρκαϊάν πάλιν ἀνάψαντες ἐπὶ τούτοις οὐκ εἴασαν τὸ πῦρ ἕως εἰς τέλος κατετέφρωσαν». (Αὐτόθι, σ. πγ' - πδ').

* * *

Ἰὼβ Ἰασίτης ὁ Ὁμολογητής

Ὅταν δὲ εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἀνακτᾶται καὶ πάλιν ἡ βασιλεύουσα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων (1261), τὸ βυζάντιον ἤδη εὑρίσκεται εἰς δεινὴν θέσιν οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς. Οἱ αὐτοκράτορες ὡς μόνην διέξοδον ἐκ τοῦ δημιουργηθέντους χάους νομίζουν τὴν μετὰ τῶν λατίνων ἕνωσιν, διὸ καὶ ἐπιτείνουν συνεχῶς τὰς προσπαθείας των πρὸς κατόρθωσίν της. Εἰς τοῦτο ὅμως ἀντέδρα ἰσχυρῶς ὁ εὐσεβὴς κλῆρος μετὰ τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ μὲ ἀποτέλεσμα ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον αἰῶνας νὰ ὑφίστανται ἐν τῷ χώρῳ τοῦ Βυζαντίου δύο ἀντιμαχόμενοι παρατάξεις, ἡ τῶν «πολιτικῶν», τῶν ἐπιθυμούντων τὴν ἕνωσιν πάσῃ θυσίᾳ καὶ ἡ τῶν «ζηλωτῶν», οἱ ὁποῖοι ἀντεπροσώπευον τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν τῆς Ἀνατολῆς, ἥτις ὑπεράνω καὶ τῆς πατρίδος ἔθετε τὴν διατήρησιν τῆς ἀμωμήτου ὀρθοδόξου πίστεως. Καίτοι εὐάριθμοι οἱ ὑψηλοὶ οὗτοι ἀγωνισταί, συνετάραξαν οὐ μόνον τοὺς λατινόφρονας ἑνωτικούς ἀλλ' ἀφύπνισαν καὶ τὰς ἐν ληθάργῳ διατελούσας συνειδήσεις τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν, οἵτινες τελικῶς ἐματαίωσαν τὴν τεκταινομένην διὰ τῆς ἑνώσεως προδοσίαν.

Ὁ παπικὸς J. Gill, γράφει σχετικῶς: «Στὸ Βυζάντιο ἡ βάσις τῆς ἀντιθέσεως δὲν ἦταν τὸ Κράτος, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὄχι τόσο πολὺ οἱ ἐπίσκοποι, ὅσο οἱ μοναχοὶ καὶ ὁ κοινὸς λαός, ποὺ ἔβλεπε τοὺς μοναχοὺς ὡς τοὺς διαφωτισμένους ἀσκητὰς καὶ πνευματικοὺς ὁδηγούς... Ἦταν (οἱ μοναχοὶ) οἱ πρόμαχοι τῆς Ὀρθοδοξίας... αὐστηροί, ἄκαμπτοι... Τὸν δέκατο τρίτο, δέκατο τέταρτο καὶ δέκατο πέμπτο αἰῶνα ἦταν δριμεῖς καὶ φανατικοὶ ἀντιλατινισταί. Ἦταν αὐτοὶ ποὺ κατέστησαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας Συνόδου τῆς Λυῶνος ἀνίσχυρο. Ἦταν ἡ δύναμις εἰς τὴν ὁποίαν ἐστηρίζετο ὁ Παλαμισμός, ὁ ὁποῖος

ἔκαμε τὴν χειρονομία τοῦ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου νὰ μείνῃ μία ἀτομικὴ ἐνέργεια. Αὐτοί, ὅπως θὰ δοῦμε, θὰ κάμουν τὴν Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας νὰ ἀποβῇ ἀνώφελη γιὰ τὴν ἄρσι τοῦ σχίσματος μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Γιὰ νὰ ἔχῃ πιθανότητα ἐπιτυχίας κάθε σχέδιο ἑνώσεως ἔπρεπε πρῶτα οἱ καλόγεροι καὶ ὁ λαὸς μαζί τους νὰ προσελκυσθοῦν σ' αὐτό. Ἀλλὰ πῶς;» (2).

Ὁ αὐτοκράτωρ γνωρίζων καλῶς ὅτι θὰ συνήντα ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν εἰς τὴν ἑνωτικήν του πολιτικὴν ἠθέλησε νὰ προλειάνῃ καταλλήλως τὸ ἔδαφος, ὥστε νὰ καταστῇ αὕτη τὸ δυνατὸν ἀσθενεστέρα. Ἐν πρώτοις λοιπὸν φυλακίζει τὸν ἀνθενωτικὸν χαρτοφύλακα Ἰωάννην Βέκκον, ὅστις εἶχε κατηγορήσει ἐνώπιον τῆς παπικῆς πρεσβείας ὡς αἱρετικοὺς τοὺς Λατίνους. Ἐν συνεχείᾳ προτρέπει τοὺς ἀποδεχθέντας τὰ σχέδιά του λογίους κληρικοὺς Κωνσταντῖνον Μελετιγιώτην καὶ Γεώργιον Μετοχίτην νὰ συντάξουν τόμον εἰς τὸν ὁποῖον πάντα τὰ τῶν Λατίνων θὰ ἐνεφανίζοντο ὡς «ἀκαταιτίατα». Μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ φέρῃ εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν τὸν πατριάρχην Ἰωσὴφ ἀποστέλλει τοῦτον εἰς τὴν σύνοδον, βέβαιος ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ὑπάρξῃ ἀντίλογος, ἀφοῦ ὁ λόγιος Βέκκος εὑρίσκετο εἰς φυλακήν, ἥτις καὶ τὸν ὡδήγησε τελικῶς εἰς τὸ ἀντίθετον στρατόπεδον τῶν ἑνωτικῶν!

Ἡ θεία ὅμως πρόνοια δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγαθὸν πατριάρχην ἄνευ βοηθείας. Κατόπιν συνοδικῆς διασκέψεως τὸ ἔργον τῆς ἀπαντήσεως ἀναλαμβάνει ὁ λόγιος ἱερομόναχος Ἰώβ ὁ Ἰασίτης, ἐκ τῆς μονῆς, τοῦ Ἰασίου τῆς Κων) λεως, ἔχων βοηθόν του τὸν Γεώργιον Παχυμέρην. Ἡ γενομένη ὑπ' αὐτοῦ ἀπάντησις ἱκανοποιήσασα πλήρως πατριάρχην καὶ συνοδικοὺς ἀποστέλλεται εὐθὺς εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἔκπληκτος ἐλάμβανε εἰς τὰς χεῖρας του τὴν ἀναίρεσιν τοῦ νομιζομένου ἀκαθαιρέτου τόμου του! Ἡ ἀπολογία μετὰ ἀπὸ μίαν μικρὰν προθεωρίαν ἀναιρεῖ μίαν πρὸς μίαν ἁπάσας τὰς θέσεις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τόμου, τὸ κείμενον τῶν ὁποίων παραθέτει προηγουμένως ὑπὸ τὸν χαρακτηρισμὸν: Τ (όμος), ἐνῷ ἡ ἀπάντησις χαρακτηρίζεται διὰ τοῦ γράμματος Π (ατριάρχης) ἢ Σ (ύνοδος), ἀντιστοίχως.

Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ πατριαρχικοῦ ἀντιτόμου εἶναι τοσοῦ-

2. Παρὰ Σ. Μπιλάλη, Ὀρθοδοξία καὶ Παπισμός, τόμ. Β', σ. 89.

τον ἰσχυρὰ καὶ πειστικά, ὥστε οὐδεὶς νὰ δύναται νὰ τὰ ἀντιπαρέλθῃ χωρὶς νὰ ἐμφανισθῇ λατινόφρων καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως τῶν ὀρθοδόξων ἐχθρός (3). Χαρακτηριστικὸν τμῆμα τῆς ἀνεκδότου ταύτης ἀπολογίας δημοσιεύομεν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 8 κείμενον τοῦ Β' Μέρους, προτιθέμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν ταύτην ὁλόκληρον μετ' εἰδικῶν σχολίων λίαν προσεχῶς.

Κατωτέρω παραθέτομεν ἐν μεταφράσει ἐκφραστικὴν περίοδον ἐκ τῆς περὶ μνημοσύνου τοῦ πάπα παραγράφου τῆς ἀνωτέρω ἀπολογίας.

«Διότι ἐὰν δώσωμεν εἰς τὸν μέγιστον πάπαν τὰ πρεσβεῖα κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἡμετέρας ἱεραρχίας, δὲν θὰ κατορθώσωμεν διὰ τῆς πράξεώς μας αὐτῆς κατάργησιν τῆς ἀσεβείας, ἀλλ' ἀντιθέτως στηριγμὸν αὐτῆς· οὐχὶ παῦσιν τῆς κακίας, ἀλλ' ἰσχυροτέραν βεβαίωσίν της· οὐχὶ ἀποβολὴν τῆς σηπεδόνος καὶ ἀσθενείας, ἀλλὰ ἀντιθέτως μᾶλλον μονιμοτέραν κατάστασιν εἰς τὸ κακόν, καὶ φθορὰν καὶ θάνατον!

»Διότι ἐὰν τώρα ἐλεγχόμενος ἀπὸ ἡμᾶς, παρακαλούμενος, κατηγορούμενος, ἄλλοτε δι' ὁμιλιῶν, ἄλλοτε δι' ἐπιστολῶν, διὰ μυρίων μεθόδων.... αὐτὸς δὲν δίδει οὐδεμίαν εἰς αὐτὰ σημασίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀποστρέφεται τοῦτα καὶ ἀντιλέγει, καὶ μόνον εἰς τὴν σκέψιν του ἀναπαύεται, πῶς, ὅταν θὰ κυριαρχήσῃ ἡμῶν καὶ ὡς δικα-

---

3. Ὁ πλήρης τίτλος αὐτῆς ἔχει οὕτως:

«Ἀπολογία τοῦ παναγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἰωσὴφ ἐπὶ τοῖς προβληθεῖσι ὑπὲρ τῶν Λατίνων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν θεομεγαλύντων καὶ ἁγίων βασιλέων Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρου, ἐκπονηθεῖσα τῷ ἱερομονάχῳ Ἰώβ, τῷ μαθητῇ τούτου, διὰ τῆς τούτου παρακελεύσεως καὶ δεικνῦσα μὴ δεῖν εἶναι μήτε τῶν πρωτείων ὡς ἀρχιερεῖ τῷ πάπα παραχωρεῖν· μήτε ἔκκλητον τούτῳ διδόναι· μήτε ἀναφέρειν ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις αὐτόν, ἕως ἂν στέργῃ τὰ καινοτομηθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, παρὰ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων παραδόσεις καὶ τὰ θεσπίσματα. Ταῦτα προεβάλλοντό τινες τὰ τρία κεφάλαια καὶ ἀπροκριμάτιστον εἰσηγοῦντο τὴν τούτων δόσιν, κἂν ὅπως ἄρα καὶ ἔχῃ ὁ πάπας, τὸ βασιλικὸν ἀναλαμβάνοντες πρόσωπον, πρὸς οὓς ὁ θεῖος πατριάρχης ἀντικαθιστάμενος καὶ ἀντιπίπτων μετὰ τῆς συμμαχίας τοῦ πνεύματος τοὐναντίον δείκνυσι ἅπαν καὶ ἀνασκευάζει τὰ προβαλλόμενα ἐκ περιουσίας, ὡς ἐν τοῖς κατὰ μέρος παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐντυγχάνειν γνωσθήσεται». Ἐκδίδεται λίαν προσεχῶς μετὰ σχετικῶν σχολίων.

στὴς θὰ καθίση εἰς τὴν πρώτην ἕδραν, τ ὴ ν ὁ π ο ί α ν ἡ μ ε ῖ ς θὰ τ ο ῦ π α ρ α χ ω ρ ή σ ω μ ε ν δ ι ὰ τ ῆ ς ἀ ν α γ ν ω ρ ί σ ε ώ ς τ ο υ, πῶς, ὅταν θὰ ἔχη καταστήση ἡμᾶς ὑποχείριους του,, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦμεν τὸν ἔλεγχόν του, δὲν θὰ ἀνομίση καὶ ἀσεβήση περισσότερον καὶ δὲν θὰ διαπράξη τὰ χειρότερα; Πῶς δὲν θὰ σβύση τότε, διὰ τοῦ ποταμοῦ τῆς ἀσεβείας του, καὶ τὸν τυχὸν ἐναπομείναντα σπιγθῆρα τῆς εὐσεβείας;... Διότι ὁ μνημονεύων τοῦ πάπα ὡς ἀρχιερέως, ἢ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλήτου εἰς αὐτὸν παραχωρῶν, ἢ θεωρῶν τοῦτον πρῶτον μεταξύ τῶν ἀρχιερέων τοῦ Θεοῦ καθίσταται ὑπεύθυνος καὶ ἔνοχος ἀπέναντί του νὰ τηρήση ὅλον τὸν λατινισμόν.

Π α ρ α κ α λ ῶ, φ υ λ α χ θ ῆ τ ε ἐ κ τ ο ῦ μ ι ά σ μ α τ ο ς τ ο ύ τ ο υ τ ῶ ν Ἰ τ α λ ῶ ν· μ ὴ ἀ φ ί σ ω μ ε ν ν ὰ μ ᾶ ς ἐ γ γ ί σ η ὁ μ ο λ υ σ μ ό ς τ ω ν κ α ὶ μ ᾶ ς ἀ π ο σ τ ρ α φ ῇ ο ὕ τ ω ς ὁ Ν υ μ φ ί ο ς τ ῶ ν ψ υ χ ῶ ν μ α ς π ρ ὸ ς α ἰ ω ν ί α ν κ α τ α ι σ χ ύ ν η ν μ α ς...» (φυλλ. 29α καὶ ἑξ.).

Ἀκουέτωσαν ταῦτα οἱ ποικίλοι οἰκουμενισταὶ τῆς σήμερον καὶ ἰδιαιτέρως οἱ ἀναρίθμητοι «συντηρητικοὶ» δορυφόροι των, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀρχηγὸν τὸν Φανάριον παραχωροῦν τὰ τίμια τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὸν αἱρεσιάρχην τῆς Δύσεως πάπαν, ἀποκαλοῦντες αὐτὸν «σεβάσμιον ἀδελφόν» καὶ «πρῶτον ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ», ἀποδεικνύοντες οὕτως ἑαυτοὺς ἐχθροὺς καὶ καταφρονητὰς τῆς τῶν ἁγίων πατέρων ἱερᾶς κληρονομίας! (3α).

* * *

3α. Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι ὑπερβάλλομεν, παραθέτομεν ἐνδεικτικῶς μίαν ἀπὸ τὰς βλασφημίας αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1975 κυκλοφορηθεῖσαν «Ὁμολογία Θυατείρων», τοῦ ἀρχ)που Λονδίνου Ἀθηναγόρου Κοκκινάκη. «Οἱ χριστιανοὶ πιστεύουν ὅτι ἀληθινὴ χειροτονία καὶ Ἱερωσύνη ἔχουν καὶ μεταδίδουν οἱ ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι, οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ Ἐπίσκοποι, οἱ Κοπτοαρμένιοι καὶ Αἰθίοπες ἐπίσκοποι, οἱ Ἀγγλικανοὶ Ἐπίσκοποι»! Καὶ μετ' ὀλίγον: «Δ ι' α ὐ τ ὸ κ α ὶ τ ὰ μ υ σ τ ή ρ ι α τ ῶ ν Ἀ γ γ λ ι κ α ν ῶ ν εἶ ν α ι Μ υ σ τ ή ρ ι α τ ῆ ς Μ ι ᾶ ς Ἁ γ ί α ς Κ α θ ο λ ι κ ῆ ς κ α ὶ Ἀ π ο σ τ ο λ ι κ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς, ὡ ς εἶ ν α ι κ α ὶ τ ὰ Μ υ σ τ ή ρ ι α τ ῶ ν Ρ ω μ α ι ο κ α θ ο λ ι κ ῶ ν»!!!Ισελ.203.

Ἐπιστολὴ καὶ μαρτύρια Ἁγιορειτῶν Πατέρων

Ἐν συνεχείᾳ «τὸ 1273 ὁ Μιχαὴλ ἔστειλε πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους «πρόσταγμα» διὰ τοῦ ὁποίου ἐγνωστοποιεῖ τὴν ἑνωτικὴν πολιτικήν του καὶ ἐκάλει τούτους νὰ ἐκθέσουν τὴν γνώμην των περὶ τοῦ ἱστορικοῦ - δογματικοῦ τόμου, τοῦ καταρτισθέντος εἰς Κωνσταντινούπολιν (4). Προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου τόμου τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποστείλει εἰς τὸν πατριάρχην Ἰωσήφ.

Καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν Ἁγιορειτῶν πατέρων ὑπῆρξε κατηγορηματικῶς σαφής, θεολογική, πλήρης παρρησίας καὶ σθένους. Ἀρνούμενοι οἱανδήποτε ἕνωσιν πρὸς τοὺς «μυριοετεροδιδασκαλοῦντας Ἰταλοὺς καὶ πᾶσαν μικροῦ δεῖν παράδοσιν εὐαγγελικήν, ἀποστολικήν, κανονικὴν καὶ πατερικὴν ἀνατρέποντας» ἐμμένουν

Σημειωτέον ὅτι ὁ πατριάρχης Δημήτριος ἔσπευσεν ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1975 «νὰ συγχαρῇ ἐγκαρδίως» τὸν συγγραφέα τῆς ἀνωτέρω κακοδόξου μελέτης, τὴν ὁποίαν μάλιστα ἐθεώρησε καὶ κατάλληλον «πρὸς θεραπείαν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου» τοῦ Κοκκινάκη καὶ γενικῶς τῶν ὀρθοδόξων κατηχητῶν! Ἂν δὲ προσθέσωμεν ὅτι ὁ ἀνωτέρω κύριος λειτουργεῖ ἐλευθέρως, ὁσάκις ἔλθῃ εἰς Ἑλλάδα, μιμούμενος εἰς τοῦτο τὸν ἐφάμιλλόν του Ἰάκωβον Ἀμερικῆς, αὐτὸ καὶ μόνον εἶναι ἱκανὸν ν' ἀποδείξῃ τὴν ὀρθόδοξον εὐαισθησίαν τῆς ἑλλαδικῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ σιγήσαντος ἄχρι στιγμῆς Μοναχισμοῦ. Ἵνα μὴ ὅμως ἀδικήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι μόνον ὁ ὀρθ. Μητροπολίτης τῆς Ρωσ. Διασπορᾶς Φιλάρετος ἤλεγξε δεόντως δι' ἐγκυκλίου του τὰς ἀνωτέρω βλασφημίας τοῦ κ. Κοκκινάκη (Ὅρα: ORTHODOX WORD, Ἰαν. 76, σ. 6-11), διὸ καὶ ἔσπευσε οὗτος νὰ δηλώσῃ ὅτι «...ἡ ὑπερόριος Ἐκκλησία τῶν Ρώσων ὀρθοδόξων... διὰ τῆς ἀδιαλλαξίας της ἀπέκοψεν ἑαυτὴν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας», ὅπερ ἐδημοσίευσεν πάραυτα τὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ Οἰκ. πατριαρχείου ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ τῆς 1 Σεπτ. 1976. (σ. 6) Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ θλιβερωτέρα κατάληξις. Ποία; Τὸ σχόλιον τοῦ Ἁγιορ. περιοδικοῦ ΑΘΩΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ, τεῦχος Ἰουν. - Αὐγούστ. 1976 (No 39-40, σ. 12), τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πτῶσιν τῶν συλλειτουργησάντων ἐν Μόσχᾳ Ἁγιορειτῶν τὸν παρελθόντα Ἰούλιον, ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Ρ. Διασπορᾶς, θεωρῶν «διαβολὰς» τὰ γραφόμενα κατὰ καιροὺς ὑπ' αὐτῆς περὶ τῶν κατακρίτων ἔργων τῆς Κομμουνιστικῆς Ἱεραρχίας!... Τὰ σχόλια περιττεύουν...

4. Ἰ. Ἀναστασίου, ὁ θρυλούμενος διωγμὸς τῶν Ἁγιορειτῶν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἰωάννου Βέκκου, ἐν «Ἀθωνικὴ Πολιτεία», Θεσσ. 1963, σ. 229.

εἰς τὰ ὑπ' ἀρχῆς παραδοθέντα ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πατέρων. Μεταξὺ τῶν ὡραιοτάτων σελίδων τοῦ ἀνωτέρω κειμένου ἀναφέρονται (ἐν μεταφράσει) καὶ τὰ κάτωθι:

«Διότι ἐὰν τὸ νὰ εἴπῃ κανεὶς ἁπλῶς χαῖρε (εἰς τὸν ἀσεβῆ) τὸν καθιστᾷ ὑπεύθυνον τῶν πονηρῶν ἔργων (τοῦ ἀσεβοῦς), πόσον μᾶλλον δὲν θὰ καταστῇ ὑπεύθυνος ὁ κληρικὸς ποὺ θὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα τοῦ πάπα, καὶ μάλιστα ὅταν τὰ φρικτὰ μυστήρια θὰ εὑρίσκωνται ἐνώπιόν του, ἐπὶ τῆς ἁγίας δηλονότι Τραπέζης, κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θ. Λειτουργίας;

Ἐὰν δὲ ὑπὸ τὰ προκείμενα δῶρα εὑρίσκεται αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστός, ἡ αὐτοαλήθεια, εὔλογον εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ δέχηται τὸ μέγα τοῦτο ψεῦδος, τὸ νὰ συντάττωμεν δηλαδὴ αὐτὸν (πάπαν) ὡς ὀρθόδοξον πατριάρχην μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, καὶ ἐν καιρῷ φρικτῶν μυστηρίων νὰ παίζωμεν ὡς ἐν θεατρικαῖς σκηναῖς, καὶ νὰ ὑποκρινώμεθα τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον; Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀνεχθῇ ταῦτα ὀρθοδόξου ψυχὴ καὶ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀμέσως τῆς κοινωνίας τῶν μνημονευσάντων αὐτὸν (πάπαν) καὶ νὰ μὴ θεωρήσῃ αὐτοὺς διαφθορεῖς τῶν θείων;»

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 κείμενον τοῦ Β' Μέρους δημοσιεύομεν, πλήρη, πρωτοτύπως καὶ ἐν πλησιεστέρᾳ μορφῇ, συγκριτικῶς πρὸς τὰς μέχρι σήμερον ἐμφανισθείσας ἐκδόσεις της, τὴν περιώνυμον ταύτην καὶ τοσοῦτον ἐλέγχουσαν τὸν σύγχρονον Μοναχισμὸν ἐπιστολὴν τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων τοῦ 13ου αἰῶνος.

* * *

Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως οὐδόλως συγκινηθεὶς καὶ ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τῶν Ἁγιορειτῶν μοναχῶν προχωρεῖ ἀδίσταχτος πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν σχεδίων του. Οὕτως τὸ 1274, κατὰ τὴν σύνοδον τῆς Λυῶνος, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀγαθοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, ἀποστέλλει ἀντιπροσωπείαν εἰς αὐτὴν μὲ ἀρχηγὸν τὸν πρώην πατριάρχη Κων)λεως λατινόφρονα Γερμανὸν τὸν Γ', ὅστις μετ' εὐκολίας ἀπεδέχθη τὸ παπικὸν πρωτεῖον, τὸ φιλιόκβε καὶ τὸ καθαρτήριον πῦρ! Πρὸς πληρεστέραν μάλιστα ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του ὁ βασιλεὺς ἀντικατέστησε τὸν πατριάρχην Ἰωσήφ διὰ τοῦ Ἰωάννου Βέκκου, κηρύξαντος ἐπισήμως

τὴν ἕνωσιν τὴν 16ην Ἰαν. 1275! Διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν ὁ Καῖσαρ ἐπενέβαινεν εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ προφανεῖ ζημίᾳ πίστεως καὶ πατρίδος. (4α).

«Παρὰ ταῦτα ἡ ἕνωσις αὕτη οὐδεμίαν ἀπήχησιν εἶχεν εἰς τὸν λαὸν μόνον δὲ οἱ ἱεράρχαι ποὺ τὴν ὑπέγραψαν ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς δεσμευθέντας ἐκ τοῦ ὅρκου των» (5). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βέκκος ἐκλεγείς, ὡς εἴπομεν, πατριάρχης τὴν 26ην Μαΐου 1275 κατέστη διὰ τὸν αὐτοκράτορα «καὶ γλῶττα καὶ χεὶρ καὶ κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου καὶ λέγων καὶ γράφων καὶ δογματίζων· ἔχων συνεργοὺς καὶ συλλήπτορας τοῦ ἀγῶνος τόν τε Μελητινιώτην καὶ τὸν Μετοχίτην...» (6). Ὁ Μιχαὴλ πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν ὀρθοδόξων ἀρχίζει τὰς διαιότητας, δημεύων περιουσίας, ἐξορίζων, τυφλώττων τοὺς ἀντιδρῶντας καὶ τυραννῶν ποικίλως καὶ αὐτοὺς εἰσέτι τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ ἄρχοντας (7).

Διὰ δὲ τὸν Ἰὼβ, τὸν συγγραφέα τοῦ ἀντιτόμου, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ λογίους καὶ ἐπισήμους, οἵτινες δὲν συνεφώνουν πρὸς

4α. Δυστυχῶς μέχρι σήμερον ἡ Ὀρθοδοξία δεινῶς ὑποφέρει ἐξ αἰτίας τῆς ἀνωτέρω καταστρεπτικωτάτης ἀναμίξεως τοῦ Καίσαρος εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸ κακὸν ὅμως θὰ ἦτο ἀνίσχυρον, ἂν δὲν εὕρισκε τοὺς ρασσοφοροῦντας συμμάχους του... Δυστυχῶς οἱ Βησσαρίωνες, Ἀλλάτιοι καὶ Ἰσίδωροι, ὡς καὶ τὰ νεώτερα συστήματα τῶν ἀρχιεπισκόπων «τῶν ἀριστνδην» καὶ «τῶν τάνκς» θὰ ἐλλοχεύουν πάντοτε εἰς τὸν πανίερον χῶρον τῆς Ἐκκλησίας...

5. Ἰ. Ἀναστασίου, μν. ἔργον, σ. 222.

6. P. G. 148, 269B.

7. «Τὸν περίφημον μοναχὸν Γαλακτίωνα τὸν Γαλησιώτην καὶ Λάζαρον τὸν Γορινιάτην ἐξετύφλωσε, τοῦ Μελετίου ἔκοψε τὴν γλῶσσαν, τὸν Μακάριον τὸν Περιστέρην ἀπανθρώπως ἐξώρισε, τοὺς μοναχοὺς τοὺς Κόκκους διαφόροις τιμωρίαις ἐβασάνισε, τοῦ Καλοειδοῦς τὴν κεφαλὴν διὰ κεκαυμένων μεβρανῶν ἐμάδισε, καὶ τὰς ρίνας αὐτοῦ ἀτίμῳ πληγῇ ἐναπέκοψε· τὸν Ρωδεστινὸν Θεόδωρον ἐμαστίγωσε καὶ εἰς τάφον ἀπέκλεισε»...«Καὶ πάντες φυγάδες καὶ μετανάσται γεγόνασι ὅσοι μὴ πεπώκασι τὸ τῆς ἀνατροπῆς θολερὸν τῆς αἱρέσεως ἐκεῖνο πόμα καὶ διηρπάγησαν μὲν οὐσίαν, ἐστενοχωροῦντο τὰ δεσμωτήρια τῷ πλήθει τῶν κατακλείστων καὶ πάντα θορύβου καὶ ταραχῆς ἐπληρώθησαν». Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου τινὸς... περὶ τῆς τῶν Καθολικῶν δυναστείας... Ἐν Ἀθήναις 1892, σ. 107, σημ. 1.

αὐτόν, ἐφευρίσκει δαιμονικὸν τρόπον μαρτυρίου. Διέταξε «ἵνα ἐπιφορτίσωσι τὸν Ἰὼβ προβάτων ἐντέροις, ἅπερ τῆς κόπρου γέμοντα περὶ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ἐτυλίχθησαν καὶ οὕτως ἀνὰ τὴν πόλιν ἅπασαν θριαμβευτικῶς περιφέρωσιν· εἶτα δὲ περιωρίσθη ἐν τῷ φρουρίῳ Καβαίας, κειμένῳ πρὸς τῷ Σαγγάρῃ ποταμῷ τῆς Βιθυνίας» (8), ἔνθα καὶ ἐκοιμήθη ὡς ἔνδοξος καὶ λαμπρὸς ὁσιομάρτυς.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀντιδράσαντας Ἁγιορείτας δὲν συμπεριεφέρθη εὐγενέστερον! Ὁ θεῖος πατήρ Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθείσῃ ἀκολουθίᾳ τῶν Ἁγιορειτῶν πατέρων, ὡς ἑξῆς περιγράφει τὰ λαβόντα χώραν τότε εἰς τὸν ἱερὸν Ἄθωνα. «Τί νὰ εἴπω διὰ τὸν ὁσιομάρτυρα Εὐθύμιον τὸν ἡγούμενον τοῦ Βατοπαιδίου καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ δώδεκα ὁσιομάρτυρας μοναχούς; οἵτινες ἐπειδὴ ἤλεγξαν κατὰ πρόσωπον ὡς αἱρετικούς, τόσον τὸν λατινόφρονα Βασιλέα Μιχαήλ τὸν Παλαιολόγον, ὅσον καὶ τὸν λατινόφρονα Βέκκον τὸν πατριάρχην, ὁ μὲν Εὐθύμιος, δεθεὶς μὲ ἅλυσον, κατεποντίσθη ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ τοῦ Καλαμιτζίου, οἱ δὲ δώδεκα μοναχοὶ ἐκρεμάσθησαν παρ' αὐτῶν ἐν τῷ καλουμένῳ Φουρκοβουνίῳ.

»Πῶς διὰ νὰ σιωπήσω τὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ζῆλον τῶν ὁσιομαρτύρων Ἰβηριτῶν πατέρων; οἵτινες διότι δὲν ἐδέχθησαν τὸν βασιλέα Μιχαήλ τὸν ἀζυμίτην καὶ Ἰωάννην τὸν πατριάρχην, τοὺς λατινόφρονας, οἱ μέν, ἐβάλθησαν εἰς τὸ πλοῖον τῆς μονῆς καὶ εἰς τὸν βυθὸν παρεδόθησαν, οἱ δέ, ὄντες ἐκ τῶν μερῶν τῆς Ἰταλίας, παρ' αὐτοῦ ἐδουλώθησαν οἱ μακάριοι.

»Ἐδῶ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ζωγράφου εὑρίσκομεν καὶ τοὺς εἰκοσιέξ ὁσιομάρτυρας, ἢ παρ' ἄλλοις εἰκοσιτέσσαρας· οἵτινες κλεισθέντες εἰς τὸν πύργον καὶ ἐλέγχοντες ἄνωθεν τοῦ πύργου, τόν τε λατινόφρονα βασιλέα Μιχαήλ, καὶ τὸν πατριάρχην Βέκκον, ὡς κακοδόξους καὶ αἱρετικούς, κατεκαύθησαν ὑπ' αὐτῶν ἐντὸς τοῦ πύργου· καὶ οὕτως ἔλαβον τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον».

»Ἐδῶ (Καρυάς) εὑρίσκομεν καὶ ὁσιομάρτυρας, τὸν πρῶτον τοῦ ἁγίου Ὄρους, καὶ τοὺς κύκλῳ κατοικοῦντας εἰς τὰ κελλία οἵτινες, ἐπειδὴ ἤλεγξαν τοὺς λατινόφρονας Μιχαήλ τὸν βα-

8. Ἀ. Δημητρακοπούλου, Ὀρθόδοξος Ἑλλάς, σ. 57 - 8.

σιλέα καὶ Βέκκον τὸν πατριάρχην, ὁ μὲν πρῶτος ἐκρεμάσθη· οἱ δὲ ἄλλοι, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθησαν» (9).

* * *

Μελέτιος ὁ ὁμολογητής

Ἕτερος μεγάλος ἀντίπαλος τῆς ἐν Λυῶνι ψευδοσυνόδου κατέστη «ὁ Θεοφόρος τῷ ὄντι Χριστοφόρος καὶ Πνευματοφόρος ὁ θαυμαστός, φημί, καὶ μέγας καὶ ὁμολογητὴς Μελέτιος· τοῦ Εὐξείνου πόντου τὸ βλάστημα, τοῦ Γαλησίου Ὄρους τὸ θρέμμα, τοῦ Βυζαντίου τὸ στήριγμα, τῶν ὁσίων τὸ περικλεὲς ἐγκαλλώπισμα, τῶν ὁμολογητῶν τὸ ἀγλάϊσμα, ὁ πολλοῖς θαύμασιν ὑπὸ Θεοῦ δοξασθεὶς καὶ ζῶν ἔτι καὶ μετὰ θάνατον ἅγιος, τῆς Δυτικῆς κακοδοξίας ἡ στηλίτευσις καὶ τῆς ὀρθότητος τῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἡ ψηλαφητὴ καὶ ζῶσα ἀπόδειξις...» (10).

Οὗτος ὁ μακάριος μόλις ἐπληροφορήθη τὰ τοῦ Μιχαὴλ ἀντορθόδοξα ἔργα ἐτράπη εἰς θερμὴν προσευχήν, καθ' ἣν ἐνεφανίσθη αὐτῷ ὁ Κύριος μετ' ἀγγέλων προτρέπων αὐτὸν εἰς τὸν τῆς καλῆς ὁμολογίας ἀγῶνα, «πορεύου», λέγων, «βοηθήσων πολεμουμένῃ τῇ ἀληθείᾳ».

Εὐλογίᾳ τοῦ γέροντός του, ὅστις ἐπείσθη περὶ τούτου διὰ θείου ἐπίσης ὁράματος, καταλαμβάνει τὸ τοῦ Αὐξεντίου βουνὸν εἰσελθὼν εἰς σπήλαιον καὶ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀσκήσεως ἀρξάμενος. Μετ' ὀλίγον ὅμως «ἐπεὶ τὸν λατινισμὸν εἶδε πλατυθέντα», ἐξέρχεται τοῦ σπηλαίου του καὶ τοῦ κηρύγματος ἀρξάμενος προ-

---

9. Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἀκολουθία... τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ Ἄθω διαλαμψάντων, Ἐν Ἑρμουπόλει 1847, σ. 86 ἑξ. Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι τὰ ἀνωτέρω μαρτύρια, συμφώνως πρὸς τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας ποὺ διαθέτομεν ἄχρι στιγμῆς, ἐξετέλεσαν οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαταγῆς τοῦ Μιχαήλ, οὐχὶ δὲ προσωπικῶς ὁ ἴδιος ἢ ὁ Βέκκος. Πλείονα ὅρα εἰς ἡμέτερον: Ἀποκαλυπτήρια μιᾶς ἁγιομάχου Μοναχῆς, σελ. 57 - 60, Ἀθῆναι 1976.

10. Ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ ἁγίου Νικοδήμου εἰς τὴν Ἀλφαβηταλφάβητον τοῦ ὁσίου Μελετίου, «Γρηγόριος Παλαμᾶς» 1921, σ. 577

ἔτρεπε τοὺς ὀρθοδόξους ν' ἀπέχουν πάσῃ δυνάμει «τοῦ νεοφανοῦς τούτου καὶ στρεβλοῦ λόγου· οὕτω γάρ ἐκάλει τὸν λατινισμόν».

Μετὰ δὲ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἑνώσεως (1275) παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν εὐσεβέστατον ἱερομόναχον Γαλακτίωνα ὡς σύμβουλον καὶ συνεργόν, καταλαμβάνει τὴν Κων)λιν. Ἐμφανισθέντες ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ κρατοῦντος, ἐλέγχουν μετὰ πολλῆς παρρησίας τὴν πολιτικήν του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξορισθοῦν εἰς τὴν νῆσον Σκῦρον, εἶτα εἰς Ρώμην πρὸς τὸν ἐκεῖ πάπα, ὅστις ἐνέκλεισε αὐτοὺς ἐπὶ ἑπταετίαν εἰς τὴν φυλακὴν διὰ ν' ἀποσταλοῦν καὶ πάλιν σιδηροδέσμιοι εἰς Σκῦρον.

Πληροφορηθεὶς ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα τὴν ἐμμονήν των εἰς τὸ τῆς ὀρθοδοξίας κήρυγμα, ἀφοῦ διέταξε νὰ μαστιγώσουν αὐτοὺς «ἄχρι πόρρω τῆς ἡμέρας», τὸν μὲν Γαλακτίωνα ρίπτει εἰς τὴν φυλακήν, «τὸν οὐρανόφρονα δὲ Μελέτιον σχοίνοις ἐπὶ μετεώρου τινος ἀνήρτησε δένδρου, τὸ δέ ἀνέθαλε παραχρῆμα, ξηρὸν πρὸ τούτου τυγχάνουν καὶ τοῖς φύλλοις ἐκόμα»!

Φοβηθεὶς ὁ τύραννος διὰ τὸ ἀποβησόμενον, διότι ὁ λαὸς ἐξετίμα τοὺς ἁγίους ὡς «προφήτας Θεοῦ», τοῦ μὲν Γαλακτίωνος ἀφαιρεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ μὴ λειτουργῇ, «Μελετίου δὲ τὴν ἁγίαν ἐκτέμνει γλῶσσαν».

Διαδεχθεὶς τὸν Μιχαὴλ ὁ ὀρθοδοξότατος υἱός του Ἀνδρόνικος, οἱ ἅγιοι ἀπαλλάσσονται τῶν δεσμῶν, «τοῦ μὲν Μελετίου καὶ πάλιν τραγῶς λαλοῦντος (11), τοῦ δὲ Γαλακτίωνος ἱερουργήσαντος καὶ πάλιν τὴν ζωόθυτον θυσίαν» (12).

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Σκύρῳ ἐξορίας του ὁ θεῖος Μελέτιος συγγράφει ἀπὸ μνήμης ἑ π τ ὰ λ ό γ ο υ ς πλήρεις πνεύματος, σοφίας καὶ ὀρθοδόξου πνοῆς, ἐξ ὧν ὁ τέταρτος, ὁ ἐπιγραφόμενος Ἀ λ φ α β η τ α λ φ ά β η τ ο ς, ἢ Παράδεισος,

---

11. Τὴν ἱερὰν καὶ θεολόγον ὁ ἀοίδιμος ἐκτμηθεὶς παρ' ἐκείνου γλῶσσαν, ξένως ἐλάλει μετὰ τὴν ἐκτομήν, θεολόγων τὴν ὑπερούσιον Τριάδα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στρογγύλως κηρύττων ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι. Τί τῶν θαυμασίων τούτων ἀποδεικτικώτερον γένοιτ' ἄν; ἢ τί τῆς θείας ψήφου ταύτης ἀριδηλότερον; δι' ἧς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀμέσως ἐπεψηφίσατο ἄνωθεν, τὰ μὲν τῶν Γραικῶν ἵστασθαι μετὰ τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ τῶν Λατίνων μετὰ τῆς ψευδολογίας; (Αὐτ. σελ. 582).

12. Αὐτόθι, σ. 621.

ἀποτελεῖ ἓν τῶν πνευματικωτέρων ἔργων τῆς ἀσκητικῆς φιλολογίας (13). Σημειωτέον ὅτι τοὺς λόγους του ἅπαντας συνέγραψε εἰς δεκαπενταστυλλάβους στίχους πολιτικούς ἀνομοιοκαταλήκτους, χάριν μαθητοῦ τινος αὐτοῦ λίαν προσφιλοῦς, ὡς ὁ ἴδιος ἐπιχαρίτως ἀναφέρει εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ περιωνύμου ἔργου του.

«Οὐδὲν γάρ ὅπερ ἔμαθον ποσῶς ὑπεστηλάμην,
ὧν εἶδον, ὧν ἐκ τῆς Γραφῆς ἀκούσας ἐδιδάχθην,
ὃ μὴ τρανῶς ὑπέδειξα καθάπερ ἐνεχώρει,
ἤδ' ἐπληρώθησαν ἐξ οὗ πάσης γραφῆς ξενοῦμαι·
τῆς ἐκταθείσης μοι μακράν· ἐξ γάρ ἰδοὺ μοι χρόνοι
ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου μοι τῆς ἐξορίας ταύτης·
ἃ γοῦν εἰς μνήμην ἔσωζον, ἅπερ εἰς νοῦν κατεῖχον,
ἅπαντα παρεδήλωσα τῇ σῇ θεοφιλίᾳ» (κφ: περὶ σιωπῆς) (14)

Ἐκ τοῦ τρίτου λόγου αὐτοῦ ἐπιγραφομένου κ α τ ὰ λ α τ ί ν ω ν ἢ Ἰ τ α λ ῶ ν, δημοσιεύομεν εἰς τὸ Β' Μέρος τοῦ παρόντος (No 10) τὴν ὀγδόην ὑπόθεσιν ἔχουσα τίτλον: «Ὅτι αἱρετικοί εἰσιν οἱ λατίνοι καὶ οἱ συγκοινωνοῦντες αὐτοῖς ἀπόλλυνται», τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ὁποίας θερμῶς συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας. Τ ὸ κ ε ί μ ε ν ο ν δ η μ ο σ ι ε ύ ε τ α ι δ ι ὰ π ρ ώ τ η ν φ ο ρ ά ν .

Ἕτεροι ἐπιφανεῖς μοναχοὶ ἀντιδράσαντες εἰς τὴν ἑνωτικὴν πολιτικὴν τοῦ Μιχαὴλ ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς: Ἡ σ α ΐ α ς, ὁ ἐκ τῆς Σκήτης τοῦ Μαγουλᾶ (15), Ν ι κ η φ ό ρ ο ς ὁ Ἰτα-

---

13. Τύποις ἐκυκλοφόρησεν ἐν ἔτει 1928 εἰς λίαν ὅμως πλημμελῆ ἔκδοσιν. Εὐελπιστοῦμεν ὅτι εὐχαῖς τοῦ ἁγίου θ' ἀξιωθῶμεν νὰ ἐπανεκδώσωμεν ταύτην προσεχῶς πληρεστέραν μετὰ τῶν ἀνεκδότων προλεγομένων, ἐπιλεγομένων αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ βίου τοῦ ὁμολογητοῦ συγγραφέως της. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνωτέρω συγγραφὴ ἀποτελεῖ οὐ μόνον τὴν γλαφυρὰν καὶ ἐπιτυχῆ περίληψιν Φιλοκαλίας τε καὶ Εὐεργετινοῦ, ἀλλὰ εἰς πλεῖστα κεφάλαια καὶ συμπλήρωσιν τούτων, πάντατε εἰς φράσιν ἔμμετρον καὶ πνευματικωτάτην. Γραφεῖσα ἐντὸς κελλίου φυλακῆς διὰ χειρὸς μεγάλου ὁμολογητοῦ τῆς πίστεως, ἀποτελεῖ ἀληθὲς ἐκμαγεῖον τῆς ἡρωικῆς καὶ ἁγίας ψυχῆς τοῦ συγγραφέως της, ὅστις τὸν ἄριστον συνδυασμὸν δόγματος καὶ ἤθους ποὺ ἐπέτυχε εἰς τὸν βίον του ἀπετύπωσε ἄριστα εἰς τὰς σελίδας τοῦ περιωνύμου ἔργου του.

14. Κώδιξ 623 (ΙΘ' αἰῶ.) τῆς Ἰ. Μ. Διονυσίου.

15. «Ἀλλ' ἡ σκήτη αὕτη (τοῦ Μαγουλᾶ) ἐγένετο περιώνυμος κατὰ

λὸς (16), Ἀθανάσιος ὁ ἐξ Ἀνδριανουπόλεως (17) καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου Ἰωσήφ (18) καὶ Νικόλαος (19).

τὰς Ἡσυχαστικὰς ἔριδας, ὧν ὑπῆρξε τὸ κέντρον. Ἐνταῦθα ἠσκήτευεν ὁ κλεινὸς ἐκεῖνος Ἡσαΐας, ὁ ἐρρωμένος ἀντιταχθεὶς κατὰ τοῦ Λατινόφρονος πατριάρχου Βέκκου καὶ ὡς ὁμολογητὴς θεωρούμενος, εἰς ὃν προσεκολλήθη ἐλθὼν καὶ ὁ Γρηγόριος Σιναΐτης». Εὐλογίου Κουρίλα Λαυριώτου, Ἱστορία τοῦ Ἀσκητισμοῦ, Α, σ. 115, σημ. 1.

16. «...Νικηφόρου τοῦ τὴν καλὴν ὁμολογίαν ὁμολογήσαντος καὶ δι' αὐτὴν ὑπερορίᾳ κατακριθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλεύσαντος πρώτου Παλαιολόγου καὶ τὰ τῶν Λατίνων φρονήσαντος· Νικηφόρου τοῦ ἐξ Ἰταλῶν μὲν ἕλκοντος τὸ γένος, καταγνόντος δὲ τῆς ἐκείνων κακοδοξίας καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξῳ προσχωρήσαντος Ἐκκλησίᾳ, ὃς μετὰ τῶν πατρίων ἀρνεῖται καὶ τὰ πατρῷα καὶ τὴν ἡμεδαπὴν τῆς σφετέρας φιλτέραν ἡγεῖται διὰ τὸν παρ' ἡμῖν ὀρθοτομοῦντα λόγον τῆς ἀληθείας, κἂν ταύτῃ γενόμενος, βίον μὲν αἱρεῖται τὸν ἀκριβέστερον, δηλαδὴ τὸν μονήρη, τόπον δὲ πρὸς κατοικίαν τὸν τῆς ἁγιωσύνης ἐπώνυμον — Ἄθως οὗτός ἐστιν, ἡ τῆς ἀρετῆς ἑστία —, ἐνδιαιτᾶσθαι προθυμηθείς» (Ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἡσυχαζόντων, II, 2, 2).

17. «Οὗτος ἐμόνασεν εἰς Θεσσαλονίκην, Ἄθωνα, Ἱεροσόλυμα. Λάτρον, Αὐξέντιον, πάλιν εἰς Ἄθωνα καὶ εἰς Γάνον. Ἡ ἀντίθεσίς του πρὸς τὴν φιλενωτικὴν πολιτικὴν ἐπέσυρε διώξεις εἰς βάρος του, ἀλλὰ τέλος ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον» Γρ. Παλαμᾶ, Συγγράμματα Ι, σ. 330 - 1.

18. «Ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴν Εὔριπον... ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Λατίνων, πολλοὺς δὲν ἐξέβαλεν ἀπὸ τὴν δυτικὴν κακοδοξίαν ὁδηγήσας εἰς τὸ φῶς τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅσον οὐδεὶς λόγιος» Σ.Β., Ἀπριλίου, σ. 150.

19. «Ὁ ἀββᾶς Νικόλαος...κατήγετο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, πάνυ γηραλέος, διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Η', ξυρισθεὶς τὸν πώγωνα καὶ θεατρισθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν» (αὐτόθι). Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀξία μνείας τυγχάνει ἡ ὀρθοδοξοτάτη ἀντίδρασις τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Νικηφόρου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου τῆς Θεσσαλίας, οἵτινες ἠρνήθησαν μετὰ παρρησίας νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς ἑνωτικὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου τῶν Βλαχερνῶν (1277). Οὕτω «τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1277 ἐγένετο σύνοδος εἰς Νέας Πάτρας εἰς ἣν ἔλαβον μέρος ὀκτὼ ἐπίσκοποι, πολλοὶ ἡγούμενοι καὶ ἑκατὸν μοναχοί, οἱ πλεῖστοι πρόσφυγες ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν χωρῶν, καὶ ἀπεκήρυξαν τὴν ἕνωσιν, ἀναθεματίσαντες τὸν πάπαν, τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν πατριάρχην ὡς ἐχθροὺς τῆς Ὀρθοδοξίας»! Ἰ. Ἀναστασίου, μνημ. ἔργ. σ. 224.

Οὕτω διὰ τῆς μέχρι θανάτου ἀντιδράσεως τῶν ὁσίων πατέρων ἐπετεύχθη ἡ ὁλοσχερὴς ματαίωσις τῶν ἑνωτικῶν σχεδίων πάπα καὶ λατινοφρόνων, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς ψευδοσυνόδου τῆς Λυῶνος ἠθέλησαν νὰ περιβάλλουν μὲ συνοδικὸν κῦρος. Ἡ μνήμη τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, Ἰὼβ τοῦ Ἰασίτου, Μελετίου, Γαλακτίωνος καὶ πάντων τῶν συναθλησάντων αὐτοῖς ἑνωνύμων καὶ ἀνωνύμων ὁμολογητῶν, ἔστω αἰωνία!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

ΑΙ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΑΙ ΕΡΙΔΕΣ

Μετὰ τὸ ἐπαίσχυντον τέλος τοῦ φιλοπαπικοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ Παλαιολόγου καὶ τὴν εἰρήνευσιν ἐπ' ὀλίγον Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας, ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία θ' ἀπειληθῇ καὶ πάλιν δεινῶς καὶ ὑπούλως ἐξ ἑνὸς νόθου τέκνου αὐτῆς, τοῦ οὐνίτου ἕλληνος Μοναχοῦ Βαρλαάμ ἐκ Καλαβρίας τῆς Ν. Ἰταλίας.

Ἐμφανισθεὶς τὸ πρῶτον ἐν Βυζαντίῳ τὸ 1326 ἐν σχήματι Μοναχοῦ καὶ πλήρης δῆθεν ἀντιλατινικῶν φρονημάτων, ἀπεδείχθη μετ' ὀλίγον ὑβριστὴς τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως καὶ τοῦ ἀκμάζοντος τότε ἡσυχασμοῦ δεινός πολέμιος. Ἐμπεποτισμένος μέχρι μυελοῦ ὀστέων μὲ τὰ διδάγματα τῆς Ἀριστοτελικῆς καὶ Πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἦτο τὸ πλέον ἀκατάλληλον ὄργανον πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἄνωθεν σοφίας καὶ χάριτος. Ἡ λίαν φυσιοκρατικὴ καὶ πεφυσιωμένη διδασκαλία του ἀπεδεικνύετο ὄντως «ψυχική», «δαιμονιώδης» καὶ ὀρθολογιστική, ὁποία τοῦ ἐκ κοιλίας λαλήσαντος καὶ χοὸς Θωμᾶ τοῦ Ἀκυνάτου, τοῦ ἄχρι σήμερον καυχήματος τῆς πεπτωκυίας λατινικῆς θεολογίας! (1).

Παρὰ τὰς ἐπισήμους φιλίας τὰς ὁποίας κατώρθωσε ἐντὸς ὀλίγου σχετικῶς διαστήματος ν' ἀποκτήσῃ ἐν Κων)λει, ἀγαπηθεὶς καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰσέτι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' (1328 - 1341), τελικῶς λόγῳ τῆς ὑπερηφάνου διαθέσεως καὶ στάσεώς του ἀπέναντι τῶν βυζαντινῶν λογίων, καὶ τῆς ταπεινώσεως ἣν ὑπέστη κατὰ μίαν δημοσίαν ἀναμέτρησιν ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Γρηγορᾶ, ἀναχωρεῖ εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἱδρύει ἰδίαν σχολήν. Κα-

1. «Ἡ Θωμιστικὴ θεολογία κατὰ κυριολεξίαν, ἀποτελεῖ ἀνομοιογενὲς ἄθροισμα Χριστιανισμοῦ, Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας καὶ πασῶν τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Θωμᾶ παπικῶν αἱρέσεων, δηλαδὴ ἀποτελεῖ οὐσιαστικὴν ἄρνησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ». Σ. Μπιλάλη, Ἡ αἵρεσις τοῦ Filioque Α' σ. 254.

τὰ τὰς ἐν αὐτῇ διαλέξεις του ἐμφανίζει συνεχῶς πλανωμένους καὶ ψευδομένους τοὺς ἡσυχαστάς, προκαλῶν αὐτοὺς εἰς δημοσίαν συζήτησιν πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων του.

Ὁ θεῖος Γρηγόριος ἔχει ἤδη συλλάβει τὸν Βαρλαάμ σφαλλόμενον εἰς τὴν περὶ ἁγίας Τριάδος διδασκαλίαν του (filioque), ἀναγκασθεὶς νὰ συντάξῃ τοὺς δύο ἀποδεικτικοὺς περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος λόγους του, ὡς καὶ τὰς «Ἀντεπιγραφάς» εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Βέκκου, ὁ ὁποῖος ὡς εἴδομεν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, ἠκολούθησε ἄχρι τέλους τοῦ βίου του τὴν περὶ φιλιόκβε πεπλανημένην λατινικὴν διδασκαλίαν.

Εὑρισκόμεθα ἤδη εἰς τὸ ἔτος 1337 καὶ ὁ ἱερὸς πατὴρ ἡσυχάζει εἰς τὸ ἡσυχαστήριον τοῦ ἁγίου Σάββα τῆς Μ. Λαύρας, ἐνῷ ὁ Βαρλαάμ εἰς Θεσσαλονίκην συνεχίζει τὴν ἀνίερον αὐτοῦ ἐκστρατείαν κατὰ τῆς ἡσυχαστικῆς παραδόσεως.

Οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἡσυχασταὶ μὴ δυνάμενοι νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν εἰς δημοσίαν συζήτησιν, γράφουν εἰς τὸν φίλον των Γρηγόριον ζητοῦντες τὴν ἐνίσχυσίν του. Λαβὼν οὗτος τὴν ἐπιστολὴν των «πείθεται τοῖς τῶν ὁμοψύχων λόγοις, καιρὸν εἶναι κρίνας καὶ ἡσυχίας καὶ πολέμου».

Ἀφιχθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην ἀρχὰς τοῦ 1338 προσεπάθησε τὸ πρῶτον δι' εἰρηνευτικῶν μέσων νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν φιλόσοφον εἰς τὴν τῆς σωφροσύνης ὁδὸν καὶ νὰ παύσῃ τὰς διαβολάς του, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ οὐδέν. Κατόπιν τούτου ἀναγκάζεται ν' ἀρχίσῃ τὴν δημοσίαν πλέον ἀναίρεσιν τῶν βλασφημιῶν τοῦ Καλαβροῦ μοναχοῦ συγγράφων τὸ ὡραιότερον τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων», εἰς τὸ ὁποῖον ἀναιρεῖ μετὰ περισσῆς χάριτος ἁπάσας τὰς βλασφημίας καὶ κατηγορίας τοῦ ἐπήλυδος μοναχοῦ.

***

Αἱ αἱρέσεις τοῦ Βαρλαάμ

Α' Κεντρικὴ κακόδοξος θέσις τοῦ Βαρλαάμ, μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ μᾶλλον ἡ χειρίστη πασῶν, ἦτο ἡ ἀπόρριψις ὑπ' αὐτοῦ τῆς διακρίσεως μεταξὺ οὐσίας καὶ ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, δεχόμε-

νος τὰς θείας ἐνεργείας ἐξ ἀνάγκης ὡς «κτιστὰ σύμβολα», τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύπτοντο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀξίους ἐκ τῶν εὐσεβῶν. Διότι ἰσχυρίζετο, «ὁ ἐν λατίνοις φὺς καὶ τραφεὶς φιλόσοφος», πῶς ἦτο δυνατὸν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἴδουν τὸ φῶς τῆς μεταμορφώσεως, ἐὰν ἦτο ἄκτιστον, ὡς ὑπεστήριζον οἱ ἡσυχασταί, καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ βλέπουν οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἄθω τὴν ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον δόξαν τῆς θείας οὐσίας κατὰ τὴν προσευχήν των, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει αὕτη πάντῃ ἀπλησίαστος καὶ ἀπερινόητος;

Ἡ ἀπάντησις ἐκ μέρους τοῦ ἁγιορείτου ἡσυχαστοῦ ἦτο ἀποστομωτική. Ἁπλούστατα, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου ὡς καὶ τῶν μοναχῶν, μετεσκευάζοντο καταλλήλως πρὸς ὅρασιν τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὡς διαλαμβάνει ὁ «Ἁγιορειτικὸς Τόμος: «μεταμορφοῦται τοίνυν (ὁ Χριστός) οὐχ ὃ οὐκ ἦν προσλαβόμενος οὐδὲ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς ἐκφαινόμενος, διανοίγων τούτων τὰ ὄμματα καὶ ἐκ τυφλῶν ἐργαζόμενους βλέποντας» (2).

Ὁ οὐνίτης ὅμως μοναχὸς συνεχίζων ἠρώτα: «Ἐὰν ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ καθίσταται μεθεκτὸς ὑπ' αὐτῶν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παραμένῃ συγχρόνως ἀπρόσιτος καὶ ὑπερβατικός;» (3). Ἡ ἀπάντησις εἶναι, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ ὑπέρκειται πασῶν τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ. Κατὰ συνέπειαν πᾶσα ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι «ὑφειμένη» ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπερκειμένην οὐσίαν αὐτοῦ. Οὕτως ἡ οὐσία θὰ παραμείνῃ πάντοτε ἀπρόσιτος, ἐνῷ

2. «Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεταμορφώσεως, ὁπότε ἡ ἄκτιστος χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν εἶχεν ἀκόμη μεταδοθῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐφώτιζε τοὺς τρεῖς μαθητὰς ἔξωθεν διὰ μέσου τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν· ἀκολούθως ὅμως ἑνουμένη αὕτη μετὰ τῶν πιστῶν διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας ἐνοικεῖ ἐντὸς τοῦ σώματός των καὶ φωτίζει ἔνδοθεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς. Κατὰ τὴν μυστικὴν λοιπὸν ἐμπειρίαν τῶν ἡσυχαστῶν ὁ Παλαμᾶς δὲν ὁμιλεῖ περὶ μετασκευῆς τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ περὶ ἐνδυναμώσεως τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῆς Θείας χάριτος» (Γ. Μαντζαρίδου, Ἡ περὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Θεσσ. 1967, σ. 100). Καὶ διὰ νὰ καταλήξωμεν μὲ τοὺς λόγους τοῦ θείου πατρός. «Οὐ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οἱ τῆς ψυχῆς τὴν ὁρῶσαν ταῦτα δύναμιν τοῦ πνεύματος λαμβάνουσιν· διὰ ταῦτα νοερὰν αὐτὴν καλοῦμεν, ὑπὲρ νοερὰν οὖσαν». Ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἡσυχαζόντων, Ι. 1, 33.

3. Γ. Μαντζαρίδου, μνημ. ἔργ. σ 63.

ἡ ἄκτιστος ἐνέργεια μεθεκτή. Ἡ ἀνωτέρω ἐπιτυχὴς διάκρισις τοῦ θείου Γρηγορίου ἔγινε αἰτία νὰ κατηγορηθῇ οὗτος ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του ὡς «διθεΐτης», πρᾶγμα οὐδόλως ὑποστηριχθὲν ὑπ' αὐτοῦ (4). Ἀντιθέτως μάλιστα ὁ θεολόγος τῆς θεοπτίας ἰσχυρίζετο, ὅτι αὐτοὶ γίνονται διδάσκαλοι διθεΐας, ὡς διακρίνοντες ἄκτιστον θεότητα καὶ κτιστὰς ἐνεργείας. Καὶ προσέθετεν. «Μὴ συνορῶν ὁ τάλας (ὁ Βαρλαάμ) ὡς εἴπερ εἴη τὸ θεῖον φῶς κτίσμα καὶ πᾶσα θεία ἐνεργεία, ἢ τῆς θείας διενήχομεν οὐσίας, καθά φησιν αὐτὸς, οὕτω μᾶλλον ἀδύνατον εἶναι θεότητα. Οὐδεμία γάρ ἔσται ἄκτιστος θεότης· κτιστὴ γάρ ἔστι καὶ ἡ φύσις ἧς ἡ ἐνέργεια κτιστή. Οὐδεμία γάρ ἔσται ἄκτιστος. Ἀλλ' οὐδὲ δυνατόν συνελθεῖν εἰς μίαν θεότητα τὸ ἄκτιστον καὶ τὰ κτιστά» (5).

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ὁ ἱερὸς ἡσυχαστὴς τοῦ Ἄθωνος ἀπεκάλυπτε τοὺς πικροτάτους καρποὺς τοῦ ἀκράτου ὀρθολογισμοῦ, ἄριστος μαθητὴς τοῦ ὁποίου ἀπεδείχθη ὁ Βαρλαάμ καὶ συνεχίζῃ νὰ διατελῇ μέχρι σήμερον ὁ αἱρετικὸς παπισμός (6). Ἡ ἀπόρριψις ὑπὸ τῆς δύσεως τῆς ἀνωτέρω διακρίσεως μεταξὺ οὐσίας καὶ θείων ἐνεργειῶν ἀποτελεῖ μίαν εἰσέτι ἀπόδειξιν τῆς πτωχείας καὶ γυμνότητος αὐτῆς εἰς πνευματικὰς ἐμπειρίας, ἐλλείψει τῆς παρουσίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν στιγμὴν ὅπου ἡ ὀρθόδοξος καρδία θὰ γνωρίζῃ πάντα ταῦτα ὡς φυσικὰ καὶ δυνατά (7).

---

4. Ἔνθ. ἀνωτ. σ. 108.

5. Πρὸς Ἀκίνδυνον ἐπιστολὴ Γ', 6, 7.

6. Παράδοσίς ἐστιν ἀρχαία καὶ ἀποστολική, φεύγειν τὴν ἐκ τῶν συλλογισμῶν συμμαχίαν ἐν τοῖς περὶ Θεοῦ λόγοις, ἀσθενῆ τε οὖσαν καὶ εἰς ψεῦδος φέρουσαν καὶ μηδὲν ἕτερον ἢ λύειν ἐπιχειροῦσαν τὴν ἰσχὺν τοῦ σταυροῦ. Ἔπειτα δὲ καὶ εἰ συλλογισμοῖς τὰ τῆς πίστεως ἐπιτρέψομεν, οἴχεται μὲν ἡ πίστις ἡμῶν, οἴχονται δὲ οἱ ἐπὶ τῇ πίστει στέφανοι καὶ οὐκέτι Θεῷ, ἀλλ' ἀνθρώποις πιστεύσομεν... ἐὰν πιστεύσω καλῶς, ἀνυψοῦμαι εἰς οὐρανόν· ἐὰν ζητήσω περιέργως καταφέρομαι εἰς βυθόν...ἡμεῖς οὖν τ η ρ ε ῖ ν τὴν πίστιν, οὐ ζητεῖν μεμαθήκαμεν· ἡμεῖς τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτι, οὐδὲν τῶν τῆς πίστεως ἀπολέσαντες, οὐδὲν ζητοῦμεν, ὅτι ἡ ζήτησις τῆς πίστεως ἀναιρετική· ὁ πιστεύων οὐ ζητεῖ, ὁ ζητῶν οὐ πιστεύει..» (Ἰ. Βρυέννιος, παρὰ Σ. Μπιλάλη μνημ. ἔργον, Β', 101).

7. «Εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ζῶμεν, ἐφθάσαμεν γενικῶς σχεδὸν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν χλιαρότητος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς μίαν τοιαύτην ἀναι-

Β' Ἡ ἑτέρα αἱρετικὴ θέσις τοῦ Βαρλαάμ ἀνεφέρετο εἰς τὸ θέμα τῆς γνώσεως. Ἡ ἔξω παιδία, ἔλεγε, κατὰ κόρον λαμβανομένη εἶναι δυνατὸν νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ «κατ' εἰκόνα». Τοῦτο ἰσχυρίζετο ὅτι κατορθοῦται διὰ τῆς ἐξορίας ἐκ τῆς ψυχῆς τῆς κακίας, ἡ ὁποία γεννᾶται ἐκ τῆς ἀγνοίας, διὸ καὶ πρέπει πάσῃ σπουδῇ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν θύραθεν γνῶσιν, ἥτις ταυτίζεται μετὰ τῆς θείας.

Τὰ ἀνωτέρω συνιστοῦν τρομερὰν αἵρεσιν ὁδηγοῦσαν εἰς τὸ ἄθλιον ἀλάθητον τῶν παπικῶν καὶ τὸν Οὐμανισμὸν τῆς δύσεως, μὲ κατάληξιν τὸν ἄθεον (Ἀρειανικόν) προτεσταντισμόν (8). Διότι τὸ βασικὸν λάθος τῶν Ἀρειανῶν εἶναι, τὸ ὅτι ἑρμηνεύουν τὴν ἁγίαν Γραφὴν «κατὰ τὸν ἴδιο νοῦν», διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐννοοῦν

σθησαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίαν, ὥστε ἀληθῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀπεμακρύνθημεν καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἐκ τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς ζωῆς. Χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς φαίνονται εἰς ἡμᾶς ξένα... Ὡρισμένοι λέγουν· τὰ χωρία ταῦτα εἶναι ἀκατανόητα· δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδουν τὸν Θεὸν δι' ἑνὸς τόσον συγκεκριμένου τρόπου; Ἐν τούτοις οὐδὲν τὸ ἀκατανόητον ὑπάρχει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς μορφώσεως, τῶν «φώτων», εἰσήλθομεν εἰς τοιοῦτον σκότος ἀμαθείας, ὥστε σήμερον εὑρίσκομεν ἀκατανόητον, πᾶν ὅ,τι οἱ πολλοὶ ἐγνώριζον καλῶς, ὥστε νὰ δύνανται νὰ συνομιλοῦν μεταξὺ των περὶ φανερώσεων τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς περὶ πραγμάτων γνωστῶν εἰς πάντας καὶ οὐδόλως ξένων». V. Lossky Ἡ μυστικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Θεσσ. 1964, σ. 274 - 5.

8. «Ὁ Προτεσταντισμὸς διὰ πολλῶν ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων του ἔχει ἐν πολλοῖς ὑπερβῇ εἰς ἀρειανισμὸν καὶ αὐτὸν τὸν Ἄρειον. Οἱ διάφοροι Σωκῖνοι καὶ Σλαγερμάχεροι εἶναι ἰσχυροὶ συναγωνισταὶ τοῦ Ἀρείου εἰς τὸ νὰ ἐκ-σαρκώνουν τὸν σαρκωθέντα Θεόν. Ὁ δὲ παπισμὸς μὲ τὴν ἠθικὴν εἶναι κατὰ πολὺ ἀρειανός· αἰσθάνεται ἆρά γε ποία μεταφυσικὴ ἵσταται ὄπισθεν αὐτῆς τῆς φοβερᾶς ἠθικῆς του; Ὅλα αὐτὰ μαζὶ κατώρθωσαν νὰ δηλητηριάσουν μὲ τὸν χυδαῖον ἀρειανισμὸν τὰς μεγάλας μάζας τῆς Εὐρώπης. Ποῖος δὲν γνωρίζει τὸν χυδαῖον ἀρειανισμὸν τῶν διανοουμένων μας; Οἱ πολλοὶ διανοούμενοί μας συχνὰ λέγουν: «Ὁ Χριστὸς εἶναι ἕνας μεγάλος ἄνθρωπος, ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ὄχι ὁ Θεός... Εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὁδηγεῖ ἡ πίστις, ὁ δὲ νοῦς ὁδηγεῖται· ἡ γνῶσις εἶναι καρπὸς τῆς πίστεως τῆς δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης καὶ ἐν ἐλπίδι ἐργαζομένης». Ἰ. Πόποβιτς, Ἄνθρωπος καὶ θεάνθρωπος, Ἀθῆναι 1969, σ. 141 - 2.

αὐτήν, διότι διὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὰ τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ νοῦν Χριστοῦ» (9).

Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἁγιορείτου ἡσυχαστοῦ κονιορτοποιεῖ κυριολεκτικῶς τὰς ἀνωτέρω αἱρετικὰς πλινθοποιίας τοῦ Βαρλαάμ. Ἐὰν ἡ γνῶσις τῆς ἔξω παιδείας, γράφει, ἦτο ἱκανὴ νὰ θεώσῃ τὸν ἄνθρωπον, τότε ἔπρεπε οἱ πρὸ Χριστοῦ φιλόσοφοι νὰ ἦσαν οἱ πλέον ἐνάρετοι τῶν ἀνθρώπων, ὅπερ οὐδόλως συνέβη (10). Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸν ν' ἁγιάζεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ν' ἀποβάλλῃ τὴν ἐκ τῆς ψυχῆς του κακίαν διὰ τῆς μαθήσεως, ὅταν αὐτὴ αὕτη ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται νὰ τὸ κατορθώσῃ, ἐὰν ὁ ἀκροατής της δὲν φέρῃ εἰς πράξιν τὰ θεῖα ῥήματα κατὰ τὸ γραφικόν: «Οὐ γάρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται»; (Ρωμ: β' 13) (11). Ἀντιθέτως μάλιστα, συνεχίζει ὁ θεῖος πατήρ, «ἡ γνῶσις φυσιοῖ», δηλαδὴ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν «κολοφῶνα τῆς κακίας», τὴν ὑπερηφά-

---

9. Αὐτ. σ. 137.

10. «Ἡ γὰρ πρὸς τὸ θεῖον ἀφομοίωσίς τε καὶ ἕνωσις, ὡς τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, ταῖς τῶν σεβασμιωτάτων ἐντολῶν ἀγαπήσεσι καὶ ἱερουργίαις μόνως τελεῖται. Εἰ δ' οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος οὗτος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἔξω παιδείας τὸ κατ' εἰκόνα τὸν ἄνθρωπον εὑρεῖν καὶ ἰδεῖν ἐστιν, ὡς τοὺς χαρακτῆρας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταρρυθμιζούσης καὶ τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας ἐξαιρούσης τῆς ψυχῆς, οἱ καθ' ἕλληνας σοφοὶ θεοειδέστεροι ἂν εἶεν καὶ θεοπτικώτεροι τῶν πρὸ τοῦ νόμου πατέρων καὶ τῶν ἐν τῷ νόμῳ προφητευσάντων, ὧν οἱ πλείους ἐξ ἀγροικικοῦ βίου πρὸς ταύτην τὴν ἀξίαν ἐκλήθησαν. Ἰωάννης δέ, ἡ τῶν προφητῶν ὑστάτη κορωνίς, οὐκ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἐπ' ἐρημίας διετέλει τὸν βίον ἀνύων; Οὐ τοίνυν πρὸς αὐτὸν ἀρχέτυπον ἀφορῶσιν ἕκαστος ὅπως ἔχει δυνάμεως τῶν ἀποταττομένων τῷ κόσμῳ; Παντί που δῆλον. Ποῦ τοίνυν ἐν ἐρημίᾳ διδασκαλεῖα τῆς ματαίας, ὡς δ' αὐτοὶ λέγουσι σωτηρίου φιλοσοφίας; Ποῦ πολύπτυχοι βίβλοι καὶ οἱ ταύταις διὰ βίου προστετηκότες καὶ τοὺς ἄλλους πείθοντες; Ποῦ δὲ τῶν βίβλων τούτων ὑποθῆκαι βίων τοιούτων ἐρημικῶν τε καὶ παρθενικῶν καὶ ἀγὼν ἀνάγραπτος, πρὸς μίμησιν ἐπαίρων τοὺς ἐντυγχάνοντας;» Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων, Ι, 1, 4.

11. «Πῶς δὲ καὶ ἡ παρὰ τῆς ἔξω σοφίας γνῶσις κακίαν πᾶσαν ὡς ἐξ ἀγνοίας τικτομένην ἐξορίζει τῆς ψυχῆς, μηδ' αὐτῆς τῆς ἀπὸ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας γνώσεως μόνης ποιῆσαι τοῦτο δυναμένης; Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου σωθήσονται, φησὶν ὁ Παῦλος, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ αὐτοῦ, τὸν δὲ γνόντα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ποιήσαντα δαρήσεσθαί φησιν ὁ Κύριος πολλὰ καὶ τοῦ μὴ εἰδότος πλέον. Ὁρᾷς ὡς οὐδένα

γειαν καὶ τὸν τύφον (12). Καὶ κατέληγεν διὰ τῶν ἑξῆς ἐπιγραμματικῶν: Ἄνευ καθαρότητος οὔτε πᾶσα ἡ σοφία τοῦ κόσμου δὲν δύναται νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον (13).

Γ' Ἡ τρίτη πεπλανημένη θέσις τοῦ Βαρλαάμ ἀνεφέρετο εἰς τὴν νοερὰν προσευχήν. Κατ' αὐτὴν ἐδίδασκεν ὁ οὐδέποτε «παθὼν τὰ θεῖα» ψυχρὸς φιλόσοφος, ὅτι οὐδεμία ὑφίσταται ἀνάγκη συμμετοχῆς καὶ τοῦ σώματος, διὰ καταλλήλου δηλαδὴ θέσεως, νηστείας καὶ ποικίλης κακοπαθείας, ἀφοῦ καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν ἀκόμη πρέπει νὰ ἐξώσωμεν αὐτοῦ (σώματος) προκειμένου νὰ ἐπιτευχθοῦν «νοερὰ θεάματα».

Εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἀνωτέρω ὁ μέγας ἡσυχαστὴς τοῦ Ἄθωνος προέβαλλεν, ὅτι ὅλως ἀντιθέτως, ἡ ποικίλη τοῦ σώματος κακοπάθεια συμβάλλει μεγάλως εἰς τὴν νοερὰν προσευχήν, ἐξ οὗ καὶ οἱ θεῖοι πατέρες τὴν οὐσίαν τῆς προσευχῆς ὥρισαν διὰ τοῦ ὡραιοτάτου λόγου: «ὕλη προσευχῆς, πεῖνα». Συνεχίζων δ' ἐτόνιζε, ὅτι «οὐδ' ἄκροις χείλεσι» εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ γευθῶμεν τῆς νοερᾶς προσευχῆς, ἐφ' ὅσον «τὸ ἁμαρτητικὸν τοῦ σώματος» δὲν νεκρωθῇ διὰ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἄλγους»

ὀνίνησιν ἡ γνῶσις μόνη; Καὶ τί λέγω τὴν περὶ τὰ πρακτικὰ ἢ τὴν τοῦ ὁρατοῦ κόσμου ἢ τὴν τοῦ ἀοράτου; Οὐδ' αὐτὴ ἡ γνῶσις τοῦ κτίσαντος αὐτὰ Θεοῦ δυνήσεταί τινας ὀνῆναι μόνη. Τί γὰρ ὄφελος δογμάτων, θεοφιλοῦς ἀπόντος βίου, ὃν ἦλθε φυτεῦσαι ἐπὶ γῆς ὁ Κύριος, ὁ χρυσοῦς Ἰωάννης φησί;» (Ι, 1, 9).

12. «Ἡ γνῶσις φυσιοῖ». Εἶδες τὸν κολοφῶνα τῆς κακίας, τὸ ἰδιαίτατον τοῦ διαβόλου κρῖμα, τὸν τῦφον ἐκ τῆς γνώσεως τικτόμενον; Πῶς οὖν πᾶν πάθος ἐξ ἀγνοίας φύεται; Πῶς δ' ἡ γνῶσις καθαίρει τὴν ψυχήν; «Ἡ γνῶσις οὖν φυσιοῖ», φησίν, «ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ». Εἶδες **ὅτι** ἐστὶ χωρὶς ἀγάπης γνῶσις, μηδαμῶς καθαίρουσα, ἀλλὰ καθαιροῦσα τὴν ψυχήν, ἀγάπης τῆς καὶ κορυφῆς καὶ ρίζης καὶ μεσότητος πάσης ἀρετῆς; Πῶς οὖν ἡ μηδὲν ἀγαθὸν οἰκοδομοῦσα γνῶσις — τῆς γὰρ ἀγάπης τοῦτο — πῶς οὖν ἡ γνῶσις αὕτη τὸ κατ' εἰκόνα παρέξεται τοῦ ἀγαθοῦ;» (Ι. 1,9).

13. «Καθαρότητος γὰρ ἄνευ, κἂν μάθῃς τὴν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι συντελείας φυσικὴν φιλοσοφίαν, μωρὸς οὐδὲ ἧττον, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον, ἔσῃ ἢ σοφός· ἐκείνης δὲ ἄνευ, καθαρθεὶς καὶ τῶν πονηρῶν ἠθῶν καὶ δογμάτων ἀπαλλάξας τὴν ψυχήν, τὴν νικῶσαν τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ σοφίαν κτήσῃ καὶ «τῷ μόνῳ σοφῷ Θεῷ» συνδιαιωνίσεις ἀγαλλόμενος» (Ι, 1, 3).

(14). Μόνον οὕτω θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν κατάνυξιν ἥτις θὰ ταπεινώσῃ τὴν σκληρὰν καρδίαν καὶ θὰ προκαλέσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος «καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην οὐκ ἐξουδενώσει». Μήπως ὅμως καὶ ὁ Κύριος τὸ αὐτὸ δὲν ἐδίδαξεν ὅταν ὡμίλησε περὶ τῶν μεγάλων κατορθωμάτων τῆς συνοδευομένης ὑπὸ νηστείας προσευχῆς; (Μαρκ. θ. 29).

Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὸ νοῦν κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς ὁ ἱερὸς Παλαμᾶς ἐδέχετο, ὅτι οὗτος πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν καρδίαν, «τὸ ταμεῖον τῶν λογισμῶν», τὸν τόπον δηλαδὴ ὅπου δεχόμεθα ὅτι ὡς δύναμις εὑρίσκεται «τὸ λογιστικὸν ἡμῶν». Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται προεχόντως διὰ τῆς νοερᾶς προσευχῆς, κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ὁποίας συμμετέχει ὁ ὅλος ἄνθρωπος ψυχῇ τε καὶ σώματι» (15).

---

14. «...δεῖ γὰρ τὸ μὲν ἁμαρτητικὸν τοῦ σώματος νεκρῶσαι, ὅ ἐστιν ἐμπαθείας ἀπηλλάχθαι, τὸν δὲ λογισμὸν ἐπικρατέστερον ἔχειν τῶν ἐν τῷ κατὰ διάνοιαν κόσμῳ πονηρῶν παθημάτων κινουμένων, ὅ ἐστιν ἡδυπαθείας ὑπερκύπτειν. Εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει, καθάπερ γοῦν ἔχει, καὶ τῆς ἐμπαθείας ἐπικρατούσης οὐδ' ἄκροις, τὸ τοῦ λόγου, χείλεσι νοερᾶς προσευχῆς γευσοίμεθ' ἄν, δεόμεθα πάντως τοῦ κατὰ τὴν ἀφὴν διὰ νηστείας τε καὶ ἀγρυπνίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἄλγους, προσευχῆς ἐπιμελούμενοι· δι' αὐτῆς γὰρ μόνης τὸ ἁμαρτητικὸν τοῦ σώματος νεκροῦται καὶ οἱ τὰ κτηνώδη πάθη κινοῦντες λογισμοὶ μετριώτεροί τε καὶ ἀσθενέστεροι καθίστανται· οὐ μόνον δὲ ἄλλα καὶ τὴν ἱερὰν κατάνυξιν αὐτὸ φέρει τὴν ἀρχήν, δι' ἧς καὶ τοὺς προγεγονότας ἀνιέρους ἀπαλείφει μολυσμοὺς καὶ τὸ θεῖον ἵλεω πάντων μάλιστα ποιεῖται καὶ πρὸς τὴν δέησιν καταπειθές. «Καρδίαν» γὰρ «συντετριμμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει» κατὰ τὸν Δαυὶδ καὶ κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον «οὐδενὶ τῶν πάντων οὕτως ὡς κακοπαθείᾳ θεὸς θεραπεύεται». Διὸ καὶ ὁ Κύριος μέγα δύνασθαι τὴν προσευχὴν μετὰ τῆς νηστείας συνεζευγμένην ἐν εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν». Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων, (II, 2, 6).

15. «Οὐκοῦν ἡ καρδία ἡμῶν ἐστι τὸ τοῦ λογιστικοῦ ταμείου καὶ πρῶτον σαρκικὸν ὄργανον λογιστικόν. Τὸ τοίνυν λογιστικὸν ἡμῶν ἐν ἀκριβεῖ νήψει σπεύδοντες ἐπισκέπτεσθαι καὶ διορθοῦν, τίνι γ' ἂν ἐπισκεψαίμεθα, εἰ μὴ τὸν ἐκκεχυμένον διὰ τῶν αἰσθήσεων νοῦν ἡμῶν ἔξωθεν συναγαγόντες καὶ πρὸς τὰ ἐντὸς ἐπαναγάγοιμεν καὶ πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν καρδίαν, τὸ τῶν λογισμῶν ταμεῖον; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φερωνύμως Μακάριος ἐφεξῆς τοῖς ἀνωτέρω μικρὸν εἰρημένοις παρ' αὐτοῦ (ὅτι δηλαδὴ «ἡ καρδία ἡγεμονεύει ὅλου τοῦ ὀργάνου καί, ἐὰν κατάσχῃ τὰς νομὰς τῆς καρδίας ἡ χάρις, βασιλεύει ὅλων τῶν λογισμῶν καὶ τῶν μελῶν· ἐκεῖ γάρ

Πλὴν τῆς συγγραφῆς τῶν ἐννέα λόγων, οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱερῶς ἡσυχαζόντων ἔργον του, ὁ θεῖος Γρηγόριος εὑρισκόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ συνέταξε καὶ τὸν Ἁγιορειτικὸν Τόμον, (16), κείμενον ὀλίγων σελίδων εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιγραμματικῶς διετυποῦντο τὰ ἐπίμαχα θέματα καὶ διευκρινίζετο ἡ ὀρθόδοξος θέσις. Τὸ κείμενον αὐτό, ἀνελθὼν δι' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀνέγνωσε ἐνώπιον τῶν πλέον ἐγκρίτων ἡσυχαστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀμέσως τὸ ἐγκρίνουν καὶ ἐνθουσιωδῶς τὸ ὑπογράφουν. Παραθέτομεν ἐνδεικτικῶς τὴν κατάληξιν αὐτοῦ. «Ταῦτα ὑπὸ τῶν Γραφῶν ἐδιδάχθημεν· ταῦτα παρὰ τῶν ἡμετέρων Πατέρων παρελάβομεν· ταῦτα διὰ τῆς μικρᾶς ἔγνωμεν πείρας· ταῦτα καὶ τὸν ἐν ἱερομονάχοις τιμιώτατον καὶ ἀδελφὸν ἡμέτερον Κύρ Γρηγόριον, ὑπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων συγγραψάμενον, ὡς ταῖς τῶν ἁγίων ἀκριβῶς ἑπόμενα παραδοσέσι, πρὸς πληροφορίαν τῶν ἐντυγχανόντων ὑπεγράψαμεν». Διὰ τοῦ ἀνωτέρω κειμένου ἡ ὁπλοθήκη τοῦ ἁγίου Παλαμᾶ ἀπέκτα καὶ ἕτερον ὅπλον, τὴν παναγιορειτικὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ ἔγκρισιν τοῦ ἱεροῦ του ἀγῶνος, τὴν συμμαχίαν τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ ἱεροῦ Ἄθωνος. Ὁ φιλομαθὴς ἀναγνώστης δύναται ν' ἀναγνώσῃ πλήρη τὸν Ἁγιορειτικὸν Τόμον εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 11 κείμενον τοῦ Β' Μέρους.

Ἡ καταδίκη τοῦ Βαρλαὰμ

Τελικῶς ἡ πνευματικὴ σύγκρουσις Βαρλαάμ - Γρηγορίου ὡδηγήθη εἰς συνοδικὴν ἀναμέτρησιν καὶ ἐξέτασιν ὑποκινήσει τοῦ

ἐστιν ὁ νοῦς καὶ πάντες οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς» σημ. ἡμετ.),φησίν: «ἐκεῖ τοίνυν δεῖ σκοπεῖν, εἰ ἐνέγραψεν ἡ χάρις τοὺς τοῦ πνεύματος νόμους» Ἐκεῖ ποῦ; Ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ὀργάνῳ, ἐν τῷ τῆς χάριτος θρόνῳ, ὅπου ὁ νοῦς καὶ οἱ λογισμοὶ πάντες τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ καρδίᾳ δηλαδή. Ὁρᾷς πῶς ἀναγκαιότατον τοῖς προῃρημένοις ἐν ἡσυχίᾳ προσέχειν ἑαυτοῖς ἐπανάγειν καὶ ἐμπερικλείειν τῷ σώματι τὸν νοῦν, καὶ μάλιστα τῷ ἐν τῷ σώματι ἐνδοτάτῳ σώματι, ὃ καρδίαν ὀνομάζομεν»; Αὐτόθι (Ι, 2, 3).

16. Τοῦτο πολλάκις τονίζεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ὡς ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς Ἀρσένιον Μοναχὸν τὸν Στουδίτην: «Αὐτίκα ἐν τῷ Ἁγιορειτικῷ Τόμῳ, ὃς ἔφθη πρὸ δύο ἐτῶν συγγραφεὶς παρ' ἡμῶν....». Πρβλ. καὶ ἐν τῷ Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων, 3,3,4 σχετικὸν χωρίον.

πρώτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὴν 10ην Ἰουνίου τοῦ 1341 εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, τῶν συνοδικῶν καὶ πλῆθος ἀξιωματούχων μοναχῶν καὶ λαοῦ ὁ φιλόσοφος Ἁγιορείτης ἡσυχαστὴς νικᾷ κατὰ κράτος τὸν αἱρετικὸν φιλόσοφον, ὅστις ἀναγκάζεται πρὸς ἀποφυγὴν ἀφορισμοῦ νὰ ζητήσῃ δημοσία συγγνώμην δι' ὅ,τι εἶπε καὶ ἔγραψε κατὰ τῶν ἡσυχαστῶν καὶ τῆς ἱερᾶς παραδόσεών των. Ἡ σύνοδος ἔληξε τὴν ἰδίαν ἡμέραν διὰ πανηγυρικοῦ λόγου τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' ἐπαινεθέντος τοῦ Παλαμᾶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν «ὡς διδασκάλου εὐσεβείας καὶ κανόνος δογμάτων ἱερῶν καὶ στύλου τῆς ὀρθῆς δόξης καὶ προμάχου τῆς Ἐκκλησίας...» Ὁ ἐκ Καλαβρίας οὐνίτης μοναχός μὴ δυνάμενος νὰ ὑπομείνῃ τὴν ταπείνωσιν καταφεύγει εἰς τὸν πάπαν, ὅστις ἀμείβων τοὺς ἀγῶνας του τὸν χειροτονεῖ ἐπίσκοπον Ἱέρακος. Οὕτως ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν «ἴδιον ἔμετον» ὁ ὑπέρμετρα φρονήσας κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πατερικῆς διδασκαλίας καὶ βιοτῆς, ἐγκαταλείψας δυστυχῶς, ὄπισθέν του μαθητὰς ἀξίους τῆς τούτου ἀλαζονείας καὶ ἐπάρσεως...

Τὸν Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρίσταται ἀνάγκη συγκλήσεως καὶ νέας συνόδου, ἕνεκα τῶν ἐκδηλωθέντων πλέον φανερῶς μετὰ τὴν ἀπόδρασιν τοῦ Βαρλαάμ, αἱρετικῶν δοξασιῶν τοῦ Ἀκινδύνου, εἰδικῶς μάλιστα ἐπὶ τῆς διακρίσεως θείας οὐσίας καὶ ἐνεργειῶν, ὑποστηρίζοντος τὰς καταδικασθείσας πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀπόψεις τοῦ Βαρλαάμ! Ἐν αὐτῇ ἀριστεύει καὶ πάλιν λαμπρῶς ὁ ὁ ἐν θεολόγοις ὑπέρμαχος Γρηγόριος, καταδικασθέντος τοῦ Ἀκινδύνου καὶ ἐκδοθέντος σχετικοῦ τόμου.

Κατὰ τὴν συνεχισθεῖσαν δευτέραν περίοδον τῶν ἐρίδων (1341 - 47) ὁ ἱερὸς Παλαμᾶς ὑπέστη πλείστας ταλαιπωρίας καὶ διωγμοὺς ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου Καλέκα συνεργαζομένου μετὰ τοῦ κακοδόξου Ἀκινδύνου, ([16α]) καὶ λοιπῶν ἀνθησυχα-

---

16α. Τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ αἱρετικοῦ Ἀκινδύνου μεγάλως ἀπεστρέφετο καὶ ὁ προφητικώτατος ἐν ἀσκηταῖς τοῦ Ἄθωνος Μάξιμος ὁ Καυσοκαλυβίτης, τῶν ὁποίων τὴν αἵρεσιν ἐχαρακτήριζεν ὡς «κακὸν ἔσχατον καὶ συμφόρημα πάσης αἱρέσεως καὶ δυσσεβείας». Χαρακτηριστικὸν τυγχάνει καὶ τὸ ἑξῆς περιστατικὸν ἐκ τοῦ βίου του. «Ἐλθόντες ποτὲ πρὸς τὸν ὅσιον, ὡς συχνῶς εἴθισται, μοναχοὶ ἐκ τῆς Λαύρας, εἶχον μεθ' ἑαυτῶν «κοσμικὸν

στῶν καὶ τῶν ἀείποτε παρασυρομένων μετριοπαθῶν. Ἐπὶ τετραετίαν παραμένει φυλακισμένος εἰς τὰς ἀνακτορικὰς φυλακὰς ἀψηφῶν τὰς ἀπειλὰς καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀφορισμὸν τῶν πονηρῶν «συνόδων» τοῦ Κάλεκα (17).

Τελικῶς διὰ τῆς συνόδου τοῦ 1347 δικαιοῦται καὶ πάλιν πανηγυρικῶς, καταδικασθέντος εἰς καθαίρεσιν τοῦ παλιμβούλου πατριάρχου. Γενόμενος ἀρχιερεὺς Θεσσαλονίκης ἐποίμανε ἐπὶ 13 σχεδὸν ἔτη εἰς νομὰς ζωηφόρους τὸ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λογικὸν ποίμνιον, πολεμῶν συγχρόνως καὶ τὸν αἱρετικὸν διάδοχον τοῦ Ἀκινδύνου φιλόσοφον Γρηγορᾶν. Τέλος τὸν Ἰούλιον τοῦ 1347, κατὰ τὴν πέμπτην συνεδρίαν τῆς ἐν Βλαχέρναις συνόδου πρωταγωνιστοῦντος καὶ πάλιν τοῦ θείου Γρηγορίου καταδικάζεται ὁ Γρηγορᾶς καὶ ἐκδίδεται νέος τόμος, ἐπικυρῶν τὰς προηγηθείσας συνόδους τοῦ 1341 καὶ 1347.

Ἥσυχος πλέον ὁ θεολόγος τῆς θεοπτίας, ὡς κατὰ κράτος «παλαμήσας» καὶ τελείως ἐξουθενώσας τὸν αἱρετικὸν Βαρλαάμ καὶ τοὺς μαθητάς του καὶ ἀπαλλάξας οὕτω τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ τῶν κακοδόξων διδαχῶν των, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὸ 1359 εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν.

Ἐννέα ἔτη μετὰ τὴν κοίμησίν του διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἐντάσσεται εἰς τὸ ἁγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας Κων)λεως, ἡ δὲ μνή-

---

ἐν μυχῷ τὰ Ἀ κ ι ν δ ύ ν ο υ νοσοῦντα παρὰ μηδενὸς γιγνωσκόμενον», ὃν ὁ μέγας μακρόθεν εἰδώς: «τὸν σὺν ὑμῖν Ἀ κ ι ν δ υ ν ᾶ τ ο ν καὶ ἄπιστον ἐκδιώξατε, ἐξεβόησε, πρότερον, καὶ τότε πρὸς ἐμὲ ἀφίχθητε· λίαν γὰρ τὸν ληρώδη Ἀκίνδυνον ὡς ὑπουργὸν τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ ψυχωλέθρου αἱρέσεως ὁ ὅσιος ἐβδελύττετο προφανῶς καὶ τοὺς θυασώτας αὐτοῦ καὶ κοινοὺς πάσης αἱρέσεως, οὐδ' ὀφθαλμοῖς ὅλως προσβλέπειν ἠνείχετο, ἀλλ' ἐλέγχων παρρησίᾳ τῷ ἀπὸ Θεοῦ ἀναθέματι καθυπέβαλλεν». Εὐλ. Κουρίλα, μνημ. ἔργον σ. 126.

17. «Ἴτω τοίνυν πειραστής, ἴτω δήμιος, καιέσθω τὸ πῦρ, θηγέσθω τὸ ξίφος, ὀξυνέσθωσαν ὄνυχες· κἂν βάσανος ἐπ' ἐμὲ κινῆται, δέξομαι σὺν προθυμίᾳ, μενῶ τὴν πληροφορίαν ἀκίνητος ἐν αὐτῷ τῷ πνεύματι στηριζόμενος· τοσοῦτο μᾶλλον χαιρήσω, καθ' ὅσον μᾶλλον ὑποίσω. Καὶ γὰρ αὐξήσω μᾶλλον ἐμοὶ τὸ θειότατον δῶρον, ὃ σύζυγον ἔχει τὴν ἀναφαίρετον εὐφροσύνην, καὶ χωρητικώτερον ἔσομαι σκεῦος τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ὑπόστασιν ἐν ἐμαυτῷ σχήσω τῶν μακαρίων ἐλπίδων, ἀρραβῶνος ἐπιτυχίαν ἐμφανέστερον». Πρὸς Ἀρσένιον τὸν Στουδίτην, Γρηγ. Παλαμᾶ, Συγγράμματα, II, 323.

μη του ὡρίσθη νὰ ἑορτάζεται τὴν β' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν. Ἄξιον σημειώσεως τυγχάνει ὅτι εἰς τὸ Συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας περιελήφθη ἡ περὶ διακρίσεως οὐσίας καὶ ἐνεργείας διδασκαλία τοῦ ἁγίου πατρὸς, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα πάντων τῶν αἱρετικῶν τοῦ 14ου αἰῶνος. Παρὰ ταῦτα διὰ τὴν λατινικὴν θεολογίαν ἡ διδασκαλία τοῦ θείου Γρηγορίου θεωρεῖται, τὸ ὀλιγότερον, αἱρετική! (18). Ποία; ἡ διδασκαλία διὰ τὴν ὁποίαν ὁ μέγας ἕτερος Ἁγιορείτης ἡσυχαστὴς καὶ ἅγιος, Νικόδημος ὁ ἐκ Νάξου, ἔπλεξε τοὺς μεγαλυτέρους ἐπαίνους καὶ ὕμνους του! (19). Ὄντως ἡ λατινικὴ ὀφρὺς οὐδέποτε μέλλει νὰ ταπεινωθῇ, ὡς ἀνιάτως νοσήσασα.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Κυρίῳ κοίμησιν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου εἷς ἕτερος μέγας ἡσυχαστής, ὁ Κ ά λ λ ι σ τ ο ς Μελενικιώτης Ἀ γ γ ε λ ι κ ο ύ δ η ς (20) θὰ συγγράψῃ τὸ πρῶτον ἐξ ὀρθοδόξου ἐπόψεως κριτικὸν ἔργον τῆς σχολαστικῆς θεολογίας Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου.

«Ἡ κριτικὴ τοῦ Καλλίστου Ἀγγελικούδη ἀποτελεῖ λίαν ἀ-

---

18. Dict. Cath. τόμ. XI, 2, στλ. 1764.

19. Εἰς τὰ προλεγόμενα τῶν ἀπολεσθέντων Ἁπάντων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ὁ σχολιαστὴς καὶ ἑρμηνευτής του, ὁ ἡσυχαστὴς τῆς ἁγιοτρόφου Καψάλας ἱερὸς Νικόδημος, ἔγραψε. «Τούτοις τοίνυν ἐγκύπτων ἐγώ, ἀσφαλὴς παραυτίκα θεολόγος εὑρίσκομαι. Βαβαί! πόσων μυστηρίων ἐν ἀκαρεῖ ἀξιοῦμαι! καὶ εἰς οἵαν καταντῶ μεγαλόνοιαν! ὑπερπηδῶ τὰ ἀνθρώπινα, διασχίζω τὰν περίγειον τουτονὶ ἀέρα, ὑπερβαίνω τὸν αἰθέρα, ὑπὲρ τὸν ἐμπύρινον οὐρανὸν θέω, μικροῦ καὶ ἕως τρίτου οὐρανοῦ φθάνω, ἐνθουσιασμοῦ πληροῦμαι καὶ τὰς ἀγγελικὰς ὑπεραναβαίνων δυνάμεις μυοῦμαι τὴν ἀσύγχυτον μονάδα καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα...» Ἐκκλ. Ἀλήθεια, 1883, σ. 97.

20. Ὁ ἡσυχαστὴς Κάλλιστος Ἀγγελικούδης (ἐκ τοῦ ὅρους Μελενίκου ἔνθα ἠσκήτευε, κειμένου βορείως τῶν Σερρῶν καὶ νῦν ἀνήκοντος εἰς τὴν Βουλγαρίαν) ἤκμασε τὸ β' ἥμισυ τοῦ ιδ' αἰῶνος. Συνέγραψε ἱκανὰς νηπτικὰς πραγματείας καὶ μίαν ἀντιρρητικὴν κατὰ τῆς σχολαστικῆς θεολογίας Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου ἀναδειχθεὶς ὁ κορυφαῖος ἀντίπαλος αὐτῆς. Τὴν ἀντιρρητικὴν πραγματείαν τοῦ Καλλίστου ἐξέδωκεν ἐσχάτως ὁ καθηγητὴς Στ. Παπαδόπουλος ὑπὸ τὸν τίτλον: Καλλίστου Ἀγγελικούδη κατὰ Θωμᾶ Ἀκινάτου (Εἰσαγωγὴ - Κείμενον), Ἀθῆναι 1970, σσ. 325. Περὶ τοῦ Καλλίστου γενικῶς βλέπε: Στ. Παπαδοπούλου, Ἑλληνικαὶ μεταφράσεις θωμιστικῶν ἔργων. Φιλοθωμισταὶ καὶ ἀντιθωμισταὶ ἐν Βυζαντίῳ, Ἀθῆναι 1976, σ. 156-172.

ξιοπρόσεκτον περίπτωσιν, ἵνα μὴ εἴπωμεν σταθμόν, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς θεολογίας, καθ' ὅσον διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ πραγματοποιεῖται τὸ πρῶτον ἡ ἀντιπαράθεσις καὶ ἡ σύγκρισις τῶν περὶ ἁπλότητος καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ θεολογικῶν θέσεων ἔνθεν μὲν τοῦ ὀρθοδόξου ἀνατολικοῦ, ἔνθεν δὲ τοῦ δυτικοῦ σχολαστικοῦ Χριστιανισμοῦ» (21).

Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἔργου τοῦ Καλλίστου ὁ «μέγας» θεολόγος τῶν παπικῶν Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης, ὁ Doctor angelicus, ἀποδεικνύεται «περηφανὴς ἀντάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων συνασπιστής»!

Ἐκφραστικὰς περικοπὰς τῆς ἀνωτέρω συγγραφῆς τοῦ Καλλίστου παραθέτομεν πρὸς χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς παρούσης μελέτης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 12 κείμενον τοῦ Β' Μέρους.

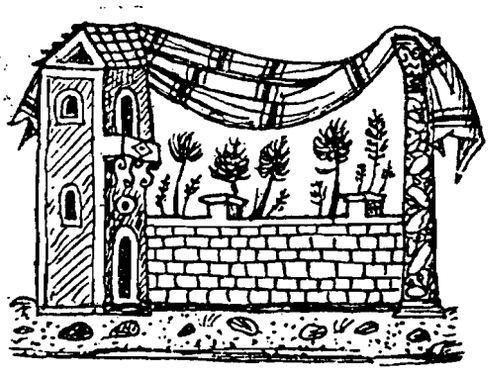

21. Στ. Παπαδοπούλου, Συνάντησις ὀρθοδόξου καὶ σχολαστικῆς θεολογίας. (Ἐν τῷ προσώπῳ Καλλίστου Ἀγγελικούδη καὶ Θωμᾶ Ἀκινάτου). Θεσσ. 1970, σ. 17.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

Η ΔΙΠΛΗ ΠΤΩΣΙΣ

Καθ' ὃν χρόνον ἐν Κων)λει συνεκροτοῦντο αἱ κατὰ Βαρλαάμ, Ἀκινδύνου καὶ Γρηγορᾶ σύνοδοι ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἐξασθένησις τοῦ Βυζαντίου συνεχίζεται. Οἱ κύκλῳ αὐτοῦ ἐχθροὶ προσεγγίζουν συνεχῶς καὶ ἀπειλητικώτεροι, ἐνῷ ὁ πάπας ὑποκριτικῶς ὑπόσχεται στρατιωτικὴν βοήθειαν, εἰς περίπτωσιν ἑνώσεως μετ' αὐτοῦ Ὁ δυστυχὴς πατριάρχης Ἰωσήφ ὁ Β' ἐπιθυμῶν τὴν «οἰκονομικὴν ἕνωσιν» ἀρνεῖται τὴν ἱερὰν σκυτάλην ποὺ τοῦ παρέδωκε ὁ προκάτοχός του, ὁ ὀρθοδοξότατος Ἰωσήφ ὁ Α', καὶ σπεύδει νὰ παραδώσῃ «τὰ ἅγια τοῖς κυσί». Εἰς μάτην ὁ ἄτλας Μᾶρκος ὁ εὐγενικὸς ἀγωνίζεται εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας, παροτρύνων τοὺς συναδέλφους του ὀρθοδόξους ἐπισκόπους εἰς ἀντίστασιν· οὐδεὶς τὸν ἀκούει! ἐκήρυξαν μάλιστα ὅτι «ὁ Ἐφέσου παρεφρόνησε καὶ οὐκ οἶδε τί λέγει»! «Ταλαίπωρος πατριάρχης! Ἦτο δυνατὸν ποτὲ μὲ θυσίαν τῆς Ὀρθοδοξίας νὰ λάβῃ ἡ πατρὶς βοήθειαν καὶ σύστασιν καὶ αὔξησιν; Εἰς τὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐγχωρεῖ συγκατάβασις· ἡ γὰρ συγκατάβασις ἐλάττωσιν ἐργάζεται τῆς πίστεως» (1).

Τὸ δρᾶμα κορυφοῦται διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἑνώσεως τὴν 6ην Ἰουλίου 1493 ὑπὸ τοῦ πάπα Εὐγενίου Δ' καὶ 69 ἐπισκόπων του, ἐνῷ ἐκ τῶν ἀναταλικῶν ὑπέγραψαν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Η' Παλαιολόγος - ὁ πατριάρχης εἶχε πρὸ ὀλίγου αἰφνιδίως ἀποβιώσει - 18 ἀρχιερεῖς καὶ ἕνδεκα κληρικοὶ «ἐν μυχοῖς καρδίας καὶ δακρύοντες οἱ πλείους».

Ὁ ἅγιος Μᾶρκος μὴ θελήσας νὰ ὑποχωρήσῃ οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον εἰς τὴν σκαπιμότητα καὶ τὸ ψεῦδος ἀρνεῖται νὰ ὑπογράψῃ ταύτην, καταθορυβήσας οὕτω παπικοὺς τε καὶ ἡμέτερους! Καίτοι

1. Σ. Μπιλάλη Ὀρθοδοξία καὶ Παπισμός, Β', σ. 55.

ἠγωνίσθη ἐν βαθμῷ ἐπισκόπου δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι μόλις πρὸ δύο ἐτῶν ἐξῆλθε τῆς ἱερᾶς Μονῆς του μετὰ ἀπὸ εἰκοσαετῆ ἄσκησιν, καὶ συνεπῶς εἰς Φλωρεντίαν ἠγωνίζετο μὲ τὴν αὐστηρότητα καὶ παρρησίαν τοῦ ὀρθοδόξου μοναχοῦ, εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τὰς ὕβρεις καὶ πιέσεις τῶν ἐναντίων. Ἡ ἄργησίς του ἦτο τὸ πρῶτον ὄχι τῆς γνησίας ὀρθοδοξίας εἰς τὴν πλάνην καὶ τὸν μετ' αὐτῆς ἔνοχον συμβιβασμόν, διὰ νὰ γίνῃ μετ' ὀλίγον μυριόστομος κραυγὴ ἀποκηρύξεως τῶν τολμηθέντων καὶ ὑπογραφέντων.

Μιμηθεὶς τὸν σοφὸν διδάσκαλόν του Ἰωσήφ τὸν Βρυέννιον, (2) ἠγωνίσθη πιστῶς καὶ μέχρι θανάτου ὑπὲρ τοῦ τῆς ὀρθοδοξίας κηρύγματος. Ἐλέγξας τὸν σοφὸν Γεώργιον Σχολάρχιον διὰ τὴν περὶ

---

2. Στουδίτης Μοναχὸς (1350 - 1432), ὑποστηρικτὴς τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων καὶ δεινὸς στηλιτευτὴς τῆς αἱρέσεως τοῦ φιλιόκβε. Ὁ πολὺς Μᾶρκος Εὐγενικὸς τὸν ἀποκαλεῖ: «θεηγόρον βρύσιν, στερρότατον τῆς ἀληθείας στῦλον, φανότατον ὀρθοδοξίας λύχνον, λαμπρότατον τῶν ἀγαθῶν ἐργάτην, ἀκριβῆ δογματιστήν». Θεωρεῖται ὁ συνεχιστὴς τῆς Παλαμικῆς θεολογίας καὶ συνεπῶς πάσης ὀρθολογιστικῆς τάσεως πολέμιος. Εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ ἡ ἐν προκειμένῳ θέσις του «Ἡμεῖς οὖν τηρεῖν τὴν πίστιν, οὐ ζητεῖν μεμαθήκαμεν· ἡμεῖς τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτι οὐδὲν τῶν τῆς πίστεως ἀπολέσαντες, οὐδὲν ζητοῦμεν, ὅτι ἡ ζήτησις τῆς πίστεως ἀναιρετική· ὁ πιστεύων οὐ ζητεῖ, ὁ ζητῶν οὐ πιστεύει... Ἔνθα ζήτησις, πίστις οὐκ ἔνεστιν· ἔνθα δὲ πίστις, οὐ χρεία ζητήσεως· τὰ τῇ πίστει παραδιδόμενα ἀπεριέργαστον ἔχει τὴν πίστιν». Παρὰ Σ. Μπιλάλη, μνημ. ἔργον Β, σ. 101. Εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ βίου του, ἀναφερόμενος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του, οἱ ὁποῖοι διὰ πολιτικὰς σκοπιμότητας ἀπεμπόλουν μετὰ πάσης ἐλαφρότητος καὶ τὴν δογματικὴν εἰσέτι ἀκεραιότητα τῆς Ὀρθοδοξίας, θὰ γράψῃ τὰ ἑξῆς πνευματικότατα ἐκφράζοντα σαφέστατα τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ μεγάλου αὐτοῦ μοναχοῦ τῆς Ἀνατολῆς: «Μετάθεσιν πίστεως πρᾶξαι ἡμεῖς ἀνεξόμεθα; καὶ ταῦτα μετὰ τὸ παραδραμεῖν τοσούτους κινδύνους, καὶ ὑπομεῖναι τοσαῦτα δεινά, νῦν ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ κόσμου καὶ τῷ βαθεῖ τούτῳ γήρᾳ, ὅτε ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο προσδοκᾶται, ἢ τοὺς τῆς εὐσεβείας καὶ καρτερίας ὅσον οὔπω στεφάνους ἀπολαβεῖν;... Πάντα ἡμεῖς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ καλὰ σχεδὸν ἀφῃρέθημεν δι' εὐσέβειαν· πόλεις, χώρας, ἀγρούς, ἀμπελῶνας, ἀρχάς, τιμάς, χρήματα, πρὸς δὲ καὶ ὄνειδος πᾶσιν ἀνθρώποις γεγόναμεν, καὶ νῦν γε ταύτης ἀποστησόμεθα; μηδαμῶς, Κύριε πάντων, ἐάσῃς τοῦτο γενέσθαι· ἀλλ' ἐν ὀρθοδοξίᾳ πάντας ἐντεῦθεν παράλαβε, τοὺς τῶν ὀρθοδόξων πατέρων υἱούς». (Ν. Τωμαδάκη, Σύλλαβος... σ. 608 - 9).

«μεσότητος καὶ οἰκονομίας» ἑνωτικὴν πολιτικήν του τὸν πείθει τελικῶς ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν παράταξιν τῶν Γραικολατίνων καὶ ἀπὸ τοῦ 1443 ν' ἀποδῇ «ὁ ἐξάρχων τῆς τῶν ὀρθοδόξων συνάξεως».

«Ὁ Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς, γράφει ὁ καθολικὸς Gill, στὴν ἐπιθανάτιο κλίνη του ἔκαμε ἔκκλησι στὸν Σχολάριο νὰ ἀναλάβῃ τὸν μανδύα ποὺ αὐτὸς κατ' ἀνάγκη ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψῃ, τοῦ ὑπερασπιστοῦ τῆς «Ὀρθοδοξίας» καὶ τοῦ ἀνενδότου ἀντιπάλου τῆς ἑνώσεως. Ὁ Σχολάριος ὁ ὁποῖος ἤδη εἶχε συμφιλιωθῆ μὲ τὸν παλαιό του διδάσκαλο, ἔδωσε τὴν ὑπόσχεσή του στὸν ἑτοιμοθάνατο, ὑπόσχεση ποὺ ποτὲ δὲν ἐξέχασε καὶ ποὺ ἐξεπλήρωσε ἕως τὸν θάνατόν του» (3).

Τυγχάνουν ἄκρως συγκλονιστικαὶ αἱ ἀγωνιώδεις καὶ συνεχεῖς προσπάθειαι τοῦ Σχολαρίου, τοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1450 ὀνομασθέντος Γ ε ν ν α δ ί ο υ Μ ο ν α χ ο ῦ, προκειμένου ὅπως πείσῃ τοὺς λογίους, τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς Κων)λεως ν' ἀπορρίψουν πᾶσαν περίπτωσιν «οἰκονομικῆς» ἑνώσεως μετὰ τῆς αἱρετικῆς παπικῆς ἕδρας. (Βλέπε σχετικῶς τὰ ὑπ' ἀριθμ: 13α, 13β καὶ 13γ' κείμενα τοῦ Β' Μέρους, μαρτυροῦντα τὸν ἱερὸν ζῆλον καὶ τὴν προφητικὴν φωνὴν τοῦ μεγάλου ἀνδρός).

Παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ σοφοῦ μοναχοῦ μάχονται μετ' ἀδαμάστου φρονήματος ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἁγίου Μάρκου, Ἰωάννης Εὐγενικὸς καὶ ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς. Οἱ ἀνθενωτικοὶ τῆς Κων)λεως κατευθυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Γενναδίου περιήρχοντο τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως κραυγάζοντες: «Τὴν λατίνων οὔτε βοήθειαν, οὔτε τὴν ἕνωσιν χρήζομεν». Ὅταν δὲ τὴν 12ην Δεκ. 1452 συνελειτούργησαν εἰς τὸν Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι μνημονεύσαντες καὶ τοῦ πάπα, ὁ μοναχὸς Γεννάδιος, ὡσεὶ ἀντιπρόσωπος τῶν ἀνθενωτικῶν Μοναχῶν τῆς βασιλευούσης, ἐθυροκόλλησεν εἰς τὴν Μονήν του ἀνθενωτικὴν προκήρυξιν, εἰς τὴν ὁποίαν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔγραφε: «Ἄθλιοι Ρωμαῖοι εἰς τὶ ἐπλανήθητε καὶ ἀπομακρύνατε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ καὶ ἠλπίσατε εἰς τὴν δύναμιν τῶν φράγκων, καὶ σὺν τῇ πόλει, ἐν ᾗ μέλλει φθαρῆναι, ἐχάσατε καὶ τὴν εὐσέβειάν σας;... Γινώσκετε, ἄθλι-

3. Σ. Μπιλάλη, μνη. ἔργον. Β, σ. 71.

οι πολῖται, τί ποιεῖτε; Καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὃς μέλλει γενέσθαι εἰς ἡμᾶς, ἐχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον καὶ ἁγιολογήσατε τὴν ἀσέβειαν; Οὐαὶ ἡμῖν ἐν τῷ κρίνεσθαι».

Οἱ θλιβεροὶ καὶ προφητικοὶ λόγοι τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς δὲν ἤργησαν νὰ πραγματοποιηθοῦν! Ὁ Γεννάδιος ἐστάθη ὡς ἄλλος Μᾶρκος Εὐγενικὸς ἐν μέσῳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χάους ποὺ εἶχε δημιουργήσει ἡ πολιτικὴ τῶν ἑνωτικῶν. Παρὰ τὰς ἐπικρίσεις ἐνίων ἐκ τῶν νεωτέρων βιογράφων του (4) ὁ μέγας ἀνὴρ θὰ παραμένῃ εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν ὀρθοδόξων —τουλάχιστον διὰ τὴν περίοδον τῆς μοναχικῆς του διακονίας— ὑπόδειγμα ὀρθοῦ ζήλου καὶ ἀγωνιστικότητος ὑπὲρ τῆς πατρῴας εὐσεβείας. Ἡμεῖς δὲ οἱ μοναχοὶ τοῦ νῦν αἰῶνος, ζῶντες οὐ μόνον εἰς ἐποχὴν παράλληλον τῆς τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ γενεᾶς ἀπεμπολούσης τὰ ἱερὰ καὶ ὅσια μετὰ πάσης ἀναιδείας καὶ εὐκολίας, θὰ πρέπῃ νὰ μνημονεύωμεν καθημερινῶς τῶν ἱερῶν παρακαταθηκῶν του, ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ παραδώσωμεν τοὺς μαργαρίτας εἰς τοὺς χοίρους, προφάσει μιᾶς ἐπιπλάστου καὶ νοσηρᾶς ἀγάπης, ἢ τὸ καὶ χειρότερον, ἑνὸς ἐπαισχύντου συσχηματισμοῦ πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ νῦν αἰῶνος...

---

4. Βλέπε σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Κ. Μπόνη ἐν ΘΗΕ, 280 ἑξ. Τὸ ὑπὸ πολλῶν ἐξ ἄλλου ὑποστηριζόμενον, ὅτι δηλ. στανικῶς περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, γεννᾶ ἡμῖν πολλὰ ἐρωτηματικά, ἰδίως ἕνεκα τῶν κατωτέρω φράσεων τοῦ ἀνδρός.

«Εἰ ἐγενόμην μοναχός, ἢ δι' ἐναντίωσιν τοῦ νῦν γινομένου λατινισμοῦ, ἢ διὰ τιμῆς ἕφεσιν ὁποιασοῦν προσκαίρου καὶ τῷ βίῳ τῶδε συγκαταλυομένης, ἀλλὰ μὴ διὰ τὰς πρὸς τὸν Κύριον ὑποσχέσεις ἐ κ π ο λ λ ῶ ν χ ρ ό ν ω ν καὶ εἰς μετάνοιαν ἀληθινὴν σὺν Θεῷ, καὶ φυγὴν πάσης τιμῆς καὶ ἀναπαύσεως ἀνθρωπίνης, κολασθείη μου αἰωνίως ἡ ψυχή. Εἰ μὴ ἦν καὶ ἔστι μου πρόθεσις ζῆν καὶ ζῆσαι τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθω, καὶ εἰ μὴ ἐ ζ ή τ η σ α τοῦτο π ο λ λ ά κ ι ς ἀληθινῶς, πεῖραν ποιούμενος τοῦ Θεοῦ, εἰ ὁ Κύριος ἐπιτρέποι μοι, μὴ ὕδοιμι τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου». Βλέπ. εἰς Β' Μέρος κείμενον No 13γ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

ΟΤΑΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ "ΕΣΚΙΑΖΕ Η ΦΟΒΕΡΑ..."
(1453 - 1821)

Ἡ ὑπ' ὄψει περίοδος ἀποτελεῖ τὴν τραγικωτέραν ἀλλὰ καὶ σημαντικωτέραν συγχρόνως τοῦ ἐν Ἑλλάδι μοναχισμοῦ. Τραγικωτέραν, διὰ τὸν φόβον τοῦ κατακτητοῦ καὶ τὴν ἀπαισίαν βίαν, σημαντικωτέραν, διὰ τὰς ἀναριθμήτους ἀφιερώσεις ἁγίων ψυχῶν εἰς τὸ μοναχικὸν ἰδεῶδες.

Κατ' αὐτὴν ηὐξήθησαν καὶ ἤνθησαν, ὡς ἐκ γῆς χέρσου καὶ ἀβάτου, ἄνθη εὐώδη καὶ κάλλιστα, ὁ τῶν νεομαρτύρων ἱερός λόχος μὲ ἐπίλεκτα μέλη του τὰ τῆς ἐρήμου τέκνα (1). Κατ' αὐτὴν ἐπίσης ἡ λαϊκὴ εὐσέβεια καὶ πρωτοβουλία, συναθλοῦσα μετὰ τοῦ ἱεροῦ ράσου, ἀνέστησεν ἐκ θεμελίων περικαλλεῖς καὶ παμμεγέθεις ἱεροὺς Ναούς, ἰδιαιτέρως μάλιστα ἁγιογραφημένα Καθολικὰ ἱερῶν Μονῶν, εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ σημεῖα τῆς ἑλληνικῆς γῆς (2).

Παρὰ ταῦτα ἕνεκα τῆς σιγῆς τοῦ ἄμβωνος καὶ τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἐλλείψεως παιδείας ἡ πίστις τοῦ ραγιᾶ ἐκινδύνευσε νὰ ὑποστῇ τέλειον ἀφανισμόν, ἂν δὲν ὑπῆρχαν αἱ νησῖδες τῆς σωτηρίας, τὰ Μοναστήρια, μὲ τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς πίστεως, τὸν καλόγερον καὶ τὸ «κρυφό σχολειό». Ἐκεῖ κάτω ἀπὸ τὸ ἱλαρὸν φῶς τῆς κανδήλας ἡ σεμνὴ καὶ σεβασμία μορφὴ τοῦ μοναχοῦ θὰ διδάξῃ

---

1. α) Ἰάκωβος ὁ ἐκ τῆς Σκήτης τῶν Ἰβήρων μετὰ τῶν μαθητῶν του Ἰακώβου καὶ Διονυσίου (1520), β) Μακάριος, μαθητὴς τοῦ πατριάρχου Κων)λεως Νήφωνος (1527), γ) Ἰωάσαφ, μαθητὴς ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (1536), δ) Δαμιανὸς ὁ Φιλοθείτης (1568), ε) Κυπριανὸς ὁ Κουτλουμουσιανὸς (1679), ς') Ρωμανός, μαθητὴς τοῦ ὁσίου Ἀκακίου τοῦ Καυσοκαλυβίτου (1694), ζ') Παχώμιος, μαθητὴς τοῦ αὐτοῦ Ἀκακίου (1730), η') Κοσμᾶς ὁ Ἀγιαννανίτης (1760), θ') Δαμασκηνὸς ὁ Χιλανδαρινὸς (1771), ι') Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς (1779), ια') Νικήτας ὁ Ἀγιαννανίτης (1810), ιβ') Δαυὶδ ὁ Ἀγιαννανίτης (1813).

2. Φωτίου Κόντογλου, Ἅπαντα, τόμος Γ', σελ. 140 - 163.

εἰς τὰ σκλαβόπουλα, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ψαλτηρίου καὶ τῆς Ὀκτωήχου, ἀνάγνωσιν καὶ φόβου Θεοῦ.

Αἱ ἱεραὶ Μοναὶ καθ' ὅλην τὴν μακρὰν νύκτα τῆς δουλείας θὰ ἀναζωπυροῦν διὰ τῆς εὐεργετικῆς παρουσίας των τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ δυστυχοῦς λαοῦ λαβοῦσαι τὴν σκυτάλην τῆς ἱερᾶς ταύτης διακονίας των ἀπὸ τοὺς ἐν πολλοῖς ἁγίους ἱδρυτάς των. Λόγιοι ἐπίσης μοναχοὶ δὲν θὰ παύσουν νὰ κηρύττουν (3) καὶ νὰ ἐκδίδουν — μὲ κίνδυνον παλλάκις τῆς ζωῆς των — ποικίλα ἐκκλησιαστικὰ καὶ θεολογικὰ ἔργα πρὸς στηριγμὸν τοῦ δούλου Γένους (4). Μεταξὺ τούτων διακρίνομεν τὸν πολὺν Μάξιμον τὸν Γραικόν, (5) τὸν ἀντιρρητικὸν καὶ ὀξυνούστατον Παχώμιον Ρου-

---

3. Ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τῆς δουλείας «Μοναχοὶ διδάσκαλοι, ἐν ταῖς μοναῖς διδάσκοντες ἢ περιοδεύοντες, κήρυκες καὶ πνευματικοὶ ἐξομολόγοι ἐνίσχυον τὸν λαὸν εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ἐγκαρτέρησιν». Χ. Παπαδοπούλου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1951, σ. 117.

4. Λίαν χαρακτηριστικὰ τυγχάνουν τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς διαφόρους εἰσαγωγὰς ἢ ἐπιλεγόμενα τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου καὶ λαοφιλοῦς ἁγιορείτου Μοναχοῦ Ἀγαπίου τῆς Κρητὸς (1600 - 1670), ἐξ ὧν παραθέτομεν δύο ἐκφραστικὰ δείγματα.

α') «Ὅσοι λοιπὸν ἀναγνώσετε ταύτην τὴν βίβλον καὶ γνωρίσετε ὠφέλειαν τινὰ δι' αὐτῆς, παρακαλεῖτε καὶ δέεσθε τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ψυχήν μου, ὅπως λυτρωθῶ τῆς αἰωνίου κολάσεως. Ναὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς γνωστοί μου καὶ ἄγνωστοι, λαμβάνετέ μου μερίδα εἰς τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, καθὼς καὶ ἐγὼ ἐβασανίσθην πολλὰ μὲ μεγάλην στενοχωρίαν, χρόνος τρεῖς εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἄθωνος (Ἁγίας Ἄννης, σημ. ἡμετ.) νὰ συνθέσω ταύτην τὴν βίβλον, καὶ εἰς τοιαύτην ὁδοιπορίαν καὶ ποντοπορίαν θαλάσσης τε καὶ ξηρᾶς, μὲ πολλοὺς κινδύνους τῆς ζωῆς μου, νὰ ἔλθω ἐδῶ εἰς τὴν Βενετίαν, νὰ τὴν τυπώσω εἰς ὑμετέραν ὠφέλειαν». Παράδεισος, Βενετία, 1863, σελ. δ-ε'.

β) «Λοιπὸν ὅστις τὸ ἀγοράσει, ἢ ἀναγνώθειτο, ἢ ὄχι, δὲν μὲ μέλλει, ἀμὴ ὅστις τὸ λάβη χάρισμα ἀπὸ λόγου μου καὶ δὲ τὸ διαβάζει καθ' ἑκάστην, τὸν ἐγκαλῶ εἰς τὴν ὥρα τῆς κρίσεως, νὰ δώσῃ ἀπολογίαν διὰ ταύτην του τὴν ἀμέλειαν, διὰ τί ὑστερεῖ τοσαύτης ψυχικῆς ὠφελείας ἐμένα, καὶ ἐκεῖνον τὸν ἄλλον, ὁποῦ τὸ ἤθελεν ἔχῃ νὰ τὸ ἀναγνώθῃ κατὰ τὸν πόθον μου». Θηκαρᾶς, Ἐνετίησι αχπγ', σελ. ροδ'.

5. Εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων μοναχῶν καὶ θεολόγων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος «περίφημος καταστὰς διὰ τὴν ἐν Ρωσίᾳ ἀποστολικήν του δρᾶσιν καὶ τὸ καθ' ὅλου μεταρρυθμιστικόν του ἔργον». Ἐκοιμήθη τὸ 1556 εἰς ἡλικίαν 86 περίπου ἐτῶν εἰς τὴν περιώνυμον Λαύραν τοῦ ἁγίου Σεργίου. Ὑπὸ τῆς Ρω-

σᾶνον (6), τὸν λαοφιλέστατον Ἀγάπιον τὸν Κρῆτα (7), τὸν περιώνυμον ἰσαπόστολον - νεομάρτυρα Κοσμᾶν τὸν Αἰτωλὸν (1714 - 1799), καὶ τοὺς νεωτέρους Ἁγιορείτας λογίους, ἅγιον Ἱερόθεον τὸν Ἰβηρίτην (8), Νεόφυτον τὸν Καυσοκαλυβίτην (9) καὶ ἅγιον Νικόδημον τὸν Ἁγιορείτην, (1749 - 1809) ἵν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τοὺς ἐπιφανεστέρους ἐξ αὐτῶν.

Ὁ κίνδυνος ὅμως τοῦ ἐξισλαμισμοῦ συνεχίζει νὰ ἀπειλῇ πᾶσαν γωνίαν τῆς δυστήνου πατρίδος (9α), ὁ δὲ χειρότερος τούτου λίβας, ἡ Οὐνιτικὴ καὶ παπικὴ προπαγάνδα ὀργιάζει κυριολεκτικῶς καὶ μάλιστα εἰς τὰς γαληνὰς καὶ ὡραίας Κυκλάδας. Ἐνδεικτικῶς δημοσιεύομεν κατωτέρω τμῆμα ἐπισκοπικοῦ ἐγγράφου, τοῦ ὀρθοδόξου ἐπισκόπου Παροναξίας Ἰωσήφ Δόξα, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος παρεχώρει τὸ δικαίωμα νὰ ἐξομολογοῦν τοὺς πιστοὺς τῆς ἐπαρχίας του λατῖνοι ἱερεῖς!! «Τὸ τῆς πνευματικῆς πατρότητος λειτούργημα, γράφει, μετ' ἐπισκοπικῆς ἐκχωρήσεως δεδομένον εἶναι τῶν ἐναρέτων καὶ λογίων ἱερῶν ἀνδρῶν, τῶν ἐπὶ σεμνοῦ καὶ θεαρέστου πολιτείας πορευομένων. Τούτου χάριν καὶ ἡ ἡμετέρα ταπεινότης ἀνατίθησι τὸ μυστήριον τοῦτο καὶ ἀναγκαῖον ἔργον τῶν παγο-

---

σικῆς Ἐκκλησίας ἕνα αἰῶνα μετὰ τὴν κοίμησίν του ἀνεκηρύχθη ἅγιος ἑορταζόμενος τὴν 21 Ἰανουαρίου (ΗΘΕ, 8, 627 - 32).

6. Πρόκειται περὶ τοῦ πρώτου στηλιτευτοῦ τῆς Λουθηρανικῆς πλάνης, ἁγιορείτου Μοναχοῦ Παχωμίου (Ἰβηρίτου, ἀκμάσαντος τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. (+1553). Διεκρίθη ὡς δογματικὸς καὶ ἀντιρρητικὸς θεολόγος συγγράψας ἱκανὰ καὶ κατὰ Λατίνων.

7. Λόγιος Κρὴς Ἁγιορείτης Μοναχὸς καὶ μέγας φωτιστὴς τοῦ δούλου Γένους. Ἠσκήτευσε ἐν τῇ Σκήττει τῆς Μ. Ἁγίας Ἄννης, ἐντὸς κελλίου κατὰ μόνας προσευχόμενος καὶ συγγράφων, μὴ δυνηθεὶς παρὰ τὰς προσπαθείας του νὰ παραμείνῃ ἐν Μοναστηρίῳ, ὡς ἐπιχαρίτως διηγεῖται ὁ ἴδιος ἐν τῇ Καλοκαιρινῇ αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἐκδεδομένων 12 ἔργων του τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ συγγραφή του «Ἁμαρτωλῶν σωτηρία» γνωρίσασα μέχρι σήμερον δεκάδας ἐκδόσεων!

8. Τὴν περὶ αὐτοῦ βιβλιογραφίαν ὅρα εἰς τὸν 6' τόμον τῶν Ἁ π ά ν τ ω ν τοῦ Θεσσαλίωτιδος Ἰεζεκιὴλ (ἔκδ. Σ. Σχοινᾶ), σελ. 657.

9. Βίον ἐν συνόψει ὡς καὶ ἅπαντα τὰ ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα ἔργα αὐτοῦ ὅρα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἄρτι κυκλοφορήσαντος ἔργου του: «Περὶ συνεχοῦς μεταλήψεως» Ἀθῆναι 1976, σ. 31 - 32.

9α. Φανὴ Μιχαλοπούλου, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, σ. 11 - 13 καὶ 78 - 80. Ἀθῆναι 1940.

σιοτάτων καὶ λογιωτάτων ἱ ε ρ ῶ ν ἀνδρῶν Καπουτζίνων, τῶν ἐν τῷ ἄστει τῆς περιφήμου ταύτης πόλεως Ναξίας οἰκούντων, τοῦ ἀναδέχεσθαι καὶ διακρίνειν τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ ποικίλα πάθη πάντων τῶν εἰς ἐξομολόγησιν αὐτοῖς προσερχομένων...

»Πρὸς τούτοις δὲν ἔχειν ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν διδάσκειν μετὰ παρρησίας τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ νουθετεῖν πάντας... Συνιστῶμεν οὖν αὐτοὺς πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους χριστιανοὺς... ἵνα ἀγαπᾶτε, τιμᾶτε καὶ εὐλαβοῦσθε (sic) αὐτοὺς... ὅπως λάβετε τὸν ἄξιον μισθὸν παρὰ τοῦ παντοδυνάμου καὶ ἐλεήμονος Θεοῦ...»!! (10). Καὶ τὸ κακὸν θὰ εἶχε ὁπωσδήποτε συντελεσθῆ, ἐὰν δὲν ἐλυπεῖτο ὁ Θεός τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων, ἀφ' ἑνός, καὶ ἐὰν δὲν ὑπῆρχον διδάσκαλοι πλήρεις πίστεως καὶ ὀρθοδόξου παλμοῦ, ἀφ' ἑτέρου, διὰ νὰ δείξουν εἰς τοὺς ἁπλοῦς πιστοὺς τὸ στόμα τοῦ παπικοῦ θηρίου, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζον ὡς... ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ! Ἀκριβῶς τὴν περίοδον αὐτὴν ὁ πολὺς ἱεροδιάκονος Μακάριος Καλογερᾶς, ὁ Πάτμιος, ἀδελφὸς τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Θεολόγου εἰς τὴν Πάτμον, θὰ διδάξῃ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ μετὰ περισσῆς δυνάμεως καὶ παρρησίας τὸν ἀνωτέρω φοβερὸν κίνδυνον. «Καὶ ἐσὺ κρατεῖς τοὺς Λατίνους διὰ ὀρθοδόξους, λέγει εἰς ἕνα κήρυγμά του, αὐτοὺς ὁποῦ ἔλυσαν σχεδὸν τὰς περισσοτέρας ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ;... αὐτοὺς ὁποῦ ἐγέννησαν τόσας αἱρέσεις εἰς τὴν οἰκουμένην;... τοὺς τέτοιους ἔχομεν διὰ ὀρθοδόξους καὶ ἐξομολογεῖσαι εἰς αὐτούς; καὶ ποίαν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων ἐλπίζεις νὰ σοῦ δώσῃ ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἔχει χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος; ἐκεῖνος ὁποῦ εἶναι καθῃρημένος καὶ ἀφωρισμένος καὶ ἀναθεματισμένος ἀπὸ τόσους Ἀποστολικοὺς Κανόνας, ἀπὸ τόσας οἰκουμενικὰς συνόδους;... τί μᾶς διδάσκει ἡ δυσωδία, ἐκείνη; (τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν Λατίνων) οὐδὲν ἄλλο, παρὰ οἱ Λατῖνοι πῶς εἶναι καθῃρημένοι καὶ ἀναθεματισμένοι αἱρετικοί;» (11).

Τὴν ἀνωτέρω τραγικὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ ἱεροδιδασκάλου Μακαρίου Καλογερᾶ ἀνέπτυξαν μετὰ ἰδιαζούσης θεολογικῆς

---

10. Π. Γρηγορίου, Σχέσεις Καθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων, Ἀθῆναι 1958, σ. 11 - 12.

11. Μακαρίου τοῦ Πατμίου, Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ, σ. 442 - 3, Ἀθῆναι 1973[5].

δυνάμεως οἱ κορυφαῖοι Καλλυβάδες τοῦ 18ου αἰῶνος, Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης, Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης καὶ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος. Εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 14,14α καὶ 14β κείμενα τοῦ Β' Μέρους παραθέτομεν τὰς σχετικὰς κρίσεις τῶν ἀνωτέρω θεολόγων ἀνδρῶν, συνιστῶντες θερμῶς τὴν ἀνάγνωσίν των. Τὰ κείμενα —ἐν πολλοῖς ἀνέκδοτα— πλαισιώνουν εἰδικὰ προλεγόμενα μετὰ σημειώσεων.

Διὰ πάντα ἀκριβῶς τὰ ἀνωτέρω καὶ ὁ ἀγὼν τοῦ ὀρθοδόξου μοναχικοῦ τάγματος κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον θὰ παρουσιάζῃ μίαν ἰδιότυπον μονοτονίαν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς παρελθούσας γενεάς· θὰ πολεμῇ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὰς συνεχεῖς ἐπιβουλὰς τῶν δυτικῶν μισσιοναρίων, προτεσταντῶν καὶ παπικῶν.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ μεγάλαι Μοναὶ τῆς Πατρίδος, θὰ συμβάλῃ καὶ πάλιν ποικίλως πρὸς στηριγμὸν τῆς πολεμουμένης εὐσεβείας. Καὶ μόνον διὰ τὰς συνεχεῖς προσευχὰς καὶ τὰς καθημερινὰς λειτουργίας του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ψυχικὴν προετοιμασίαν ποὺ προσέφερεν εἰς ἱκανοὺς ἐξομώσαντας Νεομάρτυρας, πρέπει νὰ τοῦ εἴμεθα ἄκρως εὐγνώμονες οἱ Νεοέλληνες. Γράφομεν τοῦτο, διότι πολλὰ ἐκ τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας ἀρνηθέντα διὰ διαφόρους λόγους τὴν πίστιν των καὶ εἰσελθόντα ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸν ἱερὸν Ἄθωνα πρὸς μετάνοιαν, ἐξῆλθον μετ' ὀλίγον διὰ τὴν καλὴν ὁμολογίαν «καθάπερ λέοντες πῦρ πνέοντες», τροπώσαντες τὸν νοητὸν Βελιάρ διὰ τοῦ μαρτυρίου των καὶ δοξάσαντες τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ (12).

Τὸ δὲ ἄξιον θαυμασμοῦ εἶναι, ὅτι εἰς μίαν τοιαύτην περίοδον δουλείας καὶ γενικῆς ἀθλιότητος, σημειοῦται ἀναγέωσις τῆς πατερικῆς παραδόσεως μὲ κέντρον τὴν ἱερὰν γῆν τοῦ Ἄθωνος, διὰ τοῦ περιωνύμου Κ ο λ λ υ β α δ ι κ ο ῦ κ ι ν ή μ α τ ο ς. Ἐπειδὴ μάλιστα, κατὰ θείαν πάντως πρόνοιαν, τοῦ ἀνωτέρω κινήματος προΐσταντο ἄνδρες πλήρεις σοφίας καὶ ἁγιότητος — οἱ

12. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ: Μακάριος ὁ Ἁγιαννανίτης (1590), β) Ἠλίας ὁ Ἀρδούνης (1686), γ) Νικόδημος ὁ Ἁγιαννανίτης (1722), δ) Χατζῆ Θεόδωρος ὁ ἐν Μυτιλήνῃ ἀθλήσας (1784), ε') Ἰωάννης ὁ Βούλγαρης (1784), ς') Κωνσταντῖνος ὁ Ὑδραῖος (1800), ζ') Λουκᾶς ὁ Ἁγιαννανίτης (1802), η') Ἱλαρίων ὁ Ἁγιαννανίτης (1804), θ') Παῦλος ὁ Ἁγιαννανίτης (1818), ι') Νεκτάριος ὁ Ἁγιαννανίτης (1820).

πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἐκδιωχθέντες ἐκ τῶν ἀσκητηρίων των διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου — ἡ ἐπίδρασίς των ἐπὶ τῶν ἀγνῶν νησιωτῶν ὑπῆρξε εὐεργετικωτάτη (13). Τελευταῖος καρπὸς τούτων θεωρεῖται καὶ ὁ ἅγιος τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης (14).

Παρὰ τὴν ἀνατείλασαν ὅμως κατὰ τὸ 1821 ἐλευθερίαν τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος καὶ εἰδικώτερον τῆς Ἐκκλησίας ἐπέπρωτο νὰ συνεχισθοῦν εἰσέτι ἐπὶ μακρόν.

13. Ἠλία Μαστρογιαννοπούλου, Ἅγιες μορφὲς στὴν Πάτμο, σ. 34 - 56, Κ. Παπουλίδη, Τὸ κίνημα τῶν Κολλυβάδων, Ἀθῆναι 1971, σσ. 112

14. Κ. Μπαστιᾶ, ὁ Παπαδιαμάντης σ. 37 - 62 Ἀθῆναι 1962.

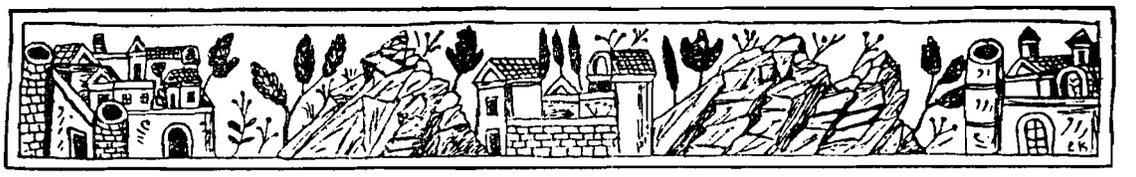

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΣ, Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟΥ

Ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς ἀπαλλαγεῖσα τῆς Ὀθωμανικῆς δουλείας διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν ἀγώνων τῶν ἁγνῶν τέκνων της, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸν ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον, δυστυχῶς, ἐπρόκειτο νὰ αἰχμαλωτισθῇ ἐκ νέου ὑπὸ ἑτέρου καὶ πλέον ἀπαισίου κατακτητοῦ, τοῦ ἐπαράτου καὶ ἀθέου προτεσταντικοῦ ὀρθολογισμοῦ!.

Ἡ Βαυαρικὴ ἀντιβασιλεία (Maurer) εὑροῦσα τὸ κατάλληλον αὐτῆς ὄργανον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀντιπαραδοσιακῶν σχεδίων της, τὸν ἀρχιμανδρίτην Θεόκλητον Φαρμακίδην, θὰ ἐπιτύχῃ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ταπεινὴν θεραπαινίδα τῆς προτεσταντικῆς καὶ εἰκονομαχικῆς ἀντιβασιλείας! (1).

Αἱ ἐναπομείνασαι νησῖδες τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος, αἱ ἱεραὶ Μοναί, θὰ δεχθοῦν ἀγρίαν τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Εὐρωπαίου βαν-

---

1. Ἦτο τοιοῦτον τὸ δημιουργηθὲν εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας προτεσταντικὸν πνεῦμα, ὥστε ὁ θεράπων αὐτοῦ, ὁ ὀρθολογιστὴς ἐκεῖνος κληρικὸς ἀρχιμ. Θεόκλητος Φαρμακίδης, νὰ γράψῃ: «Ἀπαιτοῦνται μοναχοὶ ἀπὸ τὴν ἱερὰν θρησκείαν μας; ὄχι! οὔτε οἱ Ἀπόστολοι τοὺς ἐδημιούργησαν, ἀλλ' οὔτε τέλος πάντων εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας μας ἦσαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς γνωστοί... Ποία δὲ ἦτον ἡ ρίζα καὶ ἡ γένεσις τῶν μοναχῶν τούτων; ἂν ἐξετάσῃ τις τὴν ἱστορίαν, ἴσως θέλει εὑρεῖ τὴν ρίζαν καὶ τὴν γένεσιν ταύτην τῶν ἁγίων μοναχῶν μας εἰς τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς λεγομένους ἐγκρατίτας»! Τὰ σωζόμενα ἐκκλ. συγγράμματα Κ. Οἰκονόμου, τόμ. Γ', σ. 288, σημ. γ', Ἀθῆναι 1866.

Δυστυχῶς ὅμως εἰς τὰς ἡμέρας μας, παρὰ τὴν μεσολαβήσασαν ὀρθοδοξοτάτην καὶ πλουσιωτάτην κριτικὴν τῶν ἔργων καὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἀντιπαραδοσιακοῦ τούτου κληρικοῦ, εὑρέθη γνωστὸς ἀρχιμανδρίτης τῶν Ἀθηνῶν νὰ τὸν ὑμνήσῃ καὶ ἐκθειάσῃ ὡς «θεαρέστως...καὶ εὐθαρσῶς ἀγωνισθέντα ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους»: (Βλ. Θ. Στράγκα, Ἐκκλησίας Ἑλλάδος Ἱστορία,... Α', σ. 245, Ἀθῆναι 1969).

δάλου, ὁ ὁποῖος ἦλθε νὰ ἐκπολιτήσῃ τοὺς ἀμορφώτους καὶ ὑπαναπτύκτους ραγιᾶδες... Ἄνω τῶν 400 Μονῶν εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν θὰ διαλυθοῦν καὶ λεηλατηθοῦν, ἐνῷ μοναχοὶ καὶ μοναχαὶ θὰ προτρέπωνται καὶ ἀπὸ ἀρχιερατικὰ εἰσέτι χείλη νὰ ἔλθουν εἰς γάμου κοινωνίαν!... (1α).

Δυστυχῶς αἱ ὀρθόδοξοι ἡγετικαὶ μορφαὶ τῆς ὑπ' ὄψει περιόδου τυγχάνουν ἐλάχιστοι, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν μεγαλοφυᾶ καὶ ὀρθοδοξότατον πρωτοπρεσβύτερον Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον. Λόγιοι ἱερομόναχοι τοῦ Μ. Σπηλαίου ὡς καί τινες Ἁγιορεῖται θὰ κηρύξουν λόγον Θεοῦ εἰς τὸν πεινῶντα λαόν, προσφέροντες συγχρόνως καὶ τὰς συγγραφάς των. Οἱ «Μοναχοί» Παπουλᾶκος καὶ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος θὰ ἐνθουσιάσουν διὰ τῶν κηρυγμάτων των τὴν λαϊκὴν εὐσέβειαν, ἡ ὁποία μὲ τὸ ἀλάθητον κριτήριόν της θὰ διακρίνῃ εἰς τὸ πρόσωπόν των τὸν «καλὸν ποιμένα» τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου (2).

Παρὰ ταῦτα ἡ διάβρωσις τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος προχωρεῖ ἀργῶς, πλὴν σταθερῶς, ὥστε μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἡ ἀλλοίωσις νὰ ἔχῃ προσλάβει τεραστίας διαστάσεις. Οὕτω τὸ 1920 τὸ οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον φθάνει εἰς τὸ σημεῖον νὰ κυκλοφορήσῃ Διάγγελμα πρὸς τὰς αἱρετικὰς συναγωγὰς τῆς

1α. «Τῶν δὲ διαλελυμένων αἱ μοναχαὶ διεσκορπίσθησαν μονοχίτωνες καὶ πανάποροι ἐν αἷς καὶ πολλαὶ ὑπέργηροι· καὶ αἱ μὲν ἐπανῆλθον παρὰ τοὺς συγγενεῖς ἢ κατέβησαν εἰς τὰ χωρία, καὶ ζῶσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐργοχείρων· εἰς δὲ τὴν Ἄνδρον αἱ τῆς ἁγίας Μαρίνης ἔμειναν ἐπὶ πολὺ θυραυλοῦσαι παρὰ τὴν ἰδίαν Μονὴν προτιμῶσαι «παραρριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ». Μία δέ τις Ἰαήλ, σεμνοτάτη καὶ γενναία, ὡς ἄλλη ἀνδρική τις Ἰουδείθ, παραστᾶσα πρὸς τὸν Κορινθίας πρόεδρον, ἔκλαιε ζητοῦσα παραμυθίαν, καὶ θρηνοῦσα τὴν συμφοράν. ἐπειδὴ δὲ θυμωθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπε πρὸς αὐτὴν «ὕπαγε, ὑπάνδρευσαι· τοῦτο συγχωρεῖται καὶ εἰς μοναχοὺς καὶ εἰς μοναχὰς» φρίξασα ἡ παρθένος, «σὲ τοίνυν, εἶπε, ἀρχιερεῦ τοῦ Θεοῦ, ἐκλέγομαι νυμφίον ὅσιον καὶ καλὸν» καὶ προτείνει προσελθοῦσα τὴν δεξιάν· αἰσχυνθεὶς δ' ὁ γέρων ἱεράρχης ἰδνώθη καὶ συγκαλυψάμενος ἔκλαιε θερμῶς· ἡ δ' ὤχετο φεύγουσα καὶ θεοκλυτοῦσα». Τὰ σῳζόμενα.... τόμ. Β', σελ. 265.

2. Περὶ τῆς δράσεως καὶ τοῦ βίου τοῦ πρώτου βλέπε ὡραιότατον ἔργον Κ. Μπαστιᾶ, ὁ Παπουλάκος· διὰ δὲ τὴν ἀγωνιστικότητα καὶ κριτικὴν δύναμιν τοῦ δευτέρου, ἀντιγράφομεν ὡς δεῖγμα ἐκ τοῦ ἔργου αὐτοῦ «Φωνὴ ὀρθόδοξος καὶ σπουδαία» τὴν κάτωθι παράγραφον.

«Ἐκίνησε μὲν καὶ ἐνομοθετήθη ἐπὶ Συντάγματος ἡ ἐλευθεροτυπία, διὰ

δύσεως ἀποκαλῶν αὐτὰς «ἐκκλησίας» καὶ «συγκληρονόμους τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ»! (3).

Τὸ ἑπόμενον βῆμα ἦτο ἡ ἀναγνώρισις τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν καὶ ἡ σύγκλησις τοῦ «ἀντορθοδόξου» (4) συνεδρίου τῆς Κων)λεως (1923), ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀποστάτου πατριάρχου Μελετίου Μεταξάκη (5). Διὰ τοῦ ἀνωτέρω συνεδρίου καὶ μὲ προφανῆ καὶ σκανδαλίζουσαν πάντα συνεργασίαν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, κατορθοῦται ἡ μονομερὴς εἰσαγωγὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου εἴς τινας τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διακοπῇ ἡ λειτουργικὴ ἑνότης συμπάσης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας!

Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς τὴν πρώτην νίκην τοῦ συγκρητιστικοῦ οἰκουμενισμοῦ ἐπὶ πανορθοδόξου πεδίου, ὅστις ἀπὸ τὰς ἀρχάς τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἤρχισε τὸν δι' «ἀγάπης» ἐνεργούμενον... θανάσιμον ἐναγκαλισμὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (6).

τῆς ὁποίας ἐνεργοῦνται τόσαι φρικταὶ κατὰ τῆς πίστεως βλασφημίαι καὶ σκάνδαλα τόσαι προσβολαὶ κατὰ τοῦ κλήρου, κατὰ τοῦ βασιλέως, κατὰ τῆς ἀρχῆς,.... τόσοι ἐρεθισμοὶ εἰς τὰ σχίσματα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀποστασίας καὶ ἀναρχίας, καὶ αὐτὰ ἐνεργούμενα συστηματικῶς, οὐ μόνον διατελοῦσιν ἀνεύθυνα, ἀλλὰ καὶ βραβεύονται καὶ ἐπαινοῦνται διὰ τῆς φήμης, ἐπειδὴ τοιαύτη ἐστὶ ἡ σατανικὴ ἐλευθερία. Ἐὰν ὅμως τολμήσῃ τις καὶ κηρύξῃ λόγον εἰς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως καὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης, εἰρήνης καὶ ὁμονοίας εὐθὺς ταράττεται καὶ κλονεῖται τὸ πᾶν, καὶ καθυποβάλλεται εἰς ποινὴν καὶ πρόστιμον ὁ ἐπιχειρήσας τοῦτο, ὡς ἀναδεξάμενος τὸ ἔργον τοῦ ἱεροκήρυκος μὴ ἐκλεχθεὶς καὶ νομοθετηθεὶς ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ἐμμέσως δὲ τῆς ὑπαλλήλου Συνόδου...» Σελ. 143 τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1910. Ἀπὸ τοῦ 1975 κυκλοφοροῦν τὰ Ἅ π α ν τ α τοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις Σπανοῦ. Πρβλ. Ἀθ. Κοτταδάκη, **Αὐτοὶ ποὺ ἄνοιξαν τὸ δρόμο**, Ἀθῆναι 1976.

3. Ἰ. Καρμίρη, ΔΣΜν, 1, σ. 957 - 60 Ἀθῆναι, 1953.

4. Μητροπολίτου Κασσανδρείας Εἰρηναίου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἱερὰν σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος (1929), σ. 19, Ἀθῆναι 1929.

5. Περὶ τῆς μασονικῆς αὐτοῦ ἰδιότητος πλὴν τῶν ἄλλων ὅρα καί: Πυθαγόρας - Γνώμων 1935, ἀριθμ: 7 - 8, σελ. 216.

6. Περὶ τῶν φοβερῶν συνεπειῶν τῆς ἡμερολογιακῆς καινοτομίας καὶ γενικῶς τῆς διαβρώσεως ἣν ἐνεργεῖ ἐν τῷ χώρῳ τῆς **Ὀρθοδοξίας ἡ τῶν** οἰκουμενιστῶν καὶ λατινοφρόνων παράταξις, βλέπε: α') Ἀ. Καλομοίρου, Κατὰ ἑνωτικῶν, σσ. 114, Ἀθῆναι 1964· β') Ἀ. Δελήμπαση, **Ἡ αἵρεσις** τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, σσ. 336, Ἀθῆναι 1971· καὶ γ') τὰ ἡμέτερα: Διάλογοι

Τὸ Ἅγιον Ὄρος ὅμως ἀγρυπνεῖ! Ὀλίγαι πλὴν ἡρωϊκαὶ ψυχαί, δὲν θὰ θυσιάσουν εἰς τὴν σκοπιμότητα καὶ τὴν δῆθεν οἰκονομίαν τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των. Γνωρίζουν καλῶς τὴν ἱερὰν φωνὴν τοῦ ρήτορος τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἐκ τῶν ἀνεπιτιμήτων μικρῶν πτώσεων φθάνωμεν ἀσφαλῶς εἰς ὅλας τὰς μεγάλας καὶ ἀδιορθώτους (7). Ἀμέσως μετὰ τὴν καινοτομίαν δημιουργεῖται ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὁ «Σύνδεσμος τῶν Ζηλωτῶν Ἁγιορειτῶν Μοναχῶν» μὲ κύριον σκοπὸν συστάσεώς του τὴν καταπολέμησιν πάσης καινοτομίας ἐν τῷ χώρῳ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (8).

Ἱερομόναχοι τοῦ Συνδέσμου ἀλλὰ καὶ λόγιοι μοναχοὶ αὐτοῦ ἐξελθόντες τοῦ Ἁγίου Ὄρους δημιουργοῦν ἑκατοντάδας παραρτημάτων «Γνησίων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν» καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, τὰ μέλη τῶν ὁποίων δὲν διατηροῦν οὐδεμίαν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν πρὸς τὴν καινοτομήσασαν Ἐκκλησίαν. Μετὰ δὲ τὸ 1935, ὅτε τὸ κίνημά των πλαισιοῦται καὶ ὑπὸ ἱεραρχῶν ἀποκηρυξάντων τὴν καινοτόμον ἱεραρχίαν των, ὁ ἀγών των ἀποκτᾷ ἔτι μείζονα αἴγλην καὶ σημασίαν.

Τοὺς ἐνεργηθέντας ὑπὸ τῆς καινοτομησάσης ἱεραρχίας διωγμοὺς καὶ ἐξορίας των ὑπομένουν μετὰ θαυμαστῆς καρτερίας καὶ ὑπομονῆς, ἰδιαιτέρως δὲ τὸν μέγαν διωγμὸν τοῦ 1951, διὰ τὸν ὁποῖον δυστυχῶς δὲν τυγχάνουν καὶ αὐτοὶ ἀμέτοχοι εὐθύνης, κατό-

---

τῆς ἐρήμου περὶ Οἰκουμενισμοῦ, σσ 308, Ἀθῆναι 1971 καὶ Κανονικὴ θεώρησις τοῦ ἡμερολογιακοῦ σχίσματος, σσ. 24, Ἀθῆναι 1976.

7. «Εἰ γὰρ οἱ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἀποπηδᾶν τῶν θείων θεσμῶν ἐπιχειροῦντες καὶ μικρόν τι παρακινεῖν, τῆς προσηκούσης ἐτύγχανον ἐπιτιμήσεως, οὐκ ἂν ὁ παρὼν ἐτέχθη λοιμός, οὐκ ἂν ὁ τοσοῦτος χειμὼν τὰς ἐκκλησίας κατέλαβεν». Ἰ. Χρυσοστ. εἰς τὴν ἑρμ. τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς, P. G. 61, 623.

8. Τὸ καταστατικὸν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον. «Ἡ ἄγκυρα τῆς Ὀρθοδοξίας» ἐν τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ ἄρθρῳ ὡς ἑξῆς περιγράφει τὸν σκοπὸν τοῦ Συνδέσμου: «Α΄. Ἡ ἀκλόνητος ἐμμονὴ τῶν μελῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἱερὰν Παράδοσιν καὶ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ θρησκευτικοῦ βίου. Β΄ Ἡ διὰ παντὸς πνευματικοῦ μέσου καταπολέμησις πάσης ἐν γένει καινοτομίας εἰσαχθείσης ἢ μελλούσης νὰ εἰσαχθῇ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ὀρθ. Ἀνατ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐν οἱωδήποτε κλίματι Αὐτῆς». Σελ. 15, Ἀθῆναι 8 Ἰουνίου 1926.

πιν τῆς κυκλοφορίας τῆς ὑπ' ἀριθμ: 13) 1950 γνωστῆς ἀτυχεστάτης ἐγκυκλίου των (9).

Τὸ ποίμνιον τὸ ὁποῖον ἠρνήθη νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἡμερολογιακὴν καινοτομίαν ἀναπτύσσεται καὶ γαλουχεῖται πνευματικῶς διὰ τῆς ὀρθοδόξου ἀσκητικῆς ἀγωγῆς τῆς ἀγρυπνίας, νηστείας, καὶ νοερᾶς προσευχῆς (κομβοσχοίνι), καθισταμένης οὕτως εὐκόλου τῆς ἀναγνωρίσεώς του. Εἶναι τὸ ποίμνιον ποὺ θὰ παραμείνῃ ὄχι μόνον μακρὰν τῆς καινοτομίας ἀλλὰ καὶ τῶν πιετιστικῶν κινημάτων καὶ ὀργανώσεων τοῦ αἰῶνος μας, διὰ ν' ἀποτελέσῃ τὸ πολύτιμον ἀντίβαρον ἔναντι τῆς ἐκκοσμικευμένης ἀστικῆς θρησκευτικότητος, οἱ ἡγέται τῆς ὁποίας παρέμειναν οὐ μόνον τελείως ξένοι πρὸς τὸ εὐγενές κίνημά των, ἀλλὰ καὶ διετέθησαν ἐξ ὑπαρχῆς ἐχθρικῶς πρὸς αὐτό (10).

---

9. Δὲν θὰ εἴμεθα ἀντικειμενικοί, ἐὰν δὲν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα καὶ τὰς ἐκτροπὰς ἐκ τῆς Κανονικότητος καὶ ἀληθείας τῶν ΓΟΧ Ἑλλάδος, αἱ ὁποῖαι ἠμαύρωσαν τὸν ὡραῖον ἀγῶνά των καὶ συνεχίζουν, ἀνανεούμεναι δυστυχῶς ὑπὸ τῆς σημερινῆς ἀκαταλλήλου ἡγεσίας του, νὰ τὸν ταπεινώνουν ἔτι πλέον: Ὡς τοιαύτας θεωροῦμεν: α') τὴν περὶ ἀπωλείας τῆς Χάριτος διδαχήν (ὅρα ἐγκυκλίους 1950 καὶ 1974) β') τὴν λειτουργίαν πλήθους συνεισάκτων Μοναστηρίων· γ') τὴν σφοδρὰν καταπολέμησιν τῆς ἐλευθέρας προσόδου ἐν τῷ θειοτάτῳ μυστηρίῳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, τὴν χαρακτηρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου ὡς πλάνην καὶ α ἵ ρ ε σ ι ν, ὡς καὶ λοιπὰς Κανονικὰς παραβάσεις, περὶ τῶν ὁποίων ὅρα σύγχρονον θεώρησιν καὶ κριτικήν των εἰς: «Διακήρυξιν Ἁγιορειτῶν Μοναχῶν» ἐν: «Ὀρθόδοξος Λόγος», Μάϊος 1975, σ. 3 ἑξ.

10. «Ἀλλ' ὁ ἐφημεριακὸς καὶ Μοναχικὸς κλῆρος, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἐδείχθη ἀπαθὴς καὶ ἀδιάφορος εἰς τὴν ἔκκλησιν ἡμῶν ταύτην, καὶ οὐδεμίαν οὗτος ἤγειρε φωνὴν διαμαρτυρίας διὰ τὴν ἄδικον καὶ ὅλως ἀντικανονικὴν καταδίκην ἡμῶν, οὐδὲ καὶ ὅταν ἡ Κυβέρνησις βίᾳ ἀπήγαγεν ἡμᾶς διὰ τῆς Ἀστυνομίας εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας. Τούτου ἕνεκα οὐκ ὀλίγην εὐθύνην ὑπέχει καὶ οὗτος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ σχίσματος, ὅπερ προὐκάλεσεν ἡ ὅλως ἀμελέτητος καὶ ἐσπευσμένη μεταβολὴ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Δυστυχῶς δὲ καὶ τὰ διάφορα θρησκευτικὰ Σωματεῖα καὶ οἱ διάφοροι ἐκκλησιαστικοὶ Σύλλογοι, πρὸς οὓς ἀπηθύναμεν ἰδιαιτέραν ἔντυπον προκήρυξιν, δὲν ἔδειξαν καλλιτέραν στάσιν καὶ συμπεριφορὰν ὡς πρὸς τὸ σωστικὸν καὶ ἱστορικὸν τοῦτο διάβημα ἡμῶν. Διότι, ἐὰν ἐξαιρέσῃ τις τὸν σύλλογον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὅστις δὲν ἐτάχθη καθ' ἡμῶν, τὰ λοιπὰ Σω-

Τὰ ἔτη παρέρχονται. Αἱ νεωτεροποιαὶ καὶ κακόδοξοι δυνάμεις, ἐντὸς τῆς ὀρθοδοξίας ἀναπτυσσόμεναι καὶ δρῶσαι, μὲ ὁδηγὸν τὸ Διάγγελμα τοῦ 1920 σπεύδουν «ἀγαλλομένῳ ποδί» νὰ ἑνωθοῦν μετὰ τῆς «σεβασμίας καὶ πρεσβυτέρας Ρώμης»! Οὕτω τὴν 5ην Ἰαν. τοῦ 1964 ὁ ὑπερβαλὼν εἰς αἵρεσιν καὶ τὸν Μεταξάκην πατριάρχης Ἀθηναγόρας, ἐρχόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς ἀσπασμὸν τοῦ αἱρετικοῦ ποντίφηκος, θ' ἀκούσῃ ἀπὸ τὰ χείλη του ὅτι «καλοῦνται οἱ κεχωρισμένοι ἀδελφοὶ (ὀρθόδοξοι), ὅπως ἐπανέλθουν εἰς τὴν ποίμνην», τῆς ὁποίας τ σ ο π ά ν ο ς γ ν ή σ ι ο ς... τυγχάνει...

ματεῖα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς θρησκευτικῆς ἑταιρείας τῆς ΖΩΗΣ, χωρὶς νὰ μελετήσωσι καὶ ἐμβαθύνωσιν εἰς ὅσα ἡμεῖς τύποις ἐξεδώκαμεν καὶ εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον ἐδημοσιεύσαμεν, ἔρριψαν καὶ ταῦτα τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος καθ' ἡμῶν, ὡς κινησάντων δῆθεν πτέρναν κατὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐκ λόγων προσωπικῆς ἐμπαθείας καὶ φιλαρχίας, ὑπηχοῦντα οὕτω τὸ τροπάριον τῆς Διοικούσης Συνόδου... Ὁ μόνος εἰς ὃν εὗρεν τὴν δέουσαν ἀπήχησιν ἡ προκήρυξις τοῦ ὀρθοδόξου ἀγῶνος ἡμῶν, ὑπῆρξεν ὁ θρησκεύων ἀθάνατος Ἑλληνικὸς Ὀρθόδοξος Λαός». Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον ὡς κριτήριον τῆς Ὀρθοδοξίας, Ἀπολογία τοῦ Σεβ. Μητρ. πρ. Φλωρίνης Χρυσοστόμου πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν συνείδησιν, σελ. 68 - 9, Ἀθῆναι 1935.

Μήπως ὅμως οἱ ἀνωτέρω συνετοὶ λόγοι τοῦ κυροῦ Χρυσοστόμου ἔπεισαν ἀργότερον τοὺς ἡγέτας τῶν θρησκ. ἀδελφοτήτων διὰ τὸ ἐφάμαρτον τῆς στάσεώς των ἔναντι τῆς ἡμερολογιακῆς καινοτομίας καὶ τοῦ προκληθέντος ἐξ αὐτῆς σχίσματος; Οὐδόλως! Καίτοι αἱ διαρρεύσασαι δεκαετίαι ἐ β ό ω ν ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῶν ἀντιδρασάντων Παλαιοημερολογιτῶν καὶ τῆς μεγάλης εὐθύνης τῆς ἑλλαδικῆς Ἱεραρχίας καὶ ἰδιαίτατα τοῦ προκαθημένου αὐτῆς Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἐν τούτοις μέχρι σήμερον παρέμειναν οὐ μόνον ἐντελῶς ξέναι πρὸς τὸν ἀνωτέρω ἀγῶνα τῶν πιστῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐχθρικῶς διακείμεναι. Μικρὰ ἀπόδειξις τῶν ἀνωτέρω κρίσεών μας ἔστω τὸ πρὸ ἐτῶν (1968) δημοσιευθὲν ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Π. Τρεμπέλα εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία» ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ὡς Ἀρχιεπίσκοπος», (σ. 31 - 8), ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ γηραιὸς καθηγητὴς ἀνυψοῖ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ τὸν κυρίως πρωταγωνιστὴν τοῦ σχίσματος Χρυσ. Παπαδόπουλον(!) καταβιβάζων, ἀντιθέτως, ἕως Ἅδου τὸν πιστὸν λαὸν τῶν ΓΟΧ, θεωρῶν αὐτὸν «φανατισμένον», τοὺς ἡγέτας του «ἀποστάτας» καὶ σύνολον τὸ κίνημά των ὡς «ἔργον τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων»!! Ἰδοὺ ἡ ὀρθόδοξος εὐαισθησία τῶν «ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων» ἱεραποστολικῶς ἀγωνιζομένων ἐν τῷ κόσμῳ... (Πρβλ. σημ : 11 τοῦ ΣΤ' κεφαλαίου).

ὁ ἴδιος!(11). Δεκαοκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνωτέρω συνάντησιν τὸ Ἅγιον Ὄρος δι' ἐπιλέκτων μελῶν του ἀπευθύνει πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ τὸν ἑλληνικὸν λαόν π ρ ο κ ή ρ υ ξ ι ν διαμαρτυρίας καὶ προειδοποιήσεως, ἔχουσα ὡς ἀκολούθως:

Προκήρυξις Ἁγιορειτῶν Πατέρων πρὸς τὸν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὸν Λαόν.

Οἱ κάτωθι Ἁγιορεῖται Πατέρες, Καθηγούμενοι, Ἱερομόναχοι καὶ Μοναχοί, λαβόντες γνῶσιν διὰ τὰ ἐσχάτως τεκταινόμενα ἐναντίον τῆς ἀμωμήτου ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ὑπὸ τῆς παπικῆς ἀνταρσίας καὶ τὰ φιλενωτικὰ συνθήματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῶν συνεργατῶν του, διακηρύσσομεν στεντορείᾳ τῇ φωνῇ, ὅτι ἀποκηρύσσομεν τὰ τοιαῦτα φιλενωτικὰ συνθήματα καὶ φιλενωτικὰς τάσεις καὶ μένομεν στερεοὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν, ἀκολουθοῦντες ὅσα προφήτευσαν οἱ θεηγόροι Προφῆται καὶ ἐδίδαξαν οἱ θεοκήρυκες Ἀπόστολοι, ὁ τῶν θεοφόρων Πατέρων σύλλογος, αἱ ἑπτὰ ἅγιαι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ αἱ τοπικαὶ τοιαῦται, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἀκρογωνιαῖον Λίθον Χριστόν, τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ ἐν γένει ἐμμένομεν εἰς ὅσα ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν πίστις διδάσκει, εἴτε διὰ γραφίδος εἴτε διὰ τῆς Παραδόσεως, ἀποκρούοντες τὴν «ἕνωσιν» ἢ «ἑνότητα», ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν ἐσχάτως οἱ φιλενωτικοί.

Ἐὰν οἱ καθολικοὶ καὶ λοιποὶ αἱρετικοὶ θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, νὰ ἔλθουν αὐτοὶ προσπίπτοντες καὶ ζητοῦντες τὸ ἔλεος, ἀσπαζόμενοι εἰς τὸ ἀκέραιον τὰ δόγματα καὶ Παραδόσεις τῆς ἀμωμήτου Ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως καὶ ὄχι νὰ τρέχωμεν ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι πρὸς τοὺς αἱρετικούς.

Ποιοῦμεν ἔκκλησιν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριάρχην νὰ παύσῃ ἐξακολουθῶν τὰς φιλενωτικὰς του ἐνεργείας, καθ' ὅσον, ἐὰν συνεχίσῃ, θ' ἀποκηρύξωμεν καὶ αὐτόν.

---

11. Θεοδωρήτου Μοναχοῦ, Ἁγιορείτου, Διάλογοι τῆς ἐρήμου περὶ Οἰκουμενισμοῦ, σ. 167 σημ. 35 καὶ σ. 176 σημ. 41. Ἐπίσης: Νικ. Βασιλειάδη, Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ ἡ ἕνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν, σ. 234, Ἀθῆναι Ἰαν. 1972.

»Προσεπιδηλοῦμεν ὅτι θέλομεν ἀγωνισθῆ μέχρις ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν μας, χύνοντες καὶ αὐτὸ τὸ αἷμά μας, ἐὰν τὸ καλέση ἡ ἀνάγκη, μιμούμενοι τοὺς ἀειμνήστους προκατόχους μας καὶ ἀναφωνοῦντες μετὰ Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου: «Οὐκ ἀρνησόμεθά Σε φίλη Ὀρθοδοξία· οὐ ψευσόμεθά Σε πατροπαράδοτον σέβας· οὐκ ἀφιστάμεθά σοι Μῆτερ εὐσέβεια· ἐν σοὶ ἐγεννήθημεν καὶ σοὶ ζῶμεν καὶ ἐν σοὶ κοιμηθησόμεθα· εἰ δὲ καὶ καλέσειε καιρὸς καὶ μυριάκις ὑπὲρ σοῦ τεθνηξόμεθα».

Συγχαίρομεν τὸν γεραρὸν Προκαθήμενον τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἅπασαν τὴν Ὀρθόδοξον Ἱεραρχίαν διὰ τὴν σθεναρὰν στάσιν των ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας μας καὶ δηλοῦμεν ὅτι εἴμεθα παρὰ τὸ πλευρόν των».

Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῇ 23 Ἰανουαρίου 1964. (π. ἡμ.) (12)

Οἱ ἑνωτικοὶ ὅμως ἀδίστακτοι καὶ πεποιθότες εἰς τὴν ἀδιαφορίαν τῆς πλειονότητος τοῦ λαοῦ καὶ τὴν χλιαρότηταν τῆς ἀστικῆς θρησκευτικότητος, ἥτις, ὡς συνήθως, ἐκτονοῦται διὰ πανηγυρικῶν ἐντὸς κλειστῶν αἰθουσῶν, συνεχίζουν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου των. Τὸ 1965 (Δεκ. 7) (13) διακηρύσσουν θεατρικῶς τὴν «ἄρσιν τῶν ἀναθεμάτων» μεταξὺ Ρώμης - Κων)λεως, οὐ μόνον διὰ κειμένων ἀλλὰ καὶ διὰ ἐπισήμων συμπροσευχῶν μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν εἰς Ρώμην (29 Ἰουνίου καὶ 26 Ὀκτ.) καὶ Φαναρίον (25 Ἰουλίου).

Ὡς ἀντίδρασις, διὰ τὰς ἀνωτέρω ἀντορθοδόξους ἐνεργείας τοῦ πατριάρχου, σημειοῦται εἴς τινας Ἁγιορειτικὰς Μονάς ἡ παῦσις τοῦ μνημοσύνου του, οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ κοινωνίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐφαρμόσουν μετὰ παρρησίας καὶ μεμονομένως ἱερομόναχοί τινες καὶ μοναχοί.

Μετὰ τὴν βιαίαν πτῶσιν τοῦ ἀρχ/που Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου τοῦ Β', τοῦ γνωστοῦ διὰ τὰ ἀνθενωτικά του φρονήματα καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἱερωνύμου, ὁ οἰκουμενισμὸς ἐπιτυγχάνει

---

12. Ὀρθόδοξος Τύπος, Μάρτιος 1964.

13. Τὴν ἑπομένην τῆς ἄρσεως, ἤτοι τὴν 8ην Δεκ., λήγουν πανηγυρικῶς αἱ ἐργασίαι τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου, ἀφοῦ πλέον ἡ «αἴγλη» της ἤστραψε ἄχρι Φαναρίου, ὅπερ ἔκθαμβον αἴρει τὸ πάλαι τεθὲν ἀνάθεμα τοῖς παπικοῖς ὑπὸ τῶν «φανατικῶν» προκατόχων του!

νέας ἐπιτυχίας εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον. Ἡ νεωτεροποιὸς θύελλα ἐκδηλοῦται καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν διακόσμησιν τῶν ἱερῶν ναῶν, διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν τέμπλων ἔκ τινων ἐξ αὐτῶν, τῆς εἰσαγωγῆς δειλῶς πως τῆς τετραφωνίας καὶ τῆς κουρᾶς γενείου καὶ κόμης τῶν κληρικῶν, ἰδιαιτέρως ὅμως — καὶ αὐτὸ ἔχει τὴν μεγάλην ἐν προκειμένῳ βαρύτητα — τῆς στενῆς συνεργασίας Ἀθηνῶν — Φαναρίου εἰς βάρος τοῦ τῆς ὀρθοδοξίας κηρύγματος.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω Ἁγιορεῖται καθηγούμενοι καὶ μοναχοὶ συντάσσουν καὶ δημοσιεύουν εἰς τὸν θρησκευτικὸν τύπον Ὑπόμνημα διαμαρτυρίας πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τοῦ κ. Ἱερωνύμου, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναφερθοῦν εἰς ὅλας τὰς ἀντικανονικὰς ἐνεργείας τοῦ Φαναρίου, καθιστῶντες οὕτω σ υ ν υ π ε ύ θ υ ν ο ν τὴν Ἑλλαδικὴν Ἱεραρχίαν διὰ πάντα τὰ γενόμενα.

Τὸ ὑπόμνημα, γραμμένο εἰς γλῶσσαν μοναχικῆς παρρησίας καὶ τεκμηριωμένον ἱκανῶς δι' ἀναφορᾶς εἰς τὴν πολιὰν καὶ σεβασμίαν πρᾶξιν τῶν ἁγίων ποτέρων καὶ τὴν σύγχρονον, ἐξ ἀντιθέτου, ἀπεμπόλησιν τῆς ὀρθοδόξου Κανονικῆς τάξεως, ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς γνώστας τῶν πραγμάτων.

Κατωτέρω παραθέτομεν τοῦτο βάσει τοῦ πρωτοτύπου αὐτοῦ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
Ἁγιορειτῶν Μοναχῶν πρὸς τὴν Ἀριστείνδην Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι,

Ὄντως καλὸν καὶ ἡδὺ τὸ ἡσυχάζειν τοῖς μοναχοῖς· καὶ γάρ εἰς τοῦτο ἐκλήθησαν· πλήν, ἐν καιροῖς τοσοῦτον χαλεποῖς, ὁποῖοι οἱ τῆς σήμερον, ἔνθα ἡ νοητὴ ὁλκὰς τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κινδυνεύει παντελῶς καταποντισθῆναι, ὦ ἀληθῶς, ἐν καιροῖς τοιούτοις «τὸ ἐφησυχάζειν ἀργήσεως ἴδιον, τὸ δὲ ἐλέγχειν, ὁμολογίας εἰλικρινοῦς».

Τοιούτοις καὶ ἡμεῖς συναισθήμασι κατεχόμενοι, ἐν σεβασμῷ τε καὶ θλίψει πολλῇ, ὑποβάλλομεν Ὑμῖν τὴν παροῦσαν ἔντονον καὶ δικαίαν διαμαρτυρίαν διὰ τὴν τηρηθεῖσαν σ ι γ ὴ ν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀγαστὴν σ υ μ φ ω ν ί α ν, πρὸς ἅπαντα τὰ κατὰ τῆς

Ὀρθοδόξου πίστεως καὶ Παραδόσεως διαπραχθέντα, κατὰ τὸ τετραετὲς που διάστημα τῆς ὑπηρεσίας Ὑμῶν, 1967 — 1970, ὡς θέλομεν κατωτέρω ἀποδείξει.

Ἡ τῶν ἀνωτέρω γνῶσις, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ πᾶς πιστὸς ἀρύεται ἐκ τῶν ἱερῶν Κανόνων δικαίωμα ἅμα τε καὶ ὑποχρέωσιν τῆς διαμαρτυρίας εἰς περίπτωσιν κινδυνευούσης πίστεως — «ἡ γάρ τοῦ αὐτοκεφάλου ἔννοια ἐν μόνῃ περιώρισται τῇ τῶν διοικητικῶν πραγμάτων διαχειρήσει» — ὡδήγησεν ἡμᾶς, ὡς ἔχοντας ἀναφαίρετον καὶ πλήρες τὸ ἀνωτέρω δικαίωμα, νὰ χωρήσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν ἐνέργειαν, ἀγόμενοι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ λόγων δικαιοσύνης, συνειδήσεως καὶ συνεπείας πρὸς τὸ μοναχικὸν ἡμῶν σχῆμα τε καὶ ἐπάγγελμα.

Διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ παρόντος, ἐνεθάρρυνε προσέτι ἡμᾶς καὶ τὸ ἐσχάτως ἀποσταλὲν γράμμα τῆς Ὑμετέρας Συνόδου πρὸς τὸν Οἰκ. Πατριάρχην, («ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τεῦχος 20, 1970), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλάβομεν ἀγαθωτάτην ἀφορμὴν νὰ ἀναμνησθῶμεν τῆς βαθυτάτης ἀληθείας, ὅτι δηλαδή, ὅταν περὶ πίστεως ἦ ὁ λόγος, πάντες συντρέχουσι καὶ ὑπευθύνως συνεισφέρουσι τὸ κατὰ δύναμιν. Ὁ ἅγιος Θεόδωρος, ὁ τοῦ Στουδίου ἔξαρχος, λίαν ἀναγλύφως γράφει: «Ὥστε ὅτε περὶ πίστεως ὁ λόγος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἐγὼ τίς εἰμι; Ἱερεύς; ἀλλ' οὐδαμοῦ. Ἄρχων; καὶ οὐδ' οὕτως. Στρατιώτης; καὶ ποῦ; Γεωργός; καὶ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο. Πένης, μόνον τὴν ἐφήμερον τροφὴν ποριζόμενος· οὐδείς μοι λόγος καὶ φροντὶς περὶ τοῦ προκειμένου. Οὐά, οἱ λίθοι κράξουσι, καὶ σὺ σιωπηλὸς καὶ ἄφροντις;» (P.G. 99, 1321 B).

Καίτοι θὰ ἠδύνατο τις νὰ σκεφθῇ περὶ μεταθέσεως τοῦ ποσοῦ τῆς εὐθύνης Ὑμῶν, λόγῳ τῆς ἐφαμάρτου σιγῆς τῆς μεγίστης πλειονότητος τῶν ἐπισκοπικῶν χειλέων, τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Θεολογίας καὶ παντὸς ὑπευθύνου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου, παρὰ ταῦτα, ἡ ἁμαρτωλὸς σιγὴ τῶν ἀνωτέρω θὰ ἔδει ἐπὶ μᾶλλον νὰ ἐξάψῃ τὸν θεῖον Ὑμῶν ζῆλον καὶ οὐχὶ νὰ ἀποτελέσῃ αἰτίαν ἐνόχου συμφωνίας καὶ ἐν πολλοῖς καινοτόμου πρωτοβουλίας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐπὶ πλέον ἐνθάρρυνσιν τῶν πρωταιτίων!

Πολλαὶ αἱ παρελθοῦσαί τε καὶ νῦν ἐνέργειαι Ὑμῶν, Σεβα-

σμιώτατοι, αἵτινες πρὸς τὰ προλεχθέντα συνδυαζόμεναι, εἰς ἀγωνίαν καὶ θλῖψιν ἄφατον ὁδηγοῦσι τὰς ἡμετέρας ψυχάς. Ἀριθμοῦντες τινάς, ὡς ἐν κεφαλαίου τάξιν, διαμαρτυρόμεθα.

α. Διὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς εὐλογημένης ἀνθενωτικῆς στάσεως Χρυσοστόμου τοῦ Β'.

β. Διὰ τὴν τηρηθεῖσαν σιγὴν εἰς τὰς κακοδόξους δηλώσεις Ἀλεξανδρείας Νικολάου καὶ Ἀμερικῆς Ἰακώβου.

γ. Διὰ τὴν παρομοίαν σιγὴν ἐπὶ ταῖς ἀντικανονικαῖς συμπροσευχαῖς εἰς Φανάριον Ρώμην καὶ Λονδῖνον.

δ. Διὰ τὴν ἔνοχον ἀποδοχὴν τῆς βλασφήμου μετατροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς «Νομικὸν πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου».

ε. Διὰ τὴν ὁμοίαν ἀποδοχὴν τῆς ἀντορθοδόξου διακρίσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων εἰς Δογματικοὺς καὶ Διοικητικούς, ὥστε οἱ μὲν νὰ προστατεύωνται Συνταγματικῶς, οἱ δ' οὐχί.

ς. Διὰ τὴν σιγὴν ἐπὶ τῷ αἱρετικῷ κηρύγματι Μελίτωνος Χαλκηδόνος καὶ ὑποδοχῆς πρὸ ἡμερῶν Ἰακώβου Ἀμερικῆς καὶ συλλειτουργίας μετ' αὐτοῦ.

ζ. Διὰ τοὺς προκλητικωτάτους καὶ δημοσίους ἐπαίνους τοῦ ἀποστάτου Ἀθηναγόρου, ὅνπερ καὶ εἰς τάξιν «Προφηταποστόλου» ἀνήγαγε τὸ ἐπίσημον Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος!

η. Διὰ τὴν σιγὴν τῶν ἐν Τσεχοσλαβακίᾳ ὑπὸ τῶν Οὐνιτῶν τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν Ὀρθοδόξοις τελεσθέντων.

θ. Διὰ τὴν μετὰ τοῦ νεωτεροποιοῦ καὶ ἀμφιβόλου πίστεως Δρ. Δραγὰν συμφωνίαν καὶ σύμπραξιν διὰ τὸν «Κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα».

ι. Διαμαρτυρόμεθα ἐπίσης ἐντόνως διὰ τὴν μὴ σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας πρὸς κοινὴν ἀντιμετώπισιν τῶν Οἰκουμενικῶν γεγονότων, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνδρὸς βουλῇ ὑπαγωγήν αὐτῆς.

ια. Διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀδιαφορίαν εἰς τὰς ἐπιδοθείσας διαμαρτυρίας καὶ ὑπομνήματα τιμίων Ἱεραρχῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀνωτέρω προβλημάτων καὶ γεγονότων.

***

Τὰ ἀνωτέρω ἄρα γε, μήπως δηλοῦσιν ἁπλῆν ἀδροφροσύνην καὶ οὐδὲν πλέον; Ἀσφαλῶς, μυριάκις ὄχι! Ὁ Μ. Βασίλειος σαφέστατα ἀποφαίνεται διὰ παρομοίας περιπτώσεις. «Τῷ ὄντι γάρ τοῦ ἀνωτάτου μακαρισμοῦ ἄξιον.. τὸ μὲν κίβδηλον ἀπὸ τοῦ δοκίμου καὶ καθαροῦ διακρίνειν, τ ὴ ν δ ὲ τ ῶ ν Π α τ έ ρ ω ν π ί σ τ ι ν ἄ ν ε υ τ ι ν ὸ ς ὑ π ο σ τ ο λ ῆ ς κ η ρ ύ σ σ ε ι ν». (Ἐπιστ. 92).

Τὸ τραγικὸν ὅμως εἶναι ὅτι οὐδὲ μέχρι τῆς σιγῆς ἔστη ἡ Ὑμετέρα Σύνοδος καὶ ἰδίᾳ ὁ Πρόεδρος Αὐτῆς κ. Ἱερώνυμος, ἐν τῇ ἐξελίξει καὶ ἐκτελέσει τῶν ἀνωτέρω γεγονότων, ὡς ἀποδειχθήσεται εὐθὺς ἀμέσως.

Οὕτως, ὅτε ὁ Οἰκ Πατριάρχης ἤρξατο τὴν συναλλαγὴν τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ τῆς ἐπισήμου ἄρσεως τοῦ ἀναθέματος κατὰ τοῦ Παπισμοῦ, κηρύξας οὕτω π ε π λ α ν η μ έ ν η ν τὴν πρὸ αὐτοῦ Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καὶ μετὰ τὰς ἀντικανονικὰς καὶ ἐκνόμους συμπροσευχὰς αὐτοῦ μετὰ τοῦ πάπα Ρώμης εἰς Φαγάριον, καὶ Ρώμην καὶ ἀποστολῆς πάντων τῶν ἀνωτέρω Πρακτικῶν καὶ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἰδοὺ ὁποία ἦτο ἡ ἀνταπόκρισις τῆς Ἀριστίνδην Συνόδου.

«Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱ. Συνόδου ἀνεγνώσθη τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου χρονικὸν τῆς ἀπὸ 26 ἕως 28 Ὀκτωβρίου 1967 ἐπισκέψεως τῆς Αὐτοῦ Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἁγιότητα τὸν πάπαν Ρώμης, ὡς καὶ ἀντίγραφα τῶν κατ' αὐτὴν ἀνταλλαγεισῶν μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἄλλων ἀξιωματούχων τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας προσφωνήσεων καὶ λόγων. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης ἡ Ἱ. Σύνοδος μ ε τ ὰ ἰ δ ι α ι τ έ ρ α ς ἱ κ α ν ο π ο ι ή σ ε ω ς διεπίστωσεν ὅτι μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἡ ἐπίσκεψις καὶ ἡ νέα αὐτὴ συνάντησις τῶν προκαθημένων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Ὀρθοδόξου, ἐ π ρ α γ μ α τ ο π ο ι ή θ η κ α τ ὰ τ ὴ ν δ ι ά π υ ρ ο ν ε ὐ χ ὴ ν κ α ὶ π ρ ο σ δ ο κ ί α ν τ ῆ ς Ἱ. Σ υ ν ό δ ο υ κ α ὶ τ ο ῦ ε ὐ σ ε β ο ῦ ς π λ η ρ ώ μ α τ ο ς τ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς». ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, 7 Ὀκτωβρίου 1970.

Καὶ ἐρωτῶμεν κατόπιν τούτων. Πότε ἠρωτήθη ὁ εὐσεβὴς Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἀπήντησε ὅτι δ ι α π ύ ρ ω ς εὔχεται καὶ

προσδοκᾷ τοὺς καρποὺς τῆς τεκταινομένης προδοσίας; Μήπως ὅμως τὸ ἀνωτέρω κείμενον τυγχάνει μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του; Δυστυχῶς καὶ πάλιν ὄχι! Παραλείποντες πληθὺν ὁλόκληρον εἰς ἡμερήσιον Τύπον συναφοῦς μορφῆς καὶ ἰδέας, σημειοῦμεν ἐνδεικτικῶς ὀλίγα τινὰ ἐκ τῆς συνεντεύξεως τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ περιοδικοῦ «ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΕΙΑ», τῆς 2 Αὐγ. 1970. Ἐρωτηθεὶς κατ' αὐτὴν νὰ εἴπῃ ἐν βραχύτητι ὅσα καὶ ἐν τῷ παρελθόντι εἶχε δηλώσει σχετικῶς περὶ τοῦ Πατριάρχου, ἀπήντησε ὡς ἀκολούθως.

«Πᾶς ἀσκῶν διοίκησιν δὲν εἶναι δυνατὸν εἰμὴ νὰ ἔχῃ καὶ τοὺς ἐπικριτάς του. Ἰδιαιτέρως, ὅσοι ἔχουν τὸ τ ά λ α ν τ ο ν νὰ τέμνουν νέας ὁδοὺς καὶ νὰ χαράσσουν εὐρυτέρας κατευθύνσεις, εἶναι ἐπόμενον νὰ ὑφίστανται καὶ τὰς σφοδροτέρας ἐπιθέσεις. Δὲν πρέπει συνεπῶς νὰ ἐκπλησσώμεθα, ὅ τ ι μ ί α τ ο ι α ύ τ η μ ο ρ φ ή, ὡς ἡ σήμερον κ λ ε ῖ ζ ο υ σ α τὸν Οἰκ. Θρόνον, ἔχει καὶ τοὺς ἐπικριτάς της»! Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ «σκηνικοῦ» περιεχομένου τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος γράμματος τοῦ ἰδίου προκαθημένου πρὸς τὸν Οἰκουμενικόν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐκοινώνησε Μόσχα Ρώμῃ;

Εἰς τοῦτο, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναφέρεται ὅτι: «ἀπαραμυθήτῳ λύπῃ συσχεθέντες Συνοδικῶς ἔγνωμεν μὴ σιγᾶν», καίτοι ὁ ὑπογράφων ἐγνώριζεν ὅτι «παρασυμβουλευθέντες ὑπό τινος μὴ ὑγιῶς ἔχοντος ἐ μ ί α ν α ν οἱ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον συγκροτήσαντες τὴν ἁγίαν Μόσχας καθέδραν...». Γεννᾶται ὅμως, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω τὸ ἑξῆς ἐρώτημα:

Διατὶ οὐδεμίαν μέχρι τοῦ νῦν ἠγέρθη διαμαρτυρία διὰ τὸν «πρώταρχον» τοῦ τοιούτου «μολυσμοῦ» καὶ μυρίων ἑτέρων καινοφωνιῶν γεννήτορα, ἀλλὰ ἐκλιπαρεῖται οὗτος ὅπως εὑρεθῇ «ἀκέστωρ καὶ ἀλεξητὴρ τῶν εὐρόντων τὴν ἁγίαν ἡμῶν ἐκκλησίαν δεινῶν»; Μήπως πρὸ ὀλίγου χρόνου δὲν εἶχεν ὁ ἴδιος «Οἰκουμενικὸς Αὐθέντης καὶ Πατριάρχης» δηλώσει ἐπισήμως, τὰ κατωτέρω ἐκτιθέμενα ἐν τηλεγραφήματί του πρὸς τὸν κ. Δραγάν, ὀπαδὸν ἄριστον τῆς Οἰκουμενικῆς λύμης, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν συνομιλήσας εὑρέθη «ἐν πλήρει συναντιλήψει καὶ συμφωνίᾳ» (Πρακτικὰ Β' Οἰκ. Συμποσίου, σελ. 12.), ὡς νὰ μὴ ἤρκει ὁ προκληθεὶς διχασμὸς τοῦ πληρώματος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκ-

κλησίας ἀπὸ τοῦ 1924 μέχρι σήμερον, ἐπὶ τῇ ἀντικανονικῇ εἰσαγωγῇ τοῦ νέου Ἡμερολογίου;

«... Βεβαίως τὸ τελευταῖον βῆμα εἶναι πολλάκις καὶ εὔκολον καὶ δύσκολον. Ἀλλὰ εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ γίνῃ καὶ ἀπόλυτος ἀνάγκη ἐν βήματι ταχεῖ καὶ τολμηρῷ. Διότι ὁ χωρισμὸς τοῦ 1054, γνωστὸς ὡς «σχίσμα» μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, δὲν προῆλθεν ἐκ λόγων Δογματικῶν, Κανονικῶν, Πολιτικῶν, ἀλλ' «ἐν τῇ πράξει» καὶ ἔτι σαφέστερον ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπαύσαμεν αὐτομάτως καὶ ΑΝΕΥ ΟΥΔΕΝΟΣ ΛΟΓΟΥ νὰ ἀγαπώμεθα καὶ νὰ μεταλαμβάνωμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ Ἁγίου Ποτηρίου. Ἤδη ἐπανελθόντες εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1054 ἐποχὴν αὐτομάτως καὶ διὰ τῆς διαγραφῆς τοῦ Ἀναθέματος τῇ 7 Δεκεμβρίου 1965, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: ΔΙΑΤΙ ΑΥΤΟΜΑΤΩΣ ΔΕΝ ΕΠΑΝΕΡΧΩΜΕΘΑ ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΑΓΙΟΝ ΠΟΤΗΡΙΟΝ;».

Κατὰ συνέπειαν, διά τίνα δεῖ Ὑμᾶς ἀποδύρεσθαι πλέον, Σεβασμιώτατοι, διὰ τὸν προτρέψαντα καὶ προκαλέσαντα μίαν τοιαύτην κοινωνίαν, ἢ διὰ τοὺς «παρασυμβουλευθέντας καὶ μολύναντας τὴν ἁγίαν Μόσχας καθέδραν;» Τίς ποτε τῶν Ἁγίων Πατέρων ἐκζητήσειε «ἀνδρεῖον» τι γενέσθαι παρὰ τοιούτου ἀνδρός; ἀσφαλῶς οὐδείς, εἰμὴ μόνον ὁ ἐπιπλήττων ἀνδρείως τοὺς διακόψαντας τὸ «μνημόσυνον» αὐτοῦ...

Διὰ τὴν ὀρθόδοξον ὅμως Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ δὴ τὴν Ἁγιορειτικὴν τοιαύτην, τὴν ὁμολογήσασαν ἐπὶ Βέκκου τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἕως θανάτου, τὴν συντρίψασαν τὴν ἐκ τῆς γνώσεως ἐπηρμένην ὀφρὺν τῆς Δύσεως διὰ τοῦ Ἁγιορειτικοῦ Τόμου ὑπὲρ τοῦ Ἡσυχασμοῦ, τὴν γαλουχήσασαν διὰ τῆς ἀδόλου πίστεως καὶ Ὀρθοδόξου πνευματικότητός τε καὶ μαχητικότητος δεκάδας ὁλοκλήρους Νεομαρτύρων, πάντα τὰ ἀνωτέρω τυγχάνουσιν σφόδρα ἀνοίκεια καὶ αὐτόχρημα καταδικαστέα.

»Τὰ ἀπατηλὰ συνθήματα τῆς Οἰκουμενικῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης οὐδεμίαν ἔχουσι χώραν, ὅταν λυμαίνηται τὸ τῆς ἀληθείας κήρυγμα καὶ διασπᾶται οὕτως ἡ ἀληθὴς ἑνότης. Ὁ μέγας Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος, ἐπ' αὐτῆς τῆς ψευδοῦς εἰρήνης ἀναφερόμενος, γράφει:

«Καλὸν τὸ εἰρηνεύειν πρὸς πάντας, ἀλλ' ὁμονοοῦντας πρὸς τὴν εὐσέβειαν· ἡ γὰρ εἰρήνη μετὰ μὲν τοῦ δικαίου καὶ πρέποντος, κάλλιστόν ἐστι κτῆμα καὶ λυσιτελέστατον, μετὰ δὲ κακίας, ἢ δου-

λείας ἐπογειδίστου, πάντων αἴσχιστον καὶ βλαβερώτατον· ὅ τ ι ἔ σ τ ι κ α κ ὴ ὁ μ ό ν ο ι α κ α ὶ κ α λ ὴ δ ι α φ ω ν ί α· ἐ σ τ ι σ χ ι σ θ ῆ ν α ι κ α λ ῶ ς κ α ὶ ὁ μ ο ν ο ῆ σ α ι κ α κ ῶ ς· οἷς γάρ ἡ φιλία πρόξενος ἀπωλείας, τούτοις τὸ μῖσος ὑπόθεσις ἀρετῆς γίνεται· καὶ κρείσσων ὁμονοίας, ἡ ὑπὲρ ἀπαθείας διάστασις» (Ἰ. Βρυεννίου, «Ἅπαντα», Τόμος Α΄ σελ. 482).

Δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον, Σεβασμιώτατοι, νὰ ὁμιλῶμεν περὶ «οἰκονομίας ἄχρι καιροῦ», ὅταν αἱ προθέσεις καὶ τὰ προγράμματα τοῦ Οἰκ. Θρόνου τυγχάνουσι σφόδρα προδοτικὰ καὶ ἐπίβουλα τῆς ὀρθῆς πίστεως. Ἐρωτῶμεν ἐν ἀγωνίᾳ καὶ ἀγανακτήσει ἱερᾷ. Ποία εἰσέτι οἰκονομία εἶναι δυνατὸν νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἀνιάτως νοσήσαντα; Ὅταν δὲ ὁ καιρὸς παρέρχηται καὶ κατὰ τὰς ὑφηγήσεις τῆς πονηρᾶς οἰκονομίας ὁ «ἀσθενῶν» λαμβάνῃ ἀντὶ θεραπευτηρίων συνταγῶν συγχαρητηρίους ἐπιστολὰς διὰ τὸ λαμπρὸν τῆς ὑγείας του ἅμα καὶ πορείας, τί ἂν εἴη τῆς οἰκονομίας ταύτης ζημιωδέστερον; «Τίς εὐσεβὴς σιγήσειεν, ἐνώπιον τῆς τραγικῆς ταύτης πραγματικότητος; τί ὅλως ἠρεμήσει; καὶ γὰρ τὴν συγκατάθεσιν ἡ σιωπὴ σημαίνει». (Μελέτιος Ὁμολογ.).

Ἀρκετὸν ἠνέχθημεν ἐπὶ 22 συνεχῆ ἔτη ὕβρεις καὶ ταπεινώσεις ἀπὸ τὸν πρῶτον Θρόνον τῆς Ὀρθοδοξίας ἐκπορευομένας κατὰ τῆς ἀμώμου Νύμφης τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἁγιωτάτης Ὀρθοδοξίας! Ἡ πορεία του ἐν πλήρει συναυτίσει μετὰ τῆς τῶν Οἰκουμενιστῶν, διατόρως βοᾷ διὰ τὸν κοινόν των πόθον· τὴν καταστροφὴν τοῦ Μοναδικοῦ Ταμείου τῆς ἐξ Ἀποκαλύψεως Ἀληθείας, τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας!

Κατὰ τὸ παρελθὸν ὅμως ὅλως διαφόρως ἐνήργουν οἱ Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Προϊστάμενοι, διὰ παρομοίας ἢ ἥσσονος τῆς σήμερον περιπτώσεις. Οὕτως ὁ πρὸ 16 αἰώνων ἀμαυρώσας τὸν Οἰκ. Θρόνον Κων)λεως Νεστόριος, εὐθὺς μετὰ τὴν κήρυξιν τῶν κατὰ τῆς Θεοτόκου βλασφήμων ρημάτων του, ἐδέχετο τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ Ρώμης Κελεστίνου ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν.

«Φανερῶς τοίνυν ἴσθι, ταύτην ἡμῶν τὴν ἀπόφασιν, ὡς ἐὰν μὴ περὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ταῦτα κηρύξῃς, ἅπερ καὶ ἡ Ρωμαίων καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων καὶ πᾶσα ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία κατέχει, ὡς καὶ ἡ ἁγία ἡ κατὰ τὴν μεγάλην Κων)λιν Ἐκκλησία

ἕως σοῦ κάλλιστα κατέσχε καὶ ταύτην τὴν ἄπιστον καινότητα ἥτις ἐπιχειρεῖν χωρίζει, ὅπερ συνάπτει ἡ Ἁγία Γραφή, ἐντὸς ΔΕΚΑΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ἠριθμημένης ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης τῆς ὑπομνήσεως ΦΑΝΕΡΑ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΩ ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΘΕΤΗΣΗΣ, ἀπὸ πάσης καθολικῆς ἐκκλησίας ΕΚΒΕΒΛΗΣΑΙ... Ἐπειδὴ ΠΑΝΤΕΣ ὀφείλουσιν εἰδέναι τὸ πραττόμενον, ὁσάκις περὶ κοινοῦ πράγματος ἡ ἡ σκέψις». Σ. Μήλια, (Πρακτικὰ Συνόδων... Τόμ. Α΄ σελ. 448).

Τὴν σήμερον ὅμως οἱ ποικίλοι αἱρετικοὶ δι' ἑκάστην νέαν κακοδοξίαν των δέχονται πληθὺν συγχαρητηρίων ἐπιστολῶν! Παραθέτομεν, βεβαιοῦντες τοῦ λόγου τὸ ἀληθὲς, τὸ τηλεγράφημα ὅπερ ἀπέστειλεν ὁ προκαθήμενος τῆς Ἀριστίνδην Συνόδου κ. Ἱερώνυμος ἐν ἔτει 1969, ἐπὶ τῇ εἰκοσαετίᾳ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὸν Θρόνον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, εἰκοσαετία βλασφήμου διακονίας τῆς παραδοθείσης παρακαταθήκης.

«Ἐκκλησία Ἑλλάδος συμμετέχουσα ἀγαλλομένῳ ποδὶ πνευματικῆς χαρᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ εὐφροσύνῳ ἐπετείῳ συμπληρώσεως εὐδοκίᾳ Θεοῦ εἴκοσιν ὅλων ἐνιαυτῶν ἀπὸ ἀναρρήσεως Ὑμετέρας πεπνυμένης γερασμίας Παναγιότητος εἰς περίκλυτον ἔνδοξον Πρωτόθρονον Ἀποστολικὸν Θρόνον Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ΣΕΜΝΥΝΟΜΕΝΗ ΔΙ' ΕΥΚΛΕΑ ΑΓΛΑΟΚΑΡΠΟΝ ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΑΝ ΑΥΤΗΣ ΓΗΘΩΣΥΝΩΣ ΕΠΕΥΧΕΤΑΙ Αὐτῇ ὡς πλεῖστα, ὑγιεινά, πανευφρόσυνα, ΕΡΓΩΝ ΛΑΜΠΡΩΝ ΜΕΣΤΑ, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς καθόλου Ἀνατολικῆς καὶ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»!!!

Ἰδοὺ ἡ τραγικὴ Μουσικὴ συμφωνία τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Dance Macabre (= μακαβρίου χοροῦ) τῆς προδιδομένης ὀρθοδοξίας.

Ἡ μεθ' ἡμῶν ἐφεξῆς Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία δημιουργεῖ ἐν ἡμῖν ἰσχυροτάτην κρίσιν συνειδήσεως, ἐφ' ὅσον, παρὰ τὰς ἀνωτέρω ἀντικανονικὰς ἐνεργείας τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν συνεργατῶν του, ἐξακολουθεῖτε τὴν μετ' αὐτοῦ ἀβρόφρονα συνεργασίαν καὶ συμπόρευσιν.

Αἱ κατὰ καιροὺς ἐμφανισθεῖσαι Ὑμέτεραι διαφωνίαι, εἴς τινα δευτερευούσης φύσεως ζητήματα, διαρκοῦσιν τόσον ὀλίγον καὶ ἀντιμάχονται τοσοῦτον ἰσχυρῶς πρὸς εὐθὺς ἑτέρας καὶ ὑπεναντίας

ἐνεργείας Ὑμῶν, ὥστε νὰ ἔχῃ παρὰ τοῖς πιστοῖς πλήρη ἐφαρμογήν, τὸ κατωτέρω παράγγελμα τοῦ μεγάλου Καισαρέως. «Οἵτινες τὴν ὑγιῆ ὀρθόδοξον πίστιν προσποιούμενοι ὁμολογεῖν, κοινωνοῦσι δὲ τοῖς ἑτερόφροσι, τοὺς τοιούτους, εἰ μετὰ παραγγελίαν μὴ ἀποστῶσι, μὴ μόνον ἀκοινωνήτους ἔχειν, ἀλλὰ μηδὲ ἀδελφοὺς ὀνομάζειν».

Αἱ καινοτομίαι καὶ τὰ βλάσφημα ρήματα τῶν νεωτεροποιῶν Οἰκουμενιστῶν συνιστοῦν πέλαγος ὁλόκληρον, καθημερινῶς «ἐπαφρίζον τὰς ἑαυτοῦ αἰσχύνας». Πᾶσα καθυστέρησις πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς «νεκρᾶς» ταύτης θαλάσσης, σημαίνει τὸν βέβαιον καταποντισμὸν τῆς νοητῆς Νηός. Τοῖς πᾶσι τυγχάνουσιν γνωστά. «Καταπεφρόνηται τὰ τῶν πατέρων δόγματα· ἀποστολικαὶ παραδόσεις ἐξουδενώνονται· νεωτεροποιῶν ἐφευρήματα ταῖς Ἐκκλησίαις ἐμπολιτεύεται· τεχνολογοῦσιν λοιπὸν οὐ θεολογοῦσιν οἱ ἄνθρωποι· ἡ τοῦ κόσμου σοφία τὰ πρωτεῖα φέρεται, παρωσαμένη τὸ καύχημα τοῦ σταυροῦ... οἱ πρεσβύτεροι ὀδύρονται τὰ παλαιὰ συγκρίνοντες τοῖς παροῦσιν...».

Καὶ ἐνῷ πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀναφέρονται ἐν πολλοῖς εἰς τὴν γενικὴν τῆς παγκοσμίου Ὀρθοδοξίας ἅλωσιν, διὰ τῆς δεσμεύσεως καὶ ὑποταγῆς ἑκάστης αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἰδιαιτέρως, ὁποῖα δάκρυα πρέπει νὰ χύσῃ πᾶς γνήσιος καὶ ἀληθὴς ἐραστὴς τῆς ἡμετέρας Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ὁρῶν διὰ τοῦ νέου Συντάγματος καὶ τοῦ ὁμοίως νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ὑβρίζεται, φοβερὸν καὶ εἰπεῖν, αὐτὸ τοῦτο τὸ Πανάγιον Πνεῦμα;!

Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συμβαίνῃ ἄλλως, Σεβασμιώτατοι, ὅταν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀναγνωρίζηται ὡς «Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου» καὶ δέον νὰ τηρῇ «ἀπαρασαλεύτως ὅπως ἐκεῖναι (αἱ λοιπαὶ Αὐτ. Ἐκκλησίαι) τοὺς περὶ τὸ δόγμα καὶ τὴν λατρείαν (ΜΟΝΟΝ), ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς Κανόνας καὶ τὰς Ἱερὰς Παραδόσεις;».

Οὕτω διὰ τοῦ σημερινοῦ ὑπ' ἀριθ. 126) 1969 Νομοθετικοῦ Διατάγματος περιβληθεὶς τὸ κῦρος τοῦ Νόμου τοῦ Κράτους νέος Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ὁ καταρτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου μετὰ τῆς Ἀριστίνδην Συνόδου, καὶ ἐρήμην τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, ΑΠΕΚΟΨΕ τὴν κεφαλὴν τῆς

Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός, ἀντ' αὐτῆς ἔθεσεν τὸν Νόμον τοῦ Κράτους, αὐτὸς δὲ ὡς κεφαλὴ τοῦ «Νομικοῦ Προσώπου» Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸς θὰ κατευθύνῃ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς κεφαλὴ πλέον, ὅπου βούλεται καὶ ὡς βούλεται καὶ εἰς τὴν δ ι ά λ υ σ ι ν ἀκόμη». (Μητροπ. Σιατίστης Πολυκάρπου, «Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ Θεοσύστατον Ἵδρυμα... σελ. 37).

Ταῦτα καὶ ἕτερα πλεῖστα καταθλίβουσι τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ ἀποδυρόμεθα ὁσημέραι ἐντονώτερον διὰ τὴν ταπείνωσιν «τῆς θυγατρὸς Σιών», τὴν ἀποκοπὴν τῆς δυναμογενοῦς κόμης τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τῶν Ἱερῶν Αὐτῆς Παραδόσεων, ὑπὸ τῆς «οἰκουμενικῆς» σπάθης τῶν διομολογιακῶν κινήσεων τῆς σήμερον, ἵνα δεσμία καὶ τεταπεινωμένη τοῦ λοιποῦ ἕπηται ταῖς ἑκάστοτε ἀξιώσεσι καὶ διαθέσεσι τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου.

Περαίνοντες, ἐπιθυμοῦμεν καὶ αὖθις, μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1964 γενομένην ἡμετέραν «Προκήρυξιν», νὰ δηλώσωμεν Ὑμῖν καὶ πᾶσιν, ὅτι, «οὐκ ἀρνησόμεθα τὴν φίλην Ὀρθοδοξίαν», ἔστω καὶ ἂν μυριάκις θανάτῳ παραδοθῶμεν. Προσπάθεια δὲ ἐπιβολῆς κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα μετὰ τῶν αἱρετικῶν ὁμάδων τῆς Δύσεως, θὰ εὕρῃ ἡμᾶς σφόδρα ὑπεναντίους πολλῷ δὲ μᾶλλον τυχὸν ἕνωσις μετ' αὐτῶν ντὲ φάκτο.

Διὸ καὶ πάλιν, Ὑμᾶς τοὺς φύσει καὶ θέσει τεταγμένους Φρουροὺς τῆς Παρακαταθήκης, δι' ὑστάτην φορὰν παρακαλοῦμεν ὅπως ἀναστείλητε, ὅσον καιρός, τὴν φορὰν τοῦ πανωλέθρου Οἰκουμενικοῦ ρεύματος καὶ ἐνόχου συστοιχίας Ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀνονήτως ἀργότερον ἀποκλαύσωμεν πάντες ἐπὶ ἐρειπίων καὶ «γῆς ἀλλοτρίας» καὶ «Οἰκουμενικῆς», «τὰ ἐλέῃ τὰ ἀρχαῖα τοῦ Κυρίου», ἅτινα, τὸ γὲ νῦν, παραδίδονται τῇ καταφρονήσει καὶ ἀτιμίᾳ». ***Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῇ 30 Αὐγούστου 1970. Μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ.***

Ἁγιορεῖται Πατέρες (14)

Τὸ θλιβερὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι ἐκ τῶν ὑπογραψάντων τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημα, μόνον εἷς ἡγούμενος, ὁ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς

---

14. Βλέπε σχετικῶς Ὀρθόδ. Τύπον» τῆς 20ῆς Σεπτ. 1970· «Φωνὴν τῆς Ὀρθοδοξίας» τῆς 15ης Ὀκτ. 1970 καὶ «Κήρυκα Γνησίων Ὀρθοδόξων» τῆς 2ας Νοε. 1970.

Ἐσφιγμένου κυρὸς Ἀθανάσιος († 1975) καὶ ἐλάχιστοι ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ ἐκ τῶν διαφόρων Σκητῶν καὶ Κελλίων ἐφάνησαν συνεπεῖς εἰς τὰς ὑπογραφάς των, διακόψαντας εὐθὺς μετὰ ταῦτα (1971) τὴν μετὰ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν. Μία δηλαδὴ ἐλαχίστη μειονότης ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἀδιαφορησάντων ἢ καὶ λίαν ἐναντίως διατεθέντων πρὸς αὐτοὺς συναδέλφων των! Προοίμια τῆς ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον συνεχιζομένης θλιβερᾶς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καταστάσεως (15). Τελικὰς κρίσεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου θὰ ἴδῃ ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης εἰς τὰ ἐπιλεγόμενα ἡμῶν, εὐθὺς μετὰ τὸ ἀκολουθοῦν Β΄ Μέρος τῆς ἀνὰ χεῖρας μελέτης.

15. Περὶ τῶν μέχρι τοῦ Δεκ. 1974 λεχθέντων καὶ πραχθέντων ὑπὸ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὀπαδῶν τοῦ Φαναρίου ὡς καὶ τῶν ἀντικανονικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀφιχθεισῶν ἐκ Κων)λεως ἐξαρχιῶν ὅρα ἡμέτερα: α΄) Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, Ἅγιον Ὄρος - Ἀθῆναι, 1974, σσ. 38 καὶ 6΄) Ἡ πτῶσις τῶν γιγάντων, Ἅγιος Σίμων, Σεπτ. - Ὀκτ. 1974 σ. 26 - 30. Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὴν ἀντίδρασιν τῆς Ἱ. Μονῆς Ἐσφιγμένου καὶ τὰς ἐπιβληθείσας πατριαρχικὰς ποινὰς μέχρι τῆς κοιμήσεως τοῦ κυροῦ Ἀθανασίου (28 Αὐγ. 1975) βλέπε: Ἅγιος Σίμων, Σεπτ. - Ὀκτ. 1974 καὶ 1975 ἀντιστοίχως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἀντιπροσωπευτικὰ κείμενα τοῦ Ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ ἐκφράζοντα σαφῶς τὴν ἀγωνιστικότητα, παρρησίαν καὶ συμπαράστασίν του πρὸς τὴν κατὰ τῆ ποικίλης αἱρέσεως ἀγωνιζομένην Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ

Εἰς τὸ παρὸν Β' Μέρος τῆς παρούσης ἐργασίας ἐκρίνομεν σκόπιμον καὶ ἀναγκαῖον νὰ περιλάβωμεν ὅσα ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν κατὰ τὴν μελέτην ἡμῶν ἐπίσημα κείμενα (διαμαρτυρίας ἢ πραγματείας) ἔχοντα ἄμεσον σχέσιν πρὸς τοὺς κατὰ τῆς αἱρέσεως ἀγῶνας τῶν ὁσίων πατέρων. Κατὰ τὴν μελέτην των ὁ ἀναγνώστης θὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ πληρέστερον καὶ λεπτομερέστερον τὴν ἡρωικὴν παρρησίαν τοῦ παρελθόντος, ἐνῷ ὁ λόγιος μοναχὸς θὰ προσκομίσῃ σωτηριώδη διδάγματα διὰ τὴν ἀπαιτητέαν πορείαν του ἐν μέσῳ τῆς ἀποστασίας τοῦ τραγικοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος.

Εἰδικώτερον διὰ τὰς περιεχομένας διαμαρτυρίας (Δεήσεις, Λιβέλλους) ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι πλὴν τῶν πολλῶν ἄλλων πολυτίμων στοιχείων ἅτινα περιέχουν (ὡς π.χ. τὰς τῶν αἱρετικῶν κακουργίας, τὰς συγχύσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ ἀπαρρησίαστον τῶν ἐπισκόπων κλπ.,) ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς τυγχάνουν τὰ ἑξῆς τέσσαρα σημεῖα. α) Ὁ πόθος τῶν Μοναχῶν πρὸς ἡσυχίαν: «Καὶ ἦν μὲν ἡμῖν δι' εὐχῆς τῷ ἰδίῳ σχολάζοντας ἐπαγγέλματι τούτῳ προσανέχειν καὶ μόνῳ ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν περιϊσταμένων διακοπτομένους... β') ὁ λόγος ὅστις τοὺς ὡδήγησεν εἰς ἀντίδρασιν καὶ διαμαρτυρίαν: «Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ μισόκαλος δαίμων ὁ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀεὶ ἐποφθαλμιῶν ἐπιτήδεια ὄργανα εὑρών... δι' αὐτῶν ταράττων τὴν εἰρήνην τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν οὐ παύεται, τ ο ύ τ ο υ χ ά ρ ι ν ...· γ) ἡ ἀπαίτησίς των πρὸς ἄμεσον ἐπέμβασιν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐπισκόπων πρὸς πάταξιν τῶν αἱρεσιαρχῶν καὶ τῶν ὀπαδῶν των: «Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, μᾶλλον δὲ ἐνορκοῦμεν... θεσπίσαι δὲ ἱκε-

τεύομεν... ἀξιοῦμεν οὖν προνοίᾳ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐπάρχου...» καὶ δ) ἡ ἀπόφασίς των, εἰς περίπτωσιν μὴ ἐκπληρώσεως τῶν αἰτημάτων των, ν' ἀποθάνουν μᾶλλον παρὰ νὰ προδώσουν τὸν τῆς πίστεως πολύτιμον θησαυρόν: «Τὰ αἵματα πάντων ἡμῶν προθύμως ἐκχέηται... πρὶν ἄν τι τοιοῦτον ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ταύτῃ πόλει γένηται».

Μεταξὺ αὐτῶν ποὺ ὑπογράφουν τὰς ἀνωτέρω διαμαρτυρίας συγκαταλέγονται καὶ οἱ δι' ἑτέρων ὑπογράφοντες «διὰ τὸ αὐτοὺς γράμματα μὴ εἰδέναι», ἢ «διὰ τὸ μὴ δεδυνῆσθαι ὑπογράψαι ἐκ τοῦ γήρους», πλὴν ὅμως μὴ ἀνεχομένων οὐδὲ τὴν παραμικρὰν νοθείαν τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος! Ὁποία ἀληθῶς ἀντίθεσις πρὸς τὸ ἄδοξον παρὸν τῆς ἐποχῆς μας...

Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι μία προσεκτικὴ μελέτη τῶν ἀκολουθούντων κειμένων εἶναι ἱκανὴ νὰ προβληματίσῃ μεγάλως τὸν σύγχρονον Ὀρθόδοξον Μοναχισμόν, ὅστις, θλιβερὸν καὶ νὰ τὸ εἴπῃ τις, ἀντὶ νὰ μάχεται κατὰ τῆς ποικίλης καὶ ἀπειλητικῶς κυκλούσης αὐτὸν αἱρέσεως, ἀσχολεῖται πολυμερίμνως μὲ οἰκονομικοὺς προϋπολογισμοὺς καὶ ἐντυπωσιακάς... πανηγύρεις!

Τέσσαρα ἐκ τῶν ἀνωτέρω κειμένων, τὰ ὑπ' ἀριθμ. 8, 10, 14 καὶ 14β δημοσιεύονται διὰ π ρ ώ τ η ν φ ο ρ ὰ ν βάσει σχετικῶν χειρογράφων τῶν βιβλιοθηκῶν Μονάχου, Βουκουρεστίου καὶ Ἁγίου Ὄρους (Μ. Λαύρας καὶ Μ. Ξενοφῶντος).

Εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν ἀνωτέρω κειμένων θὰ φρονηματίσῃ ὅλους ἐκείνους ἐκ τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων, μοναχοὺς ἢ λαϊκούς, οἱ ὁποῖοι ἐκ μιᾶς κακῆς μαθητείας ἐπαναλαμβάνουν μέχρι σήμερον τὰ «πονηρὰ ἀκούσματα» τῶν διδασκάλων των...

Ἀλλὰ καὶ διὰ μύρια ἄλλα μαθήματα ποὺ θὰ προσφέρῃ εἰς ὅλους ἡμᾶς ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀκολουθούντων κειμένων, θὰ πρέπῃ νὰ εὐγνωμονῶμεν τοὺς συγγραφεῖς των, οἱ ὁποῖοι «ἐθεολόγησαν» διὰ πράξεως καὶ ὡμολόγησαν τὴν καλὴν ὁμολογίαν διὰ μιᾶς μέχρις αἵματος «ἀντικαταστάσεως» πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, γενόμενοι οὕτω σωτήριον παράδειγμα τοῖς ἀδελφοῖς των.

Δέησις Βασιλείου διακόνου καὶ λοιπῶν Μοναχῶν τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ τιμηθεῖσι καὶ τιμωμένοις παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, χριστιανοῖς βασιλεῦσι, Φλαυΐοις Θεοδοσίῳ καὶ Οὐαλεντινιανῷ, δέησις εἴτ' οὖν παράκλησις παρὰ Βασιλείου διακόνου καὶ ἀρχιμανδρίτου καὶ Θαλασσίου ἀναγνώστου καὶ μονάζοντος καὶ λοιπῶν χριστιανῶν Μοναχῶν*.

1

Ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀναριθμήτων παρὰ ἀνθρώποις καλῶν μετουσίαν δωρησαμένη τε καὶ δωρουμένη τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ἐν πᾶσι καὶ ἐπὶ πᾶσίν ἐστιν. Ἐν τούτοις δὲ τοῖς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δώροις ἔνεστιν ἡ ἀληθινὴ γνῶσις καὶ τὸ μῖσος τῆς ψευδωνύμου γνώσεως· ὥστε εἰδέναι ἡμᾶς τὴν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ ἁγίων συνεργούντων καὶ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων, παραδοθεῖσαν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ πίστιν. Πρῶτον ὑπὸ Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου, τοῦ πρωτοστάτου, εἰπόντος, κατὰ ἀποκάλυψιν καὶ γνῶσιν καὶ ὁμολογίαν καὶ παράδοσιν τοῖς μετὰ ταῦτα· ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· Ἰακώβου ἀποστόλου καὶ ἀρχιεπισκόπου· Ἰωάννου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ καὶ λοιπῶν εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐπισκόπων καὶ πάντων τῶν πιστευσάντων καὶ πιστευόντων τῇ ὁμοουσίῳ Τριάδι· Εἰρηναίου, Γρηγορίου τοῦ μεγάλου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας· τῆς ἁγίας συνόδου τῶν ρπ' ἐπισκόπων ἐν Ἀντιοχείᾳ συναθροισθείσης κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἥτις καθεῖλεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὸν Χριστὸν φύσει Θεόν, καὶ

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Γ' τοῦ Α' Μέρους.

υἱὸν Θεοῦ πατρός· τῆς ἐν Νικαίᾳ μεγάλης καὶ ἁγίας συνόδου τῶν τιη' ἐπισκόπων, τῆς βεβαιωσάσης τὸν ὅρον τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ· Βασιλείου καὶ Γρηγορίου ἀδελφῶν ἐπισκόπων· Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Γρηγορίου ἐπισκόπου, Ἄμμωνος ἐπισκόπου, Οὐϊταλίου ἐπισκόπου, Ἀμφιλοχίου, Παύλου, Ἀντιόχου, Εὐσταθίου, Μεθοδίου, Ὀπτίμου, Λεπορίου, Ἀμβροσίου Μεδιολάνων· ὅλης τῆς ἐν τῇ Ἀφρικῇ συνόδου· Ἰωάννου, Σεβηριανοῦ, Ἀττικοῦ ἐπισκόπου, Κυρίλλου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ νῦν ζῶντος καὶ τῷ νόμῳ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐξακολουθοῦντος.

Οὐδεὶς μὲν ἐν ἀνθρώποις δύναται πάντας τοὺς πιστοὺς ἐξαριθμήσασθαι, τοὺς πιστεύσαντας καὶ πιστεύοντας εἰς Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὄντως ἀληθινὸς Θεός ἐστίν. Οὐ γάρ, ἐπειδὴ δι' ἡμᾶς ἐγένετο ἄνθρωπος, μείνας ὃ ἦν Θεός, ὡς καὶ ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια διέμαθεν, ἤδη καὶ τὸ ἦν ἀρνησόμεθα. Ἀλλὰ ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ κηρύττομεν, ὅτι ὁ πρὸ τῶν αἰώνων Θεὸς Λόγος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν τὴν πρὸς ἡμᾶς οὖσαν, γέγονεν ἄνθρωπος τέλειος, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, μείνας ὃ ἦν Θεός, διὰ τὴν τοῦ γένους ἡμῶν σωτηρίαν γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, ὡς αὐτὸς οἶδε.

Τούτου ἕνεκα τοῦ ἀληθοῦς δόγματος τοῦ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἀκριβῶς κηρυττομένου, καὶ τοῦ αἱρετικοῦ Παύλου δικαίως ἐξωσθέντος ἐγένοντο σχίσματα λαῶν, ἀκαταστασίαι ἱερέων, ταραχὴ ποιμένων. Ὅθεν καὶ νῦν κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐγχειρισθέντος τὸν τῆς ἐπισκοπῆς Θρόνον Νεστορίου, εἰ δεῖ εἰπεῖν ἐπίσκοπον, ἐν τῷ συνεδρίῳ πολλάκις τινὲς τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων ἤλεγξαν αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ἀπείθειαν αὐτοῦ, τὸ μὴ λέγειν Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον, καὶ Θεὸν ὄντα φύσει ἀληθινὸν τὸν Χριστόν, τῆς αὐτοῦ κοινωνίας ἑαυτοὺς ἐξέβαλον καὶ κατέχουσιν ἕως ἄρτι· τινὲς δὲ λάθρᾳ ὁμοίως τῆς αὐτοῦ κοινωνίας στέλλονται. Ἄλλοι δὲ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, διὰ τὸ λέγειν ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, Εἰρήνῃ τῇ παραθαλασσίᾳ, κατὰ τοῦ ἀνανεωθέντος κακῶς δόγματος, τοῦ λέγειν ἐκωλύθησαν. Ὅθεν ἐπεβόᾳ ὁ λαὸς, ζητῶν τῆς Ὀρθοδοξίας

συνήθη διδασκαλίαν, λέγων: β α σ ι λ έ α ἔ χ ο μ ε ν ἐ π ί - σ κ ο π ο ν · ο ὐ κ ἔ χ ο μ ε ν».

Καὶ τέως μὲν ἀνεκδίκητον ἔμεινε τὸ τοῦ λαοῦ πειρατήριον, τοῦ συλληφθέντος ἐκ μέρους παρὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ ἐν τῷ δικανικῷ τυπτηθέντος διαφόρως ἐν πόλει βασιλευούσῃ, ἃ οὔτε ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῖς βαρβαρικοῖς ἐγένετο.

Τινὲς κατὰ πρόσωπον ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ λαοῦ ἤλεγξαν καὶ θλῖψιν οὐ μικρὰν ὑπέμειναν· τῶν τε ἀφελεστέρων τις μοναζόντων ἠναγκάσθη κατὰ ζῆλον, ἀνὰ μέσον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν κήρυκα τῆς ἀνομίας ἐπισχεῖν τοῦ μὴ εἰσελθεῖν, συνάξεως οὔσης, αἱρετικοῦ αὐτοῦ ὄντος. Τοῦτον δὲ τυπτήσας, τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις ἐπάρχοις παρέδωκεν· ἔτι δὲ τυπτηθέντα καὶ πομπευθέντα δημοσίᾳ τοῦ κήρυκος βοῶντος ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τῇ ἐξορίᾳ παρέπεμψεν.

Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ τὴν ἀθέμιτον αὐτοῦ ὁμιλίαν, οἱ τῆς φατρίας αὐτοῦ τοῦ κατέχοντος, φόνον ἔμελλον ποιεῖν, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ βοήθεια κατέλαβε.

Τὰ περὶ ἡμῶν δύσπιστά ἐστι τάχα πολλοῖς τοῖς ἀκούουσι· κατὰ γάρ κέλευσιν αὐτοῦ καὶ προτροπὴν ἀνήλθομεν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ πληροφορηθῆναι, εἰ καθὼς ἠνοήσαμεν, ἃ περὶ αὐτοῦ ἠκούσαμεν, ἐστίν ἢ οὔ. Καὶ εἰς ὑπέρθεσιν δεύτερον καὶ τρίτον ἡμᾶς ἔβαλεν καὶ τότε, μόλις ἐκέλευσεν ἡμῖν εἰπεῖν, τί ἐστιν ὃ βουλόμεθα. Ὡς δὲ ἤκουσε παρ' ἡμῶν, ὅτι ταῦτα τὰ παρ' αὐτοῦ λεχθέντα, τὸ «οὐκ ἔτεκέ, φησι, Μαρία, εἰ μὴ ἄνθρωπον ὁμοούσιον ἑαυτῆς»· καὶ τὸ γεγεννημμένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστι», οὐκ ἔστι ὀρθοδόξων· παραχρῆμα ἐκέλευσε συλληφθῆναι ἡμᾶς κακεῖθεν τυπτόμενοι παρὰ τοῦ ὄχλου τῶν δικανῶν ἀπηγόμεθα ἐν τῷ δικανικῷ· κἀκεῖ γυμνοὺς ἡμᾶς δεσμίους, ὡς καὶ ὑπευθύνους τῇ τιμωρίᾳ ἐστύλισαν, ἐκραβάτισαν καὶ ἐπτέργισαν, ὅπερ οὐ πάσχουσιν ἐν τοῖς ἔξω δικαστηρίοις, οὐ λέγομεν ὅτι κληρικοὶ καὶ ἀρχιμανδρῖται ἢ μονάζοντες, ἀλλὰ οὔτε οἱ τυχόντες κοσμικοί, ὃ ἡμεῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ παρανόμου παρανόμως πεπόνθαμεν, θλιβόμενοι ἐν τῷ δικανικῷ, λιμώττοντες, ἐν (ο)ἰκετίᾳ φυλαττόμενοι ἐπὶ χρόνον πολὺ διετελέσαμεν· καὶ οὐκ ἠρκέσθη τούτοις ἡ αὐτοῦ

μανία, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐπάρχῳ τῆσδε τῆς μεγαλωνύμου πόλεως κατὰ ἀπάτην τινὰ παρεδόθημεν. Καὶ σιδηρωθέντες ἀπήχθημεν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ μετὰ ταῦτα ἀνήχθημεν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ μετὰ τῶν δεσμῶν. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἦν ὁ κατηγορῶν, ἐν τῷ δικανικῷ πάλιν διὰ τῆς τάξεως ἤχθημεν καὶ οὕτω πάλιν ἐκόλασεν ἡμᾶς κατὰ πρόσωπον τυπτήσας καὶ διαλεχθεὶς καὶ συνθέμενος κατὰ ἁπάντων, ὡς τὰ μετὰ ταῦτα ἔδειξε, περὶ τοῦ φύσει υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐτέχθη ἀπὸ τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Θεοτόκου λέγων· ἐπεὶ ἔγι ἄλλος υἱός· οὕτως ἀπέλυσεν ἡμᾶς.

Παρακαλοῦμεν οὖν τὴν ἀθάνατον ὑμῶν εὐσεβέστατον πίστιν, ὥστε μὴ παριδεῖν ἐκ τοῦ λοιποῦ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μοιχευομένην παρὰ τῶν αἱρετικῶν ἐν τοῖς καιροῖς ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων καὶ εὐσεβεστάτων βασιλέων· οὐχ ὡς διὰ τοῦτο τὰς ὑμετέρας ὕβρεις βουλόμενοι ἐκδικεῖν· ὁ Θεὸς οἶδεν· ἀλλ' ὡς θέλοντες τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀσάλευτον μένειν. Καὶ κελεύσει τὸ ὑμέτερον κράτος, τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν σύνοδον παραγενέσθαι ἐνταῦθα ἤδη, ἵνα τῆς συνόδου παραγενομένης, τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν ὁ Θεὸς ἑνώσῃ καὶ τὸν λαὸν συνάξῃ καὶ τοὺς ἱερέας ἀπολαβεῖν ἐν τῷ τῆς ἀληθινῆς πίστεως κηρύγματι ποιήσῃ, πρὸ τοῦ εἰς πλᾶτος τὴν ἄδικον διδασκαλίαν ἐλθεῖν. Κἀκεῖνο δὴ παρακαλοῦμεν, ἀξιοῦντες· ἐπειδὴ πειρᾶται πτοεῖν, ἀπειλῶν, ἐλαύνων, ἐξωθῶν, κακουργῶν, ραδιουργῶν καὶ κακῶν καί, ἵνα τὴν αὐτοῦ μανίαν καὶ ἀσέβειαν κρατύνῃ, πάντα ποιῶν ἀφειδῶς οὐ Θεὸν φοβούμενος, οὐκ ἀνθρώπους αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐπισκόπους εὐλαβούμενος, οὔτε ἱερέα τινά, οὐ κλῆρον τινῶν, οὐχ ἁγίους μοναχούς, οὐκ εὐλάβειαν λαϊκῶν, οὐ τὴν κατὰ τῶν ἀδικούντων ἐπηρτημένον φόβον, οὐ τὸν νόμον τῶν ἐκτελούντων διακονίαν τινὰ Θεῷ εἰς ὀργὴν κατὰ τῶν ἀξίων, ἀλλ' ἐνδυσάμενος τὴν ὑπεροψίαν κατὰ πάντων, θαρρῶν τοῖς χρήμασι, καί τινων διεφθαρμένων τῇ ἰσχύι, ἤ ἵνα ἀφόβως εἴπωμεν, καὶ τῷ ὑμετέρῳ κράτει ταῦτα ποιεῖ· ἀξιοῦμεν μηδὲν αὐτῷ κατά τινων ἐξεῖναι ποιεῖν, ἐὰν μὴ πρῶτον διόρθωσιν λάβῃ τὰ κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἵνα μὴ ταύτην διασκεδάσῃ καὶ τὴν αὐτοῦ παρεισαγάγῃ ταῦτα ποιῶν. Οἶδε γάρ ὡς οἴεται, ὅτι κἂν τῷ φόβῳ πολλοὺς ἀμβλύνας ἀποστήσῃ τῆς πίστεως· καὶ λοιπὸν εὑρὼν ὁμογνώμονας αὐτοῦ παράσχῃ αὐ-

τοῖς θάρσος, ὥστε καὶ ἕως πληγῶν δημοσίᾳ ἐπιχειρεῖν, καὶ διωγμὸν ποιεῖν· οὐ μόνον τοὺς αὐτοῦ δῆθεν κληρικοὺς, ἢ συγκέλλους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν παροικιῶν προσελάβετό τινας, οἷς μάλιστα οὐκ ἔξεστι εἶναι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἰς ἕτερον ἐπισκοπεῖον, ἢ εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀνάγκη αὐτοὺς εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, ἢ πόλεις ὅπου ἐχειροτονήθησαν, κἀκεῖ ἡσυχῇ διάγειν· ἵνα μὴ τῷ χρόνῳ διὰ τῆς προσκαίρου δυναστείας, ἕρψῃ περισσοτέρως ἡ παρανομία, καὶ ἐπιγραφῇ τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ. Εἰς τοῦτο γάρ ἡμᾶς ἔθετο ὁ Θεὸς διακόνους, ὑπὲρ τῆς δόξης αὐτοῦ τοῦ δοξάσαντος ὑμᾶς καὶ δοξάζοντος, καὶ ἀποδιδόντος ὑμῖν τὸν μισθὸν μετὰ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν καλῶς φυλαξάντων τὰς ἐγχειρισθείσας αὐτοῖς διακονίας, πρὸς οὓς εἶπεν· εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.

Οἱ ὄντως χριστιανοὶ τούτοις τοῖς λόγοις διὰ τῶν ἔργων πιστεύσουσιν· οἱ δὲ ἄπιστοι καὶ ἀπερριμμένοι καὶ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ ζῶντες, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες, ἐὰν ἀκούσωσιν ὁμολογοῦντά τινα τὸν Χριστὸν εἶναι Θεόν, διαπρίονται, ὡς οἱ τότε Ἰουδαῖοι συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος διηγουμένου· ὅτι θεωρῷ, φησι, τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ ἀοράτου Θεοῦ· οὕτω καὶ οὗτοι διαπρίονται κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ πάντα θυμὸν σπουδάζουσιν ἐκτελεῖν.

Ἀξιοῦμεν οὖν προνοίᾳ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐπάρχου τῆς νέας Ρώμης κωλύεσθαι τοὺς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπανισταμένους καὶ προφάσει δικαιολογιῶν, ὡς φάσιν, ἐπιχειροῦντας κατά τινος, ἕως ὅτε τὰ τῆς πίστεως διόρθωσιν λάβοι. Εἰ παρακούσετε, ἡμῶν ἀμελήσαντες, διαμαρτυρόμεθα ὑμῖν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν αἰώνων, ἀφθάρτου, ἀοράτου, μόνου σοφοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐλθόντος καὶ ἐπιφανέντος, ὡς ἠθέλησε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ πάλιν ἐρχομένου κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ᾧ κάμπτει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται αὐτῷ, ὅτι ἀθῷοι ἐσμέν· ἡμεῖς γάρ ὑμᾶς παρακαλέσαμεν περὶ συνόδου Οἰκουμενικῆς τῆς δυναμένης ἀκριβῶς κρατῦναι καὶ ἀνορθῶσαι τὰ σαλευόμενα, εἴτουν καταρραγέντα οὐ κατισχύ-

σουσι δὲ αὐτῆς, διὰ τῆς χάριτος καὶ ἀντιλήψεως τοῦ Θεοῦ τῆς ἐνεργούσης ἐν ἡμῖν, κακῶσαι πύλαι ἅδου, ἃ τινά ἐστι τὰ στόματα τῶν αἱρετικῶν, ἵνα τούτου τυχόντες, τὰς συνήθεις εὐχὰς ἐν ὁστως καὶ ὀρθοδόξως τῷ Θεῷ ἀναπέμπωμεν. Ἀμήν». ΜΗΛΙΑ Α΄, σ. 462 - 4.

Βασιλεῖ Θεοφιλεστάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἐκ Θεοῦ Αὐγούστῳ καὶ αὐτοκράτορι Φλαβίῳ Ἀναστασίῳ τῷ φιλοχρίστῳ δέησις καὶ ἱκεσία παρὰ Θεοδοσίου καὶ Σάββα τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ λοιπῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν ἁπάντων τῶν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον καὶ τὸν Ἰορδάνην κατοικούντων (*).

2

Ὁ παμβασιλεὺς τῶν ἁπάντων Θεὸς καὶ δεσπότης Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ υἱὸς τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπὶ πάντων μετ' αὐτὸν βασιλείας τῷ θεοφιλεῖ ὑμῶν κατεπίστευσεν κράτει τὸ μέγα τῆς εἰρήνης ἀγαθὸν διὰ τῆς ὑμῶν εὐσεβείας πάσαις μὲν ταῖς ἁγιωτάτας αὐτοῦ ἐκκλησίαις, ἐξαιρέτως δὲ τῇ μητρὶ τῶν ἐκκλησιῶν Σιὼν βραβεῦσαι βουλόμενος, ἐν ᾗ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας φανερωθὲν καὶ τελειωθὲν μυστήριον ἀρχόμενον ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦ θείου καὶ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἰς πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀνέτειλεν· τούτου τοῦ τιμίου καὶ ὑπερφυοῦς κατὰ Χριστοῦ μυστηρίου διὰ τοῦ γικοποιοῦ καὶ τιμίου Σταυροῦ καὶ τῆς ζωοποιοῦ Ἀναστάσεως, ἔτι μὴν καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ προσκυνουμένων τόπων τὴν ἀληθῆ καὶ ἀφαντασίαστον ὁμολογίαν καὶ πίστιν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων ἀποστόλων παραλαβόντες ἅπαντες οἱ τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκήτορες, ἄτρωτον καὶ ἀπαρεγχείρητον, ἐν Χριστῷ διεφυλάξαμεν καὶ εἰς ἀεὶ Θεοῦ χάριτι διαφυλάξομεν μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων κα-

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Γ' τοῦ Α' Μέρους.

τὰ τὰς ἀποστολικὰς παραινέσεις, μήτε μὴν περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ τῶν ψυχοφθόροις καὶ ἀπατηλοῖς σοφίσμασιν ἐξαπατώντων τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἄδολον τῆς ὀρθῆς πίστεως νᾶμα τῇ ἑαυτῶν κακοδοξίᾳ συνταραττομένων.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ καὶ ἀμωμήτῳ πίστει τῆς φιλοχρίστου ὑμῶν βασιλείας Θεοῦ χάριτι τεχθείσης καὶ τραφείσης καὶ πάσης σχεδὸν τῆς ὑφηλίου τὸ κράτος θεόθεν, καθὼς πιστεύομεν δεξαμένης, θαυμάζομεν πῶς ἐπὶ τῶν θεοφιλῶν καιρῶν τῆς ὑμετέρας βασιλείας τάραχος τοσοῦτος καὶ κλόνος κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ πόλεως Ἱερουσαλήμ ἐπεχύθη, εἰς τοσαύτην ὑπερβολὴν ἐκταθεὶς, ὡς καὶ τὴν μητέρα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν Σιὼν καὶ τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἀνάστασιν, τὸ καταφύγιον καὶ φυγαδευτήριον πάντων τῶν ἀδικουμένων ἐκ παντὸς τοῦ κόσμου καὶ σωτηρίας ἐπιδεομένων, δημοσίαν ἀγορὰν καὶ κοινὸν τόπον γενέσθαι, τῆς εἰς τύπον καὶ τόπον Θεοῦ προκαθημένης ἱερωσύνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν τελούντων λειτουργῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τὸν μονήρη βίον ἀναδεδεγμένων ἐν ὄψεσιν ἐθνικῶν Ἰουδαίων τε καὶ Σαμαρειτῶν ἐξ αὐτῆς τῆς ἁγίας Σιὼν καὶ τῆς προσκυνητῆς Ἀναστάσεως φανερῶς μετὰ βίας ἐξωθουμένων καὶ εἰς βεβήλους καὶ ἀκαθάρτους τόπους διὰ μέσης τῆς πόλεως κατασυρομένων καί τινα πρὸς βλάβην τῆς πίστεως ποιεῖν ἀναγκαζομένων, ὡς ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τοὺς εὐχῆς χάριν παραγινομένους τε καὶ παραγενομένους ἀντὶ ὠφελείας τε καὶ οἰκοδομῆς σκανδάλων πληρουμένους εἰς τὰς ἰδίας ἐπανιέναι πατρίδας. Εἰ τοίνυν πίστεως ἕνεκεν ταῦτα πάντα κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ πόλεως Ἱερουσαλήμ κινεῖται, τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ φωστῆρος πάσης τῆς οἰκουμένης, τῆς τὸν τοῦ ε ὐ α γ γ ε λ ί ο υ λόγον δεξαμένης, εἴπερ κατὰ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λόγιον ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ οἱονεὶ χερσὶν οἰκείαις καθ' ἑκάστην τὴν ἀλήθειαν ψηλαφῶντες οἱ ταύτης οἰκήτορες δι' αὐτῶν τῶν σεβασμίων τόπων, ἐν οἷς τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐπράχθη μυστήριον· πῶς οὖν μετὰ πεντακόσια καὶ περαιτέρω τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἔτη οἱ Ἱεροσολυμῖται πίστιν μανθάνομεν; Ὅθεν ἀσφαλῶς ἔστιν γνῶναι ὅτι ἡ ἐπαγομένη δῆθεν νυνὶ τῇ προτέρᾳ κατὰ Χριστὸν πίστει διόρθωσις οὐ τοῦ ἀληθινοῦ

Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἀντιχρίστου καθέστηκεν διδαχὴ τοῦ τὴν ἕνωσιν καὶ εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ συγχέειν σπουδάζοντος καὶ ταραχῆς καὶ ἀκαταστασίας τὰ πάντα πληρώσαντος.

Τούτων δὲ ἁπάντων ἀρχηγὸς καὶ αὐτουργὸς καθέστηκεν ὁ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς Ἀκέφαλος καὶ ἀποσχίστης Σευῆρος, ὁ τῆς Ἀντιοχέων πρόεδρος, ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς οἰκείας ψυχῆς καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν προβληθεὶς καὶ τοὺς ἁγίους πατέρας ἡμῶν ἀναθεματίσας τοὺς τὴν ἀποστολικὴν πίστιν τὴν ὁρισθεῖσαν καὶ παραδοθεῖσαν ἡμῖν διὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων διὰ πάντων βεβαιώσαντας καὶ ἐν αὐτῇ πάντας φωτίζοντας· οὗπερ Ἀκεφάλου τὴν κοινωνίαν καὶ ἕνωσιν ἀποφεύγοντες καὶ παντελῶς ἀπαρνούμενοι, δεόμεθα τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, κατελεῆσαι τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν Σιών, τὴν ὑπερασπίζουσαν τοῦ θεοφιλοῦς ὑμῶν κράτους οὕτως ἀτίμως ὑβριζομένην καὶ πορθουμένην, καὶ θεσπίσαι καταξιώσατε, ὥστε παντελῶς κωλυθῆναι τὸν ἐπικείμενον τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ πόλει χειμῶνα. Ζωῆς γὰρ καὶ θανάτου κειμένων ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ ὁ θάνατος ἡμῖν ἐστιν προτιμότερος.

Τῶν γὰρ ἐχθρῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ματαίων ἀναθεμάτων καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἢ λόγον οὐδ' ὅλως κοινωνοὶ γενησόμεθα τὴν ἀποστολικὴν σὺν Θεῷ κατέχοντες πίστιν, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἓν φρόνημα καὶ μίαν πίστιν ἔχοντες ἅπαντες σὺν Θεῷ οἱ τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκήτορες, τέσσαράς τε ἁγίας συνόδους εὐαγγελικῷ χαρακτῆρι τετιμημένας ὁμοδόξους ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ φρονήματι ἀσμένως δεξάμενοι, τὰς κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους θείᾳ ἐπιπνοίᾳ συγκροτηθείσας πρὸς τὰς τῶν ὑποκειμένων αἱρέσεων πολυσχιδεῖς πλάνας, λέξεσι μόνον καὶ οὐ δυνάμει τὸ διάφορον ἐχούσας, ὥσπερ ἡ τῶν θεοχαράκτων εὐαγγελίων εἰκών τε καὶ δύναμις. Τούτων τῶν ἁγίων συνόδων προλάμπει καὶ ὑπέρκειται ὁ μνημονευθεὶς τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων χορὸς ἐν Νικαίᾳ κατὰ τοῦ ἀθεωτάτου Ἀρείου συνελθών, ᾧ κατὰ πάντα ἐξηκολούθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ τρεῖς ἅγιαι σύνοδοι, τουτέστιν ἡ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα κατὰ τοῦ πνευματομάχου Μακεδονίου συνελθοῦσα καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ μετ' ἐκείνους κατὰ τοῦ ἐπαράτου καὶ ἀνθρωπολάτρου Νεστορίου συναθροισθεῖσα, ὁμοίως

δὲ καὶ ἡ μετ' αὐτοὺς ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλει συνδραμοῦσα ἐπὶ βεβαιώσει τοῦ κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίαυ ἀναθέματος καὶ ἐκβολῇ καὶ ἀναθεματισμῷ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐτυχοῦς. Διὰ τούτων τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων τὴν μονογενῆ καὶ ἀποστολικὴν πίστιν, καθὼς πολλάκις εἴρηται, δεξαμένων πάντων ἡμῶν τῶν τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκητόρων καὶ ἐν αὐτῇ σὺν Θεῷ ἐστηριγμένων, παντὶ τῷ μὴ οὕτως φρονοῦντι καὶ ταύταις πειθαρχοῦντι, οὐδεὶς ἡμᾶς καθ' οἷον δήποτε τρόπον ἑνῶσαι δυνήσεται, κἂν μύριοι θάνατοι πρόκειυται.

Πληροφορίας δὲ ἕνεκεν τοῦ ὑμετέρου κράτους καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις προσθήσωμεν, ὡς ἀνάθεμα ἔσται μετὰ πάσης αἱρέσεως ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Νεστόριος καὶ πᾶς ὁ τὰ ἐκείνου φρονῶν, ἢ τὸν ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα Υἱοὺς δύο ἐγνοῶν, ἢ ὁ τὴν θείαν τε καὶ ἀπερινόητον ἕνωσιν εἰς δύο φύσεις ἀνὰ μέρος μερίζων, ἢ ὁ ταῖς τοιαύταις φρενοβλαβείαις καθ' οἷον δήποτε τρόπον ἢ λόγον τιθέμενος· ἀνάθεμα δὲ σὺν αὐτῷ καὶ Εὐτυχεῖ τῷ τὴν θείαν οἰκονομίαν κατὰ φαντασίαν ἢ τροπὴν εἰσάγοντι τήν τε διαφορὰν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀδιαιρέτῳ καὶ ἀσυγχύτῳ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσει ἀναθεματίσαντι καὶ παντελῶς ἀρνησαμένῳ σὺν αὐτῷ τε τῷ ἀσεβεῖ Νεστορίῳ ἀναθεματισθέντι ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων ἁγίων πατέρων.

Ταύτην τὴν ἔγγραφον πληροφορίαν καὶ δέησιν δεξαμένην εὐμενῶς ἡ ὑμετέρα γαληνότης παρὰ τῆς πάντων ἡμῶν ταπεινότητος θεσπίσαι καταξιώσει λωφῆσαι λοιπὸν τὰ τολμώμενα ἐφ' ἑκάστης κακὰ καὶ τὰς συνεχεῖς ἀκαταστασίας κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ταύτης πόλεως καὶ τοῦ ὁσιωτάτου ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου διὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας ὀνόματι δῆθεν τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, πεπεισμένον τὸ ὑμέτερον κράτος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ὡς κατ' οὐδένα τρόπον ἢ λόγον τὴν πρὸς τοὺς εἰρημένους Ἀποσχιστὰς ἕνωσιν καταδεχόμεθα ἄνευ ἐνθέσμου καὶ κανονικῆς κρίσεως, οὔτε μὴν καινοτομία τινὶ περὶ πίστεως καθ' οἷον δήποτε λόγον συντιθέμεθα, ἢ πρόσωπον τῶν Ἀκεφάλων ἐν οἵῳ δήποτε καιρῷ κατὰ βίαν χειροτονούμενον καταδεξόμεθα.

Εἰ δέ τι τοιοῦτον διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν συμβαίη, πληροφοροῦμεν ἐνώπιον τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν, ὡς τὰ αἵματα πάντων ἡμῶν προθύμως ἐκχέηται καὶ πάντες οἱ ἅγιοι τόποι πυρὶ ἀναλίσκονται, πρὶν ἄν τι τοιοῦτον ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ταύτῃ πόλει γένηται. Τὶ γάρ ὄφελος τῆς ψιλῆς τῶν ἁγίων τόπων προσηγορίας, οὕτως αὐτῶν πορθουμένων καὶ ἀτιμαζομένων;

Ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν καὶ παύσει τὰ κατ' αὐτῆς ἐπικείμενα σκάνδαλα νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ καύχημα τῆς θεοφιλοῦς ὑμῶν βασιλείας». (SAC, Vol III, p. 152 - 7)

Λίβελλος τῶν Μοναχῶν πρὸς τὴν ἐνδημοῦσαν σύνοδον, ὥτινι συνέζευκται καὶ ὅπως ἐκηρύχθησαν αἱ τέσσαρες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σύνοδοι (*).

3

Τοῖς θεοφιλεστάτοις καὶ ὁσιωτάτοις πατράσι καὶ ἐπισκόποις Θεοφίλῳ, Βασιλίσκῳ, Ἀναστασίῳ, Μαρκιανῷ, Θεοδότῳ, Ὑπατίῳ, Θεοδώρῳ, Ἰωάννῃ, Πυθαγόρᾳ καὶ τῇ λοιπῇ εὐαγεῖ συνόδῳ ἐνδημούσῃ κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν παρὰ Ἀλεξάνδρου, Κώνστα, Διογένους, Εὐηθίου, Ἀντωνίου, Ἀκακίου, Ἰωάννου, Δόμνου, Λεοντίου Ἰωάννου, Ἰωάννου, Βασιλίσκου, Βαβύλα, Ὑπατίου Μάρκου καὶ τῶν λοιπῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιμανδριτῶν τῶν εὐαγῶν Μοναστηρίων τῶν διακειμένων κατὰ τὴν φιλόχριστον καὶ βασιλίδα πόλιν καὶ παντὸς τοῦ Μοναχικοῦ τάγματος.

Μέλει μὲν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιωσύνῃ τῆς πίστεως τῆς ὀρθῆς καὶ τῆς ἄλλης εὐταξίας τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ πρὸ τῆς ἡμετέρας αἰτήσεως· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμᾶς ἔδει μέρος γένεσθαι τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ συντελούντων, δίκαιον ἡγησάμεθα πρῶτον μὲν εὐχαριστῆσαι τῷ σκοπῷ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης καὶ τῷ εὐσεβεῖ ζήλῳ τῶν καλλινίκων ἡμῶν βασιλέων, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὴν παροῦσαν ἰδεῖν δέησιν, δι' ἧς ἀ ξ ι ο ῦ μ ε ν πάντες ἡμεῖς καὶ δι' ἡμῶν ὁ λοιπὸς κατάλογος τῶν εὐλαβεστάτων Μοναχῶν, ὡς ἐκ μιᾶς γνώμης τὰ καλῶς καὶ συμφερόντως κινηθέντα ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως παρὰ τοῦ πιστοτάτου λαοῦ καὶ τὰ προσφωνηθέντα πρὸς τὸν αὐτὸν φιλόχριστον λαὸν παρὰ τοῦ τὰ πάντα ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, ταῦτα διὰ φωνῆς τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου ἐγγράφως δέξασθαι τὸ κῦρος

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Γ' τοῦ Α' Μέρους.

καὶ τοὺς οὐκ ἴσμεν ὅπως ἐξεωθέντας ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένους πατέρας ἡμῶν, φαμὲν Εὐφήμιον καὶ Μακεδόνιον, τούτοις ἐπὶ τοῦ παρόντος δικαίως καὶ κανονικῶς ἀνακληθῆναι καὶ ἀποδοθῆναι τῷ καταλόγῳ τῶν πρὸ αὐτῶν ἐνταῦθα ἐν Κυρίῳ ἀναπαυσαμένων ἀρχιεπισκόπων, πάντων ἀργῶν μενόντων τῶν κατ' αὐτῶν ὁπωσοῦν γενομένων, προστεθῆναι δὲ ταῖς ἁγίαις δέλτοις σὺν αὐτοῖς καὶ τὸ θεοφιλὲς ὄνομα τοῦ τῆς Ρωμαίων ἀρχιεπισκόπου γενομένου Λέοντος. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ πάντας διεγεῖρον πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, αἰτοῦμεν ὑμᾶς ὁσιώτατοι, ὅπως καὶ τὰς κατὰ καιρὸν ὑπὲρ εὐσεβείας συναθροισθείσας ἁγίας συνόδους ἐντεθῆναι ταῖς αὐταῖς δέλτοις, τουτέστι τήν τε ἐν Νικαίᾳ ἐκφωνήσασαν τὸ ἅγιον σύμβολον, ἐν ᾧ ἐβαπτίσθημεν καὶ βαπτίζομεν, καὶ τὴν ἐν Κων/λει τοῦτο κυρώσασαν καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ ὁμοίως βεβαιώσασαν καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ὡσαύτως ἐπισφραγίσασαν. Πρὸς τούτοις δὲ παρακαλοῦμεν προστεθῆναι καὶ τοῦτο ὥστε καὶ Σεβῆρον τὸν ἄθεσμα κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας τολμήσαντα εἰπεῖν ἀναθεματισθῆναι. Ὁμοίως δὲ ἐξαιτοῦμεν καὶ τοὺς διὰ τὴν αἰτίαν τῶν προειρημένων ὁσιωτάτων πατέρων ἐξελαθέντας ἐπισκόπους τε καὶ κληρικοὺς καὶ ἀρχιμανδρίτας καὶ μοναχοὺς καὶ λαϊκούς, τούτους διὰ πρεσβείας ὑμετέρας, γινομένης πρός τε τὸν ἁγιώτατον καὶ ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον ἡμῶν καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἰωάννην καὶ τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ καλλινίκους ἡμῶν βασιλεῖς, ἐπανακληθῆναι καὶ ἀποδοθῆναι τῇ οἰκείᾳ τάξει. Καὶ ἵνα μὴ εἰς πλῆθος λόγων ἐκτείνωμεν τὰς ἱκετείας, παρακαλοῦμεν τάς τε ἐκβοήσεις παντὸς τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ καὶ τὰς προσφωνήσεις γενομένας ἐν τῇ εἰρημένῃ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου διὰ ἱερᾶς ἡμῶν φωνῆς καὶ ὑποσημειώσεως καὶ εὐσεβοῦς τύπου τοῦ καλλινίκου ἡμῶν βασιλέως βεβαιωθῆναι. Τὰς δὲ ἐκβοήσεις καὶ προσφωνήσεις ὑπετάξαμεν».

Τὰ ἀνωτέρω ὑπογράφουν 54 ἡγούμενοι καὶ ἀρχιμανδρῖται ἱερῶν Μονῶν τῆς Κων/λεως, ἐξ ὧν παραθέτομεν τέσσαρας χαρακτηριστικοὺς τύπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἀποτελεῖ καὶ τὸν «κλασικὸν» τύπον τοῦ ἀνωτέρω λιβέλλου.

Ἀλέξανδρος ἐλέει Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμαν-

δρίτης μονῆς τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Δαλματίου καὶ ἔξαρχος τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Δ ι ο γ έ ν η ς πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Θαλασσίου τῶν ἐπίκλην ἀνυποδέτων προτάξας τῇ ἰδίᾳ μου χειρὶ τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τὸ ὄνομά μου ὑπέγραψα διὰ Χρηστοῦ ἀναγνώστου διὰ τὸ ἐμὲ γήρᾳ κρατεῖσθαι καὶ μὴ δυνάμενον τὰ ὅλα δι' ἑαυτοῦ ὑπογράψαι.

Β α σ ι λ ί σ κ ο ς πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς ἁγίας Εὐφημίας τῆς ἐν τοῖς Ὀλυβρίου προτάξας τῇ ἰδίᾳ μου χειρὶ τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τὸ ὄνομά μου τὰ λοιπὰ ὑπέγραψα διὰ χειρὸς Ἀνδρονίκου πρεσβυτέρου τοῖσδε τοῖς λιβέλλοις διὰ τὸ ἐμὲ γέροντα εἶναι καὶ τρέμειν.

Ὑ π ά τ ι ο ς ἐλέει Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ Χαρισίου προτάξας τῇ ἰδίᾳ μου χειρὶ τὸν τίμιον σταυρὸν ὑπέγραψα τοῖσδε τοῖς λιβέλλοις διὰ χειρὸς Ἐλευθερίου διακόνου διὰ τὸ ἐμὲ γράμματα μὴ εἰδέναι.

Ὅπως ἐκηρύχθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἱ σύνοδοι(*).

Εἰσόδου γενομένης κατὰ τὸ σύνηθες ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ ἐνεστῶτος Ἰουλίου μηνὸς τῆς ἑνδεκάτης ἐπινεμήσεως παρὰ τοῦ δεσπότου ἡμῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ καὶ ἡ ὑμετέρα θεοφιλία, ἐν τῷ γενέσθαι αὐτὸν σὺν τῷ εὐαγεῖ κλήρῳ περὶ τὸν ἄμβωνα φωναὶ γεγόνασιν ἀπὸ τοῦ λαοῦ λέγουσαι. «Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς Αὐγούστας, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου· ἀκοινώνητοι διὰ τί μένομεν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη; διατὶ οὐ κοινωνοῦμεν; ἐκ τῶν χειρῶν σου κοινωνῆσαι θέλομεν. Ἐὲς ἄνελθε εἰς τὸν ἄμβωνα, ἐὲς πεῖσον τὸν λαόν σου. διὰ

Τὸ κατωτέρω κείμενον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ «συνημμένον» τοῦ προηγηθέντος λιβέλλου, ἐνέχει ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν, ὡς ἐκφράζον ἄριστα: α) Τὴν τοῦ πιστοῦ λαοῦ τῆς Κων/λεως ἀγωνιστικότητα καὶ παρρησίαν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἀθετουμένου ὀρθοδόξου δόγματος, πρᾶγμα ὅπερ μεγάλως θαυμάζων ὁ εὐσεβὴς ἀρχιεπίσκοπος αὐτῶν Ἰωάννης Β' (518-520) οὐδόλως ἐθεώρησεν «ἐξωεκκλησιαστικὴν» ἐνέργειαν, ὡς συνη-

πολλῶν ἐτῶν κοινωνῆσαι θέλομεν. Ὀρθόδοξος εἶ, τίνα φοβῆσαι; ἄξιε τῆς Τριάδος· ἡ ἁγία Μαρία Θεοτόκος ἐστίν. Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστας· Σεβῆρον τὸν Μανιχαῖον ἔξω βάλε· ὁ μὴ λαλῶν Μανιχαῖός ἐστιν. Ἀνασκαφῆ τὰ ὀστέα τῶν Μανιχαίων. τὴν ἁγίαν σύνοδον ἄρτι κήρυξον. πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου· ἄξιε τῆς Τριάδος, ἡ ἁγία σύνοδος ἄρτι κηρυχθήτω. ἄξιος τῆς τριάδος, ἡ ἁγία Μαρία Θεοτόκος ἐστίν. ἄξιε τοῦ Θρόνου, ἡ ἁγία Μαρία Θεοτόκος ἐστιν· ἡ ἁγία σύνοδος τοῦτο εἶπεν. ὁ μὴ λαλῶν Μανιχαῖός ἐστι. νικᾷ ἡ πίστις τῆς τριάδος, νικᾷ ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. τὴν ἁγίαν σύνοδον ἄρτι κήρυξον. ὀρθόδοξος βασιλεύει, τίνα φοβῆσαι; Νικᾷ ἡ πίστις τοῦ βασιλέως, νικᾷ ἡ πίστις τῆς αὐγούστας. τοῦ νέου Κωνσταντίνου πολλὰ τὰ ἔτη, τῆς νέας Ἑλένης πολλὰ τὰ ἔτη· πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου· ἄξιε τῆς τριάδος· Ἰουστῖνε αὔγουστε TVINCAS*· τοῦ νέου Κωνσταντίνου πολλὰ τὰ ἔτη· ἡ ἐξέρχη ἢ κηρύσσεις. πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως· Ἰουστῖνε Αὔγουστε TVINCAS· τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἄρτι κήρυξον. Ἰουστῖνος βασιλεύει τίνα φοβῆσαι; Σ ε β ῆ ρ ο ν τὸν Μανιχαῖον ἔξω βάλε. τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἄρτι κήρυξον. ὁ μὴ ἀναθεματίζον Σεβῆρον Μανιχαῖός ἐστιν. ἀνάθεμα Σεβήρῳ τῷ Μανιχαίῳ. ὁ

θίζουν νὰ πράττουν οἱ σημερινοὶ «ὀρθόδοξοι» ποιμένες, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐχαρακτήρισεν ὡς «θείαν» καὶ «οὐρανόθεν κίνησιν τοῦ φ ι λ ο χ ρ ί σ τ ο υ λαοῦ τῆς Κων/λεως»! (SAC, τόμ. III, σ. 76).

6) Τὸν κεντρικὸν ρόλον ποὺ διεδραμάτισε διὰ τὴν γένεσιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ ἀνωτέρω κινήματος τὸ μοναχικὸν τάγμα, ὅπερ ἀσφαλῶς θὰ ὑπῆρξεν ὁ «θεωρητικὸς» καὶ ὁ «ἐμπνευστὴ» τῆς ἀνωτέρω ἀντιδράσεως τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ ἀποδοχῆς τῶν σημειωθεισῶν ἐξελίξεων ὑπὸ τῆς ἐνδημούσης συνόδου. Τὸ τελευταῖον εἰκάζεται καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀνωτέρω ἀρχ/που Ἰωάννου πρὸς τὸν συνάδελφόν του ἀρχιεπίσκοπον τῶν Ἱεροσολύμων Ἰωάννην Γ', πρὸς ὃν ἀναφέρει ὅτι ἡ ἔγγραφος ἀποστολὴ τῶν διαμειφθέντων τὴν 15ην καὶ 16ην Ἰουλίου τοῦ 518 μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου του ἀπετέλει «α ἴ τ η σ ι ν π α ν τ ὸ ς τ ο ῦ μ ο ν α χ ι κ ο ῦ τ ά γ μ α τ ο ς» (SAC, αὐτόθι).

Καίτοι τὸ κείμενον αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ προϊὸν μοναχικῆς γραφίδος, ἐν τούτοις ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων τὸ συμπεριελάβομεν εἰς τὴν παροῦσαν συλλογὴν κατ' ἐξαίρεσιν, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι, μετὰ τὴν ἀνάγνωσίν του, θέλει δικαιώσει ἡμᾶς διὰ τοῦτο ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης.

* Νίκα.

μὴ λαλῶν Μανιχαῖός ἐστι· Σεβῆρον ἔξω βάλε. τὸν νέον Ἰούδα ἔξω βάλε. τὸν ἐπίβουλον τῆς τριάδος ἔξω βάλε. τὴν ἁγίαν σύνοδον ἄρτι κήρυξον· ἐὲς μαρτύρομαι· ἢ κηρύσσεις ἢ ἐξέρχῃ· π ί σ τ ι ς ἐ σ τ ί ν, ο ὐ κ ἔ ν ι θ ε ω ρ ε ῖ ν. ἀδελφοὶ χριστιανοὶ μία ψυχή. Ἰουστῖνε αὔγουστε TVINCAS· εἰ φιλεῖς τὴν πίστιν, Σεβῆρον ἀναθεμάτισον. ἐὲς μαρτύρομαι· ἐὲς σύρω σε, ἐὲς τὰς θύρας κλείω. ὁ μὴ λαλῶν Μανιχαῖός ἐστιν. μαρτύρομαί σε· οὐδὲν παρ' ἐμέ. Ὀρθόδοξος βασιλεύει, τίνα φοβῆσαι; τοῦ ὀρθοδόξου βασιλέως πολλὰ τὰ ἔτη· Σεβῆρον τὸν ἐπίβουλον τῆς Τριάδος ἔξω βάλε, τὸν νέον Ἰούδα ἔξω βάλε· ὁ μὴ λαλῶν Μανιχαῖός ἐστιν. ἐὲς σύναξιν τῇ συνόδῳ, ἐὲς ἄρτι κήρυξον. μὰ τὸ εὐαγγέλιον, οὐδὲν παρ' ἐμέ, ἐὲς μαρτύρομαι. πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, τοῦ νέου Κωνσταντίνου πολλὰ τὰ ἔτη, τοῦ ὀρθοδόξου βασιλέως πολλὰ τὰ ἔτη, τῆς νέας Ἑλένης πολλὰ τὰ ἔτη· Σεβῆρον ἔξω βάλε. πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως· ἀδελφοὶ χριστιανοὶ μία ψυχή. πίστις ἐστίν, οὐκ ἔνι ἁπλῶς. ἡ ἁγία Μαρία Θεοτόκος ἐστιν· ταῦτα καὶ ἡ σύνοδος εἶπε».

Ταῦτα αὐτῶν ἐκβοησάντων ἐδόθη αὐτοῖς ἀπόκρισις παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου αὕτη· «μακροθυμήσατε, ἀδελφοί, ἵνα πρότερον προσκυνήσωμεν τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ μετὰ τοῦτο δίδωμι ὑμῖν ἀπόκρισιν». Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐπέμειναν κράζοντες· «Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς Αὐγούστας· ἐὲς μαρτύρομαι· οὐκ ἐξέρχῃ, ἐὰν μὴ ἀναθεματίσῃς Σεβῆρον. ἀνάθεμα Σεβήρῳ φανερῶς εἰπέ. ἐὲς ἀπόκλεισον· ἐὲς μαρτύρομαι. πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως».

Καὶ λοιπὸν ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωάννης προσεφώνησε ταῦτα· «Οἴδατε τοὺς ἐμοὺς ἀγῶνας, ἀγαπητοί, οὓς καὶ ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ὤν ,κατεβαλόμην, καὶ νῦν ἀντεσχόμην τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἀντέχομαι ἕως θανάτου· οὐ χρεία τοίνυν ταραχῆς ἢ θορύβου· οὔτε γάρ τι παρεβάθη τῆς ὀρθῆς πίστεως οὔτε ἁγίαν σύνοδον τολμᾷ τις ἀναθεματίσαι, ἀλλὰ πάσας τὰς ἁγίας συνόδους τὰς βεβαιωσάσας τὸ ἅγιον σύμβολον τῶν τιη' πατέρων τῶν συνελθόντων κατὰ τὴν Νικαέων ὀρθοδόξους γινώσκομεν καὶ μάλιστα τὰς ἁγίας τρεῖς συνόδους ταύτας, τουτέστι

τὴν ἐν Κων/λει καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ καὶ τὴν μεγάλην ἐν Χαλκηδόνι. ἰδικῶς γάρ τὸ σύμβολον τῶν τιη' ἁγίων πατέρων, εἰς ὃ βαπτιζόμεθα, αὗται αἱ ἅγιαι τρεῖς σύνοδοι ἐμφρόνως ἐβεβαίωσαν».

Καὶ μετὰ τὴν προσφώνησιν ἐπιμενόντων αὐτῶν ἐπὶ πλείστας ὥρας ταῖς αὐταῖς φωναῖς καὶ προσθέντων. «Οὐ κατέρχῃ, ἐὰν μὴ ἀναθεματίσῃς· πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου. ἄξιε τῆς Τριάδος, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστης· τὴν σύναξιν τῆς συνόδου Χαλκηδόνος ἄρτι κήρυξον. Οὐκ ἀναχωρῶ, ἐὰν μὴ κηρύξῃς. ἕως ὀψὲ ὧδε ἐσμέν. τὴν σύναξιν εἰς τὴν αὔριον κήρυξον. τὴν μνήμην τῶν πατέρων αὔριον κήρυξον. τῶν ἐν Χαλκηδόνι πατέρων τὴν σύναξιν αὔριο κήρυξον. σήμερον ἐὰν κηρύξῃς αὔριον ἐπιτελεῖται· οὐκ ἀναχωρῶ, ἐὰν μὴ κηρύξῃς. τοὺς ἀναθεματίσαντας Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα εἰς τὴν αὔριον κήρυξον. ἐ ὰν μ ὴ λ ά β ω ἀ πό κ ρ ι σ ι ν, ἕ ω ς ὀ ψ ὲ ὧ δ ε ε ἰ μ ί».

(Καὶ) προσεφώνησεν ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος ἡμῶν καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωάννης οὕτως· «Ἐπειδὴ σύναξιν ἠτήσατε τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἐπιτελεσθῆναι, γινώσκοντες γνώσεσθε ὅτι καὶ τοῦτο ποιήσομεν γνώμῃ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως».

Ἐπιμενότων δὲ αὐτῶν καὶ τὰς αὐτὰς φωνὰς ἐκβοώντων καὶ προσθέντων· «Οὐκ ἀναχωρῶ μὰ τὸ εὐαγγέλιον· τὴν σύναξιν τῶν πατέρων ἄρτι κήρυξον· τῶν ἐν Χαλκηδόνι πατέρων τὴν σύναξιν αὔριον ποίησον», ἐκηρύχθη ἡ σύναξις διὰ Σαμουήλ διακόνου οὕτως· «Γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ ὅτιπερ τὴν αὔριον μνήμην ἐπιτελοῦμεν τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων καὶ ἐπισκόπων γενομένων τῶν κατὰ τὴν Χαλκηδονέων μητρόπολιν συναχθέντων καὶ βεβαιωσάντων ἅμα τοῖς ἐν Κων/λει καὶ ἐν Ἐφέσῳ συναχθεῖσιν ἁγίοις πατράσιν τὸ σύμβολον τῶν τιη' ἁγίων πατέρων τῶν συναχθέντων κατὰ τὴν Νικαέων· συναγόμεθα δὲ καὶ ἐνταῦθα».

Καὶ μετὰ τὴν προσφώνησιν τῆς συνάξεως πάλιν ἐπέμεινεν ὁ λαὸς καὶ μιᾷ φωνῇ ἐπὶ πολὺ ἔκραζον· «Σεβῆρος ἄρτι ἀναθεματισθῇ. ὁ ἐπίβουλος τῆς Τριάδος ἄρτι ἀναθεματισθῇ. ὁ κατὰ τῶν πατέρων ἄρτι ἀναθεματισθῇ. ὁ δὲ ἀναθεματίσας τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἄρτι ἀναθεματισθῇ. οὐκ ἐξέρχομαι, ἐὰν μὴ ἄρτι ἀναθεματισθῇ καὶ ἀπόκρισιν λάβῳ. μαρτύρομαι· ὀρθόδοξος εἶ,

ἄρτι ἀναθεμάτισον· ἢ ἀ ν α θ ε μ ά τ ι σ ο ν· ἢ ο ὐ δ ὲ ν π α ρ᾽ ἐ μ έ».

Καὶ ἐπὶ πολὺ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμενόντων αὐτῶν, παρόντων Θεοφίλου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, τῆς Ἡρακλεωτῶν καὶ Θεοδότου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Γαγγρηνῶν, καὶ Ὑπατίου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Κλαυδιουπολιτῶν, καὶ Ἰωάννου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βοσπόρου, καὶ Πυθαγόρου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Σινεπέων, καὶ Ἰσαακίου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Πενταπόλεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ Ἰωάννου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Νικοπολιτῶν, καὶ Ἀμμωνίου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀβυδηνῶν, Πλάτωνος τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῶν Κρατιανῶν, Εὐσταθίου τοῦ θεοφ. ἐπισκ. τῆς Φιλαδελφέων, καὶ Πελαγίου τοῦ θεοφ. ἐπισκ. τῆς Αἰζανιτῶν καὶ ἑτέρων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν καὶ συναινούντων τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχ/πῳ καὶ οἰκ. πατριάρχῃ Ἰωάννῃ, προσεφωνήθη ταῦτα: «ὅτι Σεβῆρος χωρίσας ἑαυτὸν τῆς ἁγίας ταύτης Ἐκκλησίας ἑαυτῷ κρίματι ὑπέβαλεν.

Ἑπόμενοι τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῖς θείοις Κανόσι καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἀλλότριον τοῦτον ἡγούμεθα καὶ ὑπὸ τῶν θείων Κανόνων διὰ τῆς βλασφημίας αὐτοῦ κατακριθέντα ἀ ν α θ ε μ α τ ί ζ ο μ ε ν καὶ ἡμεῖς».

Τούτων παρακολουθησάντων τῇ Κυριακῇ τῇ ἑξῆς, ἥτις ἐστὶν ἑκκαιδεκάτη τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ, ἐπιτελουμένης τῆς μνήμης τῶν προλεχθέντων ἁγίων πατέρων, πάλιν τῆς εἰσόδου γενομένης παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκ. πατριάρχου Ἰωάννου, εὐθέως ἅμα τῷ γενέσθαι αὐτὸν πλησίον τοῦ ἄμβωνος φωναὶ ἦλθοσαν ἀπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ οὕτως. «Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς Αὐγούστης, τοῦ νέου Κωνσταντίνου πολλὰ τὰ ἔτη, τῆς νέας Ἑλένης πολλὰ τὰ ἔτη· τὸ λείψανον Μακεδονίου τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἰουστῖνε αὔγουστε TVINCAS, Εὐφημίᾳ αὐγούστα TVINCAS· τοὺς ἐν ἐξορίᾳ διὰ τὴν πίστιν τῇ ἐκκλησίᾳ. ἀνασκαφῇ τὰ ὀστέα τῶν Νεστοριανῶν, ἀνασκαφῇ τὰ ὀστέα τῶν Εὐτυχιανιστῶν. τὶς ἔνι Νεστόριος, ἐγὼ οὐκ οἶδα· ἀνάθεμα αὐτῷ ἀπὸ τῆς Τριάδος. τὶς ἔνι Νεστόριος, ἐγὼ οὐκ οἶδα· ἀ-

νάθεμα αὐτῷ μετ' Εὐτυχέος· ἀνασκαφῇ τὰ ὀστέα τῶν Νεστοριανῶν, ἀνασκαφῇ τὰ ὀστέα τῶν Εὐτυχιανιστῶν. τοὺς Μανιχαίους ἔξω βάλε. Ἰουστῖνε αὔγουστε TVINCAS· Σεβῆρον τὸν Ἰούδαν ἔξω βάλε. τοὺς Μανιχαίους τῆς ἐκκλησίας ἔξω βάλε. τοὺς δύο Στεφάνους ἔξω βάλε. τὸ λείψανον Μακεδονίου ἄρτι φέρε· τὸ ὄνομα Μακεδονίου ἄρτι ταγῇ. δεόμεθα τὰς ὅλας φωνὰς τῷ βασιλεῖ. τὸν νέον Τζουμᾶν ἔξω βάλε. ὁ νέος Τζουμᾶς Ἀμάντις ἐστί. τὸν λῆρον τοῦ παλατίου ἔξω βάλε. Εὐφήμιον καὶ Μακεδόνιον τῇ ἐκκλησίᾳ. τὰ συνοδικὰ εἰς Ρώμην ἄρτι ἀπέλθωσιν. πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου. τοῦ νέου Ἰωάννου πολλὰ τὰ ἔτη· ἄξιε τῆς Τριάδος. Ἰουστῖνε αὔγουστε TVINCAS, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστης· τὸ λείψανον Μακεδονίου τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐν τούτοις ἀεὶ νικήσεις. Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου τὰ ὀνόματα ἄρτι ταγῇ. τελείαν ἑορτὴν τῇ ἐκκλησίᾳ. Τοὺς ψευδομάρτυρας Μακεδονίου ἔξω βάλε. τὰς τέσσαρας συνόδους τοῖς διπτύχοις. Λέοντα τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης τοῖς διπτύχοις. ἡ ἁγία Μαρία Θεοτόκος ἐστί· τοῦτο ἡ σύνοδος εἶπε. τὰ δίπτυχα τῷ ἄμβωνι· ὁ μὴ λαλῶν Μανιχαῖός ἐστι. τὰ δίπτυχα τῷ ἄμβωνι ἄρτι, τὸν Θεόν σοι. Ἰουστῖνε αὔγουστε,TVINCAS· κουράτωρα οὐκ ἔχεις, τὰ δίπτυχα ἄρτι φέρε Ἰουστῖνος βασιλεύει, τὰ δίπτυχα ἄρτι φέρε. τοῦ ὀρθοδόξου βασιλέως πολλὰ τὰ ἔτη· τῆς νέας Ἑλένης πολλὰ τὰ ἔτη· τοῦ νέου Ἰωάννου πολλὰ τὰ ἔτη· οὕτως ἔχεις τὸν δεσπότην, τὰ δίπτυχα ἄρτι φέρε. οὕτως ἔχεις τὴν αὐγούσταν, τὰ δίπτυχα ἄρτι φέρε. Οὕτως ἔχεις τὴν Τριάδα, τὰ δίπτυχα ἄρτι φέρε· οἱ κανόνες τούτους οὐκ ἐξέβαλαν· ἐὲς τάξον, ἐὲς τάξον, ἐὲς τάξον».

Καὶ προσεφωνήθη ταῦτα· «Καὶ κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν ἀρκούντως ἐπληροφορήσαμεν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καὶ νῦν δὲ τὸν ζῆλον ὑμῶν σαφῶς ἐπιστάμενοι ἐκεῖνα ἐσπεύσαμεν καὶ σπεύδομεν ποιῆσαι ὅσα καὶ τὸν Θεὸν θεραπεύει καὶ ὑμᾶς διὰ πάντων ἐν πᾶσι πληροφορεῖ, ὅτι δὲ μέλει ἡμῖν τοῦ μηδὲν παρασαλευθῆναι τῆϐ ὀρθῆς πίστεως, οἶμαι, κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ τρόπους πείρᾳ παρειληφέναι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. Δι' ὅ καὶ τὸν θεμέλιον τῆς πίστεως καὶ τὴν ἁγίων πατέρων παράδοσιν ἀραγῆ διαμένειν τῇ χάριτι τοῦ δεσπότου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐσπουδάσαμεν, ἐλπίσαντες δι' αὐτῆς καὶ τὰς διεστώσας ἐκκλησίας ἑνῶσαι, πανταχοῦ τὴν τάξιν τῶν θείων Κανόνων ἐνθέσμως κρατοῦν-

τες. οὐδὲ γὰρ ἐγχωρεῖ τι παρασαλεῦσαι καὶ περὶ κενοφωνίας καὶ λεπτολογίας ἀπασχολεῖσθαι τοὺς πιστούς, ἀλλὰ προσέχειν τῷ ἁγίῳ συμβόλῳ, ἐν ᾧ πάντες ἐβαπτίσθημεν, ὅπερ ἐξεφώνησεν ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐν ἁγίῳ πνεύματι σύνοδος καὶ ἐκύρωσεν ἡ ἐν Κων/λει τῶν ἁγίων πατέρων συνέλευσις καὶ ἐβεβαίωσεν ἡ ἐν Ἐφέσῳ ὁσία σύνοδος καὶ ἐπεσφράγισεν ὁμοίως ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία μεγάλη σύνοδος, ἣν κατ' οὐδένα λόγον ἢ τρόπον παρασαλεῦσαί τις δυνήσεται πᾶσαν ἀναιροῦσαν τοῖς κακοδόξοις πρόφασιν. Ταύτην τοίνυν τὴν πίστιν ἀσάλευτον κρατοῦντες πρὸς ἀλλήλους μὴ ἀμφιβάλητε, ἀλλὰ πᾶσαν κενοφωνίαν καὶ πᾶσαν καινοτομίαν καὶ πᾶσαν λεπτολογίαν ἀπωθούμενοι ἑνὶ στόματι τὴν ἁγίαν καὶ ὁμούσιον τριάδα δοξάσωμεν, ἥτις φυλάττοι ἐν εἰρήνῃ τὴν ζωὴν τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων καὶ πάντων ἡμῶν· τῷ γὰρ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι πρέπει ἡ δόξα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων ἀμήν».

Ταύτης τῆς προσφωνήσεως γενομένης ἐπέμειναν κράζοντες· «Ἐὰν μὴ ἄρτι, οὐδεὶς ἐκβαίνει· μαρτύρομαί σε, τὰς θύρας κλείω. ἀδελφοὶ ὀρθόδοξοι μία ψυχή· Ἰουστῖνε αὔγουστε TVINCAS· ὁ μὴ λαλῶν Μανιχαῖός ἐστιν. ἅγιος ἅγιος ἅγιος· ἡ τριὰς ἐνίκησεν. ἀπάρτι οὐ φοβῆσαι Ἀμάντιν τὸν Μανιχαῖον. Ἰουστῖνος βασιλεύει, Ἀμάντιν τί φοβῆσαι; ἄξιε τῆς Τριάδος, καὶ τοῦτο τὸ καλόν σοι ἐτηρεῖτο· ὁ φιλῶν τὴν σύνοδον οὕτως τιμᾶται. πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλέως, πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ πατριάρχου· νικᾷ ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων». Καὶ πάλιν ἐπιμενόντων αὐτῶν ἐπὶ πολὺ ταῖς αὐταῖς φωναῖς προσεφωνήθη αὐτοῖς ταῦτα· «Ὅτι διὰ πάντων σπουδὴν ἐθέμεθα θεραπεῦσαι ὑμᾶς καὶ ἀσκανδαλίστους φυλᾶξαι, σαφῶς ἐπίστασθε· ἐπειδὴ δὲ δεῖ πάντα κανονικῶς καὶ μετὰ εὐταξίας γενέσθαι, συγχωρήσατε ἡμῖν συναγαγεῖν τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, ἐφ' ᾧ τε κατὰ θείους Κανόνας πάντα προβῆναι γνώμῃ καὶ κελεύσει τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως. τὰς γὰρ ἐκβοήσεις ὑμῶν πάσας ἀνοίσομεν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ γαληνότητα».

Καὶ κλεισάντων αὐτῶν τὰς θύρας καὶ ἐπιμενόντων ταῖς αὐταῖς ἐκβοήσεσι λαβὼν τὰ δίπτυχα ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωάννης ἐκέλευσε ταγῆναι τὰς ἁγίας τέσσαρας συνόδους τῶν τε ἐν Νικαίᾳ συνελ-

θόντων ἁγίων πατέρων καὶ τῶν ἐν Κων/λει ὡσαύτως συναχθέντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης καὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἐπὶ τῇ ἐκβολῇ Νεστορίου καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἐπὶ τῇ ἐκβολῇ Εὐτυχοῦς καὶ τοῦ αὐτοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τελευτησάντων ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων ἀρχιεπισκόπων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως Εὐφημίου Μακεδονίου καὶ μέντοι καὶ Λέοντος τοῦ γενομένου ἀρχιεπισκόπου Ρώμης.

Τότε φωνῇ μεγάλῃ πάντες οἱ τοῦ λαοῦ ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ἐβόησαν· «Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ»· καὶ πάλιν δεύτερον ἔκραζαν· «εὐλογητὸς Κύριος Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ». Ἐπὶ πολλὴν δὲ ὥραν ἀντιφωνούντων ἑκατέρων τῶν μερῶν καὶ ψαλλόντων τὴν ψαλμῳδίαν ταύτην, οἱ ψάλται ἐπετράπησαν ἀνελθόντες εἰπεῖν τὸ τρισάγιον καὶ αὐτῶν ἀρξαμένων πᾶς ὁ λαὸς ἐπαύσατο καὶ ὑπήκουσε τοῦ τρισαγίου. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἐξ ἔθους τῆς θείας λειτουργίας ἐπιτελουμένης καὶ τῶν θυρῶν κλεισθεισῶν καὶ τοῦ ἁγίου μαθήματος κατὰ τὸ σύνηθες λεχθέντος τῷ καιρῷ τῶν διπτύχων μετὰ πολλῆς ἡσυχίας συνέδραμον ἅπαν τὸ πλῆθος κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἠκροῶντο καὶ ὡς μόνον ἐλέχθησαν αἱ προσηγορίαι τῶν εἰρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων παρὰ τοῦ διακόνου καὶ τῶν ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ ἀρχιεπισκόπων Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου καὶ Λέοντος, φωνῇ μεγάλῃ ἔκραξαν ἅπαντες· δόξα σοι Κύριε. Καὶ μετὰ τοῦτο μετὰ πάσης εὐταξίας ἐπληρώθη σὺν Θεῷ ἡ θεία λειτουργία». (SAC, tom III, p. 67 - 76).

«Βασιλεῖ Θεοφιλεστάτῳ καὶ πανευσεβεστάτῳ Ἰουστινιανῷ αὐτοκράτορι Αὐγούστῳ δέησις καὶ ἱκεσία παρὰ Μαριανοῦ ἐλέει Θεοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἀρχιμανδρίτου Μονῆς Δαλματίου τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἐξάρχου τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τῆσδε τῆς πόλεως καὶ ἀρχιμανδριτῶν τῶν αὐτῶν εὐαγῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐνδημούντων ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐρήμου ἀρχιμανδριτῶν καὶ μοναχῶν καὶ τῆς δευτέρας Συρίας καὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ καὶ τῶν τριῶν Παλαιστινῶν (*).

4

Τὴν ἐν χειρὶ Θεοῦ καρδίαν τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας οὗ δ' ἂν θέλῃ κλινομένην ὁρῶντες καὶ διὰ τοῦτο τῶν συνεχόντων πραγμάτων καλλίστη ὑμῶν πολιτείαν προτιμῶσαν καὶ τὴν τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν εἰρήνην καὶ τῶν πιστῶν λαῶν τὴν ἡσυχίαν, εἰκότως θαρροῦμεν παρενοχλεῖν τῷ θεοφυλάκτῳ ὑμῶν κράτει περὶ τῶν κοινῇ πᾶσι χριστιανοῖς συμφερόντων.

Διδάσκομεν τοίνυν ὡς εἰσόδου τετυχηκότες πρὸ τούτων φανερῶν ἡμερῶν παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ εὐσεβείᾳ ἐδεήθημεν τῶν εὐσεβῶν ἰχνῶν τὸν ἐπιδεδομένον παρ' ἡμῶν λίβελλον τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ Μηνᾷ προσδεχθῆναι καὶ κανονικῶς πραχθῆναι. Ἐπεὶ τοίνυν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν δεόμεθα, θεσπισάτω ἡ ὑμετέρα φιλόθεος γαληνότης δι' εὐσεβοῦς ὑμῶν κελεύσεως καταπεμπομένης πρὸς τὸν εἰρημένον μακαριώτατον ἄνδρα τὸν εἰρημένον λίβελλον τὸν γενόμενον κατὰ τῶν λυμαινόντων τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, φαμὲν δὴ Σεβήρου καὶ Πέτρου τῶν δυσσεβῶν καὶ τῶν τὰ ὅμοια τούτοις φρονούντων ἀπὸ Εὐτυχοῦς

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Γ' ἐν τῷ τέλει.

καὶ Διοσκόρου καταγομένων ἀκεφάλων αἱρετικῶν, ὧν εἷς ἐστιν καὶ ὁ μάλιστα διαταράξας, τὸ γε ἐπ' αὐτῷ, τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, Ζωόρας τις Σύρος ἀλόγιστος πλήρης πάσης ἀνοίας καὶ μανίας καὶ μηδὲν ἕτερον παρὰ τούτων μαθὼν ἢ ἀναθεματίζειν τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας καὶ τοὺς τούτοις κοινωνοῦντας καὶ ἀπαιτεῖν τοὺς πρὸς αὐτὸν παραγινομένους τοῦτο ποιεῖν καὶ παρασυνάγειν καὶ παραβαπτίζειν, ὡς ἐδεήθημεν, προσδεχθῆναι καὶ κανονικῶς τά γε ἐγκείμενα αὐτῷ πέρας δέξασθαι συνιόντων κατὰ ταὐτὸν τοῦ τε εἰρημένου π α τ ρ ι ά ρ χ ο υ Μ η ν ᾶ καὶ τῶν ὁσιωτάτων καὶ θεοφιλεστάτων Ρωμαίων καὶ τῆς ἐνδημούσης κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν ἁγίας συνόδου.

Τούτου γάρ τυχόντες μειζόνως καὶ ἐπιτεταμένως τὰς ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ἱκεσίας ἀναπέμψομεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἐφ' ὧ τε δωρηθῆναι ἡμῖν ἐπὶ μηκίστους χρόνους τὸ ὑμέτερον εὐσεβὲς ὄνομα καὶ πρᾶγμα καὶ τὴν ὑμετέραν βασιλείαν φρουρουμένην ὑπὸ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης τοῦ Θεοῦ εἰρήνης καὶ ταύτην χορηγοῦσαν ταῖς ἁπανταχοῦ ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ ἐκποδὼν ποιουμένην τούτων πάντα τὸν μὴ κοινωνοῦντα ταύταις καὶ τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ».

Ὑπογραφαί.

Μ α ρ ι α ν ὸ ς ἐλέει Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Δαλματίου καὶ ἔξαρχος τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως ὑπογράψας ἐδεήθην.

Π α ῦ λ ο ς ἐλέει Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἑρμιόνης τῆς διακειμένης πλησίον τῶν Ἑλλεβίχου ὑπογράψας ἐδεήθην διὰ χειρὸς Μαρίνου ἀναγνώστου.

Σ α β β ά τ ι ο ς ἐλέει Θεοῦ μοναχὸς τῆς Λαύρας τοῦ μακαρίου Σάββα καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἱεροσολύμων μοναχῶν δεηθεὶς ὑπέγραψα.

(Σύνολον ὑπογραφῶν 97. ΜΗΛΙΑ Β, σ. 285 - 7).

Παρομοίας διαμαρτυρίας μὲ ἀναλόγους ὑπογραφὰς καὶ ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἤτοι κατὰ τῆς τῶν ἀκεφάλων αἱρέσεως, ἀπηύθυναν οἱ μοναχοὶ πρὸς α) τὸν πατριάρχην Κων/λεως Μηνᾶν

κα τὴν περὶ αὐτὸν ἐνδημοῦσαν σύνοδον (Μήλια, Β, 287-294), β) τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν διὰ Μαριανοῦ Μοναχοῦ καὶ ἀρχιμανδρίτου (SAC, III, σ. 131-4)· γ) τὴν αὐτὴν ἐν Κων/λει ὑπὸ τὸν πατριάρχην Μηνᾶν σύνοδον = («διδασκαλικόν») (SAC, αὐτ: σ. 134-6)· δ') τὸν πάπαν Ρώμης Ἀγαπητὸν (Αὐτ: σ. 136-147), καὶ ε') πρὸς τοὺς ἐπισκόπους Ἀπαμείας (Μήλια, Β, σ. 322-3).

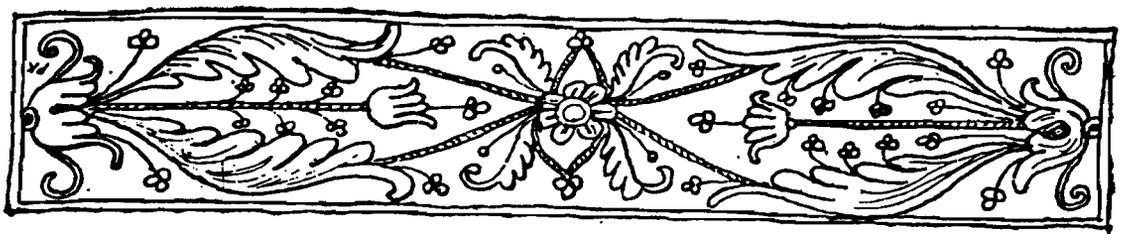

Διαμαρτυρία Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου τῆς εὐαγοῦς Λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα καὶ ἑτέρων ἡγουμένων τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην, Ρώμην καὶ Ἀφρικὴν εὐαγῶν Μοναστηρίων, κατὰ Σεργίου, Κύρου, Παύλου καὶ Πύρρου τῶν μονοθελητῶν (*).

5

Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας τῆς τῶν Ρωμαίων ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας εἶπεν: Οἱ καταμηνύσαντες ἑαυτοὺς τῇ συνεδρευούσῃ ἡμῖν ἁγίᾳ συνόδῳ θεοφιλεῖς ἡγούμενοι καὶ μονάζοντες εἰσίτωσαν κατὰ τάξιν καὶ διδασκέτωσαν περὶ ὧν βούλονται σὺν παρρησίᾳ.

Ἰωάννης πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς εὐαγοῦς Λαύρας τοῦ ἐν ἁγίοις Σάββα διακειμένης ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ κατὰ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν, καὶ Θεόδωρος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς εὐαγοῦς Λαύρας τῆς διακειμένης κατὰ τὴν Ἄφρων φιλόχριστον χώραν, καὶ Θαλάσσιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς εὐαγοῦς Μονῆς τῶν Ἀρμενίων τῆς ἐνθάδε παροικούσης εἰς τὴν ἐπιλεγομένην μονὴν Ρενάτου καὶ Γεώργιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς εὐαγοῦς μονῆς τῶν Κιλίκων τῆς ἐνθάδε παροικούσης εἰς τὴν ἐπιλεγομένην Ἀκουασαλβίας καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πάντες εὐσεβεῖς ἡγούμενοι καὶ μονάζοντες ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας συνόδου παραστάντες, εἶπον:

Αἰτοῦμεν τὴν ὑμετέραν παμμακάριστον ἁγιωσύνην μὴ ἀπαξιῶσαι τὴν ἡμῶν ἔγγραφον προσδέξασθαι δέησιν, ἤτοι τὸν ἡμέτερον λίβελλον· ἀλλ' εἰ παρίσταται φιλανθρώπως αὐτῇ, κελεῦσαι τοῦτον παρ' ἡμῶν δεχθῆναι καὶ ἀναγνωσθῆναι περὶ τῆς ὀρθοδόξου προτεινόμενον πίστεως.

---

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Δ' τοῦ παρόντος.

Μάξιμος ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Ἀκυλυνίας, εἶπεν: Κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν παρεστώτων εὐλαβῶν ἡγουμένων καὶ Μοναχῶν, ὁ τούτων λίβελλος παρ' αὐτῶν ληφθήτω καὶ ἀναγνωσθήτω· καὶ λαβὼν Θεόδωρος νοτάριος ρεγεωνάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρὸς τὴν Ρωμαίων ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἑρμηνευθέντα φωνῆς, ἀνέγνω:

Τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικῇ συνόδῳ τῇ κατ' εὐδοκίαν καὶ χάριν καὶ ἀδιαίρετον κοινωνίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐν ταύτῃ συμφώνως καὶ ὁμοψύχως τῇ μεγαλωνύμῳ συναγηγερμένῃ καὶ πρεσβυτέρᾳ Ρώμῃ πρὸς βεβαίωσιν ἱερὰν καὶ ἀνόρθωσιν τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν καὶ ἀμωμήτου πίστεως, κατὰ κέλευσιν ὁσίαν τε καὶ πρόσταξιν τοῦ θεοκρίτως, ὑμῶν τε καὶ πάντων προκαθεζομένου τε καὶ ἐξάρχοντος ἱερέων ἱερέως, καὶ πατρὸς πατρῶν δεσπότου ἡμῶν Μαρτίνου τοῦ τρισμακαρίστου πάπα, τὸ κοινὸν τῶν ἐνθάδε παροικούντων Γραικῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν δούλων τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης περὶ τῶν ὑποτεταγμένων, διδάσκομεν.

Τῆς ὄντως κατὰ φύσιν ἀνάρχου τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς σοφίας, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παντὶ τῷ ζωῆς ἐρῶντι θείας, τῆς ἐν αὐτῷ νῦν κρυπτομένης καὶ φανερουμένης εἰς ὕστερον, μαρτυρουμένου καὶ παρεγγυῶντος· ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὁ δὲ ἀρνούμενος ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἀρνήσομαι κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀπολέσει αὐτήν· ὁ δὲ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον τηρήσει αὐτήν, ἀναγκαίως, μακαριωτάτοι, κόσμου τελειουμένου καὶ ζωῆς φθειρομένης, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, τὴν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ψήφοις ἁπάσαις ἁγιωτάτην προκρίναντες πίστιν, καὶ πρότερον μὲν κοινῶς ἡνίκα τὴν Ἄφρων παροικοῦμεν χώραν τὸ ἀποστολικὸν τουτονὶ καὶ κορυφαῖον ἐξῃτήσαμεν θρόνον· τοῦτο δὲ συμφώνως οὐχ ἡμεῖς τε μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσα χώρα καὶ πόλις, ἤτοι τὴν ἐν πίστει παροικούντων ἑκάστην ἱερέων καὶ λαῶν τὰ συστήματα, μὴ παριδεῖν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καινοτομηθεῖσαν, καὶ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον προφανῶς ἐκβληθεῖσαν, ταὐτὸ δὲ λέγειν

τοὺς ἁγίους πάντας καὶ περιδόξους πατέρας ὑπὸ Σ ε ρ γ ί ο υ, Π ύ ρ ρ ο υ κ α ὶ Π α ύ λ ο υ τ ῶ ν τ ῆ ς β α σ ι λ ί δ ο ς π ρ ο ε δ ρ ε υ σ ά ν τ ω ν, κ α ὶ μ ὴ ν κ α ὶ Κ ύ ρ ο υ τ ο ῦ τ ῆ ς Ἀ λ ε ξ α ν δ ρ έ ω ν ἐ π ι σ κ ο π ή σ α ν τ ο ς π ό λ ε ω ς· οἵτινες πανούργως πρόφασιν οἷον τινα καὶ συγκάλυψιν τῆς ἰδίας καινοτομίας τὴν κλῆσιν δῆθεν ποιήσαντες τῶν ἀσεβῶν αἱρετικῶν, τὴν αὐτῶν τῶν αἱρετικῶν κακοπιστίαν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων τῆς ἐκκλησίας δογμάτων εἰσήγαγον, τὴν πάλαι κρυπτομένην αὐτοῖς ἐκφύναντες αἵρεσιν, ὡς μίαν ἐπὶ Χριστοῦ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ὁμολογεῖν θεσπίσαντες τε καὶ ψηφισάμενοι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ καθολικὴν ἐκκλησίαν ὁμοφρόνως τοῖς ἀπὸ Σεβήρου τε καὶ Ἀπολλιναρίου Νεστορίου τε καὶ Θεοδώρου τῶν συγχύσει καὶ διαιρέσει τῷ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μυστηρίῳ λυμαινομένων δυστρόπων αἱρετικῶν. Καὶ νῦν δὲ παρόντες π α ρ α κ α λ ο ῦ μ ε ν τ ε κ α ὶ π ρ ο σ π ί π τ ο μ ε ν κ α ὶ ἐ ν τ ε υ χ ό μ ε θ α πάντας ὑμᾶς τοὺς ἁγιωτάτους πατέρας, ἤτοι τὸν ἀποστολικὸν καὶ κορυφαῖον θρόνον κατὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος τῆς τῶν ὄντων αἰτίας φύσει καὶ μονῆς ἀϊδίου θεότητος, καὶ πάσης τῆς κατ᾽ οὐρανὸν ἁγίας καὶ ἀγγελικῆς στρατιᾶς τε καὶ τάξεως τῆς ἀπαύστως ἐν δοξολογίᾳ τὸν τρισάγιον αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ θεότητι προσκομιζούσης ὕμνον, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προφητῶν καὶ μαρτύρων καὶ διδασκάλων, καὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν τεσσάρων συνόδων τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς ἐν Κων/λει καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τρίτης, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι καὶ τῆς ἐν δευτέρῳ κατὰ τὸ Βυζάντιον συνελθούσης ἁγίας πέμπτης συνόδου, καὶ πάντων συνελόντι φάναι, τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίων, ὧ ν τ ο ῖ ς δ ό γ μ α σ ι ν ο ὐ χ ἧ τ τ ο ν ἢ τ ο ῖ ς α ἵ μ α σ ι ν ἡ ἁ γ ί α π ί σ τ ι ς κ ε κ ύ ρ ω τ α ί τε καὶ ὕσταται, καὶ εἰς ὑμᾶς παρεπέμφθη τοὺς ἁγιωτάτους, μὴ παριδεῖν τὸν ἐν τοσούτοις χρόνοις πανταχόθεν πρός τε τὸν Θεὸν ἐπίσης καὶ τοὺς ἁγιωτάτους ἡμῶν ἐκτεινομένων χριστιανῶν τὰς ἱκεσίας, μήτε μὴν ἡμῶν τῶν ταπεινῶν καὶ ἀπόντων καὶ παρόντων τὰς περὶ τούτου μετὰ δακρύων δεήσεις· ἀλλὰ κανονικῶς τε καὶ συνοδικῶς τὴν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν π ο λ ε μ η θ ε ῖ σ α ν ἁ γ ι ω τ ά τ η ν π ί σ τ ι ν δ ι ε κ δ ι κ ῆ σ α ι καὶ πᾶσι μετὰ Θεὸν τὴν αὐτὴν περισώσασθαι, σώαν,

εἰλικρινῆ καὶ ἀκαινοτόμητον, τῷ εὐσεβεῖ καθὼς καὶ τὸ πρότερον περιλαμπομένην λόγῳ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὀρθοδόξοις ἱερεῦσι τε καὶ λαϊκοῖς καὶ μονάζουσιν· ἐπειδὴ πάντων εἰς ἡμᾶς ἤρτηνται μετὰ Θεὸν αἱ καρδίαι κορυφαίων ὑμᾶς ἀπὸ Χριστοῦ τεθειμένους ἐπισταμένων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν κεφαλήν, ὥστε αὐτούς, Σέργιον φαμέν, καὶ Κύρον, καὶ Πύρρον καὶ Παῦλον καὶ τὰ τούτων ὑπὲρ τῆς ἀσεβοῦς αὐτῶν καινοτομίας ῥήματά τε καὶ δόγματα, καὶ πάντας τοὺς αὐτοῖς καθ' οἷον οὖν τινα τρόπον ἢ λόγον ἢ καιρόν, ἢ τόπον συναπενεχθέντας τε καὶ συμφωνήσαντας καὶ τοῦτο ποιεῖν μέλλοντας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν πατρικῶν ὅρων τε καὶ δογμάτων, ἀναθέματι προσωπικῶς καθυποβαλεῖν, ἀλλὰ ἀπροσώπως ἐπαγαγεῖν κατ' αὐτῶν τὴν ἀπόφασιν· οὐ γάρ νόμος τοῦτο συνόδου καθέστηκεν ἢ ἐκκλησίας, ὥστε τὴν ἔγκλησιν διὰ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἐμπροσώπως κομιζομένων, ἀπροσώπως ἐποῖσαι κατ' οὐδενὸς τὴν ἀπόφασιν· μεθ' ὧν ἐκδίκως καὶ τὸν νῦν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως γενόμενον τύπον ἐκ συναρπαγῆς οὐ κατ' εἴδησιν ἢ γνώμην τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, ἀλλ' εἰς εἰσήγησιν ὀχληρὰν καὶ παραδιδαχὴν Παύλου τοῦ καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ τὴν ὑμετέραν προηγησαμένου παναγιστίαν, Θεοδώρου φαμὲν τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα τῆς καθ' ὑμᾶς ἀποστολικῆς καθέδρας, τῷ αὐτῷ ἀναθέματι συναποβαλεῖν εἰς ὃν τύπον ἀνενέργητον πάντῃ καὶ ἀνεθέλητον τοὐτέστιν ἄνουν καὶ ἄψυχον καὶ ἀκίνητον αὐτὸν τὸν τῆς δόξης Θεὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐδογμάτισαν τοῖς τῶν ἐθνῶν ἀψύχοις παραπλησίως εἰδώλοις, περὶ ὧν φησιν ὁ μέγας Δαβίδ «τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων· στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν· ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται· ῥῖνας ἔχουσι καὶ οὐκ ὀσφρανθήσονται· ὦτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἀκούσονται· χεῖρας ἔχουσι καὶ οὐ ψηλαφήσουσι· πόδας ἔχουσι καὶ οὐ περιπατήσουσιν· ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς· τοιοῦτον γάρ ἅπαν τὸ ἀνενέργητον πάντῃ καὶ ἀνεθέλητον, διὰ τοῦ λέγειν μὴ ἐξεῖναι τινι τῶν πάντων ἐπὶ Χριστοῦ μίαν ἢ δύο καθάπαξ ἐνεργείας ἢ θελήματα ὁμολογεῖν· ὅπερ πάντων τῶν ἁγίων πατέ-

ρων τε καὶ συνόδων μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ κατὰ Χριστὸν τὸν Θεόν μυστηρίου τελεία καθέστηκε ἄρνησις, εἴπερ οὐδεὶς ἢ οὐδεμία τῶν ἁγίων πατέρων καὶ συνόδων αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν θείας καὶ ἀνθρωπίνης ἄμοιρον ὄντα κατὰ φύσιν ἐκήρυξέ τε καὶ ὥρισεν ἐνεργείας τε καὶ θελήσεως· ἀλλ' ὥσπερ θείαν φύσιν καὶ ἀνθρωπίνην φύσιν, τουτέστιν δύο τῶν αὐτὸν καθ' ἕνωσιν ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀδιαίρετον φύσεις, οὕτω καὶ θείαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, τῇ τε τῶν αὐτοῦ παραδόξων καὶ θείων προβολῇ θαυμάτων, καὶ τῇ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀνθρωπίνων παραδοχῇ παθημάτων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς κυρουμένας Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένου, βεβαίως ἐθέσπισαν εἰς τὴν τῶν ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς καὶ ἅπερ ἐστιν αὐτὸς εἷς ὁ κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς ἀληθῶν πραγμάτων ἀμείωτόν τε καὶ ἀνόθευτον πίστωσιν, ἤτοι τῆς τοῦ αὐτοῦ κατὰ φύσιν θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, ὡς οὐδετέρας ἀμοίρου καθεστηκυίας ἐνέργειας φυσικῆς καὶ θελήσεως· καὶ κυρῶσαι συνοδικῶς τὴν εὐσέβειαν, δύο καθάπερ φύσεις, οὕτω καὶ φυσικὰς ἐνεργείας τε καὶ θελήσεις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένου πρεσβεύειν εὐσεβῶς ἡμᾶς ὁριζόμενοι κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων ἁγίων πατέρων θειοτάτην παράδοσιν, τούτου σαφῶς διεγνωσμένου τοῖς ἁγιωτάτοις ὑμῖν ὡσὶ παρὰ ταῦτα φαμὲν δὴ τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας εὐσεβῶς αἰτηθέντα τίποτ' ἂν ὅλως ὁρισθῇ παρὰ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος· ὅπερ ἀπείη τε καὶ ἀπέστω.

Τοῦτο γάρ οὐδ' ἄλλως πιστεύομεν τῇ ἐντελείᾳ τῆς πίστεως λυμαινόμενον, ἐλεύθεροι πάντῃ καὶ ἀθῷοι πρὸς τὸ γινόμενον καθεστήκαμεν· οὕτινος χάριν πρὸς ἐντελεστέραν τῆς ἡμῶν οὐδενείας οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην μέχρι μιᾶς κεραίας σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ, πρὸς τὴν Ἑλλάδα μεθερμηνευθῆναι φωνὴν τὰ νῦν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, πραττόμενά τε καὶ ἐκφωνούμενα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἕνεκεν, ἵνα τὴν τούτων γνῶσιν λαμβάνοντες, ἐν ἐπιγνώσει τὴν ἡμετέραν ἐν τούτοις προσοίσωμεν τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν συγκατάθεσιν, ἐμμένοντες ἀπαραβάτως, οἷς ὀρθοδόξως ὁρίζετε, ὡς λέλεκται πατέρων τε καὶ συνόδων διδασκαλίαν ἱερὰν καὶ παράδοσιν τῆς εἰς αὐτὸν χάριν τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας καὶ πίστεως. (ΜΗΛΙΑ Β', σ. 442 - 444).

Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ Λόγος πρῶτος ἀπολογητικὸς πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας. Προοίμιον (*).

6

«Ἔχρῆν μὲν ἡμᾶς ἀεὶ τῆς ἑαυτῶν συναισθανομένους ἀναξιότητος σιγὴν ἄγειν, καὶ Θεῷ τὴν τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν προσάγειν ἐξομολόγησιν· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν, ὁρῶ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ὁ Θεὸς ὠκοδόμησεν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, βαλλομένην ὥσπερ θαλλατίῳ κλύδωνι, κύμασιν ἀλλεπαλλήλοις κορυφουμένῳ, ἐξ ἐπαχθεστάτης φορᾶς τῶν πονηρῶν πνευμάτων κυκωμένην τε καὶ ταραττομένην, καὶ τὸν χιτῶνα Χριστοῦ τὸν ἄνωθεν ὑφαντόν, διαιρούμενον, ὃ ἀσεβῶν διελεῖν ηὐθαδιάσαντο παῖδες, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς διαφόρους κατατομὰς τεμνόμενον, ὅ ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ ἡ τῆς Ἐκκλησίας ἄνωθεν κεκρατηκυῖα παράδοσις, οὐκ εὔλογον ἡγησάμην σιγᾶν, καὶ δεσμὰ ἐπιθεῖναι τῇ γλώσσῃ, τὴν ἠπειλημένην ἀπόφασιν ὑφορώμενος, τὴν φάσκουσαν·» «ἐὰν ὑποστείλῃς, οὐκ εὐδοκεῖ ἐν σοὶ ἡ ψυμή μου» καί· «ἐὰν ἴδῃς τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ ἀναγγείλῃς τῷ ἀδελφῷ σου, ἐκ σοῦ ἐκζητήσω τὸ αἷμα αὐτοῦ».

Φόβῳ τοίνυν ἀφορήτῳ βαλλόμενος, ἐπὶ τὸ λέγειν ἐλήλυθα, οὐ βασιλέων ὕψος πρὸ τῆς ἀληθείας τεθείς· «ἐλάλουν γάρ», ἤκουσα τοῦ θεοπάτορος λέγοντος Δαβίδ, «ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ἠσχυνόμην», ἀλλὰ μᾶλλον τούτῳ πρὸς τὸ λέγειν νυττόμενος. Δεινὸν γάρ βασιλέως λόγος πρὸς ὑπαγωγὴν τῶν ὑπηκόων· ὀλίγοι γάρ ὅσοι τῶν ἀνέκαθεν, βασιλικῶν κατωλιγώρησαν θεσπισμάτων, ὅσοι τὸν ἐπὶ γῆς βασιλέα, βασιλεύομενον οἴδασι ἄνωθεν, καὶ ὡς κρατοῦσιν οἱ νόμοι τῶν βασιλέων.

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Ε' τοῦ Α' Μέρους.

Πρῶτον μὲν οὖν ἁπάντων, οἷον τινα τρόπιν, ἢ θεμέλιον τῷ λογισμῷ καταπήξας, τὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας συντήρησιν, δι' ἧς σωτηρία προσγίνεσθαι πέφυκε, τοῦ λόγου τὴν βαλβῖδα ἠνέωξα, καὶ τοῦτον ὥσπερ ἵππον εὐχάλινον, τῆς ἀφετηρίας παρώρμησα. Δεινὸν γάρ ὄντως ὠήθην, καὶ πέρα δεινῶν, τοσούτοις τὴν Ἐκκλησίαν ἀμαρύσσουσαν προτερήμασι, καὶ ταῖς τῶν εὐσεβεστάτων ἀνδρῶν ἄνωθεν παραδόσεσι ὡραϊσθεῖσαν, παλινοστεῖν ἐπὶ τὰ πτωχὰ στοιχεῖα, φοβουμένην φόβον, οὗ οὐκ ἔστι φόβος· καὶ ὥσπερ οὐκ ἐγνωκυῖαν τὸν ὄντως Θεὸν, ὑφορᾶσθαι τὸν εἰς εἰδωλολατρείαν ὄλισθον, καὶ κἂν γοῦν ἐν σμικροτάτῳ τῆς τελειότητος λείπεσθαι ὥσπερ τινὰ στιγμὴν ἐπίμονον ἐν μέσῳ προσώπου λίαν ὡραϊσμένου φέρουσαν, τῷ ἀπόσῳ τοῦ παραγράμματος, τοῦ κάλλους τὸ πᾶν λυμαινομένην. Οὐ γάρ μικρὸν τὸ μικρὸν ὅταν εἰς μέγα ἐκφέρῃ, ὅπου γε οὐδὲ σμικρὸν τὸ παρεγχάραμα, ἄνω κεκρατηκυῖαν Ἐκκλησίας ἀνατραπῆναι παράδοσιν, οἷα κατεγνωσμένων τῶν προκαθηγησαμένων ἡμᾶς, ὧν ἐχρῆν ἀναθεωροῦντες τὴν ἀναστροφήν, μιμεῖσθαι τὴν πίστιν.

Ἐκλιπαρῶ τοίνυν, πρῶτον μὲν τὸν παντοκράτορα Κύριον, ὦ γυμνὰ πάντα καὶ τετραχηλισμένα· πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος· εἰδότα τῆς ταπεινῆς μου γνώμης ἐν τούτῳ τὸ ἀκραιφνὲς, καὶ τοῦ σκοποῦ τὸ εἰλικρινές, δοῦναι μοι λόγον ἐν ἀνοίξει στόματός μου, καὶ τοῦ νοῦ τὰς ἡνίας οἰκείαις χερσὶν ἀναδέξασθαι, καὶ τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι, πρὸς ἐνώπιόν τε καὶ εὐθείαν τρίβον τὴν ῥύμην ποιούμενον, μὴ ἐκκλίνοντα πρὸς τὰ δοκοῦντα δεξιά, ἢ ἀριστερὰ γνωριζόμενα, μεθ' ὃν ἅπαντα τὸν τοῦ Θεοῦ λαόν, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα, σὺν τῷ καλῷ ποιμένι τῆς λογικῆς Χριστοῦ ποίμνης, τῷ τὴν Χριστοῦ ἱεραρχίαν ἐν ἑαυτῷ ὑπογράφοντι, δέξασθαί μου τὸν λόγον, μετ' εὐμενείας· μὴ τῷ ἐλαχίστῳ τῆς ἀξίας προσέχοντας, ἢ λόγων ἐπιζητοῦντας στροφάς· ἐπεί τούτων οὐ παντελῶς ἴδρις ὁ πένης ἐγώ· ἀλλὰ τῆς τῶν νοημάτων φροντίσαι δυνάμεως. Οὐ γάρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἐν δυνάμει. Οὐ γάρ νικῆσαι σκοπός, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ πολεμουμένῃ χεῖρα ὀρέξαι, τῆς προαιρέσεως ὀρεγούσης χεῖρα δυνάμεως. Ἀρωγὸν τοίνυν τὴν ἀνυπόστατον ἐπικεκλημένος ἀλήθειαν, ἐντεῦθεν τοῦ λόγου τὰς ἀρχὰς ποιήσομαι...». (P.G. 94, 1232A - 1233D).

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου καθηγουμένου τῆς τῶν Στουδίων Μονῆς. «Τῇ εἰκονομαχικῇ συνόδῳ, ὡς ἐκ προσώπου πάντων τῶν ἡγουμένων»(*).

1

Νόμοις θείοις καὶ κανονικοῖς θεσπίσμασιν ἑπόμενοι, τοῦ μὴ δεῖν παρὰ τὴν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου γνώμην πράττειν τι ἢ λέγειν τῶν ὅσα εἰς ἐκκλησιαστικὴν φέρει εὐταξίαν, πολλοῦ γε εἰπεῖν εἰς δογματικὴν ἐξέλκει συζήτησιν· τούτου χάριν τῆς ὑμετέρας ἐξουσίας ἅπαξ καὶ δὶς ἐκκαλεσάσης πρὸς τὰ τοιαῦτα τὴν καθ' ἡμᾶς εὐτέλειαν, οὐκ ἐτόλμησεν ἔξω τι τῶν νενομισμένων πράττουσα παραγενέσθαι, ὡς ὑπὸ τὴν ἱερὰν χεῖρα Νικηφόρου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου πνεύματι θείῳ τελοῦσα. Ἐπειδὴ δὲ τινες τῶν ὁμοταγῶν ἡμῖν ἡγουμένων ἀπόπειράν τινα ποιούμενοι κεκρίκασιν ἀφικέσθαι, εἴς τε λόγους ἐλθεῖν ἀντιθετικούς· τί ἄλλο ἢ ἐκεῖνα ἡμᾶς ἀκουτισθῆναι, ἃ ἐξίστησιν ἡμῶν τὴν ταπεινὴν καρδίαν; Φασὶ γάρ τὴν πρόσκλησιν εἶναι ἐπὶ καταστροφῇ τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον ἁγίας συνόδου· τὸ δὴ λεγόμενον ἐπ' ἀναιρέσει τοῦ προσκυνεῖσθαι τὴν σεπτὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς τε Θεοτόκου, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων.

Ὤ, τίς ἐνηχηθεὶς ταῦτα οὐ στενάξειε πικρὸν ἐκ βάθους καρδίας· ὡς ἀνατρεπομένης ἤδη ἐν τούτοις τῆς σωτηρίας οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἄκουε οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου γῆ· βοάτω μεθ' ἡμῶν ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας· καὶ ὅσα τούτοις ἐπιφερόμενα κατὰ συνέχειαν. Μᾶλλον δὲ ἵν' οἰκειότερον φθεγξώμεθα· ἄκουε ἀνατολὴ καὶ δύσις, βορρᾶ τε καὶ ἡ κατὰ θάλασσαν λῆξις, ἐν οἷς καὶ νῦν τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἐφ' οἷς συνεδρεύειν τετόλμηται. Ἡμεῖς μὲν οὖν οἱ ἐλάχιστοι, οἵ τε παρα-

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Ε' τοῦ Α' Μέρους.

γενόμενοι καὶ μὴ παραγενόμενοι· ἀμφοτέροις γάρ εἷς ὁ λόγος, «ὡς συμψύχοις οὖσιν ἐν ἑνὶ θείῳ φρονήματι· τῇ ὑπ' οὐρανὸν Ἐκκλησίᾳ σύμφωνον πίστιν ἄγοντας· ἤγουν ἀναστηλοῦν τε καὶ προσκυνεῖν τὴν θείαν εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς τε παναγίας Μητρὸς αὐτοῦ καὶ οὑπινοσοῦν τῶν ἁγίων· οὐχ ὅτι παρὰ τῇ ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον ἁγίᾳ συνόδῳ, ἢ παρὰ τῇ πρὸ αὐτῆς δογματίσασῃ θειότατα, τὸ ἀσφαλὲς ἔχειν διαβεβαιούμεθα· ἀλλὰ γάρ ἀπ' αὐτῆς τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ, ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως ἐρηρεισμένοι ὄντες, ἀσφαλῶς βεβήκαμεν ἐπ' ἐκείνην τὴν ἕδραν, ἐφ' ἣ φησιν ὁ Χριστὸς· «σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Τὶς γάρ καὶ λόγοις ἐξευρεθείη τῷ ἀντηγορεῖν ἑλομένῳ τοσούτῳ κράτει τῆς ἀληθείας; Εἰ γάρ ὁμολογουμένως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ, καὶ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς ὤπται· ἀραρότως περιγράφεταί τε καὶ εἰκονίζεται καθ' ἡμᾶς· εἰ καὶ μένει τῇ θείᾳ μορφῇ ὁ αὐτὸς ἀπερίγραπτος· ἐπείπερ ἐστὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ἑκατέρων τῶν φύσεων ἐξ ὧν ἐστι τὰ ἰδιώματα ἀλώβητα διασώζων. Εἰ δὲ μοὶ περιγράφοιτο, ἀπόλωλε τὸ εἶναι ἄνθρωπος, πολλοῦ γε εἰπεῖν, μεσίτης, διὰ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ περιγραπτοῦ συναναιρουμένων πάντων τῶν ὁμοστίχων ἰδιωμάτων. Εἰ γάρ οὐ περιγραπτός, οὔθ' ἁπτός, ὁμοῦ καὶ φηλαφητός· οἷς ἀντερεῖν ἠλιθιῶδες. Σώματος γάρ ταῦτα τοῦ ἀφῇ τε καὶ χροιᾷ ὑποπίπτοντος. Πῶς οὐχὶ καὶ περιγραπτὸς ἐξ οὗ καὶ παθητός; Εἰ δὲ περιγραπτὸς καὶ παθητός, πάντως καὶ προσκυνητὸς δηλαδὴ καθ' ἣν περιγράφεται ἰδέαν· ὡς μὴ σχιζομένης τῆς δόξης τοῦ πρωτοτύπου ἐν τῷ παραγώγῳ, κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον· ἡ γάρ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· δηλονότι οὑτινοσοῦν, εἴτε φυσικῆς, εἴτε τεχνητῆς· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τοῦ τύπου τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸ αὐτὸ θεώρημα νοητέον. Τῇ γάρ προσκυνήσει τοῦ τύπου συμπροσκυνεῖται τὸ ζωοποιὸν ξύλον· ὡς καὶ ἔμπαλιν τῇ ἀναιρέσει συναναιρεῖσθαι ἔστιν ἐξ ἀναγκαίου. Ἢ οὐχὶ ἡ ὁμολογία τοῦ τύπου, ὁμολογία ἐστὶ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ; ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἄρνησις καθ' ὁμοίωσιν ἀντιστροφῆς. Τὸ ἀνάλογον οὖν ληπτέον ἐπί τε τῆς εἰκόνος Χριστοῦ καὶ αὐτοῦ δὴ Χριστοῦ, παντὶ τῷ συνιόντι. Καὶ οὔπω καιρὸς δο-

γματικῆς ἐξαπλώσεως, πειθούσης καὶ τὸν ἄγαν ἀμυδρόνουν ἀνανεύειν εὐπετῶς πρὸς τὰς αὐγὰς τῆς ἀληθείας.

Αὕτη ἡ εὐαγγελικὴ ἡμῶν πίστις τῶν ἁμαρτωλῶν· αὕτη ἡ ἀποστολικὴ ἡμῶν ὁμολογία τῶν εὐτελῶν· ἠδ' οὖν, ἡ πατροπαράδοτος ἡμῶν θρησκεία τῶν ἐλαχίστων. Παρὰ ταύτην, οὐχ' ὅτι ὁ τίς δε τῶν νῦν ἢ πάλαι, ἀλλ' οὐδ' εἰ Πέτρος καὶ Παῦλος· εἴπομεν γάρ ἀνένδεκτα ὡς ἐνδεχόμενα· οὐδ' ἂν ἐξ αὐτῶν ἥκῃ τῶν οὐρανῶν δογματίζων καὶ εὐαγγελιζόμενος δυνάμεθα αὐτὸν κοινωνὸν προσήκασθαι, ὡς μὴ στοιχοῦντα τῇ ὑγιαινούσῃ τῆς πίστεως διδασκαλίᾳ. Καὶ πρὸς ταῦτα ὅ,τι ἂν δοκῇ τῇ ἐξουσίᾳ ὑμῶν, ἑτοίμη ἡ ταπείνωσις ἡμῶν μέχρι θανάτου ὑποστῆναι, ἢ ἐξάρνους ἡμᾶς γενέσθαι τῆς τοιαύτης ἡμῶν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας. (P.G. 99, 1116C - 1120A).

* * *

Θεόδωρος ταῖς ἁπανταχοῦ διεσπαρμέναις ἀδελφότησιν(*).

7α

Χαίρετε, ἐπιπόθητοί μου ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὅτι χαρᾶς εὐαγγέλια. Πάλιν ἠξιώθημεν οἱ ἀνάξιοι ὁμολογῆσαι τὴν καλὴν ὁμολογίαν· πάλιν ἠκίσθημεν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἀμφότεροι. Καὶ γάρ καὶ ὁ ἀδελφὸς Νικόλαος ἐνήθλησε κάλλιστα καὶ πιστότατα. Εἴδομεν ἡμῶν κενούμενα ἐπὶ γῆς αἵματα οἱ ταπεινοί· ἐθεασάμεθα μώλωπας, ἰχῶρας, τὰς τούτοις ἀκόλουθα. Οὐ ταῦτα χαρᾶς; οὐ ταῦτα ἀγαλλιάσεως ψυχικῆς; Ἀλλὰ τίς εἰμι ἐγὼ ὁ τάλας, σὺν ὑμῖν τοῖς ἀξίοις Χριστοῦ ὁμολογηταῖς ἐνταγῆναι, πάντων ἀνθρώπων ὢν ἀχρειότερος; Τὸ δὲ αἴτιον οὗ χάριν τὸ συμβάν, ἡ πάλαι κατήχησις, ἣν ἐπὶ χεῖρας δεξάμενος ὁ κρατῶν, πέπομφε πρὸς τὸν στρατηγοῦντα, παραγενέσθαι ἐγκελευσάμενος τὸν τῆς κόρτης κόμητα πρὸς ἡμᾶς· ὃς ἐληλυθὼς σὺν ἄρχουσι καὶ στρατιώταις ἐν ἀωρίᾳ, καὶ περιστοιχίσας τὸ οἰκίδιον ἐν ᾧ ἤμεν, ἀθρόως μετὰ κραυγῆς, ὡς ἐπί τι θηράσιμον εὕρεμα, ὀρυκτῆρσι κα-

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Ε' τοῦ Α' Μέρους.

τέαξαν τὸ ἀνάφραγμα τάχιστα· εἶτα ἐξήνεγκεν, ἀνέκρινεν, ὑπέδειξε τὴν κατήχησιν. Ὡμολογήσαμεν ἡμεῖς αὐτὴν πεποιηκέναι, ὡς ὁ Θεὸς ἠθέλησεν. Ὁ μὲν ἓν ἐζήτει μόνον, ἐλθεῖν ἡμᾶς εἰς τὸ τοῦ βασιλέως θέλημα. Εἴπομεν ὅπερ ἀπήτει ἡ ἀλήθεια. Μὴ γένοιτο!, οὐκ ἀθετοῦμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὅσα τε ἄλλα ἀκούοντος ἀνταποκρίνασθαι. Ἐν τούτοις ἔδειρε βαρέως· καὶ ὁ μὲν ἀδελφὸς οὐδὲν τοιοῦτον μετὰ τὴν εὐθὺς κάθειρξιν καὶ ἀναγραφὴν δεινὸν ἐν πόνοις ὑπέστη. Ἐγὼ δὲ ὁ ταπεινὸς καὶ σαθρός, πυρετοῖς λαύροις συσχεθεὶς καὶ πόνοις δυσυποίστοις, μικροῦ δεῖν ἐξηπορήθην καὶ τοῦ ζῆν· ὅμως ὁ ἀγαθὸς Θεὸς κατὰ μικρὸν ἐλεῶν ἐλέησε με· συνυπουργοῦντος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἐν τοῖς καθήκουσι· κἂν ἔτι αἱ πληγαὶ ἐπιμένωσι μὴ λαβοῦσαι τελείαν ἴασιν. Ταῦτα μὲν ἐν τούτοις· καὶ ἐξηγόρησα ἡμῖν τὸ πάθος· εἰδὼς ἐφιεμένους μαθεῖν εἰς συνάλγησιν.

Τί οὖν ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα; καὶ ἡ ἀπειλὴ δεινοτέρα καὶ ἡ ἀσφάλεια κραταιοτέρα. Δαρμοὶ γάρ ἐπὶ τοὺς φύλακας καὶ τὸν παραφύλακα τοῦ μὴ γρῦξαι ἡμᾶς, μὴ ὅτι γε καὶ γράφειν τινί. Ὑποπτήξομεν ἄρα καὶ ἀποσιωπήσομεν, πειθαρχοῦντες τῷ φόβῳ ἀνθρώποις καὶ οὐχὶ Θεῷ; Οὐμενοῦν! Ἀλλ' ἕως ἀνοίγῃ ἡμῖν θύραν ὁ Κύριος, οὐ παυσόμεθα τὸ δέον ἀποπληροῦν κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἡμῖν, φοβούμενοι καὶ τρέμοντες τὸ ἐπηρτημένον τῆς σιωπῆς κρῖμα. «Ἐὰν ὑποστέλληται», φησίν, «οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ»· καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος· «ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς».

Διὰ τοῦτο μοι καὶ ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ πρὸς μὲν πάντας τοὺς διεσπαρμένους ἀδελφοὺς, καὶ διαφέροντας τὸν διωγμὸν θλιπτικῶς, ἐξαιρέτως δὲ εἰς ὑμᾶς τοὺς ὁμολογητὰς Χριστοῦ. Ἐνέγκωμεν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔτι μᾶλλον δυναμούμενοι, ἀλλ' οὐ καταπτήσοντες ἐν τοῖς παθήμασι. Σάρκες εἰσί. Μὴ φεισώμεθα· ὑπὲρ Χριστοῦ βασανιζόμενοι, ἀγαλλιώμεθα. Ὁ περισσεύων ἐν τοῖς πόνοις, χαιρέτω μᾶλλον, ὡς πλεονεκτῶν ἐν τοῖς μισθοῖς· ὁ δειλαινόμενος μαστίγων ἐνεγκεῖν πόνους, διὰ τοῦτο ἀποσειέτω τὸ δέος, τὰς αἰωνίους ἀνίας ἐννοούμενος. Αἱ γὰρ πληγαὶ αὐτῶν πρὸς ἐκείνας ὄναρ, δέλη νηπίων. Ναὶ δέομαι, ἀντιβολῶ· γ λ υ κ α ν θ ῶ μ ε ν ἐν τ ο ῖ ς ὑ π ὲ ρ Χ ρ ι σ τ ο ῦ ἀ λ γ ή μ α σ ι· κἂν λίαν ὀδυνηρὰ κατὰ σάρκα. Ἀναθεωρῶμεν τὰ μέλλοντα καὶ μένοντα· ἀλλὰ

μὴ τὰ παρόντα καὶ παρερχόμενα. Ποθήσωμεν τὸ αἷμα ἡμῶν μίξαι τῷ τῶν μαρτύρων αἵματι· τὸ μέρος ἡμῶν τῇ τῶν ὁμολογητῶν μερίδι· ἵνα χορεύσωμεν σὺν αὐτοῖς αἰώνια. Τίς φρόνιμος; τίς σοφός; τίς καλὸς πραγματευτής, δοῦναι αἷμα καὶ λαβεῖν πνεῦμα· καταφρονῆσαι σαρκὸς καὶ ἐπιτυχεῖν βασιλείας Θεοῦ; Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν, εἶπεν ὁ Κύριος. καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἐνωτισθῶμεν τοὺς λόγους αὐτοῦ· ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ· ὅπου εἰμὶ ἐγώ, φησί, ἐκεῖ ἔσται καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. Ποῦ ἐκεῖνος; ἐπὶ σταυροῦ· καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοί, ὡς μαθητιῶντες αὐτῷ, ἐκεῖ. Παρακαλῶ ὑμᾶς ἀνέχεσθαι τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. Καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἡ ἐπιστολή.

Γινώσκετε ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς χαίρειν, ἀλλ' οὐκ, ἀθυμεῖν, ἕως ἂν ὑμεῖς μόνον στήκετε ἐν Κυρίῳ. Ἀσπάζεσθαι ὑμᾶς Νικόλαος ὁ σύγκλειστος καὶ σύμπονος καὶ συστρατιώτης μου, ὑμῶν δὲ ἀδελφὸς ἀληθέστατος. Ἀσπάσασθαι ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ· οἱ ἀθληταὶ τοὺς συναθλητάς· οἱ δεδιωγμένοι τοὺς δεδιωγμένους· οἱ πάντες τοὺς φιλοῦντας ὑμᾶς ἐν πίστει. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγγραφόμενον σώματι, ἤ τ ω ἀ ν ά θ ε μ α ἀ π ὸ τ ῆ ς ἁ γ ί α ς Τ ρ ι ά δ ο ς. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μεθ' ὑμῶν, ἀμήν.

P.G. 99, 1229 D — 1233 B

* * *

Θεόδωρος τοῖς διὰ Κύριον ἐν διαφόροις φυλακαῖς τηρουμένοις ἀδελφοῖς ἀγαπητοῖς χαίρειν(*).

7β

Τί τὰ παρόντα; χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις· ὅτι ἐν τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίοις ἀναθλεῖν ἠξιώμεθα· ὅτι φυλακαῖς τε καὶ θλίψεσι διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ παρεδόθημεν· ὅτι πληγαῖς τε καὶ ὕβρεσι διὰ Χριστὸν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν μαστιχθέντα καὶ ὀνειδισθέντα· ἔπειτα καὶ σταυρωθέντα ὑπεβλήθημεν. Τίς οὐκ αἰνέσειε; τίς οὐ δοξάσειεν;

Ἀνατολὴ ἥδεται, Δύσις εὐφραίνεται· πᾶσα ἐκκλησία τῆς τετραπεράτου κτίσεως ἀγάλλεται. Καὶ τί λέγω τὸν περίγειον κόσμον; ὁ οὐρανὸς αὐτὸς θυμηδίας πεπλήρωται· ὅτι οὐ μόνον ὁ κορυφαῖος τῶν καθ' ἡμᾶς ἱεραρχῶν, ἱεράρχαι τε καὶ ἱερεῖς, καθηγεμόνες τε καὶ ποιμένες, ἀλλὰ καὶ μονάζουσαι σὺν προεστώσαις, εἵλοντο τὰ τῆς μαρτυρίας σκάμματα. Ἐῶ λέγειν τοὺς ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, ἐκ φυγαδείαις θλιβομένους, ὑστερουμένους, κακουχουμένους διὰ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ διωγμόν. Εἰκότως οὖν, ἀδελφοί μου ἠγαπημένοι καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, χαίρω καὶ συγχαίρω ὑμῖν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. Παύλου μὲν τοῦ μακαρίου αἱ φωναί· τῷ καιρῷ δὲ πρέπουσαι ἐπειδὴ εἰς ἡμετέραν νουθεσίαν πάντα γέγραπται καὶ μιμητὰς αὐτοῦ ἐκλιπαρεῖ γίνεσθαι ἡμᾶς.

Πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἀληθὲς εἰπεῖν· ὅτι οὐχ ὅσον προαιροῦνται καὶ βούλονται οἱ κακοῦντες ἡμᾶς, ταῖς θλίψεσι καὶ περιστάσεσι παραδιδόμεθα. Οὕτω γὰρ ἂν ἀνύποιστος ἦν ἡ πεῖρα· καθὰ καὶ ἡ παρὰ τῶν δαιμόνων ἀοράτως ἡμῖν προσβάλλουσα· ἀλλὰ καθ' ὅσον παραχωρεῖ ὁ ἀγωνοθετῶν καὶ συναθλῶν ἡμῖν Χριστός, μέτρῳ καὶ σταθμῷ τῆς ἑκάστου δυνάμεως, ἐν κρίσει δικαίᾳ τοὺς ἀγῶνας ἐπαφείς, ἢ εἰς ἔκτισιν ἁμαρτιῶν· εἰ καὶ αὐθαιρέτως ἤκομεν πρὸς τὸ πάσχειν· ἢ ἐπὶ στεφάνων ἀθλοφορικῶν ἀμοιβὴν ἐκ δόξης εἰς δόξαν προερχομένοις. Μὴ γὰρ ὡς Πέτρος ἢ Παῦλος σὺν τοῖς ὁμοταγέσιν, ἢ Γεώργιος καὶ Θεόδωρος σὺν τοῖς ὁμοκλεέσιν, ἢ Θέκλα καὶ Φεβρωνία σὺν τοῖς ὁμοδόξοις, βεβασανίσμεθα; οἷς πολὺ ἀγαπήσωμεν ἀναλόγως περιέσσευσε καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ παθήματα δεδωρημένα. Οἷς δὲ τὸ τῆς ἀγαπήσεως ὀλίγον, ἐνδεέστερον καὶ τὸ πάσχειν· ὥστε λυπεῖσθαι καὶ δυσφορεῖν, ὅτι μὴ πολλὰ πανθάνομεν· οὐκ ἀλλοιοῦσθαι δεῖν καὶ ἀποκάμνειν ἐν οἷς μετρίως ἐσμὲν τιμωρούμενοι.

Εἰ δὲ ἐκπέσοιμεν, ὅπερ ἀπείη καὶ ἐννοεῖν, οὐ παρὰ τὴν θεόκριτον ἐπαφήν· παρὰ δὲ τὴν τοῦ καταμαλακισθέντος ἀτονίαν καὶ ἀκαρδίαν καὶ ἀθεΐαν. Ὁ μὲν γὰρ δέδωκε τὸ ἰσχύειν κατὰ τοῦ πονηροῦ κράτους, νικηφόρον βουλόμενος τὸν ἀγωνιστὴν ἔσεσθαι· ὁ δέ, ὀλιγωρία ρίψας τὰ τῆς ὑπομονῆς ὅπλα, ὤλετο. Μάρτυς τοῦ λόγου ὁ κράζων· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθε ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν». Ὧδε ἡ ὑπομονή, ἀδελφοί· ὧδε οἱ θεόπλοκοι

στέφανοι τῆς εὐπιστίας. Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῶμεν τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν· μηδὲ ἀπολειφθῶμεν Θαδδαίου τοῦ νεολέκτου μάρτυρος καὶ τῶν συνομολογησάντων καὶ συνεκδημησάντων ὀπίσω αὐτοῦ ὧν ἴστε δὴ τὰ ὀνόματα.

Αἵματι μαρτύρων ἠδρεύθη καὶ νῦν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ· ἐπεὶ καὶ ἀρδεύεται διὰ τῶν ἤδη ἀθλούντων καὶ πολυτρόπως ἐκπιεζομένων ταῖς θλίψεσιν. Αἷμα κενοῖ ὁ καθειγμένος, ὁ μεμονωμένος, ὁ στενοχωρούμενος, ὁ ἀφηρπασμένος ἐκ παντὸς προσώπου, ὁ ὑστερούμενος τῶν κατὰ χρείαν, ὁ πεινῶν, ὁ διψῶν, ὁ μὴ τὴν τοῦ ἡλίου ἀκτῖνα δεχόμενος, καθημέραν ἀποθνήσκων, ὡς βοᾷ Παῦλος, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν θανατούμενος, ὡς ᾄδει Δαβίδ. Ἀλλ' εἰ ἀποθάνωμεν καὶ συζήσομεν Χριστῷ· εἰ ὑπομείνωμεν, καὶ συμβασιλεύσομεν αὐτῷ. Ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἐξελέξατο ἡ χάρις οὓς ἐξελέξατο εἰς τὸ Χριστοῦ μαρτύριον. Κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν ἀγίσχουσι μάρτυρες. Ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, ὁ Χριστὸς ἔφησεν, ἵνα οἱ ἐκλεκτοὶ λάμψωσιν ἡλιοειδῶς καὶ τὰ ζιζάνια φανερὰ γένηται νυκτοειδῶς.

Γενοίμεθα, ὦ ἀδελφοί, ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ σκολιᾷ καὶ διεστραμένῃ, ὡς φωστῆρες αὐγάζοντες ἐν σκοτομήνῃ τῆς αἱρέσεως· καθὰ ἡμᾶς ἐξελέξατο Χριστὸς εἰς καύχημα αὐτοῦ, εἰς κλέος Ὀρθοδοξίας. Ὡς ἡμῖν οἱ ἀνέκαθεν, οὕτως ἡμεῖς τοῖς μετέπειτα στηριγμὸς καὶ ὑπογραμμὸς ὑποδειχθείημεν· καὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ εὑρεθείημεν χορεύοντες. Καίτοι γε τῶν προσεχῶν ἡμεῖς μᾶλλον φανερώτερον τὸ μαρτύριον ἔχομεν. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων ἢ θεληματῶν, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις ἀμφισβητούμενα· ὧν ἡ διαμάρτησις κατὰ τὰ νοήματα οὖσα, οὐδὲν αἰσθητῶς παρεῖχε τὴν ἀπόδειξιν· νῦν δὲ σὺν τοῖς νοήμασι καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς τὸ ἀμφισβητούμενον, ἤτοι ἀσεβούμενον...».

M. P.G. 99, 1180 B — 1181 D

Τοῖς διὰ Κύριον πεφυγαδευμένοις πνευματικοῖς ἁγίοις μου πατράσι, Θεόδωρος ἐλάχιστος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίου, ἐν Κυρίῳ χαίρειν(*).

7γ

Καὶ ἀφ' ἑνὸς τοῦ ὀρθοδόξου τὸ δέξασθαι γραμματεῖον ἐν ταῖς χαλεπαῖς ἡμέραις ταύταις, μὴ ὅτι γε ἐκ πολλῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνεληλυθότων, ξένον πως τῷ καιρῷ, ὡς ἐν χειμῶνι πολύφυλλον ρόδον, καὶ τῇ ἐμῇ ταπεινώσει χαρίεν ὅτι μάλιστα· ὥστε ἀπ' αὐτῆς τῆς προγραφῆς σκιρτῆσαι μου τὸ πνεῦμα καὶ ἀνθομολογήσασθαι Κυρίῳ τὰ εἰκότα· ὃς καὶ ἐν τῷ παρόντι Ἀχαϊκῷ διωγμῷ, κατέλιπεν ἑαυτῷ τοσούτους μὴ κύψαντας γόνυ τῇ Βάαλ. Οἶμαι γὰρ τῶν τηνικαῦτα ἰσαρίθμους εἶναι τοὺς νῦν ἀκαμπεῖς· οὐ μόνον διὰ τῶν εἰς προῦπτον κειμένων ἐξ ὁμολογίας, ἀλλὰ γὰρ καὶ διὰ τῶν ὧδε κἀκεῖσε διασεσωσμένων, ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ἀποστολικῶς εἰπεῖν· καθάπερ καὶ τὴν ὑμῶν ὁμάδα τὸ τρικόρυφον ὄρος ὡς τρισόλβιον κλέος φέρον ὡραΐζεται. Χάρις οὖν τῷ Θεῷ τῷ πλουτοῦντι ὑμᾶς σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ἐπαινῶ τὴν ἱερὰν φυγαδείαν ὑμῶν· ὑμνῶ τὴν ὀρεινὴν συνοικίαν ὑμῶν· ὅτι εἰ καὶ τληπαθής, ὅμως θεοποιός...

Ἀλλὰ ἐπὶ τὰς προτάσεις ὁ λόγος. Τινὲς ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ὑπέκυψαν, ἄνευ τοῦ καταναγκάζοντος· ἄλλοι μετὰ πληγῶν· ἄλλοι δ' ἀπειλῆς καὶ μόνης· ἕτεροι ἄνευ ἀπειλῆς καὶ βασάνων, δέει καὶ μόνον· ἄλλοι διὰ τὸ μὴ ἐκπεσεῖν τῶν ἰδίων, τινὲς δὲ καὶ κατ' ἄγνοιαν. Τούτους ἐπιστρέφοντας πῶς δεῖ ἀποδέχεσθαι; ἐπιδεικνυμένους δηλαδὴ ἀξίους καρποὺς τῆς μετανοίας ἅπαντας. Τίνες δὲ οὗτοι; Ἀποχὴ τῶν ἁγιασμάτων μετὰ προσκλαύσεως καὶ ἐπιπόνου δεήσεως· ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων τριετίζουσα· ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων, διετίζουσα· ἐπὶ τῶν τρίτων καὶ τετάρτων καὶ πέμπτων, ἡ τῶν πρώτων· ἐπὶ τῶν ἕκτων, ἐνιαυσιαία. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν πῶς δεῖ ἔχειν αὐτούς; Εἰ μὲν ἐξ ἱερατικοῦ πληρώματος, καὶ οὐχ ὑπέγραψε, μηκέ-

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Ε' τοῦ Α' Μέρους.

τι μετέχων τῆς ἀσεβοῦς κοινωνίας, ὡς ἐν ᾧ ἐτέτακτο κλήρῳ· οἱ δὲ καὶ ὑπογράψας, εἴη ὡς εἰργόμενος τῆς ἱερουργίας ἕως ὀρθοδόξου συνόδου· κοινωνῶν δ' οὖν ὅμως τῶν ἁγιασμάτων.

Τοῖς πάντῃ ἀσεβέσιν εἰ ἔξεστι κατὰ ἀνάγκην δέους ἕνεκα, ἢ διὰ λιμόν, ἢ καὶ ἄνευ ἀνάγκης, ἢ καὶ διὰ βίαν ἄλλοις κοινωνοῦσιν, ὀρθόδοξοι δὲ αὐτοὺς ὁμολογοῦσι, συνεσθίειν; Οὐδαμῇ οὐδαμῶς· εἰ μή τι γε τοῖς ἐσχάτοις, οὐκ ἀδιαφόρως, ἀλλ' ἐξ ἀναγκαίου τινὸς τρόπου, ἅπαξ ἢ δίς. Εἰ τῶν τούτοις ἐδωδίμων τὰ λείψανα ἐσθίειν κατὰ ἀνάγκην, ἢ καὶ ἄνευ ἀνάγκης, διότι προεσχημάτισται ἐν αὐτοῖς ὁ σταυρός; Εἰ μὲν παρὰ ἱερέως, οὐδαμῶς· εἰ δὲ μή, μεταληπτέον κατὰ βίαν.

Εἰ δὲ εἰς εὐκτήριον αὐτῶν εἰσέρχεσθαι εὐχῆς χάριν καὶ εἰ δεῖ τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν αὐτῷ ἐπιτελεῖν μετὰ ἰδίας τραπέζης; Οὐδαμῶς ἑκάτερον. Εἰ δεῖ χαίρειν αὐτοῖς λέγειν καὶ ἀσπάζεσθαι; Οὐδαμῶς, ὥς φησιν ὁ Μ. Βασίλειος. Ὁ Κύριος ἐκώλυσε τὸν κοινὸν ἀσπασμόν. Ὥστε τοῦτο κατὰ σύμβασιν· ὡς δὲ ἐξ ἀγάπης καὶ φιλίας, φευκτέον, ἵνα πληρωθῇ ἐν τούτῳ: «οὐκ ἔστι λέγειν χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν».

Εἰσι τινες τῶν μοναστηρίων, οἵ οὔτε λόγῳ, οὔτε ἔργῳ συνῆλθον φυγῇ τὴν σωτηρίαν ποριζόμενοι· καὶ πάλιν μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἀσεβῶν, ἀνθυποστρέφοντες. Εὖ ἂν ἔχοι. Εἰ δὲ καὶ ἐλειτουργήθη ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν, εἰ μὴ ἅπαξ, εἰσίτωσαν ἐπιτελοῦντες ἐν αὐτῇ τὰς προσευχὰς μόνον· εἰ δὲ πολλάκις, ὑποχωρείτωσαν ταύτης πόρρω.

Κοσμικοί τινές εἰσιν ἢ καὶ μοναχοί, σφοδρῶς μυσαττόμενοι, ἢ καὶ ἀποδυρόμενοι τὴν ἀσέβειαν· διὰ δὲ τὰς ἀπειλὰς τῶν ἀθέων προσέρχονται τῇ αὐτῶν κοινωνίᾳ, οἰόμενοι αὐτὴν δηλητήριον εἶναι, αἰτοῦνται δὲ εὐχὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἡμᾶς ποιεῖσθαι. Εἰ ἔξεστιν αὐτοῖς μεταδιδόναι τῶν θείων μυστηρίων;

Εὐχὴν μὲν ποιεῖσθαι ἐξόν, οὐ μὴν μεταδιδόναι, κἂν ὅ,τι λέγωσιν ἢ πράττωσιν.

Σταυροὺς ἐὰν ἱστῶσι κατὰ τὰς λεωφόρους, εἰ δεῖ προσκυνεῖν; Οὐ κωλυτέον.

Εἰ δεῖ τῶν τοιούτων τὰς προσφορὰς προσκομίζειν; Οὐδαμῶς.

Ταῦτα οὖν, ὡς ὁ Κύριος κατὰ νοῦν ἐπήγαγεν ἡμῖν, ἐφθεγξάμεθα· οὐ νομοθετικῶς, ἐπεὶ μηδὲ ἐσμὲν τῶν ἱεραρχούντων· ἀλλὰ

συμβουλευτικῶς, ἐπεὶ ἐσμεν ὑμῖν ὁμοταγεῖς καὶ ἐπειδὴ ἐξ ἀπορίας τῶν ἱεραρχικῶς ὀφειλόντων τυπῶσαι· ἀναγκασθέντες ἀφ' ἡμῶν ἐληλύθαμεν εἰς τοῦτο. Ὑμεῖς δὲ ἁγιώτατοι πατέρες, σύγγνωτε, εἴ τί ἐστιν ἀπαρέσκον ὑμῖν ἐν τοῖς εἰρημένοις. Πλὴν ὅτι ὁ ἰατρὸς καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ προσώπου ποιότητα, καὶ καιροῦ ἰδιότητα, ἕξιν τε καὶ πάθος, δύναμίν τε καὶ ἀδράνειαν ἐπιτηροίη· καὶ οὕτω φαρμακεύοι καὶ ἰᾶται· ἐλλείψεσι καὶ προσθήκαις χρώμενος· ἃ ἐν κεφαλαίῳ περιλαβεῖν οὐχ οἷόν τε κανονικῶς, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ὡρίσαντο.

P.G. 99 1256 B — 1260 B

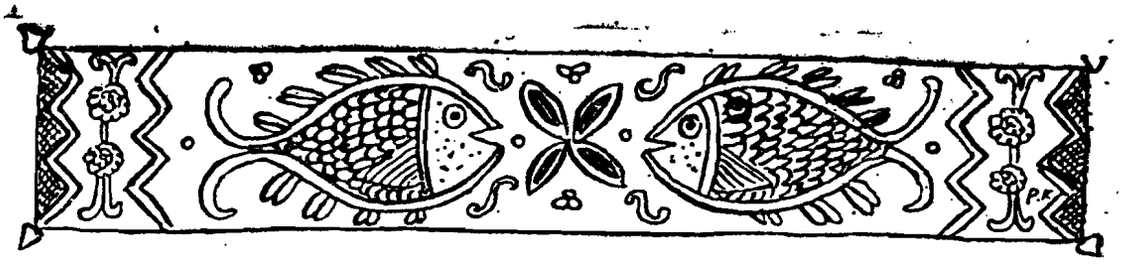

Ἐκ τῆς ἀπολογίας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωσὴφ πατριάρχου Κων)λεως[1], *συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου καὶ ὁμολογητοῦ Ἰὼβ τοῦ Ἰασίτου καὶ τὸν Τόμον ἀναιρούσης τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου τοῦ ἀζυμίτου, καθ' ὃν (τόμον) πάντα τὰ τῶν Λατίνων «ἀκαταιτίατά» εἰσιν*[2].

8

«...Ἐπεὶ γὰρ ἐρώτησις προέβη ἀπαιτοῦσα ἡμᾶς εἰπεῖν, ἐν ποίᾳ τάξει ἔχομεν τοὺς Ἰταλοὺς τῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ διαιρουμένων τοῦ κοινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἐν τῇ τῶν αἱρετικῶν, ἐν τῇ τῶν σχισματικῶν, ἢ ἐν τῷ τῶν παρασυναγωγὰς ποιούντων· ταύτας γὰρ τὰς διαφορὰς ἐν τούτοις ὁ μέγας ἐκεῖνος εἶναι φησί, μηδὲν δὲ ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν προετράπημεν, ἀλλ' ἐκ τῶν θεοφόρων πατέρων καὶ τῶν θείων Κανόνων καὶ νόμων, τοῦτο δὴ καὶ ποιησόμεθα πάντως· καὶ ὅσα οἱ νόμοι καὶ οἱ Κανόνες καὶ οἱ θεῖοι πατέρες εἰς τὸ προκείμενον συμβαλλόμενα ἐξεφώνησαν, ταῦτα δὴ καὶ προθήσομεν καὶ δειχθήσεται. Οὔδαμεν γὰρ τοῦτο καὶ προδιαγγέλλομεν, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τῶν ἄνωθεν ἀπηριθμημένων, τῶν ἀποβάλλεσθαι δὴ παντάπασιν ἀξίων καὶ οἱ Ἰταλοὶ τάττεσθαι καθεστήκασιν ἄξιοι» (φ: 36).

»Ἡ δὲ περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πάπα ἀναφορά, εἴρηται μὲν ἡμῖν ἀνωτέρω πολλάκις, καὶ ἀ π ο φ ε υ κ τ έ α καὶ ἀ π ο τ ρ ό π α ι ο ς ἀποδέδεικται...

Πλὴν τί κοινὸν τῷ ὑπερεύχεσθαί τινος καὶ τῷ συντάττειν τοῦτον ἐθέλειν τοῖς ἀρχιερεῦσι Θεοῦ; πάντων γὰρ ὑπερεύχεσθαι καὶ τῶν ἀπίστων ὁμολογῶ, οὐ μὴν πάντας ἀδιαφόρως τοῖς ἱερουργοῖς

1. Ἐπατριάρχευσεν οὗτος κατὰ τὰ ἔτη 1267 - 1275 καὶ 1282 - 83.
2. Βλέπε σχετικῶς κεφ. Ζ' τοῦ Α' Μέρους.

συντάττειν Θεοῦ, καὶ μὴ διακρίνειν ἀναμέσον βεβήλου καὶ καθαροῦ· τοῦτο γὰρ οὐχ ὅπως ἐπὶ τῶν ἀπίστων, ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τῶν πιστῶν καὶ ὀρθοδόξων ἀπαρατηρήτως δοθήσεται. Οὐ τοίνυν παραιτούμεθα τὴν ὑπὲρ τῶν ἀσεβούντων εὐχήν, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὸ συνάπτειν τούτοις τοῖς εὐσεβέσιν, μὴ εὐσεβοῦντας, καὶ διὰ τῆς αὐτῶν ζύμης κ α τ α χ ρ α ί ν ε ι ν τὴν ἐκκλησίαν, ἣν μηδὲν ἐπιφέρεσθαι αἰγυπτιακοῦ καὶ ἀθέου φυράματος προτρέπει· ἡ ἐντολή, ὡς ἀνοίκειόν τε καὶ καταδίκης πρόξενον ἀποφεύγομεν· οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν καὶ τοῦτο ποιοῦντες ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς τῶν ἁγίων διδασκαλίας λαμβάνοντες· ἐὰν γάρ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καὶ ἐὰν ἡ χείρ σου ἡ δεξιά, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζουσί σε, ὁμοίως καὶ τούτων ποιοῦ τὴν ἀποβολήν· κρεῖττον γὰρ ἐστερημένους τούτων τῆς βασιλείας ἀπολαβεῖν ἢ μετὰ τούτων τὴν γέενναν. Ὁρᾷς πῶς ἡμᾶς εἰς γέενναν ἰέναι ἡ ἀψευδὴς φωνὴ μαρτυρεῖ συναπτοίμεθα τοῖς σκανδαλίζουσιν ἡμᾶς ὁμοπίστοις καὶ ἀδελφοῖς; τούτους γὰρ μέλη φησὶν ὁ Χρυσόστομος τὸ τοιοῦτον ἐξηγούμενος ρητόν, κατὰ τὸ «ὑμεῖς ἐστὲ σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους». Τοὺς οὖν τοιούτους περὶ τὴν ὁμολογίαν σφαλέντας φησί, καὶ τοὺς λοιποὺς σκανδαλίζοντας, χρεὼν ἀποκόπτειν καὶ ἀπορρίπτειν μακράν, μηδὲν αὐτοῖς κοινωνοῦντας, ἵνα μὴ σὺν αὐτοῖς ἐν γεέννῃ κατακριθῶμεν καὶ ἐκπέσωμεν τῆς βασιλείας, ἣν ἄνευ τούτων ἐκληρονομήσαμεν ἄν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ αὐτοαλήθεια.

Μνημονεύειν δὲ χρὴ καὶ τῶν ἀνωτέρω ρηθεισῶν τοῦ μεγάλου τούτου Χρυσοστόμου παρεγγυήσεων· τὸ μὴ ὑποκύπτειν αὐτοῖς ἐν βρώσει ἢ πόσει, ἢ ἀγάπῃ, ἢ εἰρήνῃ, ἢ σχέσει τῇ οἱαδήτινι, μηδὲ χαίρειν λέγειν· ὁ γὰρ λέγων χαίρειν, κοινωνεῖ τοῦ ἔργοις αὐτῶν τοῖς πονηροῖς καὶ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλλότριος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας καθίσταται. Τί γοῦν ἐναντιοῦται ἑαυτῷ ὁ Χρυσόστομος; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἢ ὡς ἄνωθεν ἐδηλώθη, τῷ ἁγίῳ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἔννοια· ποῖον γὰρ δώσει τις συμφωνεῖ τὸν Χρυσόστομον ἑαυτῷ, ἢ μάχεσθαι; πάντως συμφωνεῖν· τὸ γὰρ ἀπόφημον φευκτέον ὡς μηδ' ἐν ὑποθέσει κατὰ τῶν ἁγίων τίθεσθαι ἄξιον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ μέγας Παῦλος καὶ τὸ «ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ ἐξουσίᾳ διὰ τὸν Κύριον»· ὑ π ο τ ά γ η τ ε ο ὖ ν ε ἶ π ε ν, ο ὐ σ υ γ κ ο ι ν ω ν ή σ α τ ε· ὑποτάγητε, οὐκ εἰς ἱερωμένους τοὺς ταύτας ἐγκεχειρισμένους λογίσασθε· σ ω μ α τ ι κ ῶ ς ὑ π ο τ ά γ η τ ε

μὴ κατὰ πνεῦμα· μὴ τῇ τούτων προστίθεσθε πίστει· μὴ κρίσιν ἱερῶν προσώπων αὐτοῖς ἐπιτρέψητε· τολμᾷ γάρ τις κρίνεσθαί φησιν ἀλλαχοῦ ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ἁγίων· ὑποτάγητε διὰ τὸν Κύριον εἶπεν, οὐκ ἐν οἷς ἡ ὑποταγὴ τοῦ Κυρίου μου ἀποκόπτει με· οὕτω μοι ἐκλαβέσθω τις καὶ τό· «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω» ἐκ τῆς ψυχῆς συνεκδοχικῶς τὸν ὅλον ἄνθρωπον τοῦ λόγου δηλοῦντος κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον· τοῖς δὲ ψευδαδέλφοις, οὔμενουν οὐδὲ πρὸς βραχὺ ὑπόκυψαι ὁ Παῦλος ἑαυτὸν διατείνεται· οὐδὲ γὰρ πρὸς μικρόν φησιν ὑπετάγημεν τῇ τῶν ψευδαδέλφων ὑποταγῇ, ψευδαδέλφους ἀποκαλῶν τοὺς μὴ κατὰ Θεὸν ἀδελφότατα πλουτοῦντας καὶ τὸ τῆς αὐτῆς ὁμολογίας ὁμογενητικὸν καὶ ὁμόγνωμον. Ἆρ' οὐδ' αὐτὸς ὑποκείψω τῷ πάπα τὸν ἐμὸν μιμεῖσθαι ὀφείλων διδάσκαλον, οὐδὲ συντάττεσθαι αὐτὸν ἐμοί τε καὶ τοῖς λοιποῖς ἁγιωτάτοις πατριάρχαις κατὰ τὸ μνημόσυνον καταδέξομαι, οὐχ ὅτι ἀκατάδεκτος, ἵνά τι καὶ δημοτικώτερον εἴπω, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος ἀθετητὴς καὶ ψευδάδελφος. Οὐ πρῶτον ἱερέων εἴπω, Θεοῦ, οὐχ ἡγεμόνα ψυχῶν, θεῷ νυμφευθεισῶν διὰ πίστεως·[3] τὸ γὰρ κατάρχειν ἱερέων, πνευματικόν,

3. Εἶναι ἀληθῶς νὰ φρίττη κανεὶς ὅταν ἀναλογίζεται πῶς ἐπίστευον καὶ ἀπεκάλουν τὸν παπισμὸν οἱ ἀοίδιμοι πατέρες ἡμῶν, —καὶ μάλιστα προτοῦ φθάση εἰς τὸν σημερινὸν κολοφῶνα τῆς κακίας καὶ αἱρέσεώς του— καὶ πῶς οἱ σημερινοὶ διάδοχοί των. Ἀπόδειξις τρανωτάτη ὁ παρὼν ἅγιος Ἰωσήφ, πατριάρχης Κων/λεως, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὁ πάπας χαρακτηρίζεται: «ἀθετητής», «ψευδάδελφος», «μὴ ὀρθοτομῶν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας», «οὐχ ἡγεμὼν ψυχῶν», «οὐ πρῶτος ἱερέων Θεοῦ», διὸ καὶ προτρέπει μεγάλῃ τῇ φωνῇ τοὺς πιστούς του ὅπως ἀπέχουν τῆς «ψώρας» καὶ «λοιμικῆς νόσου» καὶ τοῦ «μιάσματος τῶν Ἰταλῶν», «οἵτινες ἐν σκότει διαπορεύονται»! Καὶ καταλήγει: «Ἐὰν συγκαταβῆτε Λατίνοις, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει».

Διὰ τὸν σημερινὸν ὅμως διάδοχον τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Δημήτριον τὸν Α', ὁ πάπας θεωρεῖται: «πρῶτος ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ», «σεβάσμιος καὶ ἁγιώτατος ἀδελφός», ὁ δὲ παπισμός: ἁγία, σεβασμία καὶ συμμάρτυς τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας Ἐκκλησία, ὄργανον σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ὡς καὶ ἡ Ὀρθοδοξία, παρέχουσα ἤτοι ἀληθῆ μυστήρια κλπ!!! (Βλέπε σχετικῶς ἡμέτερον: «Ὄντως ἀξιοκατάκριτος καὶ σάλπιγξ κακοδοξίας», Ἀθῆναι 1975, σσ. 10, ὡς ἐπίσης «Ἐπίσκεψιν» 7 Ὀκτ. 1975,

οὐ σωματικόν· τὸ δὲ συντετάχθαι τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ἱεραρχικὸν ἀλλ' οὐ κοσμικόν· τὸ δὲ καθαιρεῖν ἢ καὶ ἀνορθοῦν ἱερέας, τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας, οὐκ ἐξωτερικῆς ἀρχῆς γνώρισμα.

Πῶς δὲ κατειρωνεύεσθαι δοίη τις εὐσεβῶν, τὰς πρὸς Θεὸν ἐν τῇ φρικτῇ ἁγιστείᾳ ἀναφερομένας φωνάς, ἐναντίας τοῖς οἷς πράγμασι προσαρμόζονται; πρῶτον γὰρ ἐκφωνοῦντος τοῦ τὴν θυσίαν τελεταρχοῦντος τὸ τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως ὄνομα, καὶ χαρισθῆναι τοῦτον τῇ ἐκκλησίᾳ, σῷον, ἔντιμον, ὑγιῆ, μακροημερεύοντα, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, οὕτως ὁ διάκονος τὴν τῶν ἁγίων πατριαρχῶν ἀπαρίθμησιν ἐκφωνεῖ, ὡς ὀρθοτομούντων δηλαδὴ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ ταυτογνωμονούντων τῷ τὴν θυσίαν προσφέροντι. Ἢ τοίνυν δεῖξον τὸν πάπαν ὀρθοτομοῦντα τὸν ὑγιαίνοντα λόγον, καὶ τοῖς ὁμοίοις συναρίθμει καὶ σύνταττε, ἢ δὸς ἀκατάκριτον τὸ μὴ τὴν ἀληθινὴν λατρείαν θεῷ προσφέρειν, ἀλλὰ κατειρωνεύεσθαι ταῖς εὐχαῖς, καὶ λήψῃ δήπουθεν τὸ ζητούμενον. Ἀλλ' οὔτε τὸ πρῶτον δοίη τις ἄν, οἷς ὅτι ἀντιτάσσεται ὁ κάκτοῦ Υἱοῦ ἀνακεκραγὼς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι, οὔτε πρὸς τὸ δεύτερον, εὖ οἶδα, συγκατανεύσοι τὸ βλάσφημον εὐλαβούμενος. Οἴχεται τοίνυν τῷ πάπᾳ τὸ μνημονεύεσθαι καὶ μετ' ἤχου ἐκκλησιαστικοῦ δηλαδὴ καὶ παμβοήτου κηρύγματος. Τοῦ γε μὴν Οὐάλεντος περὶ καὶ τῶν ἄλλων κακοπίστων αὐτοκρατόρων, ὧν οἱ τηνικαῦτα ὄντες ἀρχιερεῖς ὑπερηύχοντο, ἄνωθεν ἀπελογήσατο ὁ Χρυσόστομος, εἰς ἀντίδοσιν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὴν γίνεσθαι λέγων, τοῖς ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν πρὸς τοὺς πολεμίους προκειμένων ἐκείνοις ἀγώνων καὶ τῆς φυλακῆς τούτων καὶ πρὸς εἰρηνικὴν κατάστασιν συντηρήσεως· ἄλλως τε καὶ ἐδείχθη ὡς οὐ ταὐτὸν τὸ ὑπόδειγμα τῷ ζητήματι· ζητεῖται γὰρ οὐχ ἵνα εὐχόμεθα, ἀλλ' ἵνα τὸν πάπα διὰ τοῦ μνημοσύνου τοῖς εὐσεβέσι συντάττωμεν ἀρχιποίμεσιν· ὃ πῶς ἔσται οὐκ οἶδα, ἐναντίον παντάπασιν ὂν καὶ αὐτῇ τῇ φύσει μαχόμενον· οὐ δὲ γὰρ πέφυκε πηγὴ μία, ἵν' εἴπω κατὰ

«Ὀρθόδοξον Τύπον» 1 Νοε. 1975, σ. 2 («Οἰκουμενιστικὴ ὁμολογία») καὶ Ἀθηναγόρα Λονδίνου, «Ὁμολογία Θυατείρων» σελ. 203 καὶ 4). Παρὰ ταῦτα οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι καὶ ὁ Μοναχικὸς κόσμος συνεχίζουν νὰ κοινωνοῦν τῷ Οἰκ. Πατριάρχῃ καὶ τῇ συνυπευθύνῳ συνόδῳ του ὡς νὰ μὴ συμβαίνῃ τίποτε!! Ὦ Κύριε, εἰς ποίους χρόνους τετήρηκας ἡμᾶς!...

τὸν Ἰάκωβον τὸν σοφόν, ὕδωρ βλυστάνειν ἁλικόν τε καὶ πότιμον· οὔκουν οὐδὲ μία Ἐκκλησία, εὖ τε καὶ ὡς ἑτέρως ἔχοντα, ἐκβλύσειε δόγματα. Ὁ δὲ Παῦλος γινόμενος τοῖς πᾶσιν τὰ πάντα —λῦσαι γὰρ καὶ τοῦτο χρεὼν— οὐχ ἵνα ἀπολέσῃ, ἀλλ' ἵνα σώσῃ πάντας, τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἐγένετο· οὐδ' ἐπὶ παραβάσει θείων θεσμῶν, ἀλλ' εἰς οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν· ἅπαξ γάρ τῶν τοιούτων τι οἰκονομήσας, τοῦ λοιποῦ ἐπαύθη· μηδὲ νόμον παραβαίνων καὶ τότε· μηδὲ ἀναθέματι ὑπεύθυνον ἑαυτὸν καθιστῶν, ὅπερ τίς τῶν ἁγίων τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐκπεφώνηκεν· ἡμεῖς δὲ ἀεὶ ἐμπεδῶσαι τὰ ζητούμενα παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς ἀπαιτούμεθα ὥστε καὶ ἀεὶ λατινίζειν διὰ τῆς οἰκονομίας αὐτῶν, οὐ καθὼς ὁ Παῦλος παῦσαι τὸν λατινισμὸν καὶ τὴν αἵρεσιν· ἐπεὶ καὶ περιέτεμεν ὁ Παῦλος καὶ ἐξυρίσατο καὶ ἡγνήσατο καὶ τῷ γενομένῳ, οὐ προσέχομεν, ὥς φησιν ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ καὶ τῇ αἰτίᾳ τοῦ γινομένου· καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζομεν· ἡ δὲ αἰτία, οὐχ ἵνα συστήσῃ πάντως, ἀλλ' ἵνα παύσῃ ταῦτα ἦν· καθὰ δὴ καὶ ἔπαυσε· καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ μετὰ παρρησίας βοᾶν· «ἐὰν περιτέμνησθε Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσῃ»· ἐξ οὗ δῆτα καὶ δανεισαμένη τοῦτο ἡ μετριότης ἡμῶν, ἰδοὺ βοᾷ λαμπρῷ τῷ κηρύγματι μικρὸν παραλλάξασα· ὅτι ἐὰν τὰ ζητούμενα παραχωρήσητε τοῖς Ἰταλοῖς Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει· ἐπισυνάψει δὲ ἄρα καὶ τὸ ἑξῆς παρῳδήσασα, ὅτι ὁ μνημονεύων ὡς ἀρχιερέως τοῦ πάπα, ἢ ἔκκλητον τούτῳ διδούς, ἢ πρῶτον ἐν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἡγούμενος, ἔνοχός ἐστιν ὅλον τὸν λατινισμὸν ἐκτελεῖν· ἑορτάζειν τε Ἰουδαϊκῶς καὶ τὰ ἄζυμα δέχεσθαι καὶ μεταλαμβάνειν τούτων καὶ σαββατίζειν καὶ τὴν νηστείαν ἐξουδενεῖν· ἵνα δὲ καὶ τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν εἴπω καὶ βλασφημεῖν ἀθέως εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον! Ἴδε ἐγὼ μετὰ Παύλου λέγω ὅτι ἐὰν συγκαταβῆτε Λατίνοις, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει! Καὶ ὡς ἐκεῖνος παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ μαρτύρεται, ὅτι ὀφειλέτης ἐστιν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι, καὶ ὅτι κατήργηται ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, οὕτω κἀγώ· τῷ συγκαταβαίνοντι κατά τι τῶν ζητουμένων τῷ πάπᾳ, μαρτύρομαι ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶ πάντα τὰ ἔθη καὶ πᾶσαν παράβασιν λατινικὴν διαπράττεσθαι· καὶ ὅτι κατήργηται ἀπὸ Χριστοῦ ὁ τοιοῦτος καὶ ἐκπίπτει τῆς χάριτος...

...»Ἆρ' οὖν οὐκ ἤκουσαν οὐδὲ ἐδιδάχθησαν Ἰταλοί, οὐδ' ὑπόμνησιν τῶν πεπλημελλημένων εἰλήφασιν; Μενοῦν γε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν νουθετούντων αὐτοὺς δι' ὁμιλιῶν, διὰ γραμμάτων, διὰ τόμων ἐκκλησιαστικῶν καὶ συνοδικῶν, διὰ συνταγμάτων πολλῶν τε καὶ διαφόρων, ἃ καὶ συνοδικαῖς ἐπεκυρώθησαν διαγνώσεσι πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, μοναστῶν, βασιλέων, τῶν ὧν ἡ σπουδὴ πάντων πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀποβλέπουσα ἦν, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸ διορθωθῆναι τούτους καὶ παλινδρομῆσαι πρὸς τὴν εὐσέβειαν· ἀλλ' οὐκ ἐδέξαντο· οὐκ ἤκουσαν· οὐκ ἐπείσθησαν· οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν· ἐν γὰρ σκότει διαπορεύονται! Ἐγὼ δὲ ἔτι τοῦτο σύντομον ἐρῶ καὶ ἁπλοῦν· εἰ μὴ πεπληροφορήμεθα ἐς τὰς τῶν πατέρων διδασκαλίας, εἰ τὰ τῆς πίστεως κατέγνωμεν, εἰ μάταιον ἡγούμεθα τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα· εἰ τὰ μυστήρια τῆς ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας, λόγος ἄλλως ἐστὶ τῆς ἀληθείας ὡς ἐπίπαν ἀποπλαζόμενος, δεξώμεθα τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τὰ σφίσι φίλα διαπραξώμεθα· εἰ δὲ πρὸς τὰ ὑποτεθέντα καὶ μέχρις ἀκοῆς δυσχεραίνομεν, ἀποπηδήσωμεν ὡς ἀπὸ ὄφεων καὶ αὐτῶν, ἵνα μὴ καπνὸν φεύγοντες λάθοιμεν εἰς φλόγα πεσόντες πυρὸς ψυχὰς δαπανῶσαν, οὐ σώματα...

Διὰ ταῦτα καὶ τὴν φωνὴν ἄρας καὶ εὐ μᾶλλα ὡς οἷόν τε διανυψώσας, ὡς καὶ περιηχῆσαι τὰ σύμπαντα, ἀναγγέλλω ὑμῖν πάσι τε καὶ ἅμα καὶ πάσαις, ἄρχουσι καὶ λαοῖς νέοις· πρεσβύταις· πολιτευομένῳ τε ὁπωσδήποτε καὶ στρατευομένῳ· μοναστῆς, μιγάσι, τοῖς τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου καὶ τοῖς τῷ ποιμεναρχικῷ σεμνώματι διαπρέπουσι· σκοπὸν γὰρ ἡμᾶς ἐν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν Ἰεζεκιὴλ κρίμασιν οἷς οἶδε τέθεικεν ὁ Θεός, φυλάξασθε ἀπὸ τῆς ἐρχομένης ρομφαίας, οὐκ εἰς σωμάτων, ἀλλ' εἰς ψυχῶν ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν... φυλάξασθε ἀπὸ τοῦ μιάσματος τούτου παρακαλῶ, τοῦ τῶν Ἰταλῶν· μὴ προσάψωμεν ἑαυτοῖς τὸν ἐκ τούτων μιασμόν, καὶ ἀποστραφῇ ὑμᾶς ὁ τῶν ψυχῶν νυμφίος καὶ αἰωνίως καταισχυνόμεθα· μὴ δῶμεν τόπον τῷ διαβόλῳ· καλὸν ἡ εἰρήνη καὶ οὐδεὶς ὁ ἀμφισβητῶν, ἀλλ' ὡς ἐρρέθη· ἀλλ' ὡς δεδήλωται· ὡς καὶ ὁ μέγας Κύριλλος διαρρήδην βοᾷ· τότε φάσκων κρατύνεσθαι τὸ τῆς εἰρήνης ὄνομα καὶ

πρᾶγμα, ὅταν μὴ ταῖς τῶν ἁγίων γνώμαις ἀντιταττώμεθα, μηδὲ τοῖς ἐκείνων ἀντιπράττωμεν ὅροις· ἡμῖν δὲ οἱ ἅγιοι τὴν ἄχρις αἵματος παραγγέλλουσιν ἔνστασιν, ἐπὶ τῷ μὴ χραίνεσθαι διὰ τῆς τῶν βλασφήμων κοινωνίας...

Τί γοῦν βδελυξώμεθα τούτους, ἢ αὐτῶν κατευξόμεθα; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ μὴ χρανθῆναι μὲν τῇ κοινωνίᾳ τούτων καὶ τῆς ψ ώ ρ α ς αὐτῶν, ἢ τῆς λοιμικῆς νόσου μετασχεῖν περὶ πολλοῦ ποιησόμεθα καὶ φυλάξωμεν ἑαυτοὺς κατὰ πάντα τρόπον καὶ τῆς μερίδος αὐτῶν παντάπασιν ἀποσχώμεθα...».

(Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν φύλλ: 42 - 63).

»Εἰ γὰρ τῷ μεγίστῳ πάπᾳ δοίημεν κατὰ τὴν ἐν ἡμῖν ἱεραρχίαν πρεσβεῖα, οὐκ ἀσεβείας παῦλαν οἰκονομήσομεν, ἀλλὰ στήριξιν· οὐ λύσιν κακίας, ἀλλ' ἰσχυροτέραν βεβαίωσιν· οὐκ ἀποβολὴν σηπεδόνος καὶ νόσου, ἀλλὰ μονιμοτέραν ἕξιν καὶ φθορὰν καὶ θάνατον ἄντικρυς. Εἰ γὰρ νῦν ἐλεγχόμενος παρ' ἡμῶν, παρακαλούμενος, ἐγκαλούμενος, ἐπιτιμώμενος, ἔστι ὅπου δι' αὐτολέκτων ὁμιλιῶν, δι' ἐπιστολῶν, δι' ἑτέρων μυρίων μεθόδων..., ὁ δὲ ταῦτα μὲν παρ' οὐδὲν ἡγεῖται, ἀποπηδᾷ δὲ καὶ ἀντιλέγει καὶ πρὸς τὸ σφέτερον μόνως διαβούλιον ἀπονένευκε, πῶς ἡμῶν κρατήσας καὶ ὑπερκαθίσας ὡς δικαστὴς καὶ τὸ ἀντιπίπτον ὑποχείριον ποιησάμενος, οὐκ ἀνομήσει μᾶλλον, οὐκ ἀσεβήσει, οὐ τὰ δεινότερα διαπράξεται; οὐχὶ καὶ τὸν —εἰ καί τις καταλέλειπται τῆς εὐσεβείας σπινθὴρ— συγκαταλύσει τῆς ἀσεβείας τῷ ρεύματι;...». (φύλ: 29α).

Ἐκ τοῦ Cod. Gr. 68 τῆς Bayer Staatsbibliothek τοῦ Μονάχου

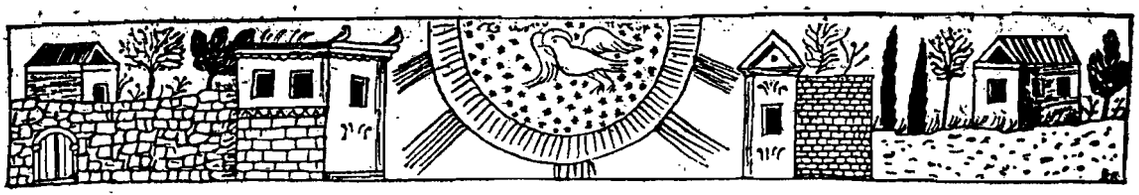

Ἐπιστολὴ ἀποσταλεῖσα παρὰ τῶν Ἁγιορειτῶν πάντων πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ὁμολογητική, σπεύδοντος τούτου ὅση δύναμις ἑνῶσαι τοὺς Ἰταλοὺς παραλόγως μεθ' ἡμῶν, μένοντας ἐκείνους ἀδιορθώτους πάντῃ τῶν σφῶν αἱρέσεων καὶ ἀμεταβλήτους(*).

9

Κράτιστε, θεόστεπτε, θεομεγάλυντε, ἅγιε ἡμῶν Δέσποτα, τὸν πρὸς τὴν κραταιὰν καὶ ἁγίαν σου βασιλείαν ἡμῶν πνευματικὸν καὶ διάπυρον ἔρωτα, ὁ ἀόρατος Θεὸς ἡμῶν καὶ τὰς τῶν ἁπάντων καρδίας ἐπιδεδραγμένος, ἀοράτως καὶ ὡς οἶδεν αὐτὸς ἐμπνέειν, πληροφορήσαιεν τὴν ἁγίαν σου ψυχήν, ὅπως τε κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, καὶ ἐν αὐταῖς μέσαις ψυχαῖς ἀναγεγραμμένην περιφέρομέν σου τὴν μνήμην διὰ παντός, καὶ ἐνδελεχῶς τῷ Θεῷ ἐμφανίζομεν, περὶ οὗ παμπλείστους Θεῷ τὰς εὐχαριστηρίους φωνὰς ἐν τῷ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ ὁμοῦ ἕκαστος ἀναπέμπομεν, ὅτι σε ὁ αὐτοκρατορίᾳ κοσμήσας, πολλῷ πρὸ ταύτης τῷ ἡμεροφαεῖ καὶ θεοπλόκῳ στέφει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐταινίωσε· ναὶ μήν, καὶ ὕμνος αὐτῷ καὶ αἴνεσις· ἔγνω γὰρ Κύριος τοὺς αὐτοῦ, καθ' ὃν προέγνω, κατὰ τὸν μέγα εἰπεῖν ἡμᾶς ἀπόστολον, τοῦτον καὶ ἐδικαίωσεν ἄρχειν, καὶ εἰς μέγα τοῦτον δόξης καὶ ἐξουσίας ἐφύψωσε, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς ἀναδείξας, εἰ μὴ ὅτι μόνον βασιλευόμενον ἄνωθεν εὐπειθῶς, ταὐτὸν εἰπεῖν παγευσεβῶς καὶ θεοφιλεστάτως.

Ἀλλ' ἵλεως εἴης ἡμῖν τοῖς διὰ παντὸς εὐχέταις τῆς κραταιᾶς

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Ζ' τοῦ Α' Μέρους.

βασιλείας σου, μεθ' ὑποστολῆς ἐνδεχομένης ἀναφέρουσι πρὸς αὐτήν, ὅσα περ οὐδ' ἀσυνήθη, ἀλλὰ φίλα μᾶλλον καὶ σύντροφα ἀπ' αὐτῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, τῶν σεβασμίων ἀγκαλῶν τῶν ἐν εὐσεβεῖ τῇ λήξει τῶν μακαριωτάτων μνήμῃ γεγονότων πανευσεβῶν γονέων τῆς κραταιᾶς καὶ ἁγίας βασιλείας σου, ὧν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς καὶ ὧν ὁ ποῦς ἔστη λοιπὸν ἐν εὐθύτητι ἆθλον τῆς ἐνταῦθα κατὰ Θεὸν ἀπροσκόπου πορείας, περὶ τὴν διπλῆν τῆς εὐσεβείας οἶμον· τὴν ἐκ πίστεως δηλαδὴ καὶ ἔργων, τὴν ἐκεῖσε μόνιμον στάσιν περὶ Θεὸν, καὶ τὴν μέλλουσαν ἀπενεγκάμενοι ζωὴν καὶ μακαριότητα. Εὐχαριστοῦμεν τῇ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου κἀντούτῳ, ὅτι διὰ δεσποτικοῦ αὐτῆς π ρ ο σ τ ά γ μ α τ ο ς ἔδειξας καὶ διεσαφήσας ἡμῖν, τὰ πολυειδῶς ἀκουόμενα καὶ ἀμφιβαλλόμενα, νῦν δὲ τρανῶς γνωρισθέντα.

Οἶδεν ἡ κραταιὰ καὶ ἁγία βασιλεία σου, ὅτι πᾶσα ἡ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ποίμνη ἓν σῶμα ἐστίν, ὑπὸ μιᾶς κεφαλῆς διοικούμενον, ὅς ἐστὶ Χριστὸς Ἰησοῦς· οἶδε καὶ τὸν τῆς ἀγάπης νόμον· ὁ δὲ νόμος τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος οὗτος· εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχειν πάντα τὰ μέλη· καὶ ἵνα τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη, ὑφ' ἑνὸς κινούμενα πνεύματος· καὶ ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ· καὶ ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. Ἔνθεν τοι γνησίως καὶ συμφερόντως τὸ εἰς ψυχὰς ἧκον τοῦ παντὸς πληρώματος τῶν πιστῶν, προηγουμένης δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ἁγίας ψυχῆς τῆς βασιλείας σου, λόγους εἰπεῖν ἔχομεν καθ' ὑπόμνησιν, οὓς οἶδε καὶ ἡ ἁγία βασιλεία σου· οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμέν, λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν πᾶσα ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἣ ἱκανοῖ ἡμᾶς καὶ πρὸς τοῦτο «καρδία μὲν πιστεύειν εἰς δικαιοσύνην στόματι δὲν ὁμολογεῖν εἰς σωτηρίαν»· διὸ οὐδὲ ἀκίνδυνον ἡμῖν δοκεῖν παρὰ Θεῷ τὸ ἐφυσυχάζειν τοῖς ἄρτι γινομένοις ἐπικινδύνως· πεποίθαμεν γάρ, ὡς οὐδαμῶς καταδέξηται ταῦτα ἡ ἁγία σου ψυχὴ, ἄνωθεν οὖσα θεόφοβος, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλαχίστου δεδοικυῖα· ἀλλ' οἱ ταράσσοντές σε, οἵτινες ἂν εἶεν, βαστάσουσι τὸ κρῖμα, καθὼς ὁ μέγας ἔφη ἀπόστολος· πλὴν δι' ἐλέους αὐτοῦ ὁ πραὺς κατὰ Δαυὶδ καὶ χριστομίμητος βασιλεύς, χάρισαι ὑμῖν ἐπὶ μικρὸν τὰς βασιλικὰς καὶ θείας ἀκοὰς τοῖς πτωχοῖς Μοναχοῖς, τοῖς ἐν ἀληθείᾳ ποθοῦσι τὴν ψυχὴν τῆς ἁγίας βασιλείας σου.

(Περὶ τῶν ἀζύμων)*

Ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ πᾶσαν τὴν γῆν τῷ κύκλῳ τοῦ Εὐαγγελίου περιλαβών, ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων λαλοῦντα ἐν ἑαυτῷ, ταῦτα φησὶ πρὸς Γαλάτας ἓν νομικὸν παρεισφέροντας: «ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει»· καὶ πάλιν· «κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, τῆς Χάριτος ἐξεπέσατε»· καὶ πρὸ τούτων· «εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ»· ἀνατροπὴν γοῦν τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ εἶναι παριστᾷ, τῷ ἑνὶ παρατηρήματι συνεισφέρειν τὸ παλαιὸν καὶ κεκμηκότα νόμον τῆς χάριτος ἀκμαιότερον· τί γάρ ἔτι δεῖ ὑπὸ σκιὰν θάλπεσθαι, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος καὶ τὴν ἐλευθερίαν προδιδόναι, τῇ τῆς δουλείας ἀντεισφορᾷ; δυσὶ γάρ κυρίοις δουλεύειν οὐδεὶς δύναται, φησὶν ἡ Κυριακὴ φωνή· ἄλλως τε δεικνύς ὅτι καὶ τὸ μικρὸν παραποιηθὲν, τὸ ὅλον λυμαίνεται, εἶπε τὸ εὐαγγέλιον Χριστοῦ, καὶ ἀνατρέπεται.

Διὰ ταῦτα καὶ ὁ μέγας φωστὴρ καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διάδοχος τῆς τοῦ Παύλου χάριτος, ὃς καὶ Παῦλον πνεύσας, ὡς ἐκεῖνος Χριστόν, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς πρὸς Γαλάτας ταύτης ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου, ταῦτα μετὰ πλειόνων ἄλλων λέγει: «Αὐτὸ μὲν τοῦτο ἐστι τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, τὸ μὴ ὑπὲρ τῶν μικρῶν τούτων ἀγανακτεῖν· διὰ τοῦτο τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων ἐπεισῆλθεν, ὅτι τὰ ἐλάττονα τῆς προσηκούσης οὐ τυγχάνει διορθώσεως. Καὶ καθάπερ ἐν τοῖς σώμασιν, οἱ τῶν τραυμάτων καταφρονήσαντες, πυρετοὺς ἔτεκον καὶ σηπεδόνας καὶ θάνατον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν· οἱ τῶν μικρῶν ὑπερορῶντες, τὰ μείζονα ἐπεισάγουσιν... Εἰ γὰρ οἱ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἀποπηδᾶν τῶν θείων θεσμῶν ἐπιχειροῦντες καὶ μικρόν τι παρακινεῖν, τῆς προσηκούσης ἐτύγχανον ἐπιτιμήσεως, οὐκ ἂν ὁ παρὼν ἐτέχθη λοιμός, οὐκ ἂν ὁ τοσοῦτος χειμὼν τὰς ἐκκλησίας κατέλαβεν... ὁ γάρ τῆς ὑγιοῦς πίστεως καὶ τὸ βραχύτατον ἀνατρέψας, τῷ παντὶ λυμαίνεται».

---

* Τὰ ἐντὸς ( ) ἡμέτερα.

Ταῦτα μὲν ὁ πατήρ καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος· τί δὲ τὰ ἄζυμα παρεισάγοντες καὶ τὰ σάββατα, ἐῶμεν λέγειν πλείω, καὶ διὰ τούτων πάλιν τῷ νόμῳ ἐξ ὑπαρχῆς παρρησίαν διδόντες, ποῖον ἡμῖν κοινὸν τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ τῇ νομικῇ τῶν σαββάτων παρατηρήσει; ἆρ' οὐχὶ τὰ νομικὰ πάντα συγκαταλέλυνται, τῷ περυωνύμῳ ἐκείνῳ ναῷ τοῦ παλαιοῦ Ἰσραήλ; οὐχὶ κωλύει ταῦτα αὐστηρῶς, τὰ σάββατα δηλαδή, ὁ ξς' τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανών, ἐκτὸς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὥστε τὸ μὲν ἱερατικὸν αὐτῶν ἅπαν διὰ ταῦτα καθαιρεῖν, τὸν δὲ λοιπὸν αὐτῶν λαὸν ἀφορισμῷ καθυποβάλλειν; πόθεν δὲ καὶ τὰ ἄζυμα τοῖς ἰουδαιόφροσιν, ἢ ὅθεν τὰ σάββατα;

Τὸ κεφάλαιον τῶν παρ' Ἰουδαίοις ἑορτῶν τὰ ἄζυμα ἦν· φανερὸν γάρ ἐκ τοῦ συλλέγεσθαι ἐκ πάσης φυλῆς εἰς Ἱερουσαλὴμ τῷ καιρῷ αὐτῶν, τοὺς θρησκευτὰς τῶν ἀζύμων· ὡς καὶ τῶν παρ' ἡμῖν μυστηρίων τὸ μεῖζον, ἡ μυστικὴ τράπεζα τοῦ κυριακοῦ σώματος· εἰ τοίνυν κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν μεῖζον, ἐξομοιοῦνται τοῖς Ἰουδαίοις, κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς κρεῖττον, οὐκ ἄντικρις ἰουδαΐζουσι; πῶς οὖν οἱ τὰ τοιαῦτα τολμῶντες ἀναφανδὸν τῆς οἰκουμένης, καὶ οἷον ἀνερυθριάστως καὶ γυμνῇ ὅ δὴ φασὶ τῇ κεφαλῇ, οὐχὶ καὶ οὗτοι κατὰ τοὺς Γαλάτας εὐαγγελιζόμενοι τῆς πίστεως ἔκφυλα, τῷ ἀποστολικῷ ἀναθέματι ὑπεύθυνοι ἔσονται; ὅπου γε καὶ πλεῖον ἢ ἐκείνοις τὸ τόλμημα· καὶ περὶ αὐτὸ τῆς ἡμετέρας πίστεως τὸ κεφάλαιον. Ἀλλ' εἴπωσιν, ὡς οὐχὶ τὰ ἄζυμα κατὰ σκοπὸν ἰουδαϊκὸν προσφέρουσιν, ἀλλ' ὡς κυριακὸν σῶμα, ὀφθαλμοὺς ἔχειν λέγοντες, οὐ βλέπουσι· καὶ νοῦν, οὐ συνιοῦσι πρὸ ὀφθαλμῶν κειμένην τὴν ἀλήθειαν.

Εἰ ὁ τυπικὸς καὶ σκιώδης νόμος ὃ προσῆγεν, εἰς τύπον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μηδὲν ἔχειν ἀτελές, μηδὲ λελωβημένον διεκελεύσατο, πῶς οὗτοι τολμῶσι, τὸ ἄναλον, τὸ ἄζυμον καὶ κεκολοβωμένον, καὶ ἀηδές, ὡς τὸ τοῦ παντελείου ἀμνοῦ τῆς χάριτος σῶμα προσφέρειν τὸ ζωοπάροχον; καίτοι οὐδ' ἐν τῷ νόμῳ ταῦτα, τὰ ἄζυμα δηλαδή, τύπο ὅλως εἶχε Χριστοῦ, ἀλλ' ὅσον σώζειν μόνον, μνήμην τινὰ αἰγυπτιακῆς ἐξόδου, καὶ ἐρημικῶν καὶ ἐνοδίων κακώσεων· διὰ τοῦτο καὶ μετὰ πικρίδων παρὰ τὴν ἀρχὴν περιεζωσμένοι τε καὶ ὑποδεδεμένοι, καὶ βακτηρεύοντες ταῦτ' ἤσθιον·

ἡμεῖς δὲ Χριστοῦ χάριτι, σπέρμα χριστιανῶν ἐσμέν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε αἰγυπτίων τυράννῳ.

Εἰ δὲ τὸν Χριστόν, τὸ νομικὸν πάσχα φαγεῖν, πρὸ τοῦ καινοῦ τούτου λέγουσι, καὶ εἰ τοῦτο δοίημεν ἐντεῦθεν οὐδὲν ὄφελος γενήσεται· τὰ γάρ τοῦ νομικοῦ πάσχα ἄζυμα, τοῖς τοῦ ἀμνοῦ κρέασι συνησθίοντο, καὶ αὐτίκα τούτοις συνεδειπνῶντο· καὶ κατὰ τὴν τοῦ νόμου τήρησιν, οὐδὲν εἰς τὸ ἑξῆς, οὔτε τοῦ ἀμνοῦ, οὔτε τῶν ἀζύμων, οὔτε μὴν τῶν πικρίδων ὑπελιμπάνετο. Τοῦ νομικοῦ γοῦν πάσχα βρωθέντος τῷ Κυρίῳ καὶ παραυτίκα καταργηθέντος, οὐχ ὑπελείφθη ἄζυμον κατὰ τὸν νόμον· ἑξῆν δὲ λοιπὸν τῷ σωτήρι ἀναπεσόντι, τῷ προνομίῳ χρᾶσθαι τῆς ἡμέρας, ζυμίτην ἄρτον ἐσθίοντι· ἥτις ἦν ἡ πρὸ τῶν ἀζύμων, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν ἐπιστήθιον Ἰωάννην, ὅστις καὶ περὶ τῆς ἐπαύριον σαφῶς μαρτυρεῖ οὕτωσὶ λέγων: «ἄγουσι τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· ἦν δὲ πρωΐα, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα».

Προέλαβε δὲ ὁ Κύριος τὸ ἴδιον πάθος, ἐν ᾧ καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων πάσχα συνέπιπτε, καὶ ἡ σκιὰ τῇ ἀληθείᾳ συνέβαινεν· ὥστε προλαβεῖν ὁμοῦ καὶ τὸ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ καινὸν πάσχα παραδοίη τοῖς μαθηταῖς, ἅμα δὲ καὶ ζυμίτου ἄρτου μὴ ἀπορῆσαι πρὸς τοῦτο, ὁ πάντα πανσόφως οἰκονομῶν· ἵνα καὶ αὕτη ἡ περὶ αὐτοῦ προφητεία τὸ πέρας ἕξῃ: «σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ»· τί οὖν Μελχισεδὲκ προσήνεγκεν; ἄρτον καὶ οἶνον· τί δὲ Ἀαρών; ἀμνόν, ἄζυμα καὶ πικρίδας· ὄντως οὐδὲν τῆς ἐν πνεύματι προφητείας ταύτης περὶ τοῦ μεγίστου τούτου μυστηρίου, καθαρώτερόν τε καὶ προσφυέστερον.

Εἰ δὲ οὗτοι ἀντέχεσθαι τοῦ παλαιοῦ νόμου βούλονται, τὸν ἀμνὸν μᾶλλον προσφερέτωσαν ὡς τύπον Χριστοῦ ἐν ταῖς σκιαῖς περισώσαντα, καὶ ζωοθύτωσαν, ἵνα καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προφήτου ἐξελεχθήσονται φάσκοντος οὕτω· «θυσίαν καὶ προσφορὰν» νομικὴν «οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι». Εἰδ' οὐ τοῦτον, καί τοι οἰκείως ἔχοντα τῷ Χριστῷ, πρὸς ἐκεῖνα τὰ ἄζυμα δηλαδὴ τὰ παλαιὰ καὶ κολοβά, καὶ διὰ μόνην ἔμφασιν ἀνοδίου καὶ ἐρημικῆς κακώσεως οὕτω τοῦ ἀποστόλου διαρρήδην βοῶντος· «τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά»· ἀκουέτωσαν πῶς

καινὰ τὰ πάντα· καὶ εἰ τὰ πάντα κεκαίνωται, πῶς τὸ κεφάλαιον τῆς ἡμετέρας πίστεως, τὸ Κυριακὸν σῶμα, ἐν ᾧ σημειούμενοι διαστελλόμεθα, καὶ Ἰουδαίων, καὶ πάντων ἐθνῶν ἑτεροδόξων, οὐ παντάπασιν διαλλάττειν ἐμέλησε τῷ Κυρίῳ· ὅπου γε καὶ ὑπὲρ ἄλλο τι πλέον, καινὸν τοῦτο εἶναι, καὶ καινὴν διαθήκην αὐτὸς ὁ Κύριος ἐπωνόμασεν;

Εἰ δὲ καινόν, πῶς οὐ διήλλακται τῶν παλαιῶν ἑορτῶν καὶ ἐθίμων; Οὕτως, εἰ μὴ προφανῶς ὁμολογοῦσιν ἰουδαΐζειν, ἑτέρῳ κρημνῷ περιπεσοῦνται εἰς θάνατον, ὑπὲρ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν Ἀπολλιναρίου παράδοσιν αἱρετισάμενοι.

Κελεύεις βασιλεῦ ἅγιε, πλειόνως αὐτοὺς ἰδεῖν τῆς θείας ὁδοῦ ἐξοστρακισθέντας; Ὁ Υἱὸς καὶ Δεσπότης παρρησίᾳ ταῦτα τῷ κόσμῳ λαλεῖ: «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα, ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· δι' ἐμοῦ ἐὰν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται, ὁ δὲ ἀνεβαίνων ἀλλαχόθεν, οὗτος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής»· καὶ πάλιν: «τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ ἀλλοτρίῳ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσι, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· οὐ γάρ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν· ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν».

Οἱ δὲ Προφῆται περὶ αὐτοῦ: «πιστὸς Κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ· πισταὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, ἐστηριγμέναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, πεποιημέναι ἐν ἀληθείᾳ καὶ εὐθύτητι»· καὶ ὁ ἀπόστολος: θεμέλιον τέθεικα ὑμῖν, καὶ ἕτερον θέσθαι παρὰ τὸν κείμενον οὐκ ἔστι· κἀκείνῳ ἐν ὑποδείγματι ἀνθρωπίνῳ περὶ τῶν τοῦ Κυρίου λόγων διαβεβαιούμενος· ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ, ἢ ἐπιδιατάσσεται. Ἄκουσον, Βασιλεῦ ἅγιε, ἃ χαίρεις ἀκούων, καὶ κρίνων κρίσιν εὐθυδικίας, ἀναμεταξὺ τῶν θείων θεσμῶν καὶ αὐτῶν· «τιμὴ γάρ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ», καὶ μάλιστα οὕτω πανευσεβοῦς· ὁ γοῦν τολμῶν ἐπιδιατάσσεσθαι τῶν κεκυρωμένων, καὶ ἀθετεῖν τι τῶν γεγραμμένων, καὶ ἐπεισάγειν τι τῶν μὴ γεγραμμένων, οὗτος χριστιανὸς ἐστί; οὐχὶ φανερὰ αὐτοῦ ἔκπτωσις πίστεως;

(Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος)

Πῶς οὗτος χριστιανός, ὁ μὴ τῷ Χριστῷ ἀκολουθεῖν κατ' ἴχνος ἀρκούμενος, ἀλλ' ἀντιπροσωπεῖν ἐθέλων καὶ ἀντιβαίνειν·

καίτοι, οὐδὲ ὁ μέγας Μωσῆς, ὅς τύπος ἦν τοῦ Χριστοῦ ἐν πολλοῖς πλέον τούτου ἐζήτει· ἀλλ' εἰπὼν γνωστῶς ἴδω σε· καὶ τὰ ὀπίσθια ἔστερξε, καὶ ἐπιπροσθούσης πέτρας ἐδέησε.

Ἀλλ' οὗτοι καὶ προποδίζειν τολμῶσι· διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἄντικρυς φησί: «οὐ μὴ γάρ ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ποτέ, οἱ ἀντιβαίνειν μοι ἐπιγενόμενοι»· προσδιορθούμενος τοῖς ἐξ οἷς τὸ μέγα τοῦτο πάθος ὁ μέγας Μωσῆς εἴρηκεν, ἐν τοῖς παρὰ Θεοῦ δοθεῖσιν, οὐκ ἔστι προσθεῖναι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν· οὕτως οἶδεν ἐκεῖνος ὀπισθίως βαίνων, καὶ κατ' ἴχνος τοῦ Θεοῦ· καὶ τοῖς ἄλλοις τὸν φόβον τοῦτον καὶ τὴν εὐπείθειαν ἀφοσιοῦν Θεῷ καθυπογραφόμενος. Ἀλλ' ἔστιν ἐκ τοῦ κανόνος ἰδεῖν τὴν ἐναντίαν ὅπως ἐτράπησαν καί, ὅ φασί, τὴν ἐκ διαμέτρου· δός οὖν καὶ πρὸς αὐτοὺς μικρόν τι τὸν λόγον ἡμῶν τρέψασθαι. «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱός, ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρός», ὡς αὐτὸς οὗτος διασαφεῖ· οὗτος ὁ ἀσφαλὴς τῶν φρικτῶν θεολόγος. Καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ συμφυοῦς καὶ συναριθμίου αὐτῷ εἴρηκεν οὕτως εἰπών: «ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται».

Πρόσχες τῷ ῥήματι, λατῖνε! ἐν τῷ φωτὶ τὸ φῶς ὀπτάνεται Δαβὶδ μαρτυρεῖ· ἐν τῇ ἀκτῖνι τῷ Υἱῷ, τὸ φῶς τὸ Πνεῦμα, πόθεν ἐκπορεύεται κατοπτεύσωμεν; Διὸ λέγει ὁ Υἱὸς τὸ παρὰ τοῦ Πατρὸς περὶ τοῦ Πνεύματος, διαβεβαιῶν τὸν αἴτιον αὐτοῦ καὶ τοῦ ὁμοφυοῦς Πνεύματος· τὸ δὲ σὸν παρεμβόλιμον καὶ νόθον δόγμα, ποῦ, τὸ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ; ἀλλ' ἀποκριθήσει εἰς παράστασιν τῆς ὁμοουσιότητος τοῦτο προστιθέναι, ἔνθα δὴ καὶ προστίθης· καὶ οὐκ ἀρκεῖ τοῦ Κυρίου ἡ θεολογία δεῖξαι τὴν ὁμοουσιότητα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ὁμοφυοῦς καὶ συναριθμίου Πνεύματος, ὅτι καὶ ἀμφότεροι τῆς αὐτῆς πηγαίας θεότητος, καὶ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς, ὁ μὲν γεννητῶς, τὸ δὲ ἐκπορευτῶς. Ταύτῃ καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες ῥητῶς χρησάμενοι ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς Πίστεως, ἀπαραλλάκτως ἐχρήσαντο.

Σὺ δὲ καὶ τῶν πατέρων, καὶ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ, πλέον τι ἰδεῖν καὶ μυηθῆναι ἐφρόνησας· (!!) οὕτως ἐξ ἀπονοίας, καὶ τῷ μὴ πειθαρχεῖν τῷ Χριστῷ θεσπίζοντι, ἄνω καὶ κάτω τίθης τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ δόγματα· καὶ νῦν μὲν, τὴν κάτω καὶ περὶ ἡμᾶς Δε-

σποτικὴν οἰκονομίαν· νῦν δὲ τὴν ἀνωτάτω καὶ Θεαρχικὴν Θεολογίαν, ταῖς μειώσεσί τε καὶ προσθήκαις καταρρυπαίνων τὴν πίστιν συγχέεις· μᾶλλον δέ τινα καινὴν πίστιν εἰσάγεις καὶ ἕτερον εὐαγγέλιον, ὁ οὐκ ἔστιν ἄλλο κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον εἰπεῖν, εἰ μή τι ὁ ταράσσων εἴη διά σου τὴν πίστιν διάβολος.

Ἆρ' οὐχὶ προφανῶς τοῦτο τὸ δόγμα τοῦ σατανᾶ δυαρχίαν ἄθεον παρεισάγον, καὶ τὸ Πνεῦμα ὑποβιβάζον; μᾶλλον δὲ μηδὲ τοῦ μονογενοῦς φειδόμενον καὶ ὥ δοκεῖ χαρίζεσθαι, ἐχθρωδῶς προσφυόμενον; εἰ γάρ ἡ τοῦ Πατρὸς μὲν γονιμότης διττή, κατά τε τὴν γέννησιν καὶ προβολήν, αὕτη δὲ ὡς φῆς, μὴ ἰδίωμα τῆς τοῦ Πατρὸς ὑποστάσεως, ἀλλὰ φύσεως, πῶς τῷ Υἱῷ μὲν ἐξ ἡμισείας ἔσται, τῷ Πνεύματι δὲ οὐδ' ὅλως; εἴπερ ὅσα τῆς φύσεως κοινά, καὶ τῶν τριῶν ἀπαραλλάκτως θεαρχικῶν ὑποστάσεων· καὶ Υἱῷ καὶ Πνεύματι μείωσις τῶν ἐπικοίνων ἐσεῖται· οὕτως οὐδὲν τοῦ θεολογικοῦ ἐκείνου ῥητοῦ ἐνταῦθα ἡμῖν προσφυέστερον· ὡς εἴ τις τῶν τριῶν κάτω θῇ, τὸ πᾶν καθαιρεῖ· μήτε τὸν Πατέρα τιμῶν, τῷ ἀτιμάζειν τὰ ἐξ αὐτοῦ διὰ τῶν ἀνίσων βαθμῶν τῆς Θεότητος· καὶ σὺ μὲν οἶδα, ὅτι οὐδ' ἐπιστρέφει τῶν λεγομένων· ζητῶν γάρ τὴν ἰδίαν παραπληξίαν ἱστᾶν, οὐ γάρ εἴπω δικαιοσύνην, τῇ γάρ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσῃ· ἡμεῖς δὲ διὰ ταῦτα καὶ ὡς αἱρετικὸν προφανῶς θεωροῦμεν σε, ὅτι μηδὲ τὸ Σύμβολον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔχεις ἀπαραποίητον.

Καθάπαξ δὲ ἀπεφήνατο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, τῶν ἑπταρίθμων στύλων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅ ἔθετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀποστόλους, Προφήτας, καὶ Διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, σύμβολον αὐτὸ εἶναι, παντὸς ὀρθοδοξοῦντος Χριστιανοῦ. Σὺ δὲ οὐδὲ τοῦτο τοῖς σοῖς ἐπισφαλέσι διευθετισμοῖς καὶ ἐπιδιορθώσεσιν, ἀπαρεγχείρητον εἴασας. Εἴ περ, Δέσποτα ἡμῶν ἅγιε, τὰς αὐτῶν παραποιήσεις πάσας, τὰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θείων παραδόσεων καὶ θεσμῶν ἀπαριθμήσομεν, καὶ ἐπὶ πολὺ τὸν λόγον ἐκτενοῦμεν, καὶ τὰς βασιλικὰς καὶ θείας ἀκοὰς ἀποκναίσομεν· καὶ ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, ἐῶμεν τὰς ἐπιλοίπους, παρὰ πολλῶν τῶν κατ' αὐτῶν γραψάντων, τῶν ἐν εὐσεβεῖ καὶ ὁσίᾳ τῇ λήξει γενομένων Ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν τε καὶ Ἀρχιερέων ἡμῶν, καὶ βασανισθείσας καὶ στηλογραφηθείσας, ἐκεῖνο δὲ συνελόντι λέγομεν.

(Ἀξιοκατάκριτοι οἱ καινοτομοῦντες)

Οὗτοι, Δέσποτα ἅγιε, τὰ κυριώτερα τῆς πίστεως οὐκ ἀπαράτρωτα εἴασαν, οὐδ' ἀμώμητα· διὰ τοῦτο μὴ ὅτι καὶ ἀποκόπτονται τοῦ πανταχόθεν ἴσου τε καὶ καλοῦ ὡραιομόρφου σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τῷ σατανᾷ παραδίδονται. Καὶ φησίν ὁ ἀπόστολος, ἐπισφραγίζων πᾶσαν τὴν εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν· καὶ τόσον σχεδὸν πρὸς τοὺς ἐν ἑνὶ τότε ἑτεροδιδασκαλοῦντας Γαλάτας, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἀρτίως μυριοετεροδιδασκαλοῦντας Ἰταλοὺς, καὶ πᾶσαν μικροῦ δεῖν παράδοσιν εὐαγγελικήν, ἀποστολικήν, κανονικήν, καὶ πατρικὴν ἀνατρέποντας: «εἴ τις εὐαγγελίζεται ὑμᾶς, παρ' ὃ παρελάβετε, κἂν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ, ἀνάθεμα ἔστω». Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ἕκτη Σύνοδος, ἡ ἐν τῷ Τρούλλῳ, τὰς πρὸ αὐτῆς πνεύματι θείῳ ἐξασφαλίζουσα, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν αὐτῆς θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τάδε φησί: «Εἰ δέ τις τῶν ἁπάντων τὰ μὴ προειρημένα τῆς εὐσεβείας δόγματα κρατοῖ καὶ ἀσπάζοιτε, καὶ οὕτω δοξάζοι τε καὶ κηρύττοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἰέναι τούτων ἐπιχειροῖ, ἔστω ἀνάθεμα».

Κατὰ τὸν ἤδη ἐκτεθέντα ὅρον ὑπὸ τῶν προδηλωθέντων μακαρίων πατέρων καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ καταλόγου ὡς ἀλλότριος ἐξωθείσθω καὶ ἐκπιπτέτω. Ἡμεῖς γάρ οὔτε προστιθέναι τι, οὔτε μὴν ἀφαιρεῖν κατὰ τὰ προορισθέντα παντελῶς διεγνώκαμεν· ἢ καθ' ὁντιναοῦν δεδυνήμεθα λόγον· καὶ ταῦτα μὲν ὁ κανών· Ἐνθεωρεῖται δὲ καὶ τοῦτο σαφῶς ὡς τὸ ἐξ ἐναντίας ἰέναι τῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων, τοῖς πατράσιν ἔδοξεν εἶναι οὐκ ἄλλο, ἢ τὸ προστιθέναι τούτοις ἢ ὑφαιρεῖν. Πῶς γοῦν ἐρεῖ τις τοὺς ταῦτα τολμῶντας καὶ ἐπ' ἐκκλησίας κυροῦντας, καὶ δημοσίᾳ καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ταῖς ἁπανταχοῦ αὐτῶν πόλεσι, διατόρῳ γλώττῃ διδάσκοντας, μὴ τῷ αὐτῷ ἀναθέματι ὑποκεῖσθαι τῷ κανονικῷ;

Εἰ δὲ χρὴ διὰ βραχέων καὶ ἐξ ἑτέρων θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τὰ αὐτὰ κατὰ τὸ ὑμῖν ἐγχωροῦν ἐξειπεῖν· φησὶ γάρ καὶ ἡ τῆς ἑνώσεως θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος, ὑστάτη μὲν πασῶν οὖσα, καὶ τὰς πρὸ αὐτῆς πνεύματι θείῳ ἐπικυροῦσα· ἑπομένη κἂν τούτῳ ταῖς προηγησαμέναις: «Ἅπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, καὶ ὑποτύπωσιν καὶ διδασκαλίαν τῶν μακαρίων καὶ

ἀοιδίμων πατέρων καινοτομηθέντα καὶ πραχθέντα, καὶ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα». καὶ ὅτι: «τοῖς ἐν καταφρονήσει τιθεμένοις τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων, οἳ τὴν ἐκκλησίαν ὑπερείδουσιν, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες, πρὸς θείαν ὁδηγοῦντες εὐλάβειαν, ἀνάθεμα». Καὶ πῶς ἄν, εἰ πάντες τοὺς κατὰ τούτων ἄντικρυς ἀποφαινομένους θείους κανόνας ἐκθῆναι θελήσομεν, τὴν ὁρμὴν τοῦ λόγου κατασχεῖν δυνησόμεθα; Εἰ γάρ πρὸς ἓν ἕκαστον τῶν παρὰ τοὺς θείους θεσμοὺς αὐτοῖς τελουμένων, ἀντιπαραθῶμεν θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, οἳ καὶ καθαιροῦσι καὶ ἀφορίζουσιν, ἔστιν ἐν οἷς καὶ ἀναθεματίζουσιν αὐτούς, διὰ τὴν τῶν θείων παραδόσεων ἀθέτησιν, καὶ πέρα τοῦ μέτρου χεθῆναι ὁ ἰδιώτης ἡμῶν καὶ ἄγροικος λόγος οὗτος ἐκβιασθήσεται.

Ἐμπεριέχεται δὲ καὶ τῷ ΙΕ' Κανόνι τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἐπονομασθείσης, ὅτι οὐ μόνον ἀνευθύνους εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐπαινετέους τοὺς ἀποσχίζοντας ἑαυτοὺς καὶ πρὸ συνοδικῆς καταδίκης, ἀπὸ τῶν δημοσίᾳ διδασκόντων αἱρετικὰ διδάγματα, καὶ ὄντων προφανῶς αἱρετικῶν. Οὐ γάρ ἀπέσχισαν ἑαυτοὺς ἀπὸ ἐπισκόπων, ἀλλ' ἀπὸ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων, καὶ τὸ παρὰ τούτων γεγονός, ἐπαίνου ἄξιον, καὶ προσῆκον ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς, καὶ ὡς οὐ σχίσμα τοῦτο ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον μερισμῶν ἀπαλλαγὴ καὶ τῆς ἀληθείας ἐπικράτησις. Πῶς οὖν θεμιτὸν καὶ θεάρεστον ἑνωθῆναι τοῖς τοιούτοις ἡμᾶς, ὧν δικαίως καὶ κανονικῶς ἐξεκόπημεν, ἀμεταβλήτως ἔχουσι τῶν αἱρέσεων; Εἰ τοῦτο καταδεξόμεθα, τὸ ὀρθόδοξον, καὶ ἐν ἑνὶ τὸ πᾶν ἀνατρέπομεν· καὶ ἐν ὅσοις οἱ ἀναξίως δεχόμενοι ἀνατρέπουσι.

Λέγουσι γάρ καὶ οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες, «εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, ἀφοριζέσθω»· καὶ ἀλλαχοῦ· «ὁ ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, ἀκοινώνητος ἔσται, ὡς συγχέων τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας»· καὶ πάλιν: «ὁ αἱρετικὸν δεχόμενος, τοῖς αὐτοῦ ἐγκλήμασιν ὑπόκειται». Ἐν ὅσοις γοῦν οὗτοι ἐγκαλούμενοι ὑπὸ εὐθύνας εἰσίν, τοῖς αὐτοῖς ἅπασι καὶ ἡμεῖς, εἰ καταδεξοίμεθα, παρὰ τῶν θείων κανόνων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαινομένων, ὑπόδικοι γενόμεθα. Οὐκ ἔστι τοῦτο θεμιτόν, οὐκ ἔστι· ἀλλ'

οὐδὲ μνημονεύσωμεν· καὶ τοῦτο πεῖρα τοῦ πονηροῦ· ὃς σκότος ὤν, τὸ φῶς ὑποκρίνεται· ὡς νῦν γὲ τὴν ἕνωσιν προβαλλόμενος τὴν μετ' αὐτῶν, ἀπώλειαν τοῦ παντὸς σώματος τῆς ἐκκλησίας δολιεύσηται· καὶ φανερῶς μὴ πείθειν ἔχων πρὸς τοῦτο ἀδήλως ἐπιχειρεῖ, ἵνα ἐν ἑνὶ τρόπῳ ἀνοίξῃ θύραν, καὶ κορυφώσῃ κακίαν.

Εἰ γάρ λέγοιεν ἐθέλειν ἑνωθῆναι, μεταβληθήτωσαν, καὶ οὕτως ἑνούσθωσαν· εἰ δὲ μετὰ κακίας αὐτῶν τοῦτο βούλονται, οὐ δυνήσονται, καὶ εἰ μέχρι τῶν ψιλῶν ὀνομάτων καταλήγουσι· καὶ τὶ δὲ κοινὸν κοινωνίας καὶ ὀνόματος μνήμη; Καὶ πάνυ μὲν οὖν, ὡς τοῦτο δείξωμεν· νῦν δέ, ὦ τοῦ κέρδους, οὗ κακῶς ἐπιτεύξονται! ἕξουσι γάρ ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀδιόρθωτον, ὡς λαβόντες ὅ θέλουσι. Οὐ γάρ περὶ εὐσεβείας αὐτοῖς αἱ λογομαχίαι καὶ αἱ συζητήσεις ὡς φαίνεται· εἰ γάρ ἂν ἤθελον, τὶ ἦν τὸ προσιστάμενον; κοινῆς οὔσης, καὶ ἀμίσθου, καὶ ἀμόχθου, καὶ ὁμοτίμου, δούλοις δεσπόταις, πένησι, πλουσίοις, εὐγενεστέροις, ἀγενεστέροις, ὄφλουσιν, οὐκ ὄφλουσιν, ὡς ἀέρος πνεῦσις, καὶ φωτὸς χύσις, καὶ ὡρῶν ἀλλαγαὶ καὶ κτίσεως θέα, τοῦ μεγάλου καὶ κοινοῦ πᾶσιν ἡμῖν ἐντρυφήματος, καὶ ἰσομοιρία πίστεως, κατὰ τὸν μέγαν ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον,, κἂν αὐτοὶ μετὰ τῶν λοιπῶν μεγάλων πατέρων ἡμῶν Βασιλείου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ τοῦτον παρ' οὐδενὶ τίθενται, ὧν τὸ κλέος τῶν λόγων, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις πᾶσαν τὴν γῆν περιέλαβεν.

Ἀλλὰ γάρ ἄκουσον, ἅγιε Δέσποτα, τὴν ὑπόσχεσιν ἐκ τῶν τοῦ παναγίου Πνεύματος λόγων, ὧν οὐδεμία κεραία διαπεσεῖν δύναται. Ὁ μέγας τοῦ Κυρίου ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ θεολόγος λέγει: «εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε καὶ εἰς οἰκίαν μὴ λαμβάνετε· ὁ γάρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς». Εἰ δὲ ἁπλῶς ἐν ὁδῷ χαίρειν αὐτῷ κωλυόμεθα λέγειν, εἰ τὸ εἰσάγειν εἰς οἰκίαν κοινὴν εἰργόμεθα, πῶς οὐκ ἐν οἰκίᾳ, ἀλλ' ἐν ναῷ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύτοις ἐπὶ τῆς μυστικῆς καὶ φρικτῆς τραπέζης τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀθύτως σφαγιαζομένου· τὸ μὲν, ὡς Θεοῦ τὸ δέ, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου, ἵνα ἡμᾶς ἐξιλάσηται τῷ Πατρὶ καὶ ἑαυτῷ, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν, διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος καθαρίσῃ ὁ ἀναμάρτητος; Ποῖος ἄδης ἐρεύξεται τὸ μνημόσυνον τοῦ παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκκοπέντος

ἀξίως, ὡς κατὰ Θεοῦ καὶ τῶν θείων τραχηλιάσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ γενήσεται.

(Περὶ τοῦ μνημοσύνου τοῦ πάπα)

Εἰ γάρ τὸ ἁπλῶς χαίρειν εἰπεῖν, κοινωνίαν δίδωσι τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, πόσον ἡ διάτορος αὐτοῦ μνημοσύνη καὶ ταῦτα αὐτῶν τῶν θείων μυστηρίων φρικτῶς προκειμένων; Εἰ δὲ ὁ προκείμενος αὐτὸς ἐστιν ἡ αὐτοαλήθεια, πῶς ἂν τὸ μέγα ψεῦδος τοῦτο δέχηται εἰκάζειν εἰκός, τὸ συντάττειν αὐτὸν ὡς ὀρθόδοξον Πατριάρχην μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν, ἐν καιρῷ φρικτῶν μυστηρίων, σκηνικῶς παίζομεν καὶ τὸ μὴ ὂν ὡς ὂν ὑποκρινόμεθα; Καὶ πῶς ταῦτα ἀνέξεται ὀρθοδόξου ψυχή, καὶ οὐκ ἀποστήσεται τῆς κοινωνίας τῶν μνημονευσάντων αὐτίκα, καὶ ὡς καπηλεύσαντας τὰ θεῖα τούτους ἡγήσεται; Ἄνωθεν γάρ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχιερέως, συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο. Γέγραπται γάρ ἐν τῇ ἐξηγήσει τῆς θείας λειτουργίας, ὅτι ἀναφέρει ὁ ἱερουργῶν τὸ τοῦ ἀρχιερέως ὄνομα, δεικνύων καὶ τὴν πρὸς τὸν ὑπερέχον ὑποταγήν, καὶ ὅτι κοινωνὸς ἐστιν αὐτοῦ, καὶ πίστεως καὶ τῶν θείων μυστηρίων διάδοχος. Καὶ ὁ μέγας πατήρ ἡμῶν καὶ ὁμολογητὴς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ταῦτα λέγει πρός τινα, διὰ τῆς τιμίας αὐτοῦ ἐπιστολῆς «ἔφης δὲ μοι, ὅτι δέδοικας εἰπεῖν τῷ πρεσβυτέρῳ σου μὴ ἀναφέρειν τὸν αἱρεσιάρχην, καίτοι περὶ τούτου εἰπεῖν σοι τὸ παρόν, οὐ καταθαρρῶ· πλὴν ὅτι μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τὸ ἀναφέρειν αὐτόν, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων».

Ταῦτα μὲν ὁ πατήρ· πρὸ δὲ τούτου καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἐσήμανεν οὕτως εἰπών: «ἱερεῖς ἠθέτουν νόμον μου, καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου»· πῶς; ὅτι βεβήλοις καὶ ὁσίοις οὐ διέστελλον, ἀλλ᾽ ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά· τί τούτου φωτεινότερον καὶ ἀληθέστερον; Ἀλλ᾽ ὡς οἰκονομίαν τοῦτο ποιήσωμεν; καὶ πῶς δεχθήσεται οἰκονομίαν τὰ θεῖα βεβηλοῦσαν κατὰ τὸν τοῦ Θεοῦ εἰρημένον λόγον καὶ ἐκ τῶν θείων ἀπωθοῦσαν τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς υἱοθεσίας τοὺς πιστοὺς ἀμετόχους ποιοῦσα; καὶ τί ἂν εἴη ταύτης τῆς οἰκονομίας ζημιωδέστε-

ρον; αὕτη ἐστιν κοινωνία αὐτῶν πρόδηλος, καὶ ἐν ἑνὶ τοῦ ὀρθοῦ ἔκπτωσις καὶ ἀνατροπή· ὁ γὰρ αἱρετικὸν δεχόμενος, τοῖς αὐτοῦ ὑπόκειται ἐγκλήμασι καὶ ὁ ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν ἀκοινώνητος ἐστίν, ὡς συγχέων τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας· καθὰ δὴ καὶ οὗτοι οἱ γενναῖοι, τῇ ἀπειθείᾳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἀρμένιοις καὶ Ἰακωβίταις, καὶ Νεστοριανοῖς καὶ Μονοθελήταις, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν αἱρετικοῖς συγκοινωνοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο μόνον, εἰ μὴ διὰ τὸ ἄλλο, ἀσυγχώρητοι ὁμολογουμένως καὶ ἀκοινώνητοι εἰσὶ καὶ πάσαις ὑπόδικοι ταῖς ἐκείνων θεοστυγέσιν αἱρέσεσιν.

Εἰκὸς δὲ καὶ ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ μὴ διαστέλλεσθαι, τῶν αἱρετικῶν δηλαδή, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνωθεν νόμον πάσης ἀνάπλεοι αἱρέσεως ἐγένοντο, καὶ οὐκ ἄλλοθεν.

(Περὶ τοῦ πρωτείου)

Τὸ δὲ πρωτεῖον δοῦναι τῷ αἱρετίζοντι κατὰ πάσης τῆς τοῦ Χριστοῦ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὀρθῶς ἔχει; τοῦτο τελεία παραδοχὴ ἐστι καὶ οὐκ οἰκονομία. Οὗτος δὲ τῆς ἐσχάτης οὐκ ἔστιν ἄξιος νῦν· λέγει γάρ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Γρηγόριος ὁ Θεολόγος περὶ τῶν μετανοούντων, τὸν θεῖον λόγον κινῶν· «εἰ μὲν οὐ μεταγνόντας, οὐδὲ ἐγὼ δέχομαι, ἢ μὴ καμπτομένους, ἢ μὴ ἀξίως, μηδέ ἀντισηκοῦντας τῷ κακῷ τὴν διόρθωσιν· καὶ ὅταν δέξωμαι, τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς ἀπονέμω χώραν»· ποῦ ἐν αὐτῷ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἡ διόρθωσις; ποῦ ἡ ἀντισήκουσις τοῦ καλοῦ; λοιπόν, οὐδὲ τῆς ἐσχάτης εἰσὶν ἄξιοι, πῶς οὖν καὶ πρωτεύσουσι; καὶ κατὰ τινος τὸ κράτος ἕξουσι τῶν θείων Ἐκκλησιῶν; φεῦ· ἄρα καὶ οὐ πεταύροις ἅδου πελάσουσιν οἱ τυφλοῖς ὁδηγοῖς χρησάμενοι, κατὰ τὴν τοῦ ἀψευδοῦς στόματος διδασκαλίαν; καὶ εἰ τὸ φῶς σκότος, τὸ ἑξῆς: δῆλον· «φιλεῖ δέ, καὶ τοῦτο κατὰ τὸν θεολόγον εἰπεῖν μέγαν Γρηγόριον, τῷ ἄρχοντι ἐξομοιοῦσθαι πᾶν τὸ ἀρχόμενον».

Ἐκ ποίων δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, καὶ ἀνακρινοῦσιν, αὐτός τε καὶ τὸ ἀρχιερατικὸν αὐτοῦ τοὺς ἐκκλήτους, οἱ τοὺς θείους κανόνας παντάπασι τῶν ἁγίων συνόδων ἐκβαλόντες, καὶ μηδὲ ὀσμήν, ἢ ἴχνος πνευματικῆς διαγωγῆς ἔχοντες, ἀλλὰ αἱρε-

τίζοντες ἐν πολλοῖς; Ἀληθῶς συγχύσεως τὴν Ἐκκλησίαν πληρώσουσι τῶν σκανδάλων· οὐδὲ γὰρ μιχθήσονται τὰ ἄμικτα· οὐδὲ συγκλωσθήσονται τὰ ἀσύγκλωστα: «τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ ἐσεῖται; ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;» καὶ ὀρθοδόξοις καὶ αἱρετίζουσι, κατὰ τὰ θεῖα λόγια, ὧν μᾶλλον καὶ ὁλοτελῶς διαστέλλεσθαι ὁριζόμεθα; καὶ ἄνωθεν καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐνετείλατο εἰπών: «Καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐκ μέσου ἡμῶν», καὶ ἐν ἑτέροις οὐ μετρητοῖς· ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν τῇ καινῇ ἐκεῖνο τὸ: «ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτόν» καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τῶν σκανδαλιζόντων μελῶν, τίσιν ἄλλοις ἢ τοῖς τοιούτοις πλέον ἁρμόζει;

Καὶ ὁ Παῦλος δὲ ὁ μέγας διὰ τοῦ αὐτοῦ Κυρίου τοῦ καὶ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος, τὰ ὅμοια τρανεῖ λέγων: «αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ· εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος», καὶ πάλιν: «στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν». Καὶ ἐν ἄλλοις δέ, τοῖς τοιούτοις μηδὲ συνεσθίειν ὅλως παραγγέλει. Συνωδὰ δὲ καὶ ὁ θεοφόρος καὶ μέγας πατὴρ ἡμῶν Ἰγνάτιος ἐπιστέλλει προφυλάττων ἡμᾶς ἀπὸ τῶν θηρίων, τῶν ἀνθρωπομόρφων, αἱρετικῶν, οὓς οὐ μόνον οὐ δεῖ ἡμᾶς παραδέχεσθαι, ἀλλὰ εἰ δυνατόν, μὴ συναντᾶν. Οἷς δὲ συνεσθίειν οὐχ ὁριζόμεθα, οἷς τὸ χαίρειν εἰπεῖν διὰ τὸ παντάπασιν ἀμιγές, ὧν τὸ συνάντημα, εἰ δυνατόν, φύγομεν, ***πῶς πρώτους εἶναι καὶ ἀνακριτὰς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὅλως δικαιώσομεν, καὶ μνημόσυνον αὐτῶν ὡς ὀρθοδόξων ἐπ' ἐκκλησίας, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς μυστικῆς τραπέζης σαλπίσωμεν, ἵνα μηδὲ ταύτην ἀφῶμεν ἀβέβηλον, τοῦ ἁγιάζειν ἡμᾶς;***

* * *

(Ἐπιλεγόμενα)

Μηδαμῶς τοῦτο παραχωρήσῃς, διὰ τὴν ἁγίαν ψυχήν σου· μηδαμῶς, βασιλεῦ ἅγιε καὶ θεόδμητε αὐτοκράτορ, καὶ ἐν αὐτῷ χριστοπόθητε καὶ φιλοχρηστότατε, ἀλλὰ μένε, ὡς μένεις Χριστοῦ τῇ χάριτι, «ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης· εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες»·

τὴν καλὴν παρακαταθήκην φύλαξον ἐκτρεπόμενος», κατὰ τὴν μεγάλου ἀποστόλου διδασκαλίαν, «τὰς βεβήλους κενοφωνίας τῆς ψευδωνύμου γνώσεως· ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν»· ἵνα διὰ σοῦ μετὰ σοῦ καὶ τῶν σῶν πανοικεὶ τῶν θεοδοξάστων, καὶ ἡμεῖς ἅπαν τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα ὀρθοδοξοτάτως, καὶ ὡς Θεῷ φίλον, τηρηθείημεν εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου, καὶ ἄμεμπτοι σὺν ὑμῖν καὶ αὐτοὶ τῆς αὐτοῦ Βασιλείας κληρονόμοι γενώμεθα αἰωνίως. Πιστὸς ὁ Θεὸς ὁ καλῶν ἡμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει, ἐὰν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρήσωμεν, χάριτι τοῦ Χριστοῦ ἐν πνεύματι Ἁγίῳ. Ἀμήν».

Διὰ τὸ ἀνωτέρω κείμενον εἴχομεν ὑπ' ὄψει (κυρίως) τὸν κώδικα Ἰβήρων 4502 (382) τοῦ ιε' αἰῶνος, φύλλ: 683β - 687β· καὶ τὸ φυλλάδιον: «Φωνὴ ἐξ Ἁγίου Ὄρους. Πρόλογος. Ἐπιστολὴ τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων...,» Ἅγιον Ὄρος 1968, σσ. 30, τὸ ὁποῖον συνετάχθη, ἀσφαλῶς, βάσει τοῦ ἀνωτέρω κώδικος. Γράφομεν τοῦτο, διότι ὁ κώδιξ τῆς Λαύρας Μ. 105 (117) τοῦ ιη' αἰῶνος, ὁ περιέχων τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν παραδίδει κείμενον ἐλλειπὲς καὶ ἐν πολλοῖς ἀνακριβές, ὡς δύναταί τις νὰ διαπιστώσῃ καὶ ἐκ τῆς ἐκδόσεώς του ἐν: Γρηγόριος Παλαμᾶς, τόμ Θ' (1925) σ. 147 - 158.

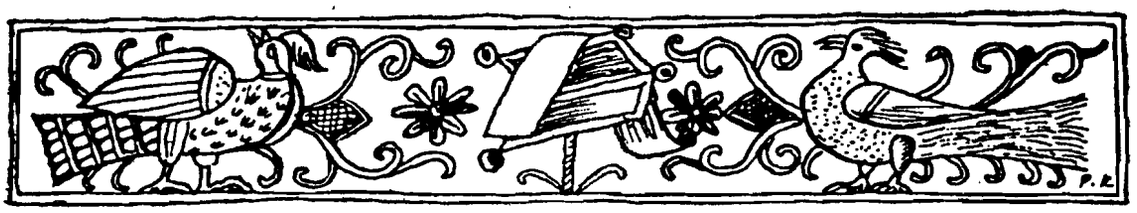

Ἐκ τοῦ «κατὰ Λατίνων» λόγου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Μ ε λ ε τ ί ο υ τοῦ Γ α λ η σ ι ώ τ ο υ, ὑπόθεσις ὀγδόη φέρουσα τὸν τίτλον: Ὅ τ ι α ἱ ρ ε τ ι κ ο ί ε ἰ σ ι ν ο ἱ Λ α τ ῖ ν ο ι κ α ὶ ο ἱ σ υ γ κ ο ι ν ω ν ο ῦ ν τ ε ς α ὐ τ ο ῖ ς ἀ π ό λ λ υ ν τ α ι(*).

10

Νῦν δὲ τῆς ὑποθέσεως ἄρχομαι τῆς ὀγδόης,
ἐν ᾗ καθυποδείξω σοι Θεοῦ τῇ συνεργίᾳ,
ὅτι κἂν λέγωσι τινὲς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ποιμένων,
ἐξ ἀμαθείας τῶν Γραφῶν, ἢ καθ᾽ ἑτέρους τρόπους,
ὡς Ἰταλῶν τὰ σφάλματα βραχύτατα τυγχάνει,
ὡς οὐκ εἰσὶν αἱρετικοί, μηδ᾽ ἀποκεκομμένοι
τοῦ τῶν πιστῶν συστήματος, ἔκ τινος τῶν ἁγίων,
οὐδὲ τὸ τούτοις κοινωνεῖν, σφάλμα ψυχῆς καὶ βλάβη·
ψευδῶς φασι, κακῶς φασι, μακρὰν τῆς ἀληθείας·
μέγιστα γὰρ ἐσφάλησαν καὶ πάμπλειστα Λατῖνοι·
πᾶς τῶν πατέρων ὁ χορὸς αὐτοὺς καταδικάζει,
αἱρετικοῖς συντάττεται, καὶ σύμπας ὁ Λατίνοις
συγκοινωνῶν μεμέρισται Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων·
καὶ γοῦν ἐντεῦθεν καταρχὴν ὁ λόγος λαμβανέτω,
Θεὸς δὲ τοῦτον ἄνωθεν εἰς τέλος εὐοδοίη.

* * *

Θεόθεν γὰρ καταυγασθεὶς τοῦ λογισμοῦ τὰς κόρας,
φησί που Παῦλος ὁ σόφος τοῦ Πνεύματος δοχεῖον,

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Ζ′ τοῦ Α′ Μέρους.

τὸ στόμα τὸ Δεσποτικόν, τὸ φῶς τῆς Ἐκκλησίας,
ὡς σύμπαν εὐαγγέλιον ἀνέτρεψαν ἐκ βάθρων,
οἱ καὶ μικρὸν τολμήσαντες αὐτοῦ καινοτομῆσαι·
καὶ πάλιν ὁ Χρυσόστομος τοὺς λόγους ἑρμηνεύων,
οὓς Παῦλος ἀποφαίνεται κατὰ τῶν παραδόσεις.
ἅσπερ αὐτὸς παρέδωκε, τολμώντων παραβαίνειν·
πᾶς ὁ παρὰ τὰ πρότερον ἡμῖν παραδοθέντα
εὐαγγελίζεσθαι τολμῶν, ἀνάθεμα κραυγάζων·
Παῦλος, φησίν, οὐκ εἴρηκεν, ἐάν τις ἐναντία
ὑμῖν εὐαγγελίζεται, καὶ σύμπαν ἀνατρέπει,
ἀλλ' εἰ τις καὶ βραχύτατον τῶν παραδεδομένων
μετακινεῖν ἐπιχειρῇ, κἂν καὶ μικρόν τι λέγῃ
τούτων ἐκτὸς ἀνάθεμα· καὶ γὰρ καὶ τὰ δοκοῦντα
ἐλάχιστα, παμμέγιστα πέφυκεν ἐν τοῖς θείοις.
Καὶ πάλιν ἔφη τις σοφὸς τῆς εὐσεβοῦς θρησκείας,
ὁ καὶ βραχὺ παρατραπείς, ἢ καὶ μεταποιήσας
ὀλίγον τι τῶν εὐσεβῶν καὶ πατρικῶν δογμάτων,
ἁπάσῃ λυμαινόμενος τῇ πίστει καθορᾶται,
καὶ καταδίκην ὡς τὸ πᾶν ἠθετηκὼς ὑποίσει.
Ὁ δὲ σεπτὸς Βασίλειος ἡ βάσις τῶν δογμάτων,
τὸ καὶ παράπαν ἀθετεῖν τι τῶν γραφέντων ἔφη,
ἔκπτωσίς ἐστι φανερὰ τῆς πίστεως ἁπάσης·
ὡσαύτως πέφυκε δεινὸν καὶ πλῆρες ἀτοπίας,
τὸ παρεισάγειν τι μικρὸν ἐκ τῶν μὴ γεγραμμένων·
καὶ πάλιν οὗτος εἴρηκεν ὁ μέγας ἐν ἑτέρῳ,
καινοτομία τάξεως, ἄρνησις εὐσεβείας,
καὶ πίστεως καθολικῶς ἀθέτησις ἁπάσης.
Καὶ πάλιν ὁ Χρυσόστομος ἡ θάλασσα τῶν λόγων
ὁ καὶ μετὰ τὸν πρόδρομον τῆς μετανοίας κῆρυξ,
φησίν ὁπόταν τι βραχὺ κακὸν εἰσενεχθείη,
προσθήκαις καινοτομιῶν ἐπινοεῖν ἀνάγκη·
ἄπειρος γάρ, ἀβέβαιος, ἀσύστατος ἡ πλάνη,
πέρας οὐδ' ὅλως ἔχουσα, καὶ λῆξιν οὐκ εἰδυῖα·
εἴ γάρ τις κἂν ἐπὶ βραχὺ τοῦ σωστικοῦ λιμένος,
κινήσεων ἐκδιωχθῇ πνευμάτων ἐναντίων,
εἰς πέλαγος εἰσάγεται, κίνδυνον ὑπομένει,

πολλάκις δὲ καὶ φθείρεται· βαβαὶ τῆς ἀπωλείας!
Οὗτος ὁ μέγας εἴρηκεν ἐν ἄλλοις τούτου λόγοις,
καθάπερ πᾶς ὁ τὸ κοινὸν μὴ στέργων τῆς οὐσίας,
ὁμολογεῖν ἀναγκασθῇ πολυθεΐαν πάντως,
οὕτως τὰς ἰδιότητας ὁ μὴ παραφυλάττων,
μή δ' ἀμιγεῖς διατηρῶν παντάπασιν ἀλλήλοις,
Ἰουδαΐζων φωραθῇ χριστιανῶν τὸ σέβας,
ἐκ τῆς μικρᾶς παρατροπῆς εἰς τέλος ἀπολέσας.
Καὶ τὸ κακὸν ἀεὶ κακόν, Ταράσιοις εἰρήκει,
καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ὑψηλοῖς καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ θείοις,
ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ἐν τοῖς περὶ δογμάτων·
τὸ πταίειν πταίειν πέφυκε, κἂν ἐν μικροῖς ὑπάρχῃ,
κἂν ἐν μεγάλοις πράγμασι συμβαῖνον θεωρεῖται·
νόμος γὰρ ἀμφοτέρωθεν ὁ θεῖος ἀθετεῖται.
Εὐλόγιος ὁ θαυμαστὸς πάπας Ἀλεξανδρείας,
εἴ τις φησι, τῶν τοῖς σεπτοῖς πατράσι δεδογμένον
παρασαλεύει τι βραχύ, μικρόν τι μετατρέπει,
τοῦτο παράβασις ἐστιν, ἀλλ' οὐκ οἰκονομία,
καὶ προδοσία δόγματος καὶ λύσις εὐσεβείας·
Ἡ δὲ δευτέρα σύνοδος ἐν τοῖς αὐτοῖς Κανόσιν
ὅ παρὰ τὴν παράδοσιν, φησίν, τῆς ἐκκλησίας,
κἂν ἔγγραφον, κἂν ἄγραφον τὸ παραδεδομένον
τολμήσων τι καινοτομεῖν, ἀφωρισμένος ἔστω·
ἀποκοπτέσθω τῶν πιστῶν, ἀναθεματιζέσθω·
ἑνὸς καὶ γάρ καθὼς φησιν ἀτόπου δεδομένου,
μυρία πάντως ἄτοπα παρέψεται καὶ πλεῖστα·
ὡσαύτως κατακρίνομεν τοὺς προστιθέντας πάντας
τοῖς τῶν πατέρων δόγμασι, καὶ τοὺς ἀφαιρουμένους·
ἥπερ ἁπλῶς καὶ σύμπασαι σύνοδοι συμφωνοῦσιν.
Ἡ δ' ἐν τῷ Τρούλλῳ σύνοδος οὕτω, κατ' ἔπος λέγει
πᾶς ὡς ἁπλῶς οὐχ ἅπαντα Χριστοῦ τῆς Ἐκκλησίας,
δόγματα καὶ διδάγματα, καὶ θείας παραδόσεις
ἀπὸ ψυχῆς ἀσπάζεται, καὶ σπεύδει καὶ κηρύττει,
οὗτος ὡς ἄφρων καὶ θρασὺς ἀναθεματιζέσθω.
Ἄλλη δὲ πάλιν σύνοδος ἐν ὅροις τοῖς οἰκείοις,
ἔστω φησὶν ἀνάθεμα σύμπας ὁ μὴ φυλάττων

τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τὰς παραδόσεις πάσας.
Ἡ δ' ἐν τοῖς χρόνοις Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ δεσπότου
συναθροισθεῖσα σύνοδος, ὡσαύτως ταῖς πρὸ ταύτης,
πάντα τὸν παραβαίνοντα τοὺς τῶν πατέρων νόμους,
καὶ τῶν ἁγίων τὰς φωνάς, καὶ τὰς διδασκαλίας,
ἀλλά τι διαστρέφοντα καὶ ταύτας ἀλλοιοῦντα,
καὶ πρὸς τὰ χείρω τρέποντα δεινῶς, κακογνωμόνως,
τῷ τῶν ἀναθεματισμῶν καθυποβάλλει βάρει.
Ἐν δὲ τῷ τῆς ἑνώσεως γέγραπται πάλιν τόμῳ,
πᾶσι τοῖς καταφρονηταῖς Κανόνων τῶν ἁγίων,
οἵτινες ὑπερείδουσι Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν,
οἵτινες τὴν τῶν εὐσεβῶν κοσμοῦσι πολιτείαν
καὶ πάντας πρὸς εὐλάβειαν ἀνθρώπους ὁδηγοῦσιν,
ἀνάθεμα καὶ καθεξῆς, μετὰ τὰ πλεῖστα φᾶναι
καὶ τοῦτο προστεθείκασι τοῖς φθάσασι ῥηθῆναι.
Οὐκοῦν εἴ τις ἐλάσειεν εἰς τόσον ἀπονοίας
ὡς ἀφαιρεῖν ἐκ τοῦ σεπτοῦ τῆς πίστεως συμβόλου,
ἢ καὶ προσθήκην ἐν αὐτῷ τὴν οἱανοῦν ποιεῖσθαι,
ὡς τολμητίαις πεφυκὼς ἀναθεματιζέσθω.
Καὶ Κελεστῖνος ὁ σεπτὸς πάπας τῆς πάλαι Ῥώμης,
ὥσπερ προβλέπων πόρρωθεν τὰ μέλλοντα συμβαίνειν·
τίς γὰρ οὐκ ἄξιος, φησίν, ἀναθεματισθῆναι,
ὁ καὶ μικρὸν ἀφηρηκὼς, ἢ καὶ προσθεὶς τῇ πίστει;
Σὺν τούτῳ δὲ καὶ Δάμασος διάδοχος τοῦ θρόνου,
καὶ πάπας Ῥώμης παλαιᾶς μετὰ τὸν Κελέστῖνον,
μακρόθεν ἀπεφήναντο καθ' Ἰταλῶν τοιαῦτα,
ὡς προορῶν τῷ πνεύματι τὰς τούτων αὐθαδείας,
καὶ τὴν εἰς ὕστερον αὐτῶν προβλέπων βλασφημίαν·
ὅς οὐ δοξάζει καὶ φρονεῖ καὶ λέγει καὶ κηρύττει,
κυρίως ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευτὸν τὸ Πνεῦμα,
κἀκτούτου καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀληθεστάτως ἔχον,
καὶ τὸν Υἱὸν ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας γεννηθέντα,
καὶ ταύτης προερχόμενον, ἀναθεματιζέσθω.

* * *

Ἔγνως ἐξ ὧν εἰρήκαμεν ὀλίγων παρανόμων,
ἐν δόγματι βλασφημιῶν, παρατροπῶν ἐν ἔθει,
τοὺς Ἰταλοὺς αἱρετικούς; πῶς γοῦν ἡ κοινωνία
ἡ μετὰ τούτων ἀβλαβὴς τοῖς ἐκτελοῦσι ταύτην;
ἢ πῶς οὐκ ἂν αἱρετικοὶ κληθεῖεν οἱ Λατῖνοι,
τοσαῦτα παραβαίνοντες, καινίζοντες τοιαῦτα;
Εἰ γάρ μικρὰ παρατροπὴ τῆς εὐσεβοῦς θρησκείας
αἱρετικὸν παρίστησι τὸν ταύτῃ κρατηθέντα,
πῶς ὁ πολλὰ καὶ χαλεπὰ παρανομῶν ἀφρόνως,
ὁ δόγματα καινότατα νομοθετῶν ἀνόμως,
ὁ παραλόγοις ἔθεσιν ἀλόγως κεχραμένως,
οὐκ ἂν τοῖς αἱρετίζουσι συντάττοιτο δικαίως;
καίτοι γε κώδιξ βεβαιοῖ πρῶτος τῆς πρώτης βίβλου,
ὡς αἱρετίζων πέφυκε καὶ νόμοις ὑποπίπτει
τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν, καὶ ταῖς αὐταῖς εὐθύναις,
ὁ παρεκκλίνων τι μικρὸν ἐκ τῆς ὀρθοδοξίας·
δεύτερον δὲ κεφάλαιον τῶν νόμων τῶν ἀνάκτων
Λεόντος τοῦ πανευσεβοῦς, πρὸς δὲ καὶ Κωνσταντίνου,
νόμοι φησίν,αἱρετικοὺς καλοῦσι, καὶ Κανόνες
πάντας τοὺς ταῖς καθολικαῖς καὶ θείαις ἐκκλησίαις
μὴ βουλομένους κοινωνεῖν· καὶ τοὺς παραχαράττειν
ἐν τῷ συμβόλῳ τῷ σεπτῷ, καίτοι βραχὺ τολμῶντας.
Τί λέγεις; οὐχ αἱρετικοὺς καὶ Ἰταλοὺς προδήλως
ἅπαντα ταῦτα παριστᾷ, καὶ φανερῶς ἐλέγχει,
καὶ σὺν αὐτοῖς ἀθετητάς τῶν ὅρων ἀληθείας,
ἅπαντας ἀποδείκνυσι τοὺς καθ' ἡμᾶς ποιμένας,
τοὺς ἀξιοῦντας Ἰταλοῖς συγκοινωνεῖν ἀφόβως,
ὡς σφαλλομένοις μηδαμῶς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν;
Καίτοιγε δέκατος κανὼν φησι τῶν Ἀποστόλων,
ἅπερ ἀνήρ ἀφορισμοῦ καθυποκείσθω βάρει,
κἂν οἴκῳ γοῦν συνεύξαιτο τισὶν ἀκοινωνήτοις·
συνόδου δ' ἔνγατος Κανὼν ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ,
ἅπας φησίν αἱρετικοῖς συγκοινωνῶν κατά τι,
καὶ τούτοις συνευχόμενος πιστὸς εἰς κοινωνίαν,
παράπαν ἀπαράδεκτος δικαίως τυγχανέτω,
καὶ τῶν ποθούντων εὐσεβεῖν μακρὰν ἀποβαλλέσθω.

Κανὼν δὲ πάλιν εἰκοστὸς ἔνατος τῆς συνόδου
τῆς εἰς τὴν Λαοδίκειαν συναθροισθείσης πόλιν,
ὁ συνευχόμενος, φησίν, αἱρετικοῖς αὐτίκα
καθαιρεθεὶς, καὶ τῶν πιστῶν ἀφοριζέσθω πόρρω·
καὶ πάλιν ἄλλος τῆς αὐτῆς ἕκτος κανὼν προστάσσει,
αἱρετικοὺς ἐν τοῖς ναοῖς μηδ' ὅλως εἰσιέναι,
ἐν οἷς συνάγονται πιστοὶ πρὸς αἴνεσιν Κυρίου.
Ἄλλος κανὼν δὲ τῆς αὐτῆς τριακοστὸς καὶ τρίτος,
ἀπείργει τοῖς αἱρετικοῖς πιστοὺς συνεστιᾶσθαι·
συνόδου τῆς ἐν Σαρδικῇ πάλιν κανὼν κελεύει,
ἐγκλήμασιν αἱρετικῶν, καὶ ταῖς αὐταῖς εὐθύναις
ἅπερ ἀνὴρ ὁ κοινωνῶν αὐτοῖς καθυποκείσθω·
φησὶ καὶ τὸ συνοδικὸν, ἅπασι τοῖς ἐν γνώσει
συγκοινωνεῖν αἱρετικοῖς ἀνεχομένοις ὅλως
βάρος ἀναθεματισμοῦ δεόντως ὑποκείσθω·
Ὁ δὲ χρυσόγλωττος πατὴρ ἐν πλείστοις καὶ πολλάκις
οὐ στέργω καὶ τὸ φρόνημα παντάπασι κακίζω,
τούτων εἰκὸς ἐκφεύγειν με καὶ τὴν συγκοινωνίαν·
καὶ ταῦτα προεκθέμενος, εὐθέως ἐπιφέρει·
ἄλλως σωθῆναι τὸν πιστὸν καὶ λύτρωσιν πταισμάτων
ἀπολαβεῖν παρὰ Θεοῦ, καὶ τῆς ἐπουρανίου
ζωῆς καὶ καταπαύσεως γενέσθαι κληρονόμον,
εἰ μὴ τελέως ἀποστῇ τῶν μὴ καλῶς φρονούντων,
τὴν μετὰ τῶν αἱρετικῶν ἐκκλίνας κοινωνίαν,
ἀμήχανον, ἀδύνατον καθέστηκε τελείως.
Ὁ δὲ χρυσόγλωτος πατὴρ ἐν πλείστοις καὶ πολλάκις
ὑμᾶς ὑπέμνησα, φησίν, ἀγαπητὰ τεκνία,
περὶ τῶν ταῖς αἱρέσεσι δεινῶς περιπιπτόντων·
ἀλλὰ νυνὶ καὶ δέομαι, καὶ δυσωπῷ προθύμως
μηδ' ὅλως τοῖς αἱρετικοῖς κατά τι κοινωνεῖτε,
μηδὲ συγκαταβαίνετε τῇ τούτων βλασφημίᾳ·
μὴ βρώμασι, μὴ πόμασι, μὴ σχέσει, μὴ φιλίᾳ,
αὐτοῖς συναναμίγνυσθε· καὶ γάρ ἐκ τούτων πάντων
τῆς τοῦ Χριστοῦ μερίζεσθε καθολικῶς ἀγάπης,
καὶ βασιλείας οὐρανῶν μακρὰν ἀλλοτριοῦσθε.
Εἰ γάρ ἐχθροῖς βασιλικοῖς ὅστις συμφιλιάζει,

τοῦ βασιλέως οὐδαμῶς δύναται φίλος εἶναι,
μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ συγκατεκρίθη,
πῶς ὁ τοῖς βλασφημήσασι τὸν τοῦ παντὸς Δεσπότην,
εἰς ἕνωσιν ἐρχόμενος φίλος ἐσεῖται τούτου;
ἢ πῶς συγκοινωνήσειε τοῖς τούτου κληρονόμοις;
Ὁ δὲ Γρηγόριος, φησίν, ὁ μέγας θεολόγος.
τίνων ἁγίων σώμασι χεῖρας ἡμεῖς ἀφέντες,
ὥσπερ ἡμᾶς ὑβρίσαμεν τὴν φύσιν παρανόμως·
ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε τοιαύτας ἀτοπίας.
ἓν μόνον ἐγκαλέσαντες τὸ μὴ τῇ δυσσεβείᾳ
συνθέσθαι, μὴ δὲ τῇ κακῇ χραγθῆναι κοινωνίᾳ·
ἣν ὡς ἰὸν τῶν ὄφεων ἀπὸ ψυχῆς στυγοῦμεν,
ἀπὸ καρδίας φεύγομεν ὡς πάντη βδελυκτέαν.
Ὁ δὲ Στουδίτης ὁ σοφὸς, ὁ μέγας ἐν πατράσιν,
ἡ τῶν αἱρετικῶν, φησι, βραχεῖα κοινωνία,
τοῖς ὀρθοδόξοις μολυσμὸν οὐ τὸν τυχόντα φέρει·
ἕτερος οὐ τῶν εὐτελῶν, οὐδὲ τῶν ἀνωνύμων,
ὁ κοινωνῶν αἱρετικοῖς ὁμοίως τούτοις λέγει,
καὶ τῆς μερίδος εἴρηκε τῆς τούτων κληρονόμος.
Καὶ πάλιν ἄλλος ἀκουστὸς κατὰ τοὺς προρρηθέντας,
ἅπας ἀνὴρ αἱρετικοῖς συμφιλιάζειν θέλων,
καὶ τῆς μερίδος εἴρηκε τὴν τούτων κληρονόμος.
Καὶ τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς Ἀντώνιος ὁ μέγας
παρήγγειλεν, ὡς λέγεται, μηδ' ὅλως κοινωνεῖτε,
τοῖς τῶν σχισμάτων ἀρχηγοῖς, καὶ τοῖς εἰς τὰς αἱρέσεις
παντάπασιν ἀσυντελές ἐστι τὸ προσκολλᾶσθαι·
ἄλλος φησί, καὶ κοινωνεῖν ἀνδράσιν παρανόμοις,
κἂν ἀδελφοὶ τυγχάνειεν, κἂν συγγενεῖς, κἂν φίλοι,
κἂν ἱερεῖς, κἂν βασιλεῖς, κἂν τινες μεγιστάνες.
Καὶ Μιχαήλ ὁ πρόεδρος ταύτης τῆς Κωνσταντίνου,
ὅνπερ καὶ σύνηθες καλεῖν τοὐπίκλην Ἀγχιάλων,
φησί που πρὸς τὸν Μανουήλ τὸν Κομνηνὸν δεσπότην,
Ἀγαρηνὸς σωματικῶς εἴθε κρατήσειέ μου,
καὶ βασιλεῦσαι τῆς σαρκὸς, καὶ κυριεύσειέ μου,
μόνον ψυχῆς αἱρετικὸς μὴ περιγένοιτό μου,
μηδὲ κατά τι συμφωνῶν ἀναδειχθείην τούτῳ,

ἐφ' οἷς ἀντίθετα φρονεῖ, καὶ νόμοις ἀντιπίπτει·
τῷ μέν, δουλεύων σαρκικῶς, οὐχ ὁμογνωμονήσω,
τῷ δέ, ἐν πίστει συμφωνῶν, νόσον ψυχῆς νοσήσῳ,
καὶ μακρυνθῶ τῶν εὐσεβῶν, καὶ τῶν ὀρθοδοξούντων.
Ὁ μέγιστος Ἰγνάτιος, φησί, τοῖς ὑπὸ τοῦτον·
ἅπασαν τίθεμαι σπουδήν, πάντα ποιοῦμαι λόγον.
ὡς ἂν ἐκ τῶν αἱρετικῶν ὑμᾶς παραφυλάξω,
ὥσπερ ἐκ λύκων μανικῶν, θηρῶν ἀνθρωπομόρφων,
οὓς μὴ δέ παραδέχεσθε μήδ' ἀπαντᾶτε τούτοις.
Καὶ πάλιν ὁ περίφημος Βασίλειος εἰρήκει,
οἱ πίστιν προσποιούμενοι τὴν ὑγιᾶ φυλάττειν,
ἀνδράσι κοινωνοῦντες δὲ κακοῖς ἑτεροδόξοις,
εἰ μετὰ πλείστας συμβουλὰς αὐτῶν οὐκ ἀποσταῖεν,
οὐ μόνον λογισθήσονται παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις
ἀνάξιοι τοῖς μετ' αὐτῶν ὑπάρχειν κοινωνίας,
ἀλλ' οὐδὲ δίκαιον αὐτοὺς εἰς ἀδελφοὺς καλεῖσθαι.
Ὁ δὲ Χριστὸς ὡς εἴρηκεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις,
εἰ χείρ σε σκανδαλίσειεν, ἂν ὀφθαλμὸς, ἂν ἄλλο
ἐκ τῶν τοῦ σώματος μελῶν κατὰ ψυχήν σε βλάψῃ,
λυσιτελέστερόν ἐστιν ἀποβαλέσθαι τοῦτο,
ἢ σύν αὐτῷ κληρώσασθαι τὸ πῦρ τὸ τῆς γεένης·
Γίγνωσκε τοίνυν ἀδελφέ, καὶ πέποισο βεβαίως,
καθάπερ φύραμα ζυμοῖ καὶ βραχυτάτη ζύμη
διὰ τῆς ἀνακράσεως τὴν μετ' αὐτήν, ὡς οἶδας,
οὕτως ἡ μεθ' αἱρετικῶν μολύνει κοινωνία,
τῶν κοινωνούντων τὰς ψυχὰς τῇ τῶν κακῶν μεθέξει·
καὶ νῦν ὁπόσοι κοινωνεῖν τοῖς Ἰταλοῖς αἱροῦνται,
εἰ μὴ μετανοήσωσι καὶ κλαύσωσιν ἐνταῦθα,
ἴσας αὐτοῖς ὑποίσουσιν ἐν κρίσει τιμωρίας.
Ὁ γοῦν καταδεχόμενος ταυτὶ καταδεχέσθω,
τοῖς δ' εὐσεβοῦσιν ἀληθῶς ὑπολαβεῖν καὶ μόνον,
φρικῶδες καὶ δεινότατον πολλῷ δὲ μᾶλλον πρᾶξαι,
ἢ κοινωνεῖν τοῖς πράττουσιν αὐτὰ καὶ συμμετέχειν·
πᾶσι τοῖς δούλοις τοῦ Χριστοῦ μεμισημένα ταῦτα,
παντάπασιν ἀπόστοργα, καθόλου βδελυκτέα.
Ἰδοὺ διδόντος τοῦ Θεοῦ τοῦ τῶν καλῶν αἰτίου,

τοῦ νέμοντος τὰ κρείττονα τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων,
ὁ λόγοις εὐοδούμενος τὴν δύναμιν λαμβάνων,
καὶ τὴν ὀγδόην ἤνεγκεν ὑπόθεσιν εἰς πέρας
τῶν Ἰταλῶν ἐλέγχουσαν πάσας τὰς βλασφημίας,
καὶ τοὺς αὐτῆς συγκοινωνοὺς κακίζουσα τελείως,
καὶ τῶν πιστῶν συστήματος μακρὰν ἀπωθουμένην,
ὡς συμμετέχοντας αὐτοῖς δογμάτων παρανόμων,
καὶ καταδίκην μέλλοντας σὺν τούτοις ὑπομένειν,
καὶ τῇ γεέννῃ τοῦ πυρὸς ἐν σκώληκι καὶ σκότει·
ἐν ᾗ καὶ στίχων ἀριθμὸς δὶς ἑκατὸν καὶ δύο,
ἕτεροί τε πρὸς πενταπλῆν ποσούμενοι δεκάδα.

(Ἐκ τοῦ κώδικος Κ 94 τῇ Μ. Λαύρας, ἐν τῷ τέλει. Ἀρίθμησις ἄτακτος)

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΙΕΡΩΣ ΗΣΥΧΑΖΟΝΤΩΝ

Διὰ τοὺς ἐξ ἰδίας ἀπειρίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἁγίους ἀπειθείας ἀθετοῦντας τὰς τοῦ Πνεύματος μυστικὰς ἐνεργείας κρεῖττον ἢ λόγος ἐν τοῖς κατὰ πνεῦμα ζῶσιν ἐνεργουμένας καὶ δι' ἔργων φανερουμένας ἀλλ' οὐ διὰ λόγων ἀποδεικνυμένας (*).

11

Τὰ μὲν ἀρτίως καθωμιλημένα καὶ κοινῇ πᾶσιν ἐγνωσμένα καὶ παρρησίᾳ κηρυττόμενα δόγματα, τοῦ διὰ Μωσέως ὑπῆρχε νόμου μυστήρια, τοῖς προφήταις μόνοις ἐν πνεύματι προορώμενα. Τὰ δ' ἐπηγγελμένα τοῖς ἁγίοις ἀγαθὰ κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα, τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείας ἐστὶ μυστήρια, τοῖς διὰ τοῦ πνεύματος ὁρᾶν ἠξιωμένοις, καὶ τούτοις μετρίως, ὡς ἐν ἀρραβῶνος μέρει, διδόμενά τε καὶ προορώμενα. Ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις τότε τῶν Ἰουδαίων, μὴ μετ' εὐχαριστίας ἀκούων τῶν προφητῶν λεγόντων Λόγον καὶ Πνεῦμα Θεοῦ συναΐδιά τε καὶ προαιώνια, συνέσχεν ἂν τὰ ὦτα, δοκῶν ἀπηγορευμένων ἀκούειν τῇ εὐσεβείᾳ φωνῶν καὶ τῆς ἀνωμολογημένης τοῖς εὐσεβέσι φωνῆς ἐναντίων, δηλονότι τῆς λεγούσης· Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἐστιν· οὕτω καὶ νῦν τάχα ἂν πάθῃ τις μὴ μετ' εὐλαβείας ἀκούων, τῶν μόνοις ἐγνωσμένων τοῖς δι' ἀρετῆς κεκαθαρμένοις μυστηρίων τοῦ πνεύματος. Ἀλλ' ὥσπερ αὖθις ἡ τῶν προρρήσεων ἐκείνων ἔκβασις σύμφωνα τοῖς φανεροῖς ἀνέδειξε τὰ τότε μυστήρια καὶ πιστεύομεν νῦν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα θεότητα

---

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Η' τοῦ Α' μέρους.

τρισυπόστατον, μίαν φύσιν ἁπλῆν, ἀσύνθετον, ἄκτιστον, ἀόρατον, ἀπερινόητον, οὕτω καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐν καιροῖς ἰδίοις ἀποκαλυφθέντος, κατὰ τὴν ἄφραστον ἔκφανσιν τοῦ ἐν τρισὶ τελείαις ὑποστάσειν ἑνὸς Θεοῦ, σύμφωνα τοῖς πᾶσιν ἐκφανήσεται τοῖς φανεροῖς τὰ μυστήρια. Δεῖ μέντοι κἀκεῖνο σκοπεῖν, ὡς εἰ καὶ τοῖς πέρασι τῆς γῆς ὕστερον ἐξεφάνη τὸ τρισυπόστατον τῆς θεότητος, τῷ λόγῳ τῆς μοναρχίας, μηδαμῶς πραγμάτων, ἀκριβῶς ἐγινώσκετο,, καὶ τοῖς αὐτοῖς τηνικαῦτα πειθομένοις εὐπαράδεκτον ἦν, τὸν ἴσον ἄρα τρόπον, οὐδὲ νῦν τοὺς λόγους τῆς ὁμολογίας ἀγνοοῦμεν, τῶν τε παρρησίᾳ κηρυττομένων καὶ τῶν μυστικῶς ἐν πνεύματι τοῖς ἀξίοις προφαινομένων. Οἱ μὲν αὐτῇ τῇ πείρᾳ μεμυημένοι, ὅσοι τῇ τε τῶν χρημάτων κτήσει καὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων δόξῃ καὶ ταῖς σωμάτων οὐ καλαῖς ἡδοναῖς, διὰ τὴν Εὐαγγελικὴν ἀπετάξαντο ζωήν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποταγὴν ταύτην, διὰ τῆς πρὸς τοὺς ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν ἡλικίᾳ προσήκοντας ἐβεβαίωσαν ὑποταγῆς· ἑαυτοῖς γάρ, καὶ τῷ Θεῷ δι᾽ ἡσυχίας ἀπεριμερίμνως σχολάσαντες καὶ διὰ προσευχῆς εἰλικρινοῦς, ὑπὲρ ἑαυτοὺς γενόμενοι καὶ γεγονότες ἐν Θεῷ, διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν μυστικῆς ὑπὲρ νοῦν ἑνώσεως, τὰ ὑπὲρ νοῦν ἐμυήθησαν· οἱ δέ, τῇ πρὸς τοὺς τοιούτους αἰδοῖ καὶ πίστει καὶ στοργῇ· οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, τοῦ μεγάλου Διονυσίου λέγοντος, ἀκούοντες, ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Γάϊον ἐπιστολῇ· τὸ τοῦ Θεοῦ θεοποιὸν δῶρον, θεότητα καὶ θεαρχίαν καὶ ἀγαθαρχίαν καὶ τὸν τὴν χάριν ταύτην τοῖς ἀξίοις παρέχοντα Θεόν, ὑπὲρ ταύτην τὴν θεότητα εἶναι πειθόμεθα· πολυπλασιασμὸν γάρ ὁ Θεὸς οὐ πάσχει, οὐδὲ δύο λέγει τις οὕτω θεότητας· ἀλλὰ τὴν θεοποιὸν ταύτην χάριν τοῦ Θεοῦ, ὁ θεῖος Μάξιμος περὶ τοῦ Μελχισεδέκ γράφων, ἄκτιστον εἶναι ἀποφαίνεται, καὶ ἀεὶ οὖσαν ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος Θεοῦ· ἀλλαχοῦ δὲ πολλαχοῦ ἀγέννητόν τε καὶ ἐνυπόστατον φῶς τοῖς ἀξίοις ἡνίκ᾽ ἂν γένοιντο ἄξιοι φανερούμενον, ἀλλ᾽ οὐ τότε γινόμενον· τοῦτο τὸ φῶς οὗτος καὶ φῶς ὑπεραρρήτου δόξης καὶ Ἀγγέλων καθαρότητα ὀνομάζει. Ὁ δὲ Μέγας Μακάριος, καὶ τῶν ἀσωμάτων τροφὴν καὶ τῆς θείας φύσεως δόξαν καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καλλονήν, πῦρ θεῖον καὶ ἐπουράνιον, φῶς ἄρρητον καὶ νοερόν, ἀρραβῶνα Πνεύματος Ἁγίου, ἁγιαστικὸν ἀγαλλιάσεως ἔλαιον.

Ὅστις οὖν τὴν θεοποιὸν ταύτην χάριν τοῦ Θεοῦ ἄκτιστον

καὶ ἀγέννητον καὶ ἐνυπόστατον λέγοντας, τοῖς Μασσαλιανοῖς συντάττει καὶ διθεΐτας καλεῖ εἴπερ ἄρα τίς ἐστιν, οὗτος ἴστω τοῖς τοῦ Θεοῦ ἁγίοις ἀντικείμενος καὶ τοῦ κλήρου τῶν σωζομένων, εἰ μὴ καταμεληθείη, ἑαυτὸν ἐκβάλλων, καὶ αὐτὸς ἐκπίπτων τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου τῶν ἁγίων φύσει Θεοῦ. Ὅστις δὲ πιστεύων καὶ πειθόμενος καὶ συμφθεγγόμενος τοῖς ἁγίοις καὶ μὴ προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, τὸ μὲν φανερῶς λεγόμενον οὐκ ἀποσείεται, ὡς ἀγνοῶν, ἀγνοεῖ δὲ τὸν τρόπον τοῦ μυστηρίου, μὴ ἀπαξιούτω ζητεῖν καὶ μανθάνειν παρὰ τῶν εἰδότων· εἴσεται γάρ, ὡς οὐδὲν ἀνακόλουθον τοῖς θείοις λόγοις καὶ πράγμασι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ ὧν ἄνευ οὐδὲν οὐδαμῶς ἂν συσταίη, οὔτε μυστήριον ὅλως θεοπρεπές.

Ὅστις μόνῃ τῇ μιμήσει τε καὶ σχέσει, χωρὶς τῆς θεοποιοῦ χάριτος τοῦ πνεύματος, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν τελείαν ἕνωσιν ἀποφαίνεται τελεῖσθαι, κατὰ τοὺς ὁμοήθεις καὶ ἀγαπωμένους ὑπ' ἀλλήλων, καὶ τὴν θεοποιὸν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἕξιν τῆς λογικῆς φύσεως διὰ μόνης μιμήσεως προσγινομένην, ἀλλ' οὐκ ἔλλαμψιν ὑπερφυᾶ καὶ ἀπόρρητον καὶ θείαν ἐνέργειαν, ὁρωμένην ἀοράτως τοῖς ἠξιωμένοις καὶ νοουμένην ἀπεριννοήτως, οὗτος ἴστω τῇ τῶν Μασσαλιανῶν, ὡς οὐκ οἶδεν, ἀπάτῃ περιπεσών· φύσει γάρ ἔσται κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην Θεὸς ὁ θεούμενος, εἰ κατὰ φυσικὴν δύναμιν ἡ θέωσις ἔσται καὶ τοῖς ὅροις τῆς φύσεως ἐμπεριλαμβάνεσθαι πέφυκε. Μὴ τοίνυν οὗτος τὴν οἰκίαν περιτροπήν, τοῖς ἀσφαλῶς ἑστῶσιν ἐπιχειρείτω προστρίψασθαι καὶ μῶμον τοῖς ἀμωμήτοις τὴν πίστιν ἐπενεγκεῖν, ἀλλὰ τὸ φρόνημα καταθέμενος, μανθανέτω παρὰ τῶν πεπειραμένων ἢ τῶν ἀπ' ἐκείνων δεδιδαγμένων, ὡς ἄσχετός ἐστι παντάπασιν ἡ τῆς θεότητος χάρις, οὐκ ἔχουσα τὴν οἱανοῦν δεκτικὴν ἑαυτῆς ἐν τῇ φύσει δύναμιν· ἐπεὶ οὐκ ἔτι χάρις ἐστίν, ἀλλὰ τῆς κατὰ τὴν φυσικὴν δύναμιν ἐνεργείας φανέρωσις· καὶ οὐδὲ παράδοξον ἔσται τὸ γενόμενον, εἰ κατὰ δεκτικὴν δύναμιν θεώσεως ἡ θέωσις εἴη· φύσεως γάρ ἂν εἰκότως ἔργον, ἀλλ' οὐ Θεοῦ δῶρον ἡ θέωσις εἴη· καὶ δυνήσεται καὶ φύσει Θεὸς ὁ τοιοῦτος εἶναι καὶ κυρίως προσαγορεύεσθαι· οὐδὲ γάρ ἄλλο τι καθέστηκεν ἡ κατὰ φύσιν τῶν ὄντων ἑκάστου δύναμις, ἢ φύσεως πρὸς ἐνέργειαν ἀπαράβατος κίνησις· πῶς δὲ καὶ ἐξίστησιν ἑαυτοῦ τὸν θεούμενον ἡ θέωσις; εἰ ἔτι τοῖς ὅροις τῆς φύσεως αὐτὴ

περιείληπται, συνιδεῖν οὐκ ἔχω· ὑπέρ φύσιν τοίνυν καὶ ἀρετὴν καὶ γνῶσιν, ἡ τῆς θεώσεως χάρις, καὶ ἀπείρως τὰ τοιαῦτα ἅπαντα κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον ταύτης ἀποδεῖ· ἀρετὴ μὲ γάρ πᾶσα καὶ ἡ ἐφ' ἡμῖν τοῦ Θεοῦ μίμησις πρὸς τὴν θείαν ἕνωσιν ἐπιτήδειον ποιεῖται τὸν κεκτημένον· ἡ δὲ χάρις, αὐτὴν τελεσιουργεῖ τὴν ἀπόρρητον ἕνωσιν· δι' αὐτῆς γάρ ὅλος μὲν ὅλοις τοῖς ἀξίοις ὁ Θεὸς περιχωρεῖ· ὅλῳ δὲ ὅλοι περιχωροῦσιν ὁλικῶς οἱ ἅγιοι τῷ Θεῷ· ὅλον ἀντιλαμβάνοντες ἑαυτῶν τὸν Θεόν· καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀναβάσεως, οἷον ἔπαθλον αὐτὸν μόνον κτησάμενοι τὸν Θεόν· ψυχῆς πρὸς σῶμα περιφύντα τρόπον, ὡς οἰκείοις μέλεσι καὶ ἐν αὐτῷ εἶναι καταξιώσαντα.

Ὅστις τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ ἢ τῷ ἐγκεφάλῳ λέγοντας τὸν νοῦν ἐνιδρῦσθαι, Μασσαλιανοὺς εἶναι διϊσχυρίζεται, οὗτος ἴστω κακῶς τοῖς ἁγίοις ἐπιτιθέμενος. Ὁ μὲν γάρ Μέγας Ἀθανάσιος τῷ ἐγκεφάλῳ τὸ λογικὸν εἶναι τῆς ψυχῆς φησί. Μακάριος δὲ ὁ τῇ μεγαλειότητι μηδὲν ἐλλείπων, ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν. Συνῳδὰ δὲ τούτοις οἱ ἅγιοι σχεδὸν ἅπαντες. Ὅ γάρ φησίν ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος, ὅτι ὁ νοῦς οὔτε ἐντὸς οὔτε ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν, ὡς σώματος, οὐκ ἐναντιοῦνται τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις. Ἐντὸς γάρ τοῦ σώματος ἐκεῖνοι λέγουσι τὸν νοῦν, ὡς συνημμένον τούτῳ· κατ' ἄλλον τοίνυν τρόπον τοῦτο λέγοντες, ἥκιστα πρὸς ἐκεῖνον διαφέρονται· καὶ γάρ οὐδὲ τῷ λέγοντι μὴ ἐν τόπῳ τὸ θεῖον εἶναι, ἢ ἀσώματον, ἀντίκειται ὁ ἔνδον γενέσθαι ποτὲ τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον λέγων παρθενικῆς καὶ παναμώμου μήτρας, ὡς ἐκεῖ συνημμένον ὑπέρ λόγον τῷ καθ' ἡμᾶς φυράματι, διὰ φιλανθρωπίαν ἄφατον.

Ὅστις τὸ ἐν Θαβωρίῳ τοὺς Μαθητὰς περιαστράψαν φῶς, φάσμα λέγειν καὶ σύμβολον τοιοῦτον, οἷον γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι, ἀλλ' οὐ κυρίως εἶναι καὶ οὐχ ὑπέρ πᾶσαν νόησιν, ἀλλὰ χείρω νοήσεως ἐνέργειαν, σαφῶς ἀντιφθέγγεται ταῖς τῶν ἁγίων δόξαις. Οὗτοι γάρ, κἂν τοῖς ἄσμασι κἂν τοῖς συγγράμμασιν, ἀπόρρητον, ἄκτιστον, ἀΐδιον, ἄχρονον, ἀπρόσιτον, ἄπλετον, ἄπειρον, ἀπεριόριστον, Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις ἀθέατον, ἀρχέτυπον κάλλος καὶ ἀναλλοίωτον, δόξαν Θεοῦ, δόξαν Χριστοῦ, δόξαν Πνεύματος, ἀκτῖνα θεότητος, καὶ τὰ τοιαῦτα προσαγορεύουσι. Δοξά-

ζεται μὲν γάρ, φησίν, ἡ σάρξ ἅμα τῇ προσλήψει καὶ δόξα τοῦ σώματος ἡ δόξα τῆς θεότητος γίνεται· ἀλλ' ἀφανὴς ἦν ἡ δόξα ἐν τῷ φαινομένῳ σώματι, τοῖς μὴ χωροῦσι τὰ καὶ Ἀγγέλοις ἀθέατα. Μεταμορφοῦται τοίνυν, οὐχ ὅ οὐκ ἦν προσλαβόμενος, οὐδὲ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταβαλλόμενος· ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς ἐκφαινόμενος, διανοίγων τούτων τὰ ὄμματα καὶ ἐκ τυφλῶν ἐργαζόμενος βλέποντας. Μένων γάρ αὐτὸς ἐν ταυτότητι,, παρ' ὃ τὸ πρὶν ἐφαίνετο, νῦν τοῖς μαθηταῖς ἑωρᾶτο φαινόμενος, αὐτὸς γάρ ἔστι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, τὸ τῆς δόξης ὡράϊσμα· καὶ ὡς ὁ ἥλιος ἔλλαμψεν· ἀμυδρὰ ἡ εἰκών, ἀλλ' ἀμήχανον ἀπαραλείπτως ἐν τῇ κτίσει τὸ ἄκτιστον εἰκονίζεσθαι.

Ὅστις ἄκτιστον τὴν οὐσίαν μόνην εἶναι λέγει τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὴ καὶ τὰς ἀϊδίους ἐνεργείας αὐτοῦ, ὧν καὶ ὑπερέχει πασῶν ὡς τῶν ἐνεργουμένων ἁπάντων τὸ ἐνεργοῦν, τοῦ Ἁγίου ἀκουσάτω Μαξίμου λέγοντος· τὰ ἀθάνατα πάντα καὶ αὐτὴ ἡ ἀθανασία, καὶ τὰ ζῶντα πάντα καὶ αὐτὴ ἡ ζωή, καὶ τὰ ἅγια πάντα καὶ αὐτὴ ἡ ἁγιότης καὶ τὰ ἐνάρετα πάντα καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετή, καὶ τὰ ἀγαθὰ πάντα καὶ αὐτὴ ἡ ἀγαθότης, καὶ τὰ ὄντα πάντα καὶ αὐτὴ ἡ ὀντότης, Θεοῦ προδήλως ἔργα τυγχάνουσιν· ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ εἶναι χρονικῶς ἠργμένα, (ἦν γάρ ποτε ὅτε οὐκ ἦν·) τὰ δὲ τοῦ εἶναι χρονικῶς οὐκ ἠργμένα· οὐκ ἦν γάρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν ἀρετὴ καὶ ἀγαθότης καὶ ἁγιότης καὶ ἀθανασία. Καὶ πάλιν· ἡ ἀγαθότης καὶ πᾶν εἴ τι ἀγαθότητος ἐμπεριέχεται λόγῳ, καὶ ἁπλῶς πᾶσα ζωὴ καὶ ἀθανασία καὶ ἁπλότης καὶ ἀτρεψία καὶ ἀπειρία καὶ ὅσα περὶ τὸν Θεόν οὐσιωδῶς θεωρεῖται, ἔργα Θεοῦ εἰσι καὶ οὐκ ἠργμένα χρονικῶς οὐ γάρ ποτε πρεσβύτερον ἀρετῆς τὸ οὐκ ἦν· οὐδέ τινος ἄλλου τῶν εἰρημένων, κἂν τὰ μετέχοντα αὐτῶν κατ' αὐτὰ ἤρκται τοῦ εἶναι χρονικῶς· ἄναρχος γάρ πᾶσα ἀρετή, μὴ ἔχουσα τὸν χρόνον ἑαυτῆς πρεσβύτερον· οἷα τὸν Θεὸν ἔχουσα τοῦ εἶναι μονώτατον ἀϊδίως γεννήτορα· πάντων δὲ τῶν ὄντων καὶ μετεχόντων καὶ μεθεκτῶν, ἀπειράκις ἀπείρως ὁ Θεὸς ὑπερεξήρηται. Μανθανέτω τοίνυν ἐκ τούτων , ὡς οὐ πάντα τὰ ὑφεστηκότα ἐκ Θεοῦ, καὶ ὑπὸ χρόνον εἰσί· καὶ γάρ ἔστιν ἃ τούτων ἄναρχά ἐστι, καὶ τῷ λόγῳ τῆς μόνης ἀνάρχου φύσει καὶ Τριαδικῆς Μονάδος καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ὑπερφυοῦς ἁπλότητος ἥκιστα λυμαίνεται· τὸν αὐτὸν γάρ τρόπον καὶ ὁ νοῦς κατ' ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς ὑπερβαλλούσης ἐκεί-

νης ἀμερείας, οὐδαμῶς διὰ τὰς ἐμφύτους ἑαυτοῦ νοήσεις, σύνθετός ἐστιν.

Ὅστις τὰς ἐνσημαινομένας τῷ σώματι πνευματικὰς διαθέσεις, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν κατὰ Θεὸν προκοπτόντων χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος,, οὐ παραδέχεται καὶ τὴν τοῦ παθητικοῦ καθ' ἕξιν νέκρωσιν ἀπάθειαν φησίν, ἀλλὰ μὴ τὴν ἐπὶ κρείττω καθ' ἕξιν ἐνέργειαν, ὁλικῶς ἀπεστραμμένου τὰ πονηρὰ καὶ ἐπεστραμμένου πρὸς τὰ καλά, ὡς τὰς πονηρὰς ἕξεις ἀποκτησαμένου καὶ ταῖς ἀγαθαῖς πλουτήσαντος, οὗτος ἀκολούθως τῇ τοιαύτῃ δόξῃ καὶ τὴν ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τῶν ὄντων αἰώνι μετὰ σώματος ἀπαναίνεται διαγωγήν· εἰ γὰρ συμμεθέξει τότε τῇ ψυχῇ τὸ σῶμα τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, καὶ νῦν δήπου συμμεθέξει κατὰ τὸ ἐγχωροῦν, τῆς χορηγουμένης μυστικῶς καὶ ἀπορρήτως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῷ κεκαθαρμένῳ νῷ, καὶ αὐτὸ τὰ θεῖα πείσεται καταλλήλως ἑαυτῷ, μετασκευασθέντος καὶ ἁγιασθέντος, ἀλλ' οὐ καθ' ἕξιν νεκρωθέντος τοῦ τῆς ψυχῆς παθητικοῦ, καὶ δι' ἑαυτοῦ, κοινοῦ σώματός τε καὶ ψυχῆς ὑπάρχοντος, τὰς τοῦ σώματος ἁγιάζοντος διαθέσεις τε καὶ ἐνεργείας. Ἐπεὶ γάρ τῶν ἀπηλλαγμένων τῶν τοῦ βίου καλῶν διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, κατὰ τὸν Ἅγιον Διάδοχον, ὁ νοῦς εὐρώστως διὰ τὴν ἀμεριμνίαν κινούμενος, τῆς θείας ἀρρήτου χρηστότητος αὐτὸς ἀπαισθάνεται καὶ τῷ σώματι κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἑαυτοῦ προκοπῆς τῆς οἰκείας χρηστότητος μεταδίδωσιν. Ἡ δὲ τοιαύτη ἐγγινομένη χαρὰ τότε τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, ὑπόμνησίς ἐστιν ἀπλανὴς τῆς ἀφθάρτου βιότητος.

Ἄλλου μὲν φωτὸς ὁ νοῦς, ἑτέρου δὲ ἡ αἴσθησις ἀντιλαμβάνεσθαι πέφυκεν. Ἡ μὲν γάρ αἰσθητοῦ καὶ τὰ αἰσθητὰ ἢ αἰσθητὰ δεικνῦντος· τοῦδε νοῦ φῶς ἐστιν, ἡ ἐν νοήμασι κειμένη γνῶσις· οὐ τοῦ αὐτοῦ τοίνυν φωτὸς, ὄψις τε καὶ νοῦς ἀντιλαμβάνεσθαι πεφύκασιν· ἀλλὰ μέχρις ἂν κατ' οἰκείαν φύσιν, καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἐνεργῇ ἑκάτερον αὐτῶν· ὅταν δὲ πνευματικῆς καὶ ὑπερφυοῦς εὐμοιρήσωσι χάριτός τε καὶ δυνάμεως, αἰσθήσει τε καὶ νῷ, τὰ ὑπὲρ πᾶσαν αἴσθησιν καὶ πάντα νοῦν οἱ καταξιωμένοι βλέπουσιν· ἵνα κατὰ τὸν θεολόγον εἴπωμεν μέγαν Γρηγόριον, ὡς οἶδε μόνος ὁ Θεὸς, καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐνεργούμενοι. Ταῦτα ὑπὸ τῶν Γραφῶν ἐδιδάχθημεν· ταῦτα παρὰ τῶν ἡμετέρων Πατέρων παρελάβομεν· ταῦτα διὰ τῆς μικρᾶς ἔγνωμεν πείρας· ταῦτα κατὰ τὸν ἐν Ἱερομο-

νάχοις τιμιώτατον καὶ ἀδελφὸν ἡμέτερον Κύρ Γρηγόριον, ὑπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων συγγραψάμενον, ὡς ταῖς τῶν Ἁγίων ἀκριβῶς ἑπόμενα παραδόσεσι, πρὸς πληροφορίαν τῶν ἐντυγχανόντων ὑπεγράψαμεν.

Ὁ πρῶτος τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει σεβασμίων Μονῶν, Ἱερομόναχος Ἰσαάκ.

Ὁ καθηγούμενος τῆς σεβασμίας βασιλικῆς καὶ ἱερᾶς Λαύρας, Θεοδόσιος Ἱερομόναχος.

Εἶχε δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων Ἡγουμένου τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ.

Ὁ καθηγούμενος τῆς τοῦ Βατοπεδίου σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς, Ἱερομόναχος Ἰωαννίκιος.

Εἶχε δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τῆς Μονῆς τῶν Σέρβων Ἡγουμένου τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ.

Ὁ ἐλάχιστος Ἱερομόναχος Φιλόθεος τὰ αὐτὰ φρονῶν, ὑπέγραψα.

Ὁ ἐν Ἱερομονάχοις ἐλάχιστος καὶ Πνευματικὸς τῆς σεβασμίας Μονῆς τοῦ Ἐσφιγμένου, Ἀμφιλόχιος.

Ὁ ἐν Ἱερομονάχοις ἐλάχιστος καὶ Πνευματικὸς τοῦ Βατοπεδίου, Θεοδόσιος.

Ὁ καθηγούμενος τῆς τοῦ Κουτλουμούση ἱερᾶς Μονῆς, Θεοστήρικτος Ἱερομόναχος.

Γερόντιος ἁμαρτωλὸς ὁ Μαρούλης ἐν τοῖς γέρουσι τελῶν τῆς σεβασμίας Λαύρας, τ' αὐτὰ φρονῶν ὑπέγραψα.

Ὁ ἐν Μοναχοῖς ἐλάχιστος Κάλλιστος ὁ Μουζάλων.

Ὁ ἐν Ἱερομονάχοις εὐτελὴς Γεράσιμος, ἰδὼν καὶ ἀναγνοὺς τὰ φιλαλήθως γραφέντα καὶ ἀποδεξάμενος, ὑπέγραψα.

Ὁ εὐτελὴς Γέρων καὶ ἐν Μοναχοῖς ἐλάχιστος Μωυσῆς, τὰ αὐτὰ φρονῶν ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλάχιστος καὶ εὐτελὴς ἐν Μοναχοῖς Γρηγόριος ὁ Στραβολαγκαδίτης, τάχα καὶ ἡσυχαστής, νοῶν καὶ φρονῶν ταῦτα ὑπέγραψα.

Ὁ ἀπὸ τῆς σκήτεως τοῦ Μαγουλᾶ Γέρων καὶ ἐν Ἱερομονάχοις ἐλάχιστος Ἡσαΐας, τ' αὐτὰ φρονῶν ὑπέγραψα.

Ὁ ἐν Μοναχοῖς ἐλάχιστος Μάρκος ὁ τοῦ Σιναΐτου.

Ὁ ἐν τῇ τοῦ Μαγουλᾶ σκήτει καὶ ἐν Ἱερομονάχοις ἐλάχιστος Κάλλιστος.

Εἶχε καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀπὸ Σύρων Γέροντος ἡσυχαστοῦ τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ.

Ὁ ἐν Μοναχοῖς ἐλάχιστος Σωφρόνιος.

Ὁ ἐν Μοναχοῖς ἐλάχιστος Ἰωάσαφ.

Ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους Ἰάκωβος, ταῖς ἁγιορειτικαῖς καὶ πατρικαῖς ἐντεθραμμένος παραδόσεσι, καὶ μαρτυρῶν, ὅτι διὰ τῶν ἐνταῦθα ὑπογραψάντων λογάδων, ἅπαν τὸ Ἅγιον Ὄρος συμφωνοῦντες ὑπέγραψαν, καὶ αὐτὸς συμφωνῶν καὶ ἐπισφραγίζων, ὑπέγραψα. Καὶ τοῦτο μετὰ πάντων προσγράφων· ὅτι τὸν μὴ συμφωνοῦντα τοῖς ἁγίοις καθὼς καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ μικρῷ πρὸ ἡμῶν Πατέρες ἡμῶν, ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ κοινωνίαν οὐ παραδεξόμεθα.

Φιλοκαλία, τόμ. Δ΄, σ. 188 - 193, Ἀθῆναι 1961.

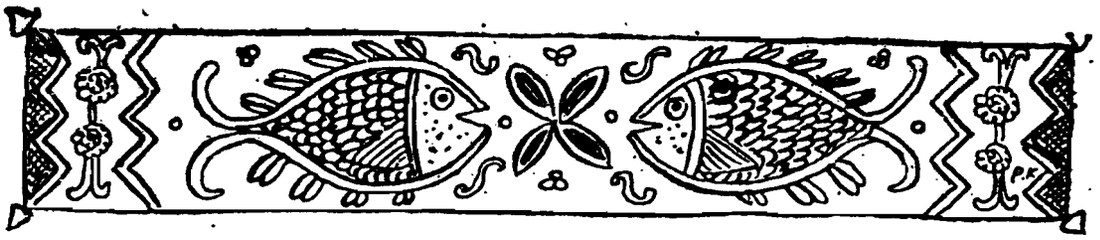

Ἡσυχαστὴς Κάλλιστος Ἀγγελικούδης κατὰ Θωμᾶ Ἀκινάτου.

12

«... Αἰσχύνομαι ἐπὶ Θεῷ μάρτυρι τὰς ἀποφάσεις τοῦ τυφλοῦ φιλοσόφου τούτου κατανοῶν· οἰκείᾳ γάρ συναφῇ Θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον ἡ θεία ἔλλαμψις ἐν καρδίᾳ ἐστὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος,, ἄρρητος ἐνέργεια ἐν ψυχῇ, ἥτις ἀληθῶς καὶ οἰκείως ἑνοῖ τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ Θωμᾶς ὀνειρώττοντι ἔοικε τὴν ἄρρητον ἐκείνην καὶ ὑπερφυᾶ τῆς ψυχῆς συναφὴν πρὸς Θεὸν οἰόμενος γίνεσθαι, «ὅταν τι περὶ τῆς θείας οὐσίας γινώσκῃ τι». «ὅταν τι» λέγει ἁπλῶς, τὸ δὲ «τί» οὐκ ἀποκαλύπτει.

350. Βαθὺς γάρ ἐστιν, ἀλλ' εἰς τὸ ψευδηγορεῖν, καὶ ὀλισθαίνων ἐν τούτῳ ἐπὶ πλέον ἁμαρτάνει, λέγων· «καθόσον τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἅπτεται κατά τινα τρόπον». Πάλιν κατά τινα λέγει καὶ οὐ σαφηνίζει τὸν τρόπον, οὐδὲ γάρ ἔχει καὶ ὁπωσοῦν εἰπεῖν οὐδ' ὁντινοῦν τρόπον, καθ' ὃν τις τῆς θείας οὐσίας ἅψαιτο τῆς πάντῃ ἀναφοῦς, περὶ ἧς ὁ Μέγας λέγει Βασίλειος· «αἱ μὲν ἐνέργειαι τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος»· περὶ ἧς οἱ θεόσοφοι πατέρες ἀπειράκις ἀπείρως ὑπερηξηρημένην εἶναί φασιν, οὔτε θέσιν ἐχούσης οὔτε ἀφαίρεσιν οὔτε φαντασίαν ἢ δόξαν ἢ λόγον ἢ νόησιν, ὡς ὁ μέγας λέγει Διονύσιος· «οὐδέ οὐσία ἐστίν ὡς ὑπερούσιος, οὐδὲ ἐπαφὴ ἐστιν αὐτῆς νοητὴ οὔτε ἐπιστήμη, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν ἡμῖν ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ὄντων συνεγνωσμένων, οὐδὲ αὐτῆς ἐστι καθόλου θέσις οὐδὲ ἀφαίρεσις, ἀλλά τῶν μετ' αὐτὴν τὰς θέσεις καὶ ἀφαιρέσεις ποιοῦντες, αὐτὴν οὐ-

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Η' τοῦ Α' Μέρους.

ραῖς, αἵτινές εἰσι σοφία, ἐπιστήμη, νοῦς, ὡς δείκνυσιν ἐν τῷ Ζῷ τῶν Ἠθικῶν. «Ὅθεν καὶ ἐν τῷ 10ῳ τῶν Ἠθικῶν τὸν σοφὸν εὐδαίμονα εἶναι ὁρίζεται». Εὖγέ σοι τοῦ τοιούτου διδασκάλου καὶ τῆς καλῆς διακρίσεως, μεθ' ὧν εἰς τὴν ἱερὰν εἰσῆλθε Θεολογίαν, κατὰ Ἑλλήνων, ὡς λέγεις ἱστάμενος. Ἀπαιγαισχύνθηκας, πόρνης γέγονέ σοι τὸ πρόσωπον, περηφανὴς ἀντάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων συνασπιστής.

359. «Ἕλληνες» γάρ φησιν ὁ ἱερὸς Παῦλος «σοφίαν ζητοῦσιν», ἤ τινι σύ, κατὰ τὸ φανερὸν καὶ Ἀριστοτέλει ἀκολουθῶν, τὴν ἐσχάτην τοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονίαν παρέχεις· καὶ αὐτὴν τὴν σοφίαν, καὶ ταῦτα τὴν ἔξω, ἐσχάτην εὐδαιμονίαν λογίζῃ· καὶ τὸν κατ' αὐτὴν τὴν σοφίαν σοφὸν εὐδαίμονα εἶναι ὁρίζῃ· ὁ δὲ λογισμὸς ὅτι τῷ Ἀριστοτέλει οὕτω δοκεῖ. Ἀπωσμένε τῆς ἱερᾶς ἀληθείας, ὅ μὴ τοῖς ἁγίοις δοκεῖ, δοκεῖ δὲ τῷ Ἀριστοτέλει, πιστεύεις καὶ παρρησίᾳ γράφεις χωρὶς ἐρυθήματος. Ἐπελάθου τοῦ μεγάλου Διονυσίου λέγοντος· ἑκάστης ἱεραρχίας σκοπὸς «ἡ πρὸς Θεὸν, ὡς ἐφικτὸν, ἀφομοίωσίς τε καὶ ἕνωσις». Καὶ πάλιν· «ἑκάστης ἱεραρχίας τὸ πέρας ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ θεῖα καὶ προσεχὴς ἀγάπησις», ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι δηλονότι. «Ἡ γάρ ἱερά - φησίν ἐν ἑτέρῳ - τῆς θεογενεσίας τελείωσις ἐνοῖ τὰ τελεσθέντα τῷ θεαρχικῷ πνεύματι». Καὶ συνεπάγει· «τὴν δὲ νοητῶς εὐοδοποιὸν καὶ τελεσιουργὸν ἐπιφοίτησιν, ἀρρητοτάτην οὖσαν, ἐπιγνῶναι παρίημι νοερῶς τοῖς ἠξιωμένοις τῆς κατὰ νοῦν τοῦ θείου Πνεύματος ἱερᾶς καὶ θεουργοῦ κοινωνίας».

360. Ὁρᾷς τὴν ἐσχάτην εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ἔσχατον τέλος τὸν κατὰ Θεὸν ζώντων, ἣν κηρύττουσαν οἱ θεόσοφοι; Πῶς οὖν σύ, παρεὶς ταῦτα τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας, Ἕλληνι προστρέχεις μωρῷ, οὗ τὴν σοφίαν κατ' ἐπαγγελίαν ἐμώρανεν ὁ Θεὸς καὶ ἀπώλεσε, καὶ τὰς ματαιολογίας αὐτοῦ μαρτυρίας ἐν τοῖς θεολογικοῖς σου παραλαμβάνεις; Καλόν σοι μᾶλλον ἦν μὴ γεννηθῆναι, ἢ τοιαύτας κακοδοξίας καὶ τοιαῦτα ἑλληνικὰ φρονήματα παρεισάγειν πειρᾶσθαι ἐν Ἐκκλησίᾳ ζῶντος Θεοῦ.

361. «Ἡ εὐδαιμονία κοινὸν τί ἐστιν ἀγαθόν, ἐφ' ὃ πλείονας ἐφικνεῖσθαι δυνατὸν, εἰ μὴ τύχοιεν ὄντες ἀνεπιτήδειοι, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν ἐν τῷ Αφ τῶν Ἠθικῶν». Ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, τῆς μεμωραμένης σοφίας ὤν, οὐ θαυμαστόν, εἰ καὶ μωρὰ φθέγγοιτο· θαυμαστὸν δὲ εἰς σέ, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλεεινόν, ἐπὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγελίῳ φιλοτιμούμενον καὶ χριστιανὸν ἐθέλοντα εἶναι καὶ τὰς ἱερὰς Γραφὰς καὶ τοὺς κατ' αὐτὰς ἱεροδιδασκάλους ἀνεγνωκότα, ἔπειθ' οὕτως, ὥσπερ ἑκὼν εἶναι, τὴν ἱερὰν εὐθύτητα καταλιπόντα, ἀκολουθῆσαι Ἕλληνι ἀνδρὶ εἰς τὰ τῆς πίστεως λίαν κατεγνωσμένῳ, τῷ κακῶς ὀλλυμένῳ Ἀριστοτέλει. Διὰ τοῦτο ψευδόμενος (ὡς) ἐκεῖνος, εἰς τὰ θεῖα καὶ βλασφημῶν καὶ τῇ ἀπωσμένῃ σοφίᾳ θαρρῶν καὶ κρατύνειν σπεύδων τὰ ἐκείνης ληρήματα, ἐξ ἀνάγκης τούτῳ συγκατασπᾶσαι καὶ σύ, κακῶς ἀπωσμένος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας».

Καλλίστου Ἀγγελικούδη «κατὰ Θωμᾶ Ἀκινάτου» (Εἰσαγωγή, κείμενον κριτικὸν ὑπόμνημα καὶ πίνακες ὑπὸ Στυλ. Γ. Παπαδοπούλου), Ἀθῆναι 1970, σ. 170 - 175.

Ἀντιλατινικὰ κείμενα τοῦ ὁσιωτάτου ἐν Μοναχοῖς Γεννα δίου Σχολαρίου τοῦ καὶ πατριάρχου γενομένου Κων)λεως, ἀναιροῦντα ἁπάσας τὰς ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίας τῶν Λατινοφρόνων περὶ δῆθεν βοηθείας ἐκ μέρους τοῦ πάπα ἅμα τῇ μετ' αὐτοῦ ἑνώσει κλπ.(*).

13

Α' Μετὰ πολλά, ἐλάλησα καὶ διεμαρτυράμην ἀγράφως καὶ ἐγγράφως τῷ βασιλεῖ, τῇ συγκλήτῳ, καὶ τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ ἰδίᾳ, καὶ συνηγμένοις, καὶ συνεβούλευσα πρὸς ἱλέωσιν τοῦ Θεοῦ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν καρδινάλιον, προβλεπόμενος τὴν φθορὰν τῆς πίστεως καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ παιδείαν δι' αὐτήν· καὶ μάλιστα ὅτε ἐπῆγα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Παντοκράτορος, διὰ τοῦτο καὶ ἀνέγνων τὴν ἱερὰν ἐκείνην συμβουλήν· καὶ αὖθις, μετὰ πολλά, ἃ εἶπον καὶ ἔγραψα μετὰ τὸ ἐλθεῖν τὸν καρδινάλιον, οἶδε γάρ ὁ Κύριος καὶ πάντες γινώσκουσιν, ὅτι οὐδὲν ἠμέλησα, - τῇ πρώτῃ Νοεμβρίου προσήλωσα τοῦτο τὸ γραμμάτιον τῇ θύρᾳ τοῦ κελλίου μου, καὶ ἀνεγίνωσκον αὐτὸ πάντες οἱ εἰσερχόμενοι, μέχρι καὶ τῆς δωδεκάτης Δεκεμβρίου, ὅτε ἐτελειώθη ὁ δυστυχέστατος λατινισμός.

Τὸ προσηλωθὲν τῇ θύρᾳ τοῦ δωματίου μου, τῇ α' Νοεμβρίου

† Ὦ πτωχοὶ πολῖται, ὅλα ἐχάσατε· καὶ νῦν παραιτεῖσθε καὶ τὴν εὐσέβειαν; Αἰσχρῶς καὶ ἀσυνειδήτως, ἀντὶ τοῦ νὰ καταφύγητε εἰς τὸν Θεὸν ἐν τῇ περιστάσει καθὼς ὑμῖν ὁ Θεὸς δι' ἐμοῦ

* Βλέπε σχετικῶς κεφ. Θ' τοῦ Α' Μέρους.

τοῦ ἀναξίου Γενναδίου συνεβούλευσεν, χωρίζεσθε τοῦ Θεοῦ; Ἐγὼ ἀθῷος· ἔχω τὸν Θεὸν μάρτυρα, καὶ τοὺς ἁγίους καὶ ὑμᾶς πάντας, ὅτι οὐδὲ τίποτε ἠμέλησα. Καὶ νῦν, μαρτύρομαι τὸν Θεὸν κακὴν ἕνωσιν ποιεῖτε· ἀπόλλυσθε. Βλασφημεῖτε κατ' ἐμοῦ καὶ ἀπειλεῖτε; Ἀλλὰ καὶ ἂν φονεύσητέ μοι, ὡς ἀπειλεῖτε, ἐγὼ καὶ εἰς θάνατον ἕτοιμος. Τί μοι ὄφελος τοῦ ζῆν, ἵνα ἴδω τὴν καθ' ὑμῶν ἐγκατάλειψιν; Κύριε, μὴ ἀφῇς τοὺς ἀνθρώπους τούτους τὸ πτῶμα τοῦτο πεσεῖν· μὴ δικαιωθήτω ἡ ὀρθόδοξος πίστις, καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ δύσει, καὶ ἐν ταῖς νήσοις, ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀπωλείας· διότι ἡμεῖς ἀθετήσαντες αὐτὴν καὶ σὲ ἀπολούμεθα· δικαίωσον μᾶλλον αὐτήν, χωρὶς τοῦ ἀπολέσθαι ἡμᾶς· δὸς αὐτοῖς ἀκοάς, ἵνα ἀκούσωσιν· ἐπειδή ἐστιν ὁ λαλήσας καὶ λαλῶν τὸ σὸν θέλημα. Εἰ δὲ μή, Κύριε ἅρπασόν με ἀπὸ τῆς παρούσης ζωῆς συντόμως, πρὶν ἴδω τρυγῶντας τοὺς καρποὺς τῆς τοσαύτης ἀναισχυντίας. Οὐκ ἀρνήσομαί σε, φίλη Ὀρθοδοξία· οὐ ψεύσομαί σε, πατροπαράδοτον σέβας, ἕως ἂν τὸ ἐμὸν πνεῦμα ἐν τῷδε μένῃ τῷ σώματι. Μηδὲν με πειράζετε πλέον, ἄνθρωποι· ὅτι ἐγὼ τοιαύτης ἑνώσεως οὐ κοινωνήσω ποτέ· οὔτε γάρ μετὰ τῶν Λατίνων ἑνωθήσεσθε οὕτως, καὶ τοῦ Θεοῦ χωρισθήσεσθε καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπισκέψεως, καὶ ἀδοξίαν ἀΐδιον ὑποστήσεσθε:

* * *

Τοῦτο ἐστάλη τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, τῷ μεγάλῳ ἐκκλησιάρχῃ τῷ Σιλβέστρῳ καὶ τῷ μεγάλῳ χαρτοφύλακι τῷ Ἀγγαλιανῷ, τῇ ἡμέρᾳ ἡ ἐμηνύθησαν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ εἰς τοῦ Ξυλαλᾶ τὸ παλάτιον· καὶ ἦν αὕτη ἡ πρώτη φορὰ μετὰ τὸ συσκευασθῆναι πάντα ἰδίως διὰ τοῦ καρδιναλίου καὶ τῶν τριῶν ἀρχιερέων τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου: — (Τῇ ιε' τοῦ Νεομβρίου 1452).

† Ἅγιοι πατέρες, ἐγὼ ἤθελον ἐλθεῖν, ὥσπερ καὶ ἀεὶ ποιῶ, ἀλλὰ οὐδὲν οἶδα καλῶς τί ἐστὶ τὸ βουλόμεναον τῆς συνάξεως ταύτης. Ἀφ' οὗ γοῦν μάθετε ὑμεῖς τίνος ἕνεκα σᾶς προκαλοῦνται, εἰ μὲν ἔνι καὶ ὁ καρδινάλιος αὐτοῦ καὶ θέλει νὰ εἰπῇ τίποτε, ἢ ἔνι ἡ παροῦσα βουλὴ περὶ τοῦ νὰ ἔλθῃ ἄλλοτε καὶ νὰ εἰπῇ ἐνώπιον πάντων καὶ ἡμῶν, καὶ νὰ ἀπολογηθῆτε αὐτῷ ἐκκλησιαστικῶς, ἃς ἔλθωσιν τινὲς ὑφ' ὑμῶν μετὰ ἀλόγου περισσοῦ, ὁρισμῷ

βασιλικῷ, καὶ θέλω ἐλθεῖν. Καὶ ὑμεῖς μηδὲν καταπιασθῆτε νὰ ἀκούσητε τίποτε ἢ νὰ εἴπητε, ἄνευ ἐμοῦ. Τὸ ἐμόν ἤδη ὑμῖν δίδωμι. Εἰ δὲ ἔνι ἡ σύναξις αὕτη, ὅτι ἀφ' οὗ ἐγένετο διὰ τοῦ δήμου ἡ ἕνωσις φεῦ, ὅτι διαίρεσίς ἐστι τοῦ Θεοῦ, τότε θέλουσι καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τὴν συγκατάθεσιν, ἄφετέ με ἀπείραστον, διότι τὴν ἐμὴν περὶ τούτου γνώμην μυριάκις ἔγνω καὶ ὁ αὐθέντης ἡμῶν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς πάντες, καὶ ἀκόμη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔπεμψα αὐτῷ μετὰ τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κῦρ Ἰγνατίου κεφάλαια δώδεκα περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ἃ καὶ ὑμεῖς εἴδητε. Ἐγὼ ἄλλο παρ' ὃ λέγω ἀεὶ οὐκ ἐρῶ ποτέ.

Ἐπειδὴ γάρ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον ἐκείνην ἔχω οἵαν καὶ ὁ Θεὸς ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ οἱ χριστιανοὶ πάντες οἱ γνήσιοι τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας υἱοί, ἀκολουθῶν τῇ γνώμῃ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῇ συνειδήσει ταπεινῶς, καὶ ἵνα σαφέστερον εἴπω, ἔχω τοιαύτην τὴν σύνοδον ἐκείνην, οἵα καὶ ἐπὶ Κωνσταντίου ψευδοοικουμενικὴ ἦν, ἡ ἀνελοῦσα, ὡς ὤετο, τὸ ὁμοούσιον, ἐπειδὴ τοιαύτης εἰμὶ γνώμης· ὅστις μνημονεύοι τὸν πάπαν, ἢ κοινωνήσοι τῷ μνημονεύοντι, ἢ συμβουλεύσοι ἢ παραινέσοι, ἡγήσομαι καὶ τοῦτον οἷον ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος ἡ ἐν Κων)λει, ἢ τὸ λατινικὸν ἐξετάσασα δόγμα, καὶ τοὺς αὐτὸ φρονήσαντας καθελοῦσα τότε, τὸν Βέκκον δηλονότι καὶ τοὺς ὁμόφρονας. Οὐδὲ νομίζω ἐγὼ μικρόν τι τὸ τοῦ πάπα ἢ τινος ἐπισκόπου μνημόσυνον, ***ἀλλὰ ἡ πευματικὴ τῶν ὁμοδόξων κοινωνία καὶ ἡ τελεία ὑποταγὴ πρὸς τοὺς γνησίους ποιμένας, ἢ διὰ τοῦ μνημοσύνου ἐστίν·*** αἱ δὲ σύνοδοι καὶ οἱ ἄλλοι διορίζονται, ὅτι ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας χρὴ φεύγειν καὶ τὰ ἄλλα ὅμοια, ὅσα γινώσκετε ὅτι διορίζονται. Ὑπὲρ πάντα δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν· «Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσι», φησίν, «ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν». Μήτε γένοιτο μοι, ἵνα ποιήσω τὴν ἐκκλησίαν μου τὴν ἁγίαν μητέρα τῶν ὀρθοδόξων α ἱ ρ ε τ ι κ ή ν, δεχόμενος τὸ τοῦ πάπα μνημόσυνον, ἕως ἂν ὁ πάπας ἐκεῖνα ὁμολογῇ καὶ πιστεύῃ, δι' ἅτινα ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας οὐ προσεδέχοντο. Εἴ τ ι ς γ ά ρ ὁ μ ο λ ο γ ή σ ε ι ἐ κ ε ῖ ν ο ν νῦν

ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ὁμολογεῖ τοὺς ἑαυτοῦ προγόνους εἶναι αἱρετικούς. Ἡ γνώμη μου τοίνυν τοιαύτη καὶ ἦν ἀεὶ καὶ ἔσται· καὶ ἔσομαι ἀεὶ πρὸς τὸν πάπαν καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ ὁπωσοῦν ἀκοινώνητος, ὡς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, ὧν τὴν εὐσέβειαν κἂν πρέπον ἐστὶ μιμεῖσθαι ἡμᾶς ἐπειδὴ τὴν ἁγιωσύνην αὐτῶν καὶ τὴν σοφίαν οὐκ ἔχομεν.

Τοὺς δὲ προσδιορισμοὺς καὶ τὰς διωρίας, ἃς ἀκούω ὅτι ὑποψιθυρίζουσιν οἱ τοῦ λατινισμοῦ πατέρες κρυφίως, τὸν χυδαῖον λαὸν ὑποκλέπτοντες καὶ τὸν λατινισμὸν συγκαλύπτοντες, ταῦτα ἡγοῦμαι πόρρω τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ χριστιανικῆς διαθέσεως, καὶ εἰσι κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Πῶς γάρ ἤκουσέ τις πίστιν καὶ ἕνωσιν ἐκκλησιασιτκὴν προσδιωρισμένην; Εἰ γάρ καλὴ ἡ τοιαύτη ἕνωσις διὰ τί μὴ ἀεὶ ἔσται, ἀλλὰ ὑπὸ διωρία; καὶ εἰ κακή, διὰ τί καὶ μίαν ὅλως ἡμέραν; Καὶ τὶς προσδιορισμὸς ἄλλος δύναται εἶναι τῆς τῶν ὀρθῶς πιστευόντων καὶ φρονούντων ἑνώσεως, εἰ μὴ τὸ τὰ αὐτὰ φρονεῖν καὶ κηρύττειν τοὺς ἑνουμένους; Μόλις εἰ ἐγινέτό τις τοιοῦτος διορισμὸς, ὅτι καὶ ὁ πάπας νὰ ἀργήσῃ τὸ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἐκ τοῦ συμβόλου, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς τὸ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ οὐκ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, καίτοι γε ἐστὶ δόγμα τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀρχαῖον, ὡς καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν Λατίνων αὐτοὶ μαρτυροῦσιν, ὅμως οὐ λέγομεν τοῦτο ἐν τῷ συμβόλῳ· καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἀντικείμενα νὰ ἐζητοῦντο, τὸ δέ σύμβολον νὰ ἐλέγετο καὶ ἡμῖν καὶ τῷ πάπα ὡς ἐξ ἀρχῆς· οὗτος ὁ προσδιορισμὸς καὶ ἡ τοιαύτη διωρία εἶχεν ἂν λόγον ἃ δὲ αὐτοὶ λέγουσιν, οὐκ ἐστι διωρία ἐκκλησιαστική, ἤγουν πρόσκαιρος ἀναβολὴ τῆς ζητήσεως, ἀλλὰ πρόσκαιρος συγκατάθεσις ὑμῶν τῇ προσθήκῃ καὶ τῇ ταύτην κακῶς κυρωσάσῃ Φλωρεντιακῇ ἑνώσει, καὶ λατινισμὸς πρόσκαιρος, εἰ ἄρα καὶ πρόσκαιρος ἔσται καὶ μὴ ἀΐδιος, ὅσον τὸ ἀπὸ τὸ πραττόντων. Ἢ οὐχὶ ταῦτα καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ προτέρου βασιλέως ἐκινήθησαν παρά τινων ἰδιωτῶν διεφθαρμένων, καὶ ἡμεῖς ἀπεδείξαμεν αὐτὰ ἄλογα ὄντα καὶ ἀσυνείδητα καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μεμπτὰ καὶ ὁμοδόξοις καὶ ἑτεροδόξοις; Χρὴ γάρ μᾶλλον ἢ ἑνοῦσθαι τοῖς Λατίνοις, ἢ μὴ ἑνοῦσθαι, καὶ τότε τὰ ἄλλα ἕπεσθαι ἑκατέρωθεν, ὅσα τῷ ἡνῶσθαι καὶ τῷ κεχωρίσθαι ἀκολουθεῖ.

Τοιαύτης οὔσης τῆς ἐμῆς γνώμης, ὡς ἀεὶ γινώσκετε καὶ ὑμεῖς καὶ πάντες, καὶ ἐσομένης ἀεί, ὁ βουλόμενος κοινωνεῖν ἐμοί, κοινωνείτω ταύτης· ὁ μὴ βουλόμενος ποιείτω ὅ βούλεται· αὐτὸς ὄψεται.

Περὶ δὲ τοῦ συμφέροντος τῇ πόλει λέγω, ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πόλεως ἐκεῖνά ἐστιν ἃ ἐλάλησα ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Παντοκράτορος, εἰ ἐγίνοντο· καὶ ἔτι εἰ γενήσονται, καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ἀλλ' οὐ γενήσονται, καὶ ἤδειν ὅτι οὐ γενήσονται. Ἀλλὰ δεῖ τὸν Θεὸν καὶ ἐμέ τὸν ἀνάξιον αὐτοῦ δοῦλον εἶναι ἀναίτιον. Ἔτι ἐμήνυσα τῷ μεγάλῳ δουκί, μᾶλλον δὲ ἔγραψα ἐν πλάτει, ὡς οἶδεν ὁ τιμιώτατος μέγας ἐκκλησιάρχης καὶ ὁ τιμιώτατος δικαιοφύλαξ, νὰ ἀναφέρῃ τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἃ βούλονται ποιεῖν ἔχουσαν ἅπαν κακὸν ἐκ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ οἰκείων καὶ ἐξωτερικῶν, ἐχθρῶν καὶ συμμάχων, καὶ οὔτε ἕνωσις ἔσται ταῦτα, οὔτε μὴ ἕνωσις, οὔτε ἔσται πλέον ἡ ἐκκλησία τῆς Κων)λεως ἐν λόγῳ τοῖς ὀρθοδόξοις ἀπὸ τοῦ νῦν, ἐὰν ταῦτα συμπερανθῶσιν οὕτως ὡς βούλεσθε· ἀλλ' ὅπερ καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐζήτησα ἐλθόντως τοῦ καρδιναλίου εὐθὺς, ἀλλ' οὐκ ἠθελήσατε, τοῦτο πάλιν λέγω καὶ συμβουλεύω· νὰ ἔλθω εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ ἃς ἔνι αἱ τρεῖς τάξεις τῶν πολιτῶν, ἡ σύγκλητος, ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ πολιτεία· ἃς ἔλθῃ καὶ ὁ καρδινάλιος, καὶ μετὰ Βενετίκων καὶ Γενουϊτῶν ὅσους βούλεται· καὶ νὰ δείξω, πῶς τοῦτο ὃ κατεπείγει ὁ καρδινάλιος ἔνι εἰς ὅλα τὰ μέρη ἀσύμφωρον. Τὸ δὲ συμφέρον ἐστὶν ὅτι τὰ μὲν ἐκκλησιαστικὰ νὰ μένωσιν οὕτως, καὶ νὰ μηδὲν κινηθῶσι ποσῶς, οὔτε εἰς ἓν μέρος, οὔτε εἰς ἄλλο ἐν τῇ τοιαύτῃ ταραχῇ τῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπαγγέλονται αὐτοὶ βοηθῆσαι τῇ πόλει, εἴτε καὶ βοηθησάντων αὐτῶν, εἴτε καὶ μὴ βοηθησάντων, γένηται εἰρήνη εἰς τὴν πόλιν ἐξάπαντος νὰ γένηται ἓν τῶν δύο, ἢ ἐκεῖθεν νὰ ἔλθωσιν ἐδῶ ἀποκρισιάριοι μετὰ ἀδείας, νὰ ποιήσωμεν ἐνταῦθα σύνοδον, ἢ νὰ ὑπάγωσιν ἓξ πρόσωπα ἐκεῖ τὸ ἔλαττον, τῶν ἀξιολογοτέρων, ἐκκλησιαστικά, καὶ νὰ θεωρηθῶσιν τὰ περὶ τῆς ἑνώσεως, ἐκκλησιαστικῶς καὶ πνευματικῶς καὶ ἐλευθέρως. Εἰρήνης γὰρ πρότερον γενομένης, ἕξομεν καὶ συμβουλὴν καὶ γνώμην τῶν ἐγγὺς ὁμοδόξων, τῶν Ἁγιορειτῶν δηλονότι καὶ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν· καὶ εἴ τι γενήσεται ἢ ἐκεῖ ἀπελθόντων ἡμῶν, ἢ ἐνταῦθα ἐλθόντων τινῶν ἐκεῖθεν, ὅ καὶ κάλ-

λιον, τοῦτο καὶ τῷ Θεῷ εὐαπόδεκτον ἔσται, μετὰ τῆς εἰς ἐκεῖνον ἐλπίδος γενόμενον ἐλευθέρως καὶ πνευματικῶς, καὶ τοῖς χριστιανοῖς ἀνεπίληπτον· καὶ νὰ μένῃ ἡ σύναξις ἡμῶν ἀρραγὴς ἕως τότε, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπροσπαθής. Οὕτω γάρ ἐνδέχεται νὰ γένηται καί τι καλόν, εἴπερ ὁ Θεός, ὦ τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα δυνατά, ἐλεήσει τοὺς χριστιανοὺς καὶ χορηγήσει τότε ὁδὸν καὶ τρόπον ἀληθινῆς ἑνώσεως, εἰς ὃν καὶ οἱ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἰδήμονες καὶ σοφοί, μετὰ ὀρθῆς συνειδήσεως ἐκ Θεοῦ κινηθέντες συμφωνήσουσιν. Καὶ ἐὰν τοῦτο θελήσητε, εἶπον, ἐγὼ νὰ ἔλθω καὶ νὰ τὰ εἴπω ταῦτα εἰς πλᾶτος, καὶ θαρρῶ, ὅτι θέλω τοὺς καταπείσειν, δείξας τὰς ἀπὸ τοῦ βουλεύματος αὐτῶν ἀνωφελείας καὶ βλάβας, καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ βουλεύματος ὠφελείας. Καὶ πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ ἐλπίζετε καὶ τινας ἐκεῖθεν βοηθείας, ὁ εὐσεβὴς οὗτος μετεωρισμὸς θέλει ἐλέγξειν καὶ τὰς ἐλπίδας ἐκείνας, καὶ οὐδὲ τῷ Θεῷ προσκρούσετε. Εἰ δέ, ἀφ' οὗ ποιήσετε τὸν λατινισμὸν ὃν βούλεσθε αἰσχρῶς, τότε εἰς ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων βάλλετε προσδιορισμοὺς τάχα καὶ λόγων ἐλπίδας καὶ συζητήσεων, τὸ μὲν συμπέρασμα τοῦ κακοῦ τούτου βουλεύματος ἔσται οἷον πολλάκις εἶπον. ***Ἐγὼ δέ, κἂν ὅλη ἡ Ἀνατολὴ ὑπάγῃ εἰς τὴν Δύσιν, οὐκ ἀπελεύσομαι· κἂν ὅλη ἡ Δύσις ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν, σιωπήσομαι, καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ νῦν σιωπῶ.*** Ἀφ' οὗ γὰρ γένησθε ὑμεῖς πάντες καὶ ἡ τάχα σύναξις ὑμῶν Λατῖνοι, μετά τινων καὶ ὑπὲρ τίνων καὶ τί νὰ λαλῇ πλέον ὁ ταπεινὸς Γεννάδιος ὑπὲρ τοῦ πατρίου δόγματος;

Αὐτὰ ἔγραφα τῷ μεγάλῳ δουκί, ὡς γινώσκουσιν οἱ ρηθέντες τιμιώτατοι, ἀλλὰ ἐν πλάτει πολλῷ· νῦν γάρ τὸν καρπὸν διεξῆλθον. Ἕνι δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ τὸ ἴσον τοῦ γράμματος ἐκείνου, καὶ ὁ μέγας δούξ ἀντεμήνυσέ μοι οὐκ οἶδα ὅπως· «Μάτην κοπιᾶς, πάτερ, ὅτι τὸ μνημόσυνον τοῦ πάπα περιέστη νὰ δοθῇ, καὶ ἀδύνατον ἄλλως γίνεσθαι. Σῳζομένου γοῦν τοῦ ὅτι νὰ μηδὲν ἐμποδίσῃς διότι οὐδὲν ἀνύσεις, ἂν χρήζῃς νὰ ἔλθῃς νὰ συντύχῃς νὰ τὸ ποιήσωμεν». Καὶ ἐγὼ ἀντέγραψα αὐτῷ, ὅτι ἐγὼ σῳζομένου νὰ μηδὲν γένησθε Λατῖνοι, ἔλεγον· εἰ δὲ ἐκυρώσατε τὸ γενέσθαι. καὶ ἤδη ἐγένεσθε, ὅλα ἀργά, καὶ ἐν τούτῳ ἀναίτιος ἐγώ.

Λοιπόν, ὦ πατέρες ἅγιοι, οὐδὲ τοῦτο τὸ συμφέρον ἠμέλησα,

καὶ ὅλως οὐδὲν ἠμέλησα περὶ τῆς πίστεως καὶ τοῦ συμφέροντος, ὅπερ μάλιστα ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐσεβοῦς ἡμῶν εὐλαβείας. Ὁ Κύριος ἀνοίξειεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων· εἰ δὲ μή, κἂν ἡμᾶς, ἢ τοὺς ἀρίστους ἐξ ὑμῶν φυλάξειεν ἐν τῇ πίστει τῇ πατρίῳ βεβαίους, ἵνα δι' ὑμᾶς ὑπάρχῃ ἐλπὶς ἐκ Θεοῦ. Δι' εὐχῶν ἐλεήσαι καὶ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλόν. Ἀλλὰ πολλὰ λυποῦμαι. Μετάνοιαν. Ἀναγνωσθήτω φανερῶς εἰς ἐπήκοον πάντων.

† Τῇ κζ' τοῦ Νοεμβρίου τελευταῖον. Γεννάδιος ὁ ἁμαρτωλὸς τοῦ Θεοῦ δοῦλος καὶ ἐλάχιστος τοῖς εὐγενεστάτοις πολίταις τῆς Κων)λεως ἅπασιν, ἱερωμένοις καὶ κοσμικοῖς(1).

Γ' Γινώσκετε πάντες καλῶς τὴν παρὰ πάντα τὸν ἐμὸν βίον ἀναστροφὴν μεθ' ὑμῶν, οὔτε τῇ πόλει ὑμῶν βλαβερὰν γενομένην ἐν οὐδενὶ πράγματι, οὔτε ἑνὶ ἐξ ὑμῶν, εἰ μή τις ἀδίκως αἰτιᾶταί με, ἢ συκοφαντῶν καὶ μωραίνων. Εἰ δὲ καὶ ὠφέλησά τι ἢ ἐτίμησα τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἰδίᾳ τινάς ἐκ τῆς πρός με δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕως ἂν ἡ πόλις αὕτη σώζηται ἐκ Θεοῦ, μνήμην καὶ ἐμοῦ τινα ἕξει ἐπὶ πολλοῖς ἀγαθοῖς, ὁ Κύριος οἶδεν, ὃς καὶ ἀμείψεται. Καὶ νῦν δὲ διὰ τὸν τοῦ Κυρίου νόμον καὶ τὴν πρὸς τοὺς πολίτας ὑμᾶς ἀγάπην, εἰ καὶ βλασφημοῦσί τινες καθ' ἡμῶν, διότι οὐ θέλομεν χωρίζεσθαι τῆς πατρικῆς παραδόσεως καὶ συναναισχυντῆσαι τούτοις κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς εὐχόμεθα· ἀπειλοῦσιν, ἀλλ' ἡμεῖς οὐ μνησικακοῦμεν· φοβοῦσιν, ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τὸν Θεὸν ἀτενίζομεν· διαβάλλουσιν ὅ,τι ἔτυχεν ἕκαστος, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὺς ἀγαπῶμεν. Τί γάρ ἄλλο πρέπει ποιεῖν ἀνθρώπῳ φιλοσοφίας μὲν γεγευμένῳ, χριστιανῷ δὲ ἀληθεῖ τῇ ἐκ Θεοῦ χάριτι, μ ο ν α χ ῷ δ ὲ ἀ π ρ ο σ π α θ ε ῖ τ ο ῖ ς τ ο ῦ κ ό σ μ ο υ π ρ ά γ μ α σ ι καὶ ὄντι καὶ ἐσομένῳ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ;

Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰκὸς ἐστι τὴν πονηρίαν τινῶν καί τι ἀποκείμενον τῇ πόλει διὰ τὴν ἐμὴν ἁμαρτίαν προαχθῆναι καὶ εἰς φό-

1. Ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ διεδόθη τὸ παρὸν εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἴσα πολλὰ μεταγραφέν, πρὸ ἓξ μηνῶν τῆς ἁλώσεως, ἐν κθ' τοῦ Μαΐου γενομένης.

νους ἀνθρώπων μηδὲν ἀδικούντων, διότι τὸν περὶ τῶν ἁγίων τεθέντα ὑμῖν νόμον ἐκ τοῦ Κυρίου ἐν τῷ εἰκοστῷ τοῦ Ματθαίου παρέβησαν, ὡς ἄν καὶ νῦν διάζηται ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία καὶ βιασταὶ ταύτην ἁρπάζωσιν, ὃ δὴ μάλιστα κατ' ἐμοῦ ἀπειλοῦσιν, διὰ τοῦτο, πρῶτον μέν, ἵνα μηδεὶς ἔχῃ μοι ἐγκαλεῖν ὕστερον σιωπὴν ὑπὸ δειλίας ἐν τῷ καιρῷ ταύτης τῆς βίας· δεύτερον, ἵνα μὴ ἔχῃ τις μέμφεσθαι κίνδυνον ἐκ προπετείας· τρίτον, ἵνα μὴ διαβάλλῃ τις πρός τινας ἁπλουστέρους τὰ κατ' ἐμὲ ἐπὶ καταστροφῇ τῆς ἀληθείας, εἴτε ζωήν, εἴτε τελευτήσαιμι, ταῦτα λέγω πᾶσιν ὑμῖν καὶ διαμαρτύρομαι, διότι ἀπὸ τοῦ νῦν μέλλω σιγᾶν. «Ὁ γάρ συνιών, φησί, σιωπήσεται, διότι ὁ καιρὸς πονηρὸς ἐστι». Καὶ ὅσον μὲν εἰς τὸ τρίτον, ἵνα ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου ἄρξωμαι, λέγω ὅτι, εἰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὕλην ταύτην εἵλκυσά ποτε εἰς ἴδιόν τι συμφέρον, καὶ μὴ εἴ τι ἐλάλησα ἢ ἔγραψα κατὰ συνείδησιν ἦν, ἀνάθεμά μοι εἴη ἀπὸ Θεοῦ. Εἰ ἐγενόμεν μοναχός, ἢ δι' ἐναντίωσιν τοῦ νῦν γιγομένου λατινισμοῦ, ἢ διὰ τιμῆς ἔφεσιν ὁποιασοῦν προσκαίρου καὶ τῷ βίῳ τῷδε συγκαταλυαμένης, ἀλλὰ μὴ διὰ τὰς πρὸς τὸν Κύριον ὑποσχέσεις ἐκ πολλῶν χρόνων καὶ εἰς μετάνοιαν ἀληθινὴν σὺν Θεῷ, καὶ φυγὴν πάσης τιμῆς καὶ ἀναπαύσεως ἀνθρωπίνης, κολασθείη μου αἰωνίως ἡ ψυχή. Εἰ μὴ ἦν καὶ ἔστι μου ἡ πρόθεσις ζῆν καὶ ζῆσαι τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθωνος, καὶ εἰ μὴ ἐ ζ ή τ η σ α τοῦτο πολλάκις ἀληθινῶς, πεῖραν ποιούμενος τοῦ Θεοῦ, εἰ ὁ Κύριος ἐπιτρέποι μοι, μὴ ἴδοιμι τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου. Εἰ ἐκράτησέ με ἐν τῇ πόλει ἄλλος τις λογισμὸς πλὴν τοῦ μή ποτε δόξῃ καὶ ἐμοὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς πᾶσιν, ὅτι διὰ τὸ ἐξελθεῖν με τῆς πόλεως ἐκινδύνευσε τὰ τῆς πίστεως, ἐξαλειφθείην ἐκ βίβλου ζώντων. Εἰ ἠμέλησά τι ἀφορῶν πρὸς σύστασιν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησίας, προορώμενος καὶ προλέγων τοὺς ἐκ Θεοῦ πειρασμοὺς τούτους, εἰς τοῦτο οὐκ ἂν ἐμαυτῷ ἐπαρασαίμην, ἔχων πάντας μάρτυρας, τὸν ὑψηλότατον βασιλέα καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ τὴν οἰκουμένην σχεδὸν πᾶσαν, ὅτι αἱ συμβουλαί μου αἱ τοιαῦται παντάχοῦ διεδόθησαν. Εἰ μὴ ποθῶ τὴν εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ὁμόνοιαν τῶν χριστιανῶν ἁπάντων, ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴν καὶ πνευματικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν καὶ δικαίαν καὶ σωτήριον, μὴ εἰρηνευθείη μοι ἡ ζωή. Εἰ μὴ πληροφορεῖ με τὸ συνει-

δός, ὅτι ὀρθὸν ἐστι καὶ ἀδέκαστον πρός τε τὸν βασιλέα καὶ τὴν πατρίδα καὶ ὑμᾶς πάντας καὶ ἰδίως ἕκαστον ἐν ἀγάπῃ εἰλικρινεῖ, μὴ συγχωρήσαι μοι τὰς ἁμαρτίας ὁ Κύριος. Εἰ ἐδόλωσά ποτε τῷ πλησίον ἐν ὁποιωδήτινι πράγματι παρὰ πᾶσαν μου τὴν ζωήν, ἢ ἐνεπορευσάμην ποτὲ ὕλην τινὰ τοῦ Θεοῦ εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν, ἵνα πάλιν πάντα συνελὼν εἴπω, καίτοι γε μυρίοις ἁμαρτήμασιν ἄλλοις συνεζευγμένος, στήσαι Κύριος κατὰ πρόσωπόν μου τὴν ἀνομίαν μου ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῷ μέλλοντι. Ταῦτα καὶ ἡλίου φανερώτατα τοῖς ἀπαθῶς καὶ εὐσυνειδήτως ὁρῶσιν.

Περὶ τὴν τοῦ προτέρου κεφαλαίου λέγω αὖ καὶ διαμαρτύρομαι, ὅτι ἐγὼ τὴν ἁγίαν μητέρα τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, μετὰ τῶν ἄλλων τριῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν εἶχον ἀεὶ καὶ ἔχω ἀληθινὴν μητέρα τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἐν ᾗ καθάπερ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου πρόρρησιν ἐνεργεῖται τὸ τῆς πίστεως δοκίμιον ἐκ τῶν παντοίων τῆς ἀποστασίας ἐφόδων, καὶ πάντα τῆς ἐκκλησίας ταῦτα τὰ δόγματα περιπτύσσομαι ὡς θεῖα καὶ ἀληθέστατα καὶ σωτηριώδη, ὧν ἐστι καὶ ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸν ἅγιον ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐκπορεύεται ἤγουν ὑφίσταται, ὡς τὸ σύμβολον πασῶν τῶν οἰκουμενικῶν λέγει συνόδων, οὐ μὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ὡς τὸ λατινικὸν λέγει σύμβολον, καὶ ὡς ὁ Φλωρεντιακὸς ὅρος ἀνηκούστοις τοῦτο ἀναπτύσσει ἀναπτύξεσιν.

Στέργω τὴν κατὰ τοῦ λατινόφρονος Βέκκου ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, καὶ οἰκουμενικὴν ταύτην ἡγοῦμαι βεβαίως διότι ἡ ἀπουσία τοῦ σχισματικοῦ οὐχ ὑφαιρεῖ τὸ οἰκουμενικόν, καὶ τὴν ἐκείνης φρικώδη ἀπόφασιν σὺν ἀφορισμοῖς τε καὶ ἀναθεματισμοῖς τρέμω ὡς ἱερὰν καὶ θείαν ἀπόφασιν περί τε τῶν λατινικῶν δογμάτων ὁροθετοῦσαν καὶ περὶ τοῦ μνημοσύνου τοῦ πάπα τὰ πρέποντα. Ἐμμένω τῇ ὑποσχέσει ἣ ὑπεσχόμην μεθισταμένῳ πρὸς τὸν Θεὸν τῷ μακαρίῳ Ἐφέσου, Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἐνώπιον· ταῖς διαλέξεσιν, ἃς διελέχθην πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Κορτώνης ἐπὶ ἀναδείξει τῆς καθ' ἡμᾶς ἀληθείας, καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ διαφόροις συγγράμμασιν, ἅπερ ὑπέρ τῆς πατρίου πίστεως ἐξεθέμην δώρῳ Θεοῦ· τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεώς μου, μᾶλλον δὲ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἣν πρὸ τριῶν ἐνιαυτῶν ἐ-

πεξειργασμένως ἐξέδωκα, καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς, ἃς μετὰ τῶν τότε συμφωνούντων ἐκκλησιαστικῶν ὑπεγράψαμεν ἐν τῷ τοῦ λεγάτου καιρῷ, καὶ ὕστερον μετὰ τὴν πρεσβείαν τοῦ κῦρ Βρυεννίου, ἧς οὐκ ἐκοινώνησα, περὶ τοῦ μὴ δέξασθαι ἡμᾶς ποτε τὸ τοῦ πάπα μνημόσυνον, ἕως ἂν ὦμεν περὶ τὰ καίρια τῆς πίστεως δόγματα διῃρημένοι τε καὶ ἀσύμφωνοι πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰρημένης συνόδου καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ καθηγεμόνων πάντων.

Περὶ τοῦ δευτέρου, τουτέστι τοῦ ἐκ προπετείας κινδύνου, τοῦτο λέγω· ὅτι ἐμοὶ τοῦ ὑπέρ τῆς ἀληθείας ἀποθανεῖν οὐδὲν ἥδιον, οὐδὲν εὐκταιότερον· ἀλλ᾽ ὅμως οὐδεμίαν δικαίαν αἰτίαν πρὸς τοῦτο παρεχόμενος, ἅτε νομίμως ἀγωνιζόμενος καὶ μὴ θέλων ἐμβάλλειν ὑμᾶς τῷ δι᾽ ἐμὲ κρίματι, εἰ ἐπιβουλεύσονταί μοι τινες κρυφίως ἢ φανερῶς, ἢ τι ἀδικήσουσιν ἕτερον ἄνθρωπον ἀδικοῦντα μηδὲν καὶ τῶν πατρίων δογμάτων καὶ νόμων ἀντιποιούμενον, ἐπειδὴ οἱ πολλοὶ νομίζουσι συμφέρον ὅπερ ἐγὼ πολλάκις καὶ διὰ πολλῶν εἶπον καὶ ἔδειξα εἶναι ἀσύμφορον, ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ἐγὼ σιωπῶ, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε ὡς βούλεσθε.

Ἡ πίστις ἐλευθέρα ἐστὶ καὶ ἀβίαστος· οὔτε ἐμὲ χρὴ κωλύεσθαι ὑφ᾽ ὑμῶν, οὔτε ὑμᾶς ὑπ᾽ ἐμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κωλύσω πλεόν, ἐπειδὴ κωλύσας παντοιοτρόπως οὐκ ἤνυσα, οὔτε κοινωνήσω τῆς τοιαύτης ἑνώσεώς ποτε, καὶ οὔτε δέδωκα περὶ ταύτης γνώμην τινά, οὔτε δώσω ποτέ.

Ἔσομαι λοιπὸν ἡνωμένος μετὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, ὧν τὰ μὲν πνεύματα τὸν οὐράνιον πληροῦσι χῶρον, τὸ δὲ ἡμέτερον κόσμον τοῦτον τὰ βιβλία καὶ τὰ διδάγματα τοῖς καλῶς νοοῦσί τε καὶ πιστεύουσιν, καὶ μετὰ τῶν αὐτοῖς ἡνωμένων, οἵτινες ἄρα καὶ ὁπουδήποτε εἶεν, οἱ τὸ ὀρθόδοξον καὶ πάτριον ἡμῶν δόγμα εὐσεβῶς καὶ φρονίμως φυλάττοντες· καὶ μηδεὶς ἔστω περὶ ἐμοῦ λόγος λοιπόν, ἐπειδὴ τὸ κακὸν ἐκυρώσατε. Τοῦτο πεποίηκα διὰ τὴν ὑμῶν ἀγάπην, προνοούμενος κἂν τῆς τοιαύτης ἡμῶν ἀναμαρτησίας πρὸς ἐμὲ καὶ δι᾽ ἐμοῦ πρὸς τὸν τῆς δικαιοσύνης ἔφορον.

Εἰ δὲ δι᾽ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι οὐ κοινωνῶ τῆς τοιαύτης ἑνώσεως, καὶ ὅτι τὴν ἐμὴν διαφυλάττω πίστιν καὶ πάτριον ἀνεπίμικτον τοῖς ἑτεροδόξοις καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτοῖς, καὶ ὅτι οὐκ ἀμείβω πά-

τριον ἔνστασιν δι' ἀνάγκην, καὶ ὅτι σιωπῶ, πᾶν ὅτιοῦν καὶ λέγειν ποιεῖν βουληθείητε, ἐγὼ οὐ μόνον περὶ ὧν προείρηκα καὶ προγέγραφα καὶ συμβεβούλευκα, ἀλλ' οὐκ ἔπεισα, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ὑμετέρας εἰς ἐμὲ ἐσομένης ἀδικίας, ὡς ἀπειλεῖτε, τῷ Θεῷ ἀπολελόγημαι, καὶ χαίρων ὑποστήσομαι τὸν ὑπέρ τῆς μαρτυρίας τοῦ πατρίου καὶ εὐσεβοῦς δόγματος πειρασμόν, ἢ καὶ θάνατον, εἰς δόξαν Θεοῦ». Γενναδίου Σχολαρίου, Ἅπαντα τὰ εὑρισκόμενα, Τόμος 3ος, σ. 165 - 174, Paris, 1930

Τὸ «βάπτισμα» τῶν Λατίνων καὶ οἱ Κολλυβάδες τοῦ 18ου αἰῶνος.

14

Ὡς τυγχάνει γνωστόν, τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, πάντῃ ἀνυπόστατον. Προβλήματά τινα διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν Λατίνων δημιουργεῖ μόνον ἡ ὕπαρξις δύο ἱερῶν Κανόνων: τοῦ ζ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς καὶ τοῦ 95ου τῆς ΣΤ'., οἵτινες τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρειανοὺς καὶ Μακεδονιανοὺς δέχονται προσερχομένους εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μόνον διὰ μύρου, μὴ ἀναβαπτίζοντες.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω Κανόνων, ἱκανοὶ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι λατινόφρονες διακηρύσσουν, ὅτι καὶ οἱ παπικοὶ πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν διὰ χρήσεως μύρου καὶ μόνον, ὡς ἐγένετο τὸ πάλαι μὲ τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας αἱρετικούς.

Τὸ ἀνωτέρω ὅμως ἐπιχείρημά των δὲν εὐσταθεῖ, διότι: α) οἱ τῶν ἀνωτέρω Κανόνων Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοὶ εἶχον προσέλθει τῇ αἱρέσει ἀφοῦ εἶχον προηγουμένως βαπτισθῆ εἰς τὸ ἀληθὲς βάπτισμα τῶν Ὀρθοδόξων β) ἐκράτουν τέλειον τὸν τύπον τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος· καὶ γ) κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, καὶ δι' εἰδικοὺς ἱστορικοὺς λόγους, ἐπεβάλλετο ἐν προκειμένῳ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς σωζούσης οἰκονομίας, αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ ἐκφράζουν περιληπτικῶς οἱ ἀνωτέρω δύο Κανόνες.

Πάντα ταῦτα ἀναπτύσσουν μετὰ θαυμαστῆς δυνάμεως καὶ πειστικότητος δύο σοφοὶ Ἁγιορεῖται Κανονολόγοι τοῦ 18ου αἰῶνος, ὁ πολὺς Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης καὶ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, δι' εἰδικῶν σχολίων ποὺ ἀφιέρωσαν εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν συγγραφείσας Κανονικὰς συλλογάς

Ἀμφότεροι - καίτοι ἕκαστος ἀκολουθεῖ ἰδίαν ὁδὸν ἐν τῇ διαπραγματεύσει τοῦ θέματος - καταλήγουν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, τὸ σφόδρα δηλαδὴ ἀναγκαῖον τοῦ βαπτίσματος τῶν προσερχομένων εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν Λατίνων, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ πιστεύω καὶ ἑνὸς τρίτου κορυφαίου Κολλυβᾶ, τοῦ μεγάλου ἱεροδιδασκάλου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Τὰ περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν Λατίνων σχόλια τῶν ἀνωτέρω ὀρθοδοξοτάτων ἀνδρῶν ἐκρίναμεν σκόπιμον καὶ ἀναγκαῖον νὰ περιλάβωμεν εἰς τὴν παροῦσαν συλλογὴν διὰ τοὺς ἑξῆς τρεῖς λόγους. Πρῶτον, διὰ νὰ καταδείξωμεν τὸν ἀγῶνα τῶν λογίων μοναχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος κατὰ τῆς λατινικῆς προπαγάνδας καὶ αἱρέσεως· β) ἕνεκα τῆς ἐμφανίσεως ὅλων ἀντιθέτων ἀπόψεων ἐκ μέρους κορυφαίων συγχρόνων ἐκπροσώπων τοῦ Μοναχισμοῦ (1) καὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας (2) καὶ γ') διότι τὰ κείμενα τοῦ Νεοφύτου καὶ ἐν μέρει τοῦ Παρίου τυγχάνουν ἀνέκδοτα.

---

1. «Ἐξ ὅσων γνωρίζω ὅτι ἐγένοντο κατ' αὐτὰς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας, αὕτη δὲν ἀποδέχεται τὴν γραμμὴν τῶν ἀ δ ι α λ λ ά κ τ ω ν ἱ Ἅγ. Κυπριανοῦ, Φιρμιλιανοῦ καὶ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ὅπως πάντες οἱ αἱρετικοὶ ἀναβαπτίζωνται προσερχόμενοι, ἀλλ' ἀκολουθεῖ καὶ μετέρχεται τὴν οἰκονομίαν τῆς Β' Οἰκ. Συνόδου καὶ συμφώνως ταύτῃ δέχεται ὡς ἔγκυρον τὸ βάπτισμα τῶν κατ' Ἀνατολὰς ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν τῶν Προχαλκηδονίων λεγομένων, ὡς καὶ τῶν Καθολικῶν, μόνον λίβελλον καὶ ὁμολογίαν ἀπαιτοῦσα καὶ τῷ ἁγίῳ Μύρῳ χρίουσα αὐτούς. Ἐσχάτως ἀκούεται ὅτι καὶ τοὺς Προτεστάντας δέχονται ἔνιαι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἰδίᾳ ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἀνεγνώρισαν εἰς αὐτοὺς ἔγκυρον τὴν ἱερωσύνην των, ὁμοίως ὡς καὶ τῶν Καθολικῶν...» Ἀρχιμ. Γαβριὴλ Διονυσιάτου, Ὁδηγὸς πνευματικοῦ καὶ ἐξομολογουμένου, Ἀθῆναι 1971, σ. 91 - 2.

2. Ὁ δὲ ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς Θεολογίας καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Ἰωαν. Καρμίρης, ἄνευ τινὸς προκαλύμματος ἢ διπλόης, διακηρύσσων ἐσχάτως τὴν πίστιν του εἰς τὴν βλάσφημον — προτεσταντικὴν «θεωρίαν τῶν κλάδων», γράφει:

«Ὅπως λοιπὸν ὑπάρχει εἷς Θεὸς - Πατὴρ καὶ εἷς Χριστὸς καὶ ἓν Πνεῦμα ἅγιον, τοιουτοτρόπως, δυνάμει τῆς ἑνότητος ταύτης, καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ μοναδικὴ καὶ ἡνωμένη ἐνώπιον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου βαπτίζονται πάντα τὰ μέλη αὐτῆς, ἀποκτῶντα οὕτω τὴν δικαίωσιν ἑαυτῶν, ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ ΕΙΣ ΠΟΙΑΝ ΟΜΟΛΟΓΙΑΝ ΑΝΗΚΟΥΣΙΝ, ἑνούμενα μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων

Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου
Περὶ τοῦ Λατινικοῦ βαπτίσματος, ἤγουν μολύσματος.

«Τῶν προσερχομένων τῇ ὀρθοδόξῳ τῶν σωζομένων μερίδι τοὺς μὲν αἱρετικούς, τοῦτ' ἔστι τοὺς παντελῶς ἀπερρηγμένους καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένους, καὶ ὧν εὐθὺς ἡ διαφορὰ περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐστι πίστεως, βλασφημούντων, ἢ ἁπλῶς, ἢ ἡντιναοῦν τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων, ὧν εἰσι καὶ οἱ εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζόμενοι Εὐνομιανοί, τοὺς τοιούτους, πλὴν τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν, ὡς Ἕλληνας δεχομένους, βαπτίζεσθαι, ἀθετουμένου τοῦ ἰδίου αὐτῶν βαπτίσματος, ὡς βεβαπτισμένων εἰς τὰ μὴ παραδεδομένα ἡμῖν. (3).

Τῶν δὲ μηδὲν τῆς πίστεως παρεκβαινόντων, τοὺς μὲν σχισματικοὺς, εἶτ' οὖν τοὺς δι' αἰτίας τινάς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας, κἀντεῦθεν τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχισθέντας, ὧν εἰσι καὶ οἱ περὶ μετανοίας διαφόρως σχόντες πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας Ναυατιανοί, ἐχρῆν μὲν

εἰς ἓν σῶμα, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ μερίζηται εἰς πλείονα σώματα»!!! Ἐκκλησιολογία, σ. 241.

Αἱ ἀντορθόδοξοι αὗται θέσεις καίτοι περιῆλθον εἰς γνῶσιν ἐπισκόπων, θρησκευτικῶν ὀργανώσεων, δημοσιογραφούντων ἐπὶ δογματικοκανονικῶν θεμάτων κληρικῶν κλπ., ἐν τούτοις ο ὐ δ ε ὶ ς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐτόλμησε νὰ στηλιτεύσῃ, ἢ κἂν νὰ ἐπικρίνῃ ταύτας, πιθανὸν ἕνεκα τῆς πυρετώδους ἀπασχολήσεώς των ὅπως ἀποδείξουν οἱ μὲν τοὺς δὲ ὡς .... «ἐξωεκκλησιαστικούς»!

Παρὰ ταῦτα οἱ ἀνωτέρω κύριοι συμφωνοῦν ἀπολύτως εἰς ἕν· ὅτι οἱ Παλαιοημερολογῖται εὑρίσκονται ἐ κ τ ὸ ς Ἐκκλησίας καί... σωτηρίας!, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶς ἕτερος ποὺ ἀρνεῖται νὰ κοινωνήσῃ μὲ τοὺς κατὰ τόπους «ὀρθοδόξους» πατριάρχας, ἀρχι)πους καὶ ἐπισκόπους των, ἀνεξαρτήτως ἂν ἐξ αὐτῶν, οἱ μὲν κηρύσσουν τὴν αἵρεσιν τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, οἱ δέ, ἐπικροτοῦν ἢ σιγῇ ἀποδέχονται τὰ τελούμενα. «Ἐντὸς Ἐκκλησίας ἡ σωτηρία», κραυγάζουν, ἀδιαφοροῦντες ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας τυγχάνει ἀντὶ ἀγαθοῦ ποιμένος λύκος βαρύς, ἢ μισθωτὸς ποιμήν, ἐκ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ φεύγουν μακρὰν τὰ λογικὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ.

3. Ὁ α' καὶ μζ' τοῦ Βασιλείου· ὁ α' καὶ ζ' τῆς Ζ'· ὁ λε' τῆς ΣΤ'· ὁ ιθ' τῆς Α'· ὁ ζ' τῆς Λαοδικείας· ὁ α' Καρχηδόνος.

βαπτίζεσθαι καὶ αὐτοὺς· τῶν γάρ παρὰ τῶν πρώτων σχόντων τὰς χειροτονίας οἱ πρώτως ἀποσχισθέντες τῆς Ἐκκλησίας, λαϊκοὶ παραυτίκα ἀπορραγέντες ἐγένοντο, ἐκπεπτωκότες ἧς ἔλαβον πρὸς τὸ χειροτονεῖν καὶ βαπτίζειν χάριτος. Ἐπιλιπούσης οὖν τῆς μεταδόσεως τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν τῶν μεταδιδόντων, ὡς παρὰ λαϊκῶν βεβαπτισμένους τοὺς παρ' αὐτῶν, τῷ ἀληθινῷ βαπτίσματι ἐρχομένους ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐχρῆν ἀνακαθαίρεσθαι. Οἰκονομίας γε μὴν ἕνεκα τῶν πολλῶν, τοὺς τοιούτους τε καὶ τῶν Ἀρειανῶν τε καὶ Μακεδονιανῶν καὶ ἁπλῶς τῶν αἱρετικῶν τ ο ὺ ς δ ι' ὀ ρ θ ο δ ό ξ ω ν β ε β α π τ ι σ μ έ ν ο υ ς, μύρῳ μόνῳ χρίεσθαι, τὰς αἱρέσεις διὰ λιβέλλων εἴτ' οὖν ἐγγράφως πρότερον καὶ αὐτοὺς ἀναθεματίσαντας. Τῶν δὲ ἐν πταίσματι ἐπισχεθέντων τῆς λειτουργίας πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων, τοὺς μὴ ὑποκύψαντας τοῖς Κανόσιν, ἀλλ' ἐκδικήσαντας ἑαυτοῖς τὴν προεδρίαν καὶ τὴν λειτουργίαν καὶ τῶν ἀπαιδεύτων λαῶν τοὺς καταλιπόντας τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τούτοις συναπελθόντας καὶ ὅλως τοὺς ἐν παρασυναγωγαῖς, μόνῃ ἀξιολόγῳ μετανοίᾳ καὶ ἐπιστροφῇ βελτιοῦσθαι. Καὶ συνελόντι, τὸ μὲν τῶν αἱρετικῶν, παντελῶς ἀθετεῖσθαι, τὸ δὲ τῶν ἀποσχισθέντων βάπτισμα παραδέχεσθαι, μόνῃ τῇ τοῦ μύρου ἐπιχρίσει ἐγκαινιζόμενον, τοὺς δὲ ἐν ταῖς παρασυναγωγαῖς, τῇ βελτιώσει τῆς ἀξιολόγου μετανοίας συνάπτεσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε καὶ τῶν ἐν βαθμῷ συναπελθόντων τοῖς ἀνυποτάκτοις τοὺς μεταμεληθέντας εἰς τὴν αὐτὴν παραδέχεσθαι τάξιν.

Σ χ ό λ ι ο ν - π ό ρ ι σ μ α : Καὶ Λατῖνοι ἄρα, ὧν ἡ διαφορὰ περὶ τῆς εἰς Θεὸν εὐθὺς ἐστι πίστεως, α ἱ ρ ε τ ι κ ο ὶ ε ἰ σ ι· ταῦτ' ἄρα καὶ ὡς μηδόλως καταδυόμενοι εἴτ' οὖν βαπτιζόμενοι, βαπτιστέοι· ὁπότ' οὐδ' εἰ κατεδύοντο δεκτὸν οὐδ' οὕτως ἂν εἴη τὸ τριτὸν τῆς αὐτῶν καταδύσεως ὡς αἱρετικῶν. «Μὴ ἀπατάτω γάρ σε φησι καὶ ὁ Χρυσόστομος (4) τῶν αἱρετικῶν τὰ συστήματα· βάπισμα γάρ ἔχουσιν, οὐ φώτισμα· καὶ βαπτίζονται ἐν σώματι, ψυχῇ δὲ οὐ φωτίζονται». Εἰ οὖν τὸ βάπτισμα αὐτῶν ἀθετητέον, τὸ ἐν τριτῇ λέγῳ καταδύσει, τὸ αὐτῶν ράντισμα, μᾶλλον δὲ μόλυσμα τοῦ θετέον, ἢ εἰς Κυνόσαργες; Κατὰ γάρ τὸν

4. Εἰς τό: ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος.

Ἀποστολικὸν κανόνα (ΜΖ΄) τοὺς παρὰ τῶν ἀσεβῶν εἴτ' οὖν αἱρετικῶν μεμολυσμένους, ὅ ἐστι βεβαπτισμένους, βαπτιστέον, καὶ τοὺς παρὰ Λατίνων ἄρα· εἴγε κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα (ΞΗ΄) τοὺς παρὰ αἱρετικῶν βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας, οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν. Εἰ δὲ καὶ τῶν αἱρετικῶν τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ Μακεδονιανοὺς οὐχὶ βαπτίζεσθαι, μύρῳ δὲ μόνῳ χρίεσθαι διαγορεύσουσιν ἥ τε Β΄ (Καν. 7ος) καὶ ἡ ΣΤ΄ (Καν. 95ος), ἀλλὰ τούτου γ' ἕνεκα τοῦτο διετάξαντο, ἐπειδὴ οἱ πλεῖστοι τούτων ἀπὸ ὀρθοδόξων ὁρμώμενοι, ἀναμείξ τε ὑπῆρχον καὶ καθ' ὑπόκρισιν πρὸς τοὺς ἱερωμένους συνήπτοντο κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον (Βιβλίον Γ΄ περὶ αἱρέσεων, λόγος σύντομος ἀληθής, καὶ ἐν τῇ μετὰ τὸν Ἀγκυρωτὸν ἀνακεφαλαιώσει), ὥστε καὶ κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον (Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κεφ. λ΄ καὶ ἐπιστολ. τοῖς Νεοκαισαρεῦσιν.), διὰ τὴν σύγχυσιν μηδαμῶς ἐστι εἶναι ὀρθοδόξων καὶ αἱρετικῶν διάκρισιν».

Καὶ μετὰ ἀπὸ πολυσέλιδον διαλογικήν, ὡς ἐσυνήθιζεν ἐπιχειρηματολογίαν, καταλήγει:

«Τῶν μὲν οὖν τῆς αἱρέσεως τροφίμων, τοῦτ' ἔστι τῶν ἐν αὐτῇ φύντων, τοὺς προσφυγόντας τῇ Καθολικῇ ἑνότητι βαπτιστέον, ὡς δέδεικται· τῶν δὲ αἱρέσει αὐτομολησάντων ὀρθοδόξων τοὺς γνωσιομαχήσαντας πότερον βαπτιστέον δὴ καὶ αὐτοὺς ἀποσπωμένους τῆς παρὰ φύσιν ἀγριελαίου καὶ εἰς τὴν κατὰ φύσιν καλλιέλαιον ἐγκεντριζομένους, ἢ μύρῳ μόνῳ χριστέον; Βαλσαμών (5) μὲν οὖν, ὡς τῷ τῶν αἱρετικῶν βαπτίσματι μεμολυσμένους, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἀξιοῖ, παράγων εἰς τοῦτο τόν τε ιθ΄ τῆς Α΄, τῶν Παυλιανισάντων τοὺς προσφυγόντας τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναβαπτίζεσθαι ἐξάπαντος ὁρίζοντα, κατὰ τὸν μζ΄ τῶν Ἀποστόλων, καθαιρεῖσθαι ἀξιοῦντα τὸν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἐὰν τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν μὴ βαπτίσῃ. Αὐτὸς γε μὴν ἀκούων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ἔνθα μὲν ἀδύνατον τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, εἴτε παραπεσόντας (δῆλον ὅτι Ἰουδαϊσμῷ καὶ ἁπλῶς αἱρέσει κατὰ τὸν Χρυσόστομον) πάλιν διὰ μετανοίας ἀ-

5. Ἑρμηνεία εἰς τὸν ιθ΄ τῆς Α΄.

γακαινίζειν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τοῦ Θεοῦ τὸν Υἱὸν, οὗ θάνατος οὐκέτι κυριεύει· (Ρωμ. ς΄) ἔνθα δέ, εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, (Ἐφ. δ΄) τ ὸ ν μ ὲ ν ἀ ν α β α π τ ι σ μ ό ν π ο λ λ ο ῦ δ έ ω π α ρ α δ έ ξ α σ θ α ι, τοῦ Ἀποστολικοῦ μάλιστα κανόνος (ΜΖ) καθαιρεῖσθαι ἀξιοῦντος τὸν ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, ἐὰν τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἄνωθεν βαπτίσῃ, καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ (ΝΒ΄), μὴ ἐξεῖναι διοριζομένης γίνεσθαι ἀναβαπτίσεις· τ ῶ ν δ έ ε ἰ ρ η μ έ ν ω ν Κ α ν ό ν ω ν ἑ κ ά τ ε ρ ο ν, π ε ρ ὶ τ ῶ ν ἐ ν τ ῇ α ἱ ρ έ σ ε ι, ὧ ν ο ὐ χ ὑ γ ι ὲ ς τ ὸ β ά π τ ι σ μ α, ο ὗ π ε ρ ὶ τ ῶ ν ἐ ν τ ῇ ὀ ρ θ ο δ ο ξ ί ᾳ φ ύ ν τ ω ν ἐ ξ α κ ο ύ ω, ἵνα μὴ ἡ ἑαυτῇ διαφωνοῦσα ἡ Καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἐν μὲν τῇ ἐκδόσει τῆς πίστεως ἓν ὁμολογοῦσα μετὰ Παύλου τὸ βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἐν δὲ τοῖς Κανόσι συνεισαγοῦσα καὶ δεύτερον. Εἰ γάρ ἦν ὅλως ἐκχωρούμενα τὰ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, τι δήποτε οἱ ἐν διωγμοῖς ὁπωσδήποτε παραπεσόντες, πικροῖς οὕτω καὶ μακροῖς ἐπιτιμίοις καθυποβάλλονται παρά τε ἄλλων καὶ παρ' αὐτῆς ταύτης (6), ἐνὸν ἀναβαπτισθέντας, ἀπαλλαγῆναι πραγμάτων; Εἰ γάρ οἱ δυσσεβήσαντες ἀναβαπτιστέοι, πολλῷ δήπου μᾶλλον οἱ ἀσεβήσαντες, ὡς μᾶλλον οὗτοι παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἢ ἐκεῖνοι τῶν δυσσεβῶν μεμολυσμένοι» (7).

(Ἐπιτομὴ τῶν Ἱ. Κανόνων, σ. 126 - 7 καὶ 147 - 8 κατὰ τὸν Κώδικα 222 τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βουκουρεστίου).

---

6. Ὁ ια΄ καὶ ιβ΄ Καρθαγένης.

7. Ὅρα ἐν τῷ Πηδαλίῳ σελ. 57, σημ. 1, ἔνθα ὁ ἅγιος Νικόδημος συμφωνεῖ ἀπολύτως μὲ τὰ λεγόμενα τῆς παρούσης περιόδου τοῦ σοφοῦ Νεοφύτου.

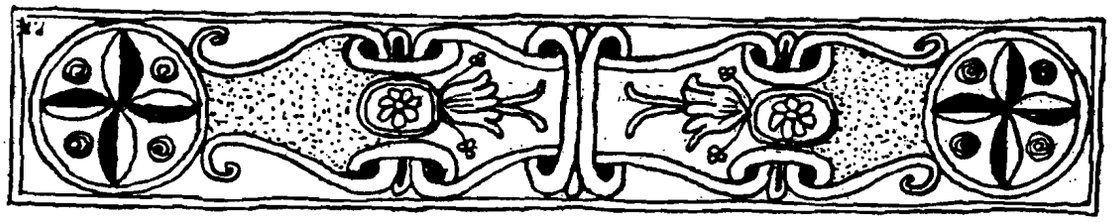

Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου
Περὶ τοῦ ψευδωνύμου βαπτίσματος τῶν Λατίνων.

14α

«... Λοιπόν, διότι μὲν οἱ αἱρετικοὶ ἐκεῖνοι (ἤτοι οἱ Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοί, σ. ἡμ.) ἐφύλαττον τὸν τύπον τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος, οἱ Κανόνες τῶν δύο συνόδων ἐκείνων (ὁ ζ' τῆς Β' καὶ 95ος τῆς ΣΤ'), τοὺς ἐδέχθησαν ὡς βεβαπτισμένους, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ οἰκονομίαν, ὡς εἴπομεν. Ὅτι ἂν τοὺς ἔλειπε ἡ οἰκονομία, βεβαιότατα δὲν ἤθελαν σταθῆ ἐναντίοι τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων, ὅπου προστάσσουν τὸ ἐναντίον, τουτέστι νὰ μὴ δεχώμεθα τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα.

Ὅλη τούτη ἡ θεωρία, ὅπου ἕως τώρα ἐκάμαμεν ἐδῶ δὲν εἶναι περιττή, μάλιστα εἶναι καὶ ἀναγκαιοτάτη, ἁπλῶς μὲν διὰ κάθε καιρόν, μάλιστα δὲ τὴν σήμερον διὰ τὴν μεγάλην λογοτριβὴν καὶ πολλὴν ἀμφισβήτησιν ὁποῦ γίνεται διὰ τὸ τῶν Λατίνων βάπτισμα, ὄχι μονάχα ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν λατινοφρόνων. Λοιπὸν ἀκολουθοῦντες εἰς τὰ εἰρημένα, ἐπειδὴ ὁ τύπος τοῦ Ἀποστολικοῦ Κανόνος τὸ ἀπαιτεῖ λέγομεν, ὅτι τὸ τῶν Λατίνων βάπτισμα εἶναι ψ ε υ δ ώ ν υ μ ο ν β ά π τ ι σ μ α, καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀκριβείας εἶναι δεκτόν, οὔτε κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας.

Α' Δὲν εἶναι δεκτὸν κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀκριβείας, διότι εἶναι α ἱ ρ ε τ ι κ ο ί. Ὅτι δὲ οἱ Λατῖνοι εἶναι αἱρετικοί, δὲν εἶναι καμμία χρεία ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ κάμωμεν καμμίαν ἀπόδειξιν. Αὐτὸ γάρ τοῦτο, ὁποῦ τόσον μῖσος καὶ τόσην ἀποστροφὴν ἔχομεν ἤδη τόσους αἰῶνας πρὸς αὐτούς, εἶναι μία φανερὰ ἀπόδειξις, ὅτι ὡς αἱρετικοὺς τοὺς βδελυττόμεθα, ὅ,τι λογῆς δηλαδὴ καὶ τοὺς Ἀρειανοὺς, ἢ Σαβελλιανοὺς ἢ πνευματομάχους Μακε-

δονιανούς. Μὰ ἀγίσως τινάς ἀγαπᾷ νὰ καταλάβῃ καὶ ἀπὸ βιβλία τὰς αἱρέσεις των, αὐτὰς θέλει τὰς εὕρει ὅλας μὲν εἰς τὰ βιβλία τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Δοσιθέου τοῦ παπομάστιγος, μὲ τὰς σοφωτάτας ἀναιρέσεις των. Πλὴν ἱκανὴν εἴδησιν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ καὶ ἀπὸ τὸ βιβλιάριον τοῦ σοφοῦ Μηνιάτου, τὸ ἐπιγραφόμενον Πέτρα Σκανδάλου. Ἀρκοῦσι δὲ ὅσα περὶ αὐτῶν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ (συνελεύσει κε') παρρησίᾳ εἶπεν οὕτως· «ἡμεῖς δι' οὐδὲν ἄλλο ἀπεσχίσθημεν τῶν Λατίνων, ἀλλ' ἢ ὅτι εἰσὶν οὐ μόνον σχισματικοὶ ἀλλὰ καὶ αἱρετικοί, διὸ οὐδὲ πρέπει ὅλως ἑνωθῆναι αὐτοῖς». Καὶ ὁ μέγας δὲ ἐκκλησιάρχης Σίλβεστρος (τμήμ. θ' κφ: ε') ἔλεγεν· «***Ἡ τῶν Λατίνων διαφορὰ αἵρεσίς ἐστι, καὶ οὕτως εἶχον αὐτὴν οἱ πρὸ ἡμῶν***».

Λοιπὸν ὄντας ὁμολογούμενον, πῶς οἱ Λατίνοι εἶναι π α μ π ά λ α ι ο ι α ἱ ρ ε τ ι κ ο ί, ἐν πρώτοις εὐθὺς ἀπὸ τοῦτο εἶναι ἀβάπτιστοι, κατὰ τὸν ἀνωτέρω Μ. Βασίλειον, καὶ τοὺς πρὸ αὐτοὺς ἁγίους Κυπριανὸν καὶ Φιρμιλιανόν. Διατὶ λαϊκοὶ γενόμενοι, μὲ τὸ νὰ ἐξεκόπησαν ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δὲν ἔχουσι πλέον μὲ λόγου τους τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς τελειόνουσι τὰ μυστήρια. Ἓν τοῦτο ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον τόσον εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἀναντίρρητον, ὅσον εἶναι ἰσχυροὶ καὶ ἀναντίρρητοι οἱ Κανόνες τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ, ὡσὰν ὁποῦ ἔλαβον καὶ ἔχουν μάλιστα τὸ κῦρος ἀπὸ τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ΣΤ' σύνοδον.

Β' Οἱ Λατῖνοι εἶναι ἀ β ά π τ ι σ τ ο ι, διατὶ δὲν φυλάττουσι τὰς τρεῖς καταδύσεις εἰς τὸν βαπτιζόμενον, καθὼς ἄνωθεν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παρέλαβεν. Οἱ προγενέστεροι Λατῖνοι καινοτομήσαντες πρῶτοι τὸ Ἀποστολικὸν βάπτισμα, ἐπίχυσιν ἐμεταχειρίζοντο, ἤγουν ὀλίγον τι ὕδωρ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ παιδὸς χύνοντες, τὸ ὁποῖον εἰσέτι καὶ νῦν εἰς κάποιους τόπους ἐνεργεῖται, οἱ δὲ περισσότεροι μὲ δέσμην ἀπὸ τρίχας χοίρου, τρεῖς φοραῖς ρίπτουσιν ὀλίγας ρανίδας νεροῦ εἰς τοῦ βρέφους τὸ μέτωπον. Εἰς ἄλλους δὲ τόπους, καθὼς ὑμῖν ἀνήγγειλεν ἐκεῖθέν τις πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψας, ὀλίγον τι βαμπάκι (καθένας δὲ ἠξεύρει πόσον νερὸν ἠμπορεῖ νὰ σηκώσῃ τὸ βαμπάκι) λέγει, βουτήσαντες εἰς τὸ ὕδωρ, χρίουσι μὲ ἐκεῖνο τὸ παιδίον καὶ

τὸ βαπτίζουσι. Λοιπὸν ἀβάπτιστοι οἱ Λατῖνοι, διατὶ δὲν κάνουσι τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν. Περὶ τούτων τῶν τριῶν καταδύσεων πόσον εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ ἀπαραίτητοι εἰς τελείωσιν τοῦ βαπτίσματος, οὐδὲν λέγομεν. Ὅποιος ἀγαπᾷ, ἂς ἀναγνώσῃ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην ἂς ἀναγνώσῃ, τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ πολυμαθεστάτου καὶ σοφωτάτου Εὐστρατίου τοῦ Ἀργέντου. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν Ν' Ἀποστ. Κανόνα θέλομεν εἰπῇ, ὅσα ἡ νῦν χρεία ἀπαιτεῖ.

Εἰ δὲ καί τις ἐξ αὐτῶν τῶν Λατίνων ἢ καὶ τῶν λατινοφρόνων, ἤθελε προβάλλει τὰς τρεῖς ἐπικλήσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος, δὲν πρέπει νὰ καμόνηται πῶς ἀλησμόνησεν ἐκεῖνα ὅπου ἤκουσεν ἀνωτέρω εἰς τὸν ἱερὸν Φιρμιλιανὸν καὶ ἀπὸ τὸν Μ. Ἀθανάσιον· ἤγουν πῶς εἶναι ἀργὰ δηλαδὴ καὶ ἀνενέργητα τὰ ὑπέρθεα ἐκεῖνα ὀνόματα προφερόμενα ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν τὰ στόματα. Διατὶ ἂν οὕτω δὲν εἶναι βεβαιότατα πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι καὶ τὰ κακογραΐδια κάμνουσι θαύματα, μὲ τὸ νὰ ἐπάδουσι τὰ θεῖα ὀνόματα. Ὅταν λοιπὸν οἱ Λατῖνοι, καὶ ὡς αἱρετικοὶ βάπτισμα δὲν δύνανται νὰ τελειώσουν, διατὶ ἀπώλεσαν τὴν τελεταρχικὴν χάριν, καὶ κοντὰ εἰς τοῦτο, ἔτι καὶ τὸ Ἀποστολικὸν ἀνέτρεψαν βάπτισμα, τῶν τριῶν καταδύσεων, λοιπὸν λέγω, ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται τὸ τῶν Λατίνων ράντισμα, ἂς στοχασθοῦν τὶ ἔχουν νὰ ἀποκριθοῦν εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ παρόντος Ἀποστ. Κανόνος καὶ ἔτι τοῦ ἑξῆς μζ'. Ἠξεύρω τὶ προβάλλουσιν οἱ ἄμισθοι δεφένσορες τοῦ λατινικοῦ ψευδοβαπτίσματος. Προβάλλουσι γὰρ ὅτι μὲ μῦρον ἐσυνήθισεν ἡ Ἐκκλησία μας νὰ δέχηται τοὺς ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντας, καὶ εὑρίσκεται καὶ κάποια διατύπωσις, ὁποῦ διαλαμβάνει τὶ λογῆς νὰ τοὺς δεχώμεθα. Καὶ πρὸς ταῦτα ἁπλᾶ καὶ δίκαια ἀποκρινόμεθα ταῦτα. Ὅτι φθάνει ὁποῦ ὁμολογεῖς, πῶς μὲ μῦρον τοὺς ἐδέχετο. Λοιπὸν εἶναι αἱρετικοί. Διατί γὰρ μὲ μῦρον, ἂν δὲν ἦσαν αἱρετικοί; λοιπὸν ὄντων ὁμολογουμένως αἱρετικῶν, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡ Ὀρθόδοξος καὶ Ἀποστολικὴ ἤθελεν ἐπίτηδες νὰ ἀθετῇ τοὺς Ἀποστολικοὺς τούτους Κανόνας καὶ τοὺς συνοδικοὺς ὁποῦ προσημειώσαμεν. Ἀλλὰ καθὼς φαίνεται καὶ καθὼς εἶναι πρέπον νὰ πιστεύσωμεν, κάποιαν τινὰ μεγάλην οἰκονομίαν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τοὺς Λατίνους ἡ Ἐκκλησία, ἔχουσα καὶ παράδειγμα εἰς τὸν σκοπόν της τὴν μεγάλην ἐκείνην

καὶ ἁγίαν οἰκουμενικὴν σύνοδον, τὴν δευτέραν. Οἰκονόμησε γάρ ἡ Β' σύνοδος, ὡς εἴπομεν, καὶ ἐδέχθη τὸ βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν, μὲ σκοπὸν καὶ ἐλπίδα τῆς ἐκείνων ἐπιστροφῆς τε καὶ ἐπιγνώσεως, καὶ διὰ νὰ μὴ γίνουν ἀγριώτεροι θῆρες κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡσὰν ὁποῦ ἦσαν καὶ πλῆθος ὑπέρπολυ καὶ δυνατοὶ κατὰ τὰ ἔξω πράγματα. Καὶ τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ τῆς ἐλπίδος ἐπέτυχον.

Διότι μὲ τὴν οἰκονομίαν ταύτην καὶ ἡμερώτεροι ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἐγένοντο, καὶ τόσον πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἐπεστράφησαν, ὥστε ὁποῦ εἰς ὀλίγους χρόνους ἢ τελείως ἐξέλιπον, ἢ πολλὰ ὀλίγοι ἔμειναν. Οἰκονόμησαν λοιπὸν ὁμοίως καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν καὶ ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων, κατὰ τὸν δεύτερον μάλιστα τρόπον, διατὶ ὁ παπισμὸς τότε ἤκμαζε, καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις τῶν τῆς Εὐρώπης βασιλέων εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας του, τὸ δὲ βασίλειον τὸ ἰδικόν μας ἔπνεε τὰ λοίσθια. Ὅθεν ἦτο ἀνάγκη, ἂν ἡ οἰκονομία δὲν ἐγίνετο, νὰ ἐγείρῃ τὰ Λατινικὰ γένη ὁ πάπας κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν, νὰ αἰχμαλωτίζουν, νὰ φονεύουν, καὶ ἄλλα μύρια εἰς αὐτοὺς νὰ κάμνουν δεινά. Ἀλλὰ τώρα ὁποῦ κακὰ τοιαῦτα δὲν δύνανται εἰς ἡμᾶς νὰ κάμνουν, μὲ τὸ νὰ ἐπέστησεν εἰς ἡμᾶς ἡ θεία πρόνοια φύλακα τοιοῦτον, ὁποῦ καὶ αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀγερώχων εἰς τέλος κατέβαλε τὴν ὀφρύν, τώρα λέγω ὁποῦ τίποτε καθ' ἡμῶν δὲν ἰσχύει ἡ λύσσα τοῦ παπισμοῦ, τί πλέον οἰκονομία χρειάζεται; Ἡ οἰκονομία γὰρ ἔχει μέτρα καὶ ὅρια, καὶ δὲν εἶναι παντοτινὴ καὶ ἀόριστος. Διὸ καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας λέγει: «Ὁ κατ' οἰκονομίαν ποιῶν τι, οὐχ ὡς ἁπλῶς καλὸν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὡς πρὸς καιρὸν χρειῶδες (ἑρμ. εἰς τὸ Ε' 11 τῆς πρὸς Γαλάτας). «Ἱκανῶς οἰκονομήσωμεν, λέγει ὁ θεολόγος Γρηγόριος, ἐν τῷ πρὸς Ἀθανάσιον ἐγκωμίῳ, μήτε τὸ ἀλλότριον προσλαμβάνοντες καὶ τὸ ἡμέτερον φθείροντες, ὃ κακῶν ὄντως ἐστὶν οἰκονόμων». Ἔτσι λέγω καὶ ἐγώ.

Βέβαια κακὴ οἰκονομία εἶναι αὐτή, ὅταν διὰ μέσου αὐτῆς οὔτε τοὺς Λατίνους ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν καὶ ἡμεῖς παραβαίνομεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ δεχόμεθα τῶν αἱρετικῶν τὸ ψευδοβάπτισμα. «Οἰκονομητέον γὰρ ἔνθα μὴ παρανομητέον», λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος. Ὅτι δὲ οἰκονομικῶς ἔγινεν ἡ διατύπωσις ἐκείνη, ἀπὸ τοῦτο εἶναι φανερόν, ὅτι ἕως τότε οἱ

Ἀνατολικοὶ ἐβάπτιζον τοὺς ἐπιστρέφοντας Δυτικούς, καθὼς αὐτὸ μαρτυρεῖ ἡ ἐν Λατερανῷ τῆς Ρώμης τοπικὴ σύνοδος, γενομένη κατὰ τὸ ᾳσιε΄ ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Λέγει γὰρ αὕτη εἰς τὸν δ΄ Κανόνα της, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ δὲν ἐλειτούργουν ἐκεῖ ὅπου ἤθελε λειτουργήσει πρότερον Δυτικός, ἂν δὲν ἔκαμνον πρότερον ἁγιασμὸν πρὸς καθαρισμόν. Καὶ ἔπειτα λέγει, ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἀνατολικοὶ ἀνεβάπτιζον καὶ τοὺς προσερχομένους τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς μὴ ἔχοντας δηλαδὴ βάπτισμα ἅγιον καὶ Ἀποστολικόν. (Ὅρα Δοσίθεον σ. 824 τῆς Δωδεκαβίβλου).

Λοιπὸν ὅταν ἕως τότε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων ἐχθρῶν, οἱ Ἀνατολικοὶ τοὺς ἐβάπτιζον, δῆλον, ὅτι διὰ μεγάλην οἰκονομίαν ὕστερον ἐμεταχειρίσθηκαν τὸν τοῦ μύρου τρόπον, ἐπειδὴ δὲν συνέφερεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀσθένειαν τοῦ ἡμετέρου γένους, νὰ ἐξάψουν ἐπιπλέον τὴν μανίαν τοῦ παπισμοῦ, καὶ μὲ τοῦτο ἀκόμη, ὡσὰν ὁποῦ τότε κατήργησαν καὶ ἄκυρα ἐποίησαν τὰ ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ κακῶς γενόμενα καὶ πολὺς διὰ ταῦτα ἦτο ὁ Λατινικὸς βρασμός. Ὥστε τῆς οἰκονομίας παρελθούσης, ἡ ἀκρίβεια καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες πρέπει νὰ ἔχουν τὸν τόπον τους. Πηδάλιον σ. 55 - 57 ἐν τῇ σημειώσει.

Ἀθανασίου τοῦ Παρίου

Ὅτι οἱ ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντες, ἀναντιρρήτως, ἀπαραιτήτως καὶ ἀναγκαίως πρέπει νὰ βαπτίζωνται.

14β

Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ὁμολογεῖ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ὀνομάζει δὲ αὐτὸ ἡ αὐτὴ ἁγία Ἐκκλησία καὶ φώτισμα, ὡς ἐν τῇ προηγιασμένῃ καθ' ἑκάστην ἀκούομεν: «ὅσοι οἱ πρὸς τὸ φώτισμα» καὶ τὸ ἑξῆς. Τὸ γοῦν βάπτισμα τοῦτο, δηλαδὴ τὸ καὶ φώτισμα καλούμενον καὶ ἄφεσιν παρέχον ἁμαρτιῶν, ἡ αὐτὴ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐν τρισὶ καταδύσεσι τελεῖν παρέλαβεν· ὅθεν καὶ τοὺς μὴ ἐν τρισὶ καταδύσεσι βαπτιζομένους, ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ δευτέρα Σύνοδος, ὡς Ἕλληνας προστάζει νὰ δεχώμεθα καὶ οὕτω νὰ τοὺς βαπτίζομεν. Λοιπὸν σκεψώμεθα.

Τὸ λατινικὸν ράντισμα, ἐν πρώτοις, ὡς ὑπὸ α ἱ ρ ε τ ι κ ῶ ν διδόμενον, δὲν δύναται νὰ εἶναι φώτισμα· «τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;» ἄρα οὐδὲ βάπτισμα· ἄρα οὐδ' ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δύναται νὰ δώσῃ. Δεύτερον, τὸ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διδόμενον βάπτισμα, διὰ τριῶν τελειοῦται καταδύσεων· τὸ λατινικὸν ράντισμα δὲν ἔχει οὐδὲ μίαν κατάδυσιν, ἄρα ὄχι μόνον δὲν εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ νὰ λέγεται βάπτισμα δύναται. Λοιπόν, ἀνίσως οὔτε φώτισμα εἶναι (καθὼς καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν εἶναι) οὔτε βάπτισμα δύναται νὰ λέγεται (καθὼς καὶ παρὰ τῶν ὀρθῶς φρονούντων δὲν λέγεται) τὸ λατινικὸν ράντισμα, λοιπόν, λέγω, πῶς ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία δύναται νὰ δέχεται ὡς βεβαπτισμένον, τὸν ἐκ τοῦ λατινικοῦ ραντίσματος ἐπιστρέφοντα;

Τῆς Β' Οἰκ. Συνόδου Κανὼν ζ'.

«Τοὺς προστιθεμένους τῇ Ὀρθοδοξίᾳ καὶ τὰ ἑξῆς»... «Εὐνομιανοὺς μέντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους» καὶ τὰ

ἑξῆς.. «ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα, καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους· εἶτα τῇ τρίτῃ ἐξορκίζομεν αὐτούς, μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτούς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν καὶ τότε αὐτοὺς β α π τ ί ζ ο μ ε ν».

Ἀνίσως λοιπόν, τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν, καὶ τὰ λοιπὰ δλοφάνερα. Δὲν εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν ἀπόφασις τοῦ ἁγίου Πνεύματος; λοιπὸν μὲ ποῖαν συνείδησιν δέχεται ὁ ἀνατολικὸς ὡς βεβαπτισμένον, τὸν ὑπὸ τῆς αὐθεντίας τοῦ Πνεύματος ἀποφασιζόμενον ὅλως ἀβάπτιστον;

Ἔπειτα δὲν στοχάζεται, πῶς ὁ ἴδιος αὐτὸς ἐναντιοῦται καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν του; αὐτὸς προστάζει τὸν προσερχόμενον νὰ ἀναθεματίσῃ ὅλας τὰς καινοτομίας τοῦ παπισμοῦ· καὶ τὰς ἀναθεματίζει ἐξάπαντος. Μία ἀπὸ τὰς καινοτομίας τοῦ παπισμοῦ εἶναι ὁμολογουμένως καὶ ἡ ἀνατροπὴ τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος. Λοιπὸν ἀφ' οὗ ἀναθεματίσῃ ἐκεῖνος καὶ τὴν καινοτομίαν ταύτην, ταὐτὸν εἰπεῖν, τὸ ράντισμα, πῶς ἔπειτα, καὶ μὲ ποῖαν ψυχὴν ἠμπορεῖ νὰ τοῦ σφραγίσῃ μὲ τὸ μύρον τὴν ἤδη ἀναθεματισθεῖσαν καινοτομίαν καὶ νὰ τὸν ἀπολύσῃ ὡς ὀρθῶς βεβαπτισμένον; κατὰ ἀλήθειαν, ἀπορῶ καὶ φρίττω ταῦτα ἐννοῶν.

Ὅτι ἀπαραιτήτως βαπτιστέοι οἱ ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντες.

Πᾶσαν καινοτομίαν ἀναθεματίζει ὁ ἀπὸ αἱρέσεως ἐπιστρέφων· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ λατινικὸν ράντισμα καινοτομία ἐστί, καὶ ἡ ἐπίχυσις ὁμοίως. Ἄρα καὶ τὸ λατινικὸν ράντισμα καὶ τὴν ἐπίχυσιν ἀναθεματίζει ὁ ἀπὸ λατίνων ἐπιστρέφων.

Εἰ δὲ μὴ τοῦτο οἱ λατινόφρονες ὁμολογοῦσι, δειξάτωσαν αὐτοί, ὅτι τὸ ράντισμα οὐκ ἔστιν ἀθέτησις τῶν τριῶν καταδύσεων· ἢ ὅτι ὁ τὰς καινοτομίας ἀναθεματίζων, οὐ μετὰ τῶν ἄλλων καινοτομιῶν, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων (ἀρχὴ γὰρ τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ τοῦ βαπτίσματος θεῖον μυστήριον) τὸ ράντισμα ἀναθεματίζει, ὡς ἀνατρέπων τὰς τρεῖς καταδύσεις, ἃς οἱ θεῖοι παρέδωκαν Ἀπόστολοι, κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Μ. Βασίλειον· εἰ δὲ τοῦτο δεῖξαι οὐκ ἔχουσι, λοιπὸν ἀκουσάτωσαν.

Τῷ ἀναθέματι ὡς καινοτομία παραπεμπόμενον, οὐκ ἔτι τὸ

αὐτὸ ὡς ἱερὸν καὶ ἅγιον ἐπικυροῦσθαι καὶ σφραγίζεσθαι δύναται· ἀλλὰ μὴν τὸ ράντισμα ὡς καινοτομία ὑπὸ τῶν ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τῶν λατίνων τῷ ἀναθέματι παραπέμπεται. Ἄρα τὸ ράντισμα μετὰ τὸ ἀναθεματισθῆναι, οὐκ ἔτι τὸ αὐτό, ὡς ἱερὸν καὶ ἅγιον ἐπικυροῦσθαι καὶ σφραγίζεσθαι δύναται. Τί τούτων σαφέστερον καὶ λαμπρότερον;

(Ἐκ τοῦ κώδικος 88 τῆς Ἰ. Μονῆς Ξενοφῶντος, σ. 394 - 7).

* * *

Ὁ αὐτὸς Πάριος ἀναφερόμενος ἐν τῇ Δογματικῇ του περὶ τοῦ ἰδίου θέματος, ἀναφέρει τὰ ἑξῆς σπουδαιότατα καὶ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστα λόγῳ τοῦ δυσευρέτου τῆς ἀνωτέρω συγγραφῆς του.

«Φεῦ κατὰ ἀλήθειαν τοῖς φιλοκαινοτόμοις Παπισταῖς· εἰς οἵαν ἐξώκειλαν κατάστασιν, τὸ μὲν θεῖον ὄντως καὶ ἅγιον καὶ Ἀποστολικὸν ἀθετήσαντες βάπτισμα, ἐπιχύσεις δέ τινας, ἤτοι βραχυτάτας κατὰ κορυφὴν μόνον, καὶ ραντισμοὺς κατὰ μέτωπον διὰ τριχῶν χοιρείων ἐπινοήσαντες, ὥστε καὶ εἶναι καὶ ὁμολογεῖσθαι πάντῃ ἀβαπτίστους καὶ χείρους τῶν Εὐνομιανῶν· εἴγε ἐκεῖνοι εἰς τρεῖς μὲν οὐκ ἐβάπτιζον καταδύσεις, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν διάταξιν, ἐβάπτιζον γε μὴν τοὐλάχιστον εἰς μίαν, ἀλλ' οὗτοι ἀπὸ μιᾶς ὅλως οὐ βαπτίζουσιν, οὔτε γοῦν εἰς μίαν, ἀλλὰ παρὰ τὰς λεπτὰς ἐπιχύσεις καὶ τοὺς ραντισμοὺς καὶ ἄλλο τι φρικτότερον ἠκούσαμεν τόλμημα, ἐν Δαλματίᾳ γενόμενον. Προσελθὼν γάρ τις τοῦ γένους ἐκείνου τῇ ἡμετέρᾳ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, πρὸ ἐτῶν περίπου πέντε πρὸς τοῖς δέκα, οὗτος ἡμῖν ἔφη, ὅτι ἐν τῇ αὐτοῦ Πατρίδι, ὀλίγον τι μέρος βάμβακος ἐν τῷ ὕδατι βάψαντες, σταυρὸν ποιοῦσι δι' αὐτοῦ ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ παιδός, καὶ τοῦτό ἐστιν αὐτοῖς, ὃ ποιοῦσι βάπτισμα, ὅπερ ἡμεῖς ἀκούσαντες ἐξεπλάγημεν, ἐνθυμηθέντες τὴν ἀλήθειαν τοῦ φιλοσοφικοῦ ἀξιώματος, ὅτι ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος, μυρία ἕψονται.

Ἅπαξ γάρ οἱ τοῦ σκότους οὗτοι προστάται τὸ Ἀποστολικὸν ἀθετήσαντες βάπτισμα, ὁρᾶτε εἰς ὅσα καὶ οἷα ἐμπεπτώκασι καὶ

ἀεὶ ἐμπίπτουσιν ἄτοπα. Τίς οὖν τοὺς πάντῃ ἀβαπτίστους ἐρεῖ μὴ δεῖν βαπτίζεσθαι, τῇ καθολικῇ προσερχομένους Ἐκκλησίᾳ; οὐδεὶς δήπου νοῦ καὶ φρενῶν μὴ ἐξεστηκώς.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἀμέσως παρελθόντος ὀγδόου αἰῶνος ἐκινήθη ἐν Κων/πόλει τὸ ζήτημα τουτί, εἰ δηλαδὴ βαπτίζεσθαι δεῖ τοὺς ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντας, καὶ σχίσμα γέγονεν ἱκανὸν τῶν λογάδων, τῶν μὲν τὸ ναί, τῶν δὲ τὸ οὔ, διϊσχυριζομένων. Κύριλλος ὁ ἀπὸ Νικομηδείας πατριάρχης, εὑρέθη ζηλωτὴς διάπυρος καὶ προστάτης τῶν ἀπαραιτήτως βαπτίζεσθαι τοὺς Λατίνους βουλομένων· ζητῶν δὲ καὶ γνώμας εἰς τοῦτο σοφῶν ἀνδρῶν τὰ θεῖα, παρὼν ὁ Ἀλεξανδρείας κύριος Ματθαῖος, φίλος οὖν αὐτοῦ ἄκρος ὤν, ὑπέθετο αὐτῷ, ἤτοι τῷ κὺρ Κυρίλλῳ, εἰ θέλει γνώμην λαβεῖν ἀσφαλῆ καὶ πληρεστάτην, τοιαύτην αὐτῷ μόνος ἂν δοίη, Εὐστράτιος ἰατροφιλόσοφος ὁ Ἀργέντης, χιοπολίτης ἀνὴρ καὶ ἐν Χίῳ τὸ τηνικαῦτα ὤν — ἐγίνωσκε γὰρ αὐτοῦ τὴν κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἱκανότητα, διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου ἐν Αἰγύπτῳ πεῖραν αὐτοῦ λαβών. Ἔγραψεν ὁ πατριάρχης· ὁ δὲ ταύτην ἑτοίμην ἔχων ἐν ἰδίῳ ἐγχειριδίῳ, ἀπέστειλε τῇ αὐτοῦ παναγιότητι. Λαβὼν οὖν τὸ βιπτιστοί εἰσιν οἱ Λατῖνοι, μηδὲν μελήσας, ἐκτίθησιν ὅρον, ὃν καὶ οἱ λοιποὶ πατριάρχαι ἐδέξαντο καὶ ὑπέγραψαν, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν βαπτιστέοι οἱ Λατῖνοι εἰς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν ἐπιστρέφοντες. Οὕτω δὲ ἐστὶν μεθοδικὸν καὶ ἰσχυρὸν τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, ὡς μηδὲ αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἐχθίστους ἀντειπεῖν αὐτῷ δυνηθῆναι. Ἐκδοθὲν γὰρ εἰς τὸ κοινὸν διὰ τῆς τῶν Ἀρμενίων ἀτελοῦς τυπογραφίας, κρότον ἐποίησε μέγαν, ὥστε καὶ τὸν τῶν Ἐνετῶν Βάυλον αἰτήσαντα αὐτὸ ἰδεῖν, μὴ συνιέναι δὲ ἔχοντα ἃ λέγει διὰ τὸ ἀλλόγλωττον, παραδοῦναι μεταγλωττιστῇ· ἐξιταλισθὲν δὲ αὐτὸ ἀναγνούς, εἰς τὴν τῶν Ἐνετῶν ἀπέστειλε Γερουσίαν. ***Ἀντίρρησις δὲ αὐτοῦ μέχρι τῆς σήμερον, οὔτ' ὤφθη οὔτ' ἤκουσται· οὕτως ἐστὶν ἀναντίρρητον.*** Τίς γὰρ ἂν εἴποι, ὅτι τὸ βαπτίζειν οὐ δηλοῖ τὸ ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ ὑποβρύχιον ποιεῖν τὸ βαπτιζόμενον; Ἢ ἐν τῷ τάφῳ οὐχ ὅλον τὸ σῶμα θάπτεται, ἀλλὰ μέρος τι τοῦ σώματος; ἢ ὅτι ἡ τοῦ θήλεως μήτρα οὐχ ὅλον περιέχει τὸ βρέφος, ἀλλά τι μέρος αὐτοῦ; Ἢ τὶς ἂν ἀντείποι Παύλῳ, ἢ Διονυσίῳ, ἢ Κυρίλλῳ Ἱεροσολύμων; Ἡμεῖς δὲ καὶ ἐκ τοῦ

στόματος τοῦ σοφωτάτου Εὐγενίου ἠκούσαμεν τὸν μετὰ θαύματος αὐτοῦ ἔπαινον (8).

Τοιγαροῦν βαπτίζονται πανταχοῦ, κἂν τινες, πάθει μᾶλλον ἢ καὶ ἀμαθείᾳ κινούμενοι, εἰσέτι καὶ νῦν ἀντιλέγειν ἐθέλουσι, τὴν φερομένην Διάταξιν προβάλλοντες, τὴν μύρῳ δεχομένην τοὺς ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντας· οὐ συνιᾶσιν δέ, πρῶτον μέν, ὅτι οἰκονομίᾳ οἱ τότε χρώμενοι, διὰ τὸν βρασμὸν τοῦ παπισμοῦ καὶ τὴν τυραννίαν, οὕτως ἐτύπωσαν· ἀλλὰ νῦν ὁ τῆς οἰκονομίας παρ-

---

8. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐπαινέση τὸν θεολογικώτατον καὶ ὀρθοδοξότατον Ἀργέντην ὁ ὀρθόδοξος αὗτος Ἀριστοτέλης τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὅταν εἰς ὑπ' αὐτοῦ συγγραφὲν ἔργον ἀναφέρει τὰ ἑξῆς φοβερὰ περὶ τοῦ αἱρετικοῦ παπισμοῦ, ἄνευ συγχρόνων ἀβροφροσυνῶν καὶ κακοδόξων μινιμαλισμῶν.

«Τίνας γὰρ Λατίνων ἐπισκόπους ἐνταῦθα νοεῖς; τοὺς πρὸ τοῦ σχίσματος ἢ τοὺς ὕστερον; Εἰ γὰρ ἐκείνους, συμψήφους ἕξεις καὶ ἡμᾶς καὶ ὁμόφρονας; ἐπεὶ ὡς ἀληθεῖς ποιμένες τῆς εὐαγγελικῆς ποίμνης τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἄνδρας ἴσα τοῖς Ἀνατολικοῖς γενομένους, καὶ αὐτοὶ τιμῶμεν καὶ σεβαζόμεθα, καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν δι' ἀρετῆς ὕψος τῷ τῶν ἁγίων συγκατειλεγμένους χορῷ, ὥσπερ καὶ τοὺς ἡμετέρους δοξάζομεν· εἰ δὲ λέγεις τοὺς μετὰ τὸ σχίσμα, τούτους ἡμεῖς οὐ διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων εἰσερχομένους ἐπιγινώσκομεν, ἀλλ' ἀλλαχόθεν ἀναβαίνοντας ἴσμεν, καὶ ληστὰς οἷον καὶ κλέπτας διασυρίττομεν, οὐδὲ ποιμένας ὀνομάζομεν, ἀλλὰ λύκους βαρεῖς τῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνῃ ἀληθῶς ἐπιτιθεμένους καὶ ταύτην διαρπάζοντας ἀθλίως καὶ διαφθείροντας. Διὸ καὶ τῶν διπτύχων ἡμῖν τῶν ἱερῶν καὶ πολλοῦ δεόντως ὁ Ρώμης ἐξείληπται —οἶμαι δὲ καὶ ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς πολλῷ πρότερον— καὶ ὅνπερ ἂν πρωτοπαγῆ καὶ κορυφαῖον ἐν ἀρχιερεῦσι Θεοῦ ὁμολογοίημεν, εἴπερ εὐσεβῶν εἶεν καὶ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ὀρθοτομῶν, τοῦτον ἤδη οὐδὲ ἐντάττειν αὐτοῖς ἁπλῶς, οὐδὲ ἐναριθμεῖν ἀξιοῦμεν· «τὶς γὰρ συμφώνησις φωτὶ πρὸς σκότος;» ἢ «τὶς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ;»! Καὶ ἀλλαχοῦ: «Ὁ γὰρ παπισμὸς ἀπὸ Θεοῦ ἐστι χωρισμός»!!! Καὶ περαιτέρω: «... Θεῷ ἀγαπᾶται πᾶς ὅστις κατὰ τῆς παπικῆς (πῶς ἂν εἴποιμι) ἐκθεώσεως ἢ ἀθεΐας, τῷ Κυρίῳ ζῆλον ζηλώσειε παντοκράτορι». Πρὸς Πέτρον Κλαίρκιον, Ἀθῆναι 1844, σ. 95-115.

Αὐτὸ ἦτο τὸ πιστεύω τῶν γνησίων θεολόγων καὶ πατέρων τῆς Ὀρθοδοξίας περὶ τῆς μετὰ τὸ σχίσμα προελθούσης παπικῆς «ἐκκλησίας». Πόσον ὅμως διαφόρως φρονοῦν οἱ σημερινοὶ θεολόγοι καὶ δὴ οἱ Καθηγηταὶ τῶν θεολογικῶν σχολῶν μας!

ἦλθε καιρός, ὅτι φύλακα ἐπέστησεν ἡμῖν ἡ θεία πρόνοια καὶ οὐκ ἔτι καθ' ἡμῶν ἰσχύσει ἡ παπικὴ μανία. Δεύτερον, τὸν ἐκ Λατίνων ἐρχόμενον, κελεύομεν καινοτομίαν πᾶσαν παπικὴν ἀναθεματίσαι καὶ ἀναθεματίζει· μία δὲ καὶ πρώτη καὶ κακίστη καινοτομία ἐστὶν ἡ ἀθέτησις τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος καὶ παραπέμπει μετὰ τῶν ἄλλων βδελυγμάτων ταύτην τῷ ἀναθέματι, ἤτοι τῷ Σατανᾷ. Πῶς οὖν, ὃ ἀναθέματι καθυπέβαλλε, πάλιν τὸ αὐτό, ὡς ἅγιον καὶ θεῖον, κυρώσει καὶ βεβαιώσει διὰ τοῦ θειοτάτου μύρου, λέγων: σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου; τίνος ἁγίου Πνεύματος δωρεά, ἡ καινοτομία, τὸ ἀναθεματισμένον καὶ Σατανικόν; Ὄντως τοῦτό ἐστι τὸ κλώθειν τὰ ἀσύγκλωστα καὶ τὸ τὰ ἅγια ῥίπτειν τοῖς κυσί». Ἀθανασίου Παρίου, Ἐπιτομή... τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων..., Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας... 1806, σ. 350, σημ. 1.

Οὕτως ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἰ. Καρμίρης ἐν τῷ περιοδικῷ ΕΚΚΛΗΣΙΑ (1/15 Ὀκτ. 1976, σ. 379-381) ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀνομασίαν τῆς μελλούσης πανορθοδόξου συνόδου ἀπορρίπτει δι' αὐτὴν τὸν χαρακτηρισμὸν «οἰκουμενική», οὐχὶ διότι συμφώνως πρὸς τὰ ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ κρατοῦντα, τοῦ ἀνωτέρω τίτλου δικαιοῦται ἀφοῦ προηγουμένως ἐπιδοκιμασθῇ ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου συνειδήσεως τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διότι... δὲν θὰ μετέχουν εἰς αὐτὴν αἱ αἱρετικαὶ πανσπερμίαι τῆς Δύσεως, Παπισμός, Ἀγγλικανισμός, ὁ πολυκέφαλος Προτεσταντισμὸς κλπ.!!! Ἀντιγράφομεν τοὺς λόγους του: «Διότι, κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν γνώμην, διαρκοῦντος τοῦ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος, ὡς καὶ τῶν μετέπειτα ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος νεωτέρων ἐκκλησιαστικῶν σχισμάτων, δὲν δύνανται νὰ συγκροτήσωσι γνησίαν Οἰκουμενικὴν σύνοδον μονομερῶς αἱ νῦν διῃρημέναι Ἐκκλησίαι. Τοῦτο θὰ δυνηθῇ νὰ πράξῃ ἡ μέλλουσα ἐπανενωθησομένη Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν καθοδηγεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὰς διϊσταμένας ἀπ' ἀλλήλων χριστιανικὰς Ἐκκλησίας»! Ἡ ἐπανάληψις δηλ. τῆς βλασφημίας τῆς σελίδος 241 τῆς Ἐκκλησιολογίας του μὲ διαφορετικὴν ἔκφρασιν. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω τὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ, ὅτι μὲ τοιαύτην θεολογίαν καὶ δὴ ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας τελοῦσα ἡ προσεχὴς ἕνωσις παπισμοῦ-ὀρθοδοξίας εὑρίσκεται ἐπὶ θύραις; Ὅσον διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα τὴν σωτηρίαν του πιστόν, ἓν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν: μακράν, τὸ δυνατὸν συντομώτερον, ἀπὸ τοιούτους κληρικοὺς καὶ λαϊκούς, διὰ νὰ μὴ καταστῇ συνυπεύθυνος καὶ συνένοχος τῆς ἐπιτελουμένης προδοσίας.

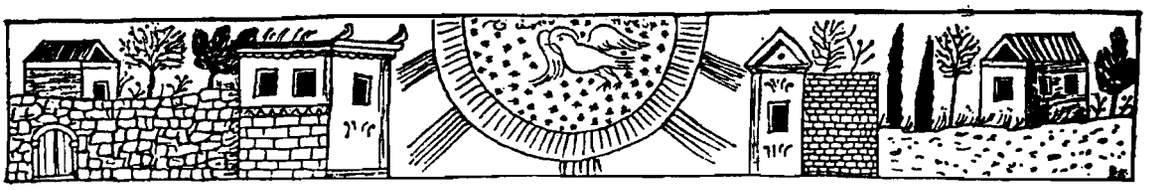

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ τοῦ παρελθόντος τρόπαια τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας ἀθλησάσης γενναίως ὑπὲρ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος. Εἰς πᾶσαν κηρυχθεῖσαν αἵρεσιν ἔδωκε τὸ παρὸν οὐχὶ διὰ λόγων μόνον ἢ ἁπλῶς μιᾶς ἠθικῆς συμπαραστάσεως πρὸς τὴν μαχομένην κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ πιστὴν εἰς τὸν ὅρκον της ἱεραρχίαν, ἀλλὰ διὰ μιᾶς «στῆθος πρὸς στῆθος» συμπλοκῆς πρὸς αὐτό, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ ἐκ πορφύρας καὶ βύσσου στολίζουσα τὴν Ἐκκλησίαν ἀλουργὶς νὰ ἔχῃ φοινιχθῇ ἱκανῶς καὶ ἐκ τῶν ἁγνῶν αἱμάτων τῶν ὁσίων ὁμολογητῶν της!

Σήμερον ὅμως ἐνώπιον τῆς πλημμύρας τῶν συγχρόνων αἱρέσεων, καὶ μάλιστα τῆς παναιρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ποῖον τὸ ὁμολογιακὸν παρὼν τοῦ Ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ; (1).

Κατὰ τὰ ὑπάρχοντα δεδομένα —καὶ εἶναι ταῦτα γνωστὰ μέχρι λεπτομερειῶν— ὁ ἀνωτέρω μοναχικὸς κόσμος ἔχει ἀπολέσει τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἀρχαίου ὁμολογιακοῦ κάλλους του, συμπεριληφθεὶς καὶ οὗτος εἰς τὴν δεινὴν τῆς παρούσης ἐποχῆς. Οὕτω κατέληξε νὰ ἐμφανίζεται ὑπὸ τὰς κάτωθι γενικὰς μορφάς: α') τοῦ ἐνόχου συμβιβασμοῦ, ὅπου δὲν πρόκειται περὶ ψυχρᾶς προδοσίας· β') τῆς χλιαρᾶς, ἢ κατὰ τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν (3, 16) «ἐμετικῆς» μετριοπαθείας· γ') τῆς πλήρους ἀδιαφορίας, προερχομένης ἐξ ἀγνοίας καὶ ἑτέρων ἄλλων αἰτίων καὶ δ') τῆς σπανίας καθαρᾶς ὁμολογίας (2).

---

1. Γράφοντες «Ὀρθόδοξον Μοναχισμὸν» ἐννοοῦμεν κυρίως τὸν Παλαιστινόν, Ἑλλαδικὸν καὶ Ἁγιορειτικὸν τοιοῦτον, καθόσον ὁ Μοναχισμὸς τῶν Σλαυικῶν Ἐκκλησιῶν, ἕνεκα τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν των, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὴν παροῦσαν κριτικήν.

2. Τὰ αἴτια διὰ τὴν λυπηρὰν ταύτην πτῶσιν του τυγχάνουν πολλὰ καὶ ἡ ἐνταῦθα ἀνάπτυξίς των ἐκφεύγει τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης συγ-

Βεβαίως δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἀνωτέρω θλιβερᾶς εἰκόνος τοῦ Μοναχικοῦ τάγματος συνέβαλεν μεγάλως, ἀφ' ἑνὸς μέν, ἡ παρατροπὴ τῶν συγχρόνων θεολόγων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν (3), ἀφ' ἑτέρου δέ, ἡ δολία τακτικὴ τῶν Οἰκουμενιστῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰ ἀπατηλὰ συνθήματα τῆς «εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας» (=ἀνεξιθρησκείας) (4), ἀμβλύνουν καθημερινῶς καὶ περισσότερον τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν, ὥστε αὕτη νὰ δεχθῇ τελικῶς ἄνευ ἀντιστάσεως, αὐτὸ ποὺ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ ἡ βία τόσων αἰώνων, τὴν βδελυρὰν ἤτοι ἕνωσιν ἀληθείας καὶ πλάνης, ὑπὸ τὸ προσωπεῖον «τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ»!

Παρὰ ταῦτα ἡ ἐνοχὴ τοῦ συγχρόνου Ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ παραμένει μεγάλη καὶ ἀδικαιολόγητος. Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του προώρισται «ἵνα φαίνῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ» τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ πέραν εἰσέτι αὐτῆς· νὰ προηγῆται —διὰ τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀπερίσπαστον αὐτοῦ— εἰς πάντα ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, οὐδέποτε ὅμως νὰ ἕπεται, ἢ τὸ χειρότερον, νὰ παρασύρεται! Ποτὲ ὅμως δὲν εἶναι ἀργά...

Ἡ Ὀρθοδοξία τῆς σήμερον —περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν— ἔχει μεγάλην ἀνάγκην ὁμολογητῶν τῆς σωζούσης ἀληθείας της. Καὶ τοιοῦτοι δύνανται νὰ γίνουν πάντες καὶ πρωτίστως οἱ Μοναχοί, ἐὰν ἀπαλλάξαντες τὴν καρδίαν των ἀπὸ κλίσεις, πάθη καὶ συμφέροντα καταστήσουν αὐτὴν ἀνεπηρέαστον καὶ ὄντως ἐλευθέραν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς ἐκλο-

---

γραφῆς, διὸ καὶ παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰς κατωτέρω μελέτας ἡμῶν, ἔνθα ἀναπτύσσονται ἐν πλάτει οἱ πλεῖστοι λόγοι τῆς ἀνωτέρω πτώσεως, ἤτοι «Διάλογοι τῆς Ἐρήμου περὶ Οἰκουμενισμοῦ», καὶ «Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν...».

3. Πρβλ. Α. Δελήμπαση, Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, σελ. 288 ἑξ. Σημειωτέον ὅτι ἡ παροῦσα μελέτη ἀποτελεῖ ἄ ρ ι σ τ ο ν βοήθημα καὶ ὁδηγὸν διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ γνωρίσῃ εἰς βάθος τὸν Οἰκουμενισμὸν καὶ τοὺς καταχθονίους σκοπούς του.

4. Πρβλ. τὸ μήνυμα τοῦ πατριάρχου Δημητρίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων 1976, διὰ τοῦ ὁποίου προτρέπονται πάντες οἱ αἱρετικοί, ὅπως ἐ μ μ ε ί ν ο υ ν εἰς τὴν πλάνην των, μὴ ἐλέγχοντες ἑτέρους μηδὲ ἀνεχόμενοι ἔλεγχον τῆς κακοδοξίας των!!!

γῆς. Τότε νὰ εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι αὕτη θὰ ἀκολουθήσῃ ἀδιάστως τὸ Κανονικὸν καὶ ἀληθές, τὰ παραδείγματα ἤτοι τῶν φωστήρων τοῦ ἡγιασμένου παρελθόντος καὶ οὐδέποτε τῶν σημερινῶν διαδόχων των, οἱ ὁποῖοι καθημερινῶς προδίδουν τὴν παραδοθεῖσαν πίστιν τῶν πατέρων ἡμῶν ποικίλαις προφάσεσι καὶ ἐνόχοις συμβιβασμοῖς... (5).

5. Τοὺς συμβιβασμοὺς αὐτοὺς καὶ τὰς προφάσεις, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν τηρητέαν στάσιν τοῦ πιστοῦ ἔναντι τῆς συγχρόνου αἱρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἀναπτύσσομεν λεπτομερῶς εἰς τὸ ἡμέτερον: «Διάλογοι τῆς ἐρήμου περὶ Οἰκουμενισμοῦ».

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ 9

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Κεφάλαιον Α' Ἀρειανισμός, ἡ ἀπαρχὴ τῶν δεινῶν 24
Κεφάλαιον Β' Νεστόριος, ὁ ὑβριστὴς τῆς Θεοτόκου 39
Κεφάλαιον Γ' Τὸ τέρας τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ 45
Κεφάλαιον Δ' Ὠριγενισμὸς — Μονοθελητισμός 62
Κεφάλαιον Ε' Ἡ λαίλαψ τῆς Εἰκονομαχίας 72
Κεφάλαιον ΣΤ' Μοναχισμὸς καὶ ἱεραποστολή 86
Κεφάλαιον Ζ' Ἡ σύνοδος τῆς Λυῶνος 95
Κεφάλαιον Η' Αἱ ἡσυχαστικαὶ ἔριδες 111
Κεφάλαιον Θ' Ἡ διπλῆ πτῶσις 124
Κεφάλαιον Ι' Ὅταν πάντα «τἄσκιαζε ἡ φοβέρα καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιὰ» (1453 - 1821) 128
Κεφάλαιον ΙΑ' Οἰκουμενισμός, ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου 134

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

1. Δέησις Βασιλείου διακόνου καὶ λοιπῶν Μοναχῶν τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ τιμηθεῖσι καὶ τιμωμένοις παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, χριστιανοῖς βασιλεῦσι, Φλαυίοις Θεοδοσίῳ καὶ Οὐαλεντινιανῷ, δέησις εἴτ' οὖν παράκλησις παρὰ Βασιλείου διακόνου καὶ ἀρχιμανδρίτου, καὶ Θαλασσίου ἀναγνώστου καὶ μονάζοντος καὶ λοιπῶν χριστιανῶν Μοναχῶν 157
2. Βασιλεῖ Θεοφιλεστάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἐκ Θεοῦ Αὐγούστῳ καὶ αὐτοκράτορι Φλαβίῳ Ἀναστασίῳ τῷ φιλοχρίστῳ δέησις καὶ ἱκεσία παρὰ Θεοδοσίου καὶ Σάββα τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ λοιπῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν ἁπάντων τῶν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον καὶ τὸν Ἰορδάνην κατοι-

κούντων 164
3. Λίβελλος τῶν Μ ο ν α χ ῶ ν πρὸς τὴν ἐνδημοῦσαν σύνοδον, ὥτινι συνέζευκται καὶ ὅπως ἐκηρύχθησαν αἱ τέσσαρες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σύνοδοι 168
4. Βασιλεῖ Θεοφιλεστάτῳ καὶ πανευσεβάστῳ Ἰουστινιανῷ αὐτοκράτορι Αὐγούστῳ δέησις καὶ ἱκεσία παρὰ Μ α ρ ι α ν ο ῦ ἐλέει Θεοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἀρχιμανδρίτου Μ ο ν ῆ ς Δ α λ μ α τ ί ο υ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἐξάρχου τῶν εὐαγῶν Μοναστηρίων καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνδημούντων ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐρήμου ἀρχιμανδριτῶν καὶ μοναχῶν καὶ τῆς δευτέρας Συρίας καὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ καὶ τῶν τριῶν Παλαιστινῶν 178
5. Διαμαρτυρία Ἰ ω ά ν ν ο υ πρεσβυτέρου καὶ ἡ ἡ γ ο υ μ έ ν ο υ τῆς εὐαγοῦς Λ α ύ ρ α ς τ ο ῦ ἁ γ ί ο υ Σ ά β β α καὶ ἑτέρων ἡγουμένων τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην, Ρώμην καὶ Ἀφρικὴν εὐαγῶν Μοναστηρίων, κατὰ Σεργίου, Κύρου, Παύλου καὶ Πύρρου τῶν μονοθελητῶν ... 181
6. Τοῦ ἁγίου Ἰ ω ά ν ν ο υ τοῦ Δ α μ α σ κ η ν ο ῦ λόγος πρῶτος ἀπολογητικὸς πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας. (ὁ πρόλογος) 186
7. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θ ε ο δ ώ ρ ο υ τοῦ Σ τ ο υ δ ί τ ο υ: «Τῇ εἰκονομαχικῇ συνόδῳ, ὡς ἐκ προσώπου πάντων τῶν ἡγουμένων» 188
7α. Θ ε ό δ ω ρ ο ς ταῖς ἀπανταχοῦ διεσπαρμένοις ἀδελφότησιν 190
7β. Θ ε ό δ ω ρ ο ς τοῖς διὰ Κύριον ἐν διαφόροις φυλακαῖς τηρουμένοις ἀδελφοῖς ἀγαπητοῖς χαίρειν 192
7γ. Τοῖς διὰ Κύριον πεφυγαδευμένοις πνευματικοῖς ἁγίοις μου πατράσι Θ ε ό δ ω ρ ο ς ἐλάχιστος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίου, ἐν Κυρίῳ χαίρειν 195
8. Ἐκ τῆς ἀπολογίας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰ ω σ ή φ πατριάρχου Κων/λεως, συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου καὶ ὁμολογητοῦ Ἰ ὼ β τοῦ Ἰ α σ ί τ ο υ καὶ τὸν Τόμον ἀναιρούσης τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου τοῦ ἀζυμίτου, καθ' ὃν (τόμον) πάντα τὰ τῶν Λατίνων «ἀκαταιτίατά» εἰσιν 198
9. Ἐ π ι σ τ ο λ ὴ ἀποσταλεῖσα παρὰ τῶν Ἁ γ ι ο ρ ε ι τ ῶ ν πάντων πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ὁμολογητική, σπεύδοντος τούτου ὅση δύναμις ἑνῶσαι τοὺς Ἰταλοὺς παραλόγως μεθ' ἡμῶν, μένοντας ἐκείνους ἀδιορθώτους πάντῃ τῶν σφῶν αἱρέσεων καὶ ἀμεταβλήτους 205
10. Ἐκ τοῦ «κατὰ Λατίνων» λόγου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Μ ε λ ε τ ί ο υ τοῦ Γ α λ η α ι ώ-

τ ο υ, ὑπόθεσις ὀγδόη φέρουσα τὸν τίτλον: «Ὅτι αἱρετικοί εἰσιν οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ συγκοινωνοῦντες αὐτοῖς ἀπόλλυνται» 220

11. Ἁ γ ι ο ρ ε ι τ ι κ ὸ ς Τ ό μ ο ς ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων.
Διὰ τοὺς ἐξ ἰδίας ἀπειρίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἁγίους ἀπειθείας ἀθετοῦντας τὰς τοῦ Πνεύματος μυστικὰς ἐνεργείας κρεῖττον ἢ λόγος ἐν τοῖς κατὰ πνεῦμα ζῶσιν ἐνεργουμένας καὶ δι' ἔργων φανερουμένας, ἀλλ' οὐ διὰ λόγων ἀποδεικνυμένας 229

12. Ἡσυχαστὴς Κ ά λ λ ι σ τ ο ς Ἀ γ γ ε λ ι κ ο ύ δ η ς κατὰ Θωμᾶ Ἀκινάτου 237

13. Ἀντιλατινικὰ κείμενα τοῦ ὁσιωτάτου ἐν Μοναχοῖς Γ ε ν ν α δ ί ο υ Σ χ ο λ α ρ ί ο υ τοῦ καὶ πατριάρχου Κων/λεως γενομένου, ἀναιροῦντα ἁπάσας τὰς ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίας τῶν Λατινοφρόνων περὶ δῆθεν βοηθείας ἐκ μέρους τοῦ πάπα ἅμα τῇ μετ' αὐτοῦ ἑνώσει κλπ. 241

14. Τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων καὶ οἱ Κολλυβάδες τοῦ 18ου αἰῶνος. Ν ε ο φ ύ τ ο υ τοῦ Κ α υ σ ο κ α λ υ β ί τ ο υ, περὶ τοῦ Λατινικοῦ βαπτίσματος, ἤγουν μολύσματος 252

14α. Ἁγίου Ν ι κ ο δ ή μ ο υ τοῦ Ἁ γ ι ο ρ ε ί τ ο υ: Περὶ τοῦ ψευδωνύμου βαπτίσματος τῶν Λατίνων 258

14β. Ἀ θ α ν α σ ί ο υ τοῦ Π α ρ ί ο υ: «Ὅτι οἱ ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντες, ἀναντιρρήτως, ἀπαραιτήτως καὶ ἀναγκαίως πρέπει νὰ βαπτίζωνται» 263

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ 269

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος, ὁ Ἱεράρχης, ὁ Λόγιος, ὁ Ἀσκητής, Ἀθῆναι 1970, σσ. 238. Ἔκδοσις β΄, Ἀθῆναι 1977.

2. Διάλογοι τῆς Ἐρήμου περὶ Οἰκουμενισμοῦ, Ἀθῆναι 1971, σσ. 308.

3. Ἡ Εὐχαριστιακὴ συμμετοχὴ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, Ἀθῆναι 1972, σσ. 278.

4. Ἡμερολογιακά — Οἰκουμενικά, αὐτοτελεῖς μελέται ἀναφορικῶς πρὸς τὴν αἵρεσιν τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ τὴν ἡμερολογιακὴν καινοτομίαν. Ἐξετάζονται ἐπίσης ἐν πλάτει τὰ αἴτια καὶ ἀποδεικνύονται οἱ ἀληθῶς ὑπεύθυνοι: α΄) τῆς διαιρέσεως τῶν Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος καὶ β΄) τῆς σημερινῆς καταπτώσεως τοῦ κύρους τοῦ ἱ. ἀγῶνός των., Ἅγιον Ὄρος, Ἀθῆναι 1972 - 6. Σύνολον σελίδων 308.

5. Εὐχαριστιακά, ἐπιστολιμαῖαι διατριβαὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀπαιτητέαν προετοιμασίαν τοῦ πιστοῦ πρὸς τῆς θείας Κοινωνίας, Ἀθῆναι - Θεσ/κη, 1973 - 4, σσ. 48.

6. Ἀποκαλυπτήρια μιᾶς Ἁγιομάχου Μοναχῆς, ἐπιστολιμαία διατριβὴ ἀναιροῦσα τὰς κατὰ τοῦ ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως συγγραφείσας κακοπίστους καὶ ἱεροκατηγόρους συγγραφάς, Ἀθῆναι 1976, σσ. 104.

7. (Ἐπιμελεία) Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου, Περὶ τῆς συνεχοῦς Μεταλήψεως, Ἀθῆναι 1976, σσ. 232.

★ «Οἷς δὲ συνεσθίειν οὐχ ὁριζόμεθα, οἷς τὸ χαίρειν εἰπεῖν διὰ τὸ παντάπασιν ἀμιγές, ὧν τὸ συνάντημα, εἰ δυνατόν, φύγομεν, πῶς πρώτους καὶ ἀνακριτὰς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὅλως δικαιώσομεν, καὶ μνημόσυνον αὐτῶν ὡς ὀρθοδόξων ἐπ' ἐκκλησίας, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς μυστικῆς τραπέζης σαλπίσωμεν, ἵνα μηδὲ ταύτην ἀφῶμεν ἀβέβηλον, τοῦ ἁγιάζειν ἡμᾶς;».

Οἱ Ἁγιορεῖται πατέρες πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Παλαιολόγον.

★ «Γίνωσκε τοίνυν ἀδελφὲ καὶ πέπεισο βεβαίως,
καθάπερ φύραμα ζυμοῖ καὶ βραχυτάτη ζύμη
διὰ τῆς ἀνακράσεως τὴν μετ' αὐτήν, ὡς οἶδας,
οὕτως ἡ μεθ' αἱρετικῶν μολύνει κοινωνία,
τῶν κοινωνούντων τὰς ψυχὰς τῇ τῶν κακῶν μεθέξει·
καὶ νῦν ὁπόσοι κοινωνεῖν τοῖς Ἰταλοῖς αἱροῦνται,
εἰ μὴ μετανοήσωσι καὶ κλαύσωσιν ἐνταῦθα,
ἴσας αὐτοῖς ὑποίσουσιν ἐν κρίσει τιμωρίας».

Ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητής.

★ «Εἴ τις γὰρ ὁμολογήσει ἐκεῖνον (πάπαν) νῦν ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ὁμολογεῖ τοὺς ἑαυτοῦ προγόνους εἶναι αἱρετικούς!...

Μοναχὸς Γεννάδιος Σχολάριος

★ «... ὁ μνημονεύων ὡς ἀρχιερέως τοῦ πάπα, ἢ ἔκκλητον τούτῳ διδούς, ἢ πρῶτον ἐν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἡγούμενος, ἔνοχός ἐστιν ὅλον τὸν λατινισμὸν ἐκτελεῖν... Ἴδε ἐγὼ μετὰ Παύλου λέγω ὅτι ἐὰν συγκαταβῆτε Λατίνοις, Χ ρ ι σ τ ὸ ς ὑ μ ᾶ ς ο ὐ δ ὲ ν ὠ φ ε λ ή σ ε ι».

Ἅγιος Ἰὼβ (Ἰασίτης) ὁ ὁμολογητής.

ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ Γεωργίου Παπανικολάου
Ἱπποκράτους 58, τηλεφ. 36.24.728 — 36.27.413